

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК

ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2027 Г.

Съдържание

[illegible]

4.3.	Водоснабдителна мрежа.....	56
4.4.	Телекомуникационна и съобщителна мрежаВодоснабдителна мрежа.....	60
4.5.	Енергийна мрежа.....	61
4.6.	Сметосъбиране. Дял на обслужваното население.....	71
5.	Екологично състояние и рискове.....	74
5.1.	Канализационна мрежа - изграденост. Пречистване на отпадъчните води.....	74
5.2.	Управление на битовите отпадъци.....	77
5.3.	Замърсявания и антропогенни въздействия върху компонентите на околната среда.....	80
5.4.	Защитени територии и територии, попадащи в Национална мрежа Натура 2000.....	91
5.5.	Рискове за околната среда и за населението в община Долни чифлик и мерки за предотвратяването им. Ролята на ПИРО.....	101
6.	Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО, както и необходимостта от укрепването ѝ.....	103
7.	Анализ на културно-историческото наследство.....	109
8.	Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор.....	111
9.	Описание на елементите на градското културно наследство в градовете.....	114
10.	Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните ѝ граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината.....	116
11.	Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината.....	118

12.	SWOT-анализ.....	121
13.	Взаимовръзки на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие.....	127
Част: II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК ЗА ПЕРИОДА 2021 - 2027 г.130		
Част III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.....138		
Част IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ - ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ.....158		
Част V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ.....160		
Част VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ.....162		
Част VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО.....165		
Част VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ. 32 ОТ ЗАКОНА ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ.....169		
IX. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ПОДГОТОВКАТА, СЪГЛАСУВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО. ПОСЛЕДВАЩИ ДЕЙСТВИЯ ПО АКТУАЛИЗАЦИЯ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА.....170		
1.	Подготовка, съгласуване и приемане на ПИРО.....	170
2.	Изменение и актуализация на ПИРО.....	170
3.	Наблюдение и оценка на ПИРО.....	171

Приложение № 1.....	176
Приложение № 1 А.....	192
Приложение № 2.....	196
Приложение №3	198

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ЕС	Европейски съюз
ЕК	Европейската комисия
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ППЗРР	Правилник за приложение на Закона за регионалното развитие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
ПМС	Постановление на министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
ОП	Оперативна програма
ДВ	Държавен вестник
SWOT анализ	Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите
СФ	Структурни фондове
КФ	Кохезионен фонд
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ЕСМ	Енергоспестяващи мерки
РМС	Решение на Министерски съвет
ОП "РР"	Оперативна програма „Региони в растеж“
ОП "РЧР"	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ОП "ОС"	Оперативна програма „Околна среда“
ОПТТИ	ОП "Транспорт и транспортна инфраструктура"
АЗ - БТ	Агенция по заетостта - бюро по труда
ЕТ	Едноличен търговец
ИФТ	Индикативна финансова таблица
ДФЗ	Държавен фонд земеделие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МОН	Министерство на образованието
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
ОА	Общинска администрация
ОбС	Общински съвет
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ПКС	Професионално - квалификационна степен
ТБО	Твърди и битови отпадъци
ТСБ	Териториално статистическо бюро
ОПФ	Общински поземлен фонд
ИКТ	Информационни комуникационни технологии
РО	Рибарска общност
МИРГ	Местна инициативна рибарска група
МИГ	Местна инициативна група

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият План за интегрирано развитие на община Долни Чифлик 2021 –

2027 год. (ПИРО) е приема в съответствие с Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, издадени на основание на чл. 17, т. 9 от Закона за регионално развитие (ЗРР).

Съгласно изискванията на Закона за регионално развитие, системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие обхваща:

1. Национална концепция за регионално и пространствено развитие;
2. Интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2;
3. План за интегрирано развитие на община (ПИРО).

В съответствие с чл. 13, ал. 1 от Закона за регионално развитие (ЗРР), Планът за интегрирано развитие на община Долни Чифлик определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината, връзките ѝ с други общини в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен регион за планиране и заданието на Общия устройствен план на общината. Съгласно чл. 13, ал. 2 ЗРР, Планът за интегрирано развитие на общината осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Планът за интегрирано развитие на община Долни Чифлик като стратегически документ обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, пряко и непосредствено свързани от стремежа и очакванията за по-висок жизнен стандарт на местната общност и устойчиво развитие на територията. Той интегрира регионалното и пространственото развитие и служи за идентифициране на актуалните проблеми, нуждите и потенциалите за развитие на общината и населените места, които се отчитат при разработването на инвестиционни програми и финансови инструменти, включително съфинансирани от фондовете на Европейския съюз.

Основен подход при разработването на Плана е прилагането на интегрирания подход на развитие, или подход на тясна координация на различните публични политики и на различните секторни дейности за въздействие на базата на местните специфики. Пазарът на труда, заетостта, транспортното обслужване, качеството на околната среда, образованието, здравеопазването и множество други социални елементи си взаимодействат, за да окажат позитивно, или негативно влияние на икономическото развитие. Макар всяка от тези сфери да има своите собствени цели, приоритети и бюджети, Планът за интегрирано развитие на община Долни Чифлик съдържа общи приоритети за тези сфери, доколкото тези институционално отделни елементи си въздействат взаимно. Принципът на интегрирания подход е водещ при разработването на ПИРО и съответно прилаган по отношение на всяка част от неговата структура.

Планът за интегрирано развитие на община Долен Чифлик е изработен за цялата територия на общината, като са определени зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди, за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

Планът за интегрирано развитие на общината съдържа:

1. анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на общината;

2. цели и приоритети за развитие на общината за периода 2021 – 2027 г;
3. зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини;
4. мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия;
5. партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на плана при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност;
6. индикативен списък на важни за общината проектни идеи с проектобюджети и оптимален график на изпълнение;
7. обща оценка на необходимите ресурси за реализация на плана, конкретизирана по години съобразно оптималния график за изпълнение на важните за общината проектни идеи;
8. програма за реализиране на плана за интегрирано развитие на общината;
9. необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на плана.

При разработването на Плана за интегрирано развитие на община Долни Чифлик са използвани подходи, методи и принципи, които гарантират в значителна степен съответствието на този стратегически документ с нормативните изисквания в областта на регионалното развитие, както и с определените национални и регионални цели и приоритети на развитието на Р България. В тази връзка той е синхронизиран с предвижданията на Националната концепция за пространствено развитие 2013 – 2025 г., актуализирана през 2019 г. и с Интегрираната териториална стратегия за развитие на Североизточен регион на планиране за периода 2021 – 2027 г. Освен това, Планът е съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината.

Настоящият План за интегрирано развитие е разработен и в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г. и с изискването този документ да допринася в максимална степен за постигането на цел „Пет“ на кохезионната политика: „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“.

Планът за интегрирано развитие на Община Долни Чифлик за периода 2021 – 2027 г. е в съответствие и с Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г., определящи унифицирани процедури за изработване, оценка, одобряване и прилагане на плановете за интегрирано развитие на община.

Планът за интегрирано развитие на община Долни Чифлик 2021-2027 г. има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия.

Планът за интегрирано развитие на община Долни чифлик за периода 2021 – 2027 г. е обсъден и е приет от Общинския съвет по предложение на кмета на общината с Решение № по Протокол № .../...
...2021 г.

ЧАСТ I.

ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК

1. Обща характеристика/профил на общината

1.1. Местоположение

Община Долни чифлик се разполага в Североизточна България, в подножието на Източна Стара планина, а част от територията ѝ покрива поречието на р. Камчия. Разположена е в югоизточната част на област Варна и обхваща част от централната част на Българското Черноморско крайбрежие.

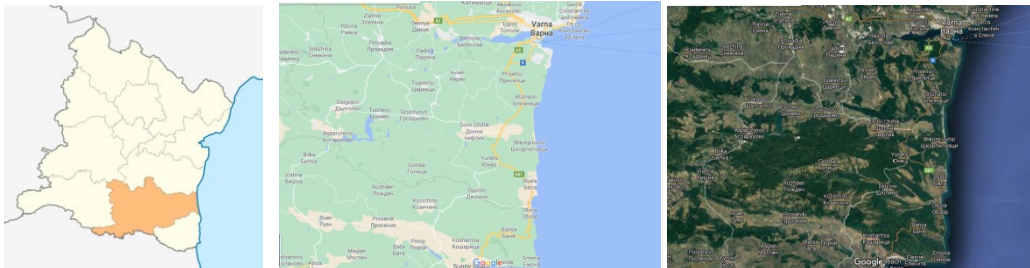
С площ от 489,093 km² заема 2-ро място сред 12-те общини на областта, като това съставлява 12,78% от територията на областта. Границите ѝ са, както следва:

- на запад – община Дългопол;
- на северозапад – община Провадия;
- на север – община Аврен;
- на изток – Черно море;
- на югоизток – община Бяла;
- на юг – община Несебър, община Поморие и община Руен от област Бургас.

Фиг. 1. Разположение на Община Долни чифлик

Благоприятното географско месторазположение предопределя в значителна степен възможностите за социално-икономическо развитие.

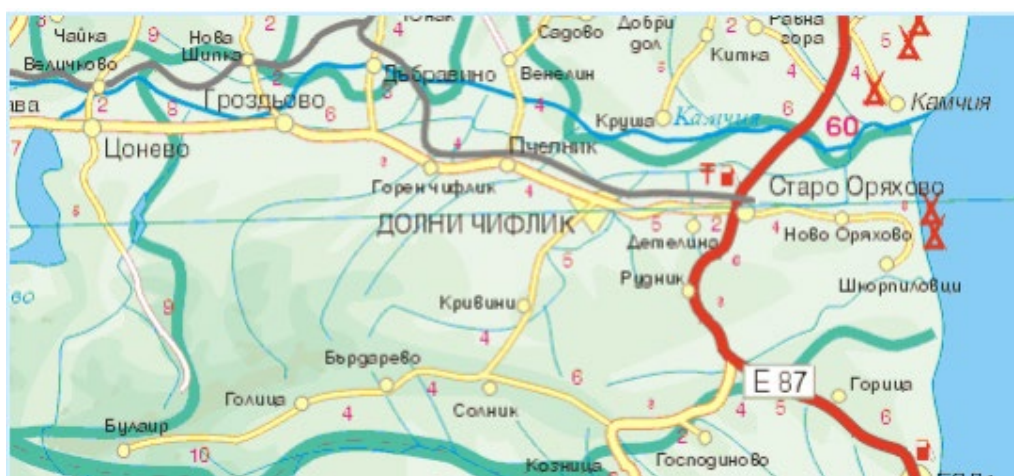
Фиг. 2. Разположение на община Долни чифлик на територията на област Варна

1.2. Географска характеристика

В териториалните предели на общината се включват общо 17 населени места - 1 град и 16 села:

- град Долни чифлик – център на общината;
- кметства: Шкорпиловци, Рудник, Старо Оряхово, Детелина, Голица, Пчелник, Венелин, Горен чифлик, Гроздъво;
- населени места с кметски наместници: Солник, Нова Шипка, Ново Оряхово, Кривини, Бърдарево, Юнец, Булаир.

На крайморската територия на Долни чифлик са формирани 4 курортни комплекса: „Камчия – Лонгоза“, „Шкорпиловци – север“, „Шкорпиловци – юг“ и „Шкорпиловци – село“.

Фиг. 3. Топографска карта на Община Долни чифлик

Община Долни чифлик е с добре развит сухопътен транспорт. На територията ѝ се намира гара от жп линията Синдел-Карнобат, през която е трасиран пан европейски транспортен коридор № 8. Третокласният път III-904, минаващ през общинските населени места Старо Оряхово и Гроздъво, ги свързва с Община Провадия и е с важно стопанско значение за цялата Варненска област. Той е най-пряката шосейна връзка на населените места от Североизточна България с Южното Черноморие.

Отстоянието на Долни чифлик до столицата София е 450 км, а до областния град Варна – 38 км.

От населените места до общинския център може да се достигне в рамките на около 25 минути и по този начин неговата достъпност е благоприятно условие за навременното обслужване, осведомяване и снабдяване на населението.

Таблица 1: Автомобилна достъпност до центъра на общината.

До 10 минути	От 11 до 15 минути	От 15 до 20 минути	Над 20 минути
8 населени места	5 населени места	2 населени места	1 населено място
С. Пчелник	С. Гроздъово	С. Нова Шипка	С. Булаир
С. Венелин	С. Шкорпиловци	С. Голица	
С. Горен чифлик	С. Бърдарево		
С. Детелина	С. Рудник		
С. Старо Оряхово	С. Юнец		
С. Кривини	С. Ново Оряхово		
С. Солник			

1.3. Природни ресурси

Релеф

Територията на общината е характерна с разнообразния си полупланински ландшафт, който се спуска от височина 550 m – вр. **Дедеева чука**, разположен на северозапад от село Голица, на билото на Камчийска планина, като част от Източна Стара планина, лъкатуши през многобройните речни и морски тераси, разлива се по широката до 5 km Долнокамчийска долина и завършва с пясъчните дюни по най-дългата (над 10 km) плажна ивица по Българското Черноморско крайбрежие.

Релефът на общината с преобладаващо невисоки наклони е благоприятен за развитието на земеделска дейност, гражданско и промишлено строителство. Пясъчно-плажната ивица при устието на р. Камчия и Фъндаклийска е най-дългата на българското черноморско крайбрежие. Микроклиматичните особености на бреговата зона разрешават сравнително продължителен курортен сезон.

Климат

Климатът е умерено-континентален с изразено черноморско влияние; средната годишна температура е 12 °С. Зимата е сравнително мека, пролетта прохладна, лятото – сухо, слънчево и топло, есента – топла и продължителна.

Годишните валежи за общината са под средните за страната (550-600 мм). Слабо се увеличават от крайбрежните части към вътрешността. Годишната сума на валежите, както и тяхното сезонно и месечно разпределение очертават по-благоприятни за вегетацията на растенията условия в западните части на общината.

За общината е характерен малък брой на дните с мъгла и снежна покривка. Ветровият режим показва преобладаване на западните на първо място и източните ветрове на второ. Западните ветрове са с най-голяма честота през зимните месеци, а източните ветрове са с най-голям дял през топлото полугодие, поради бризовата атмосферна циркулация.

За продължителен период от време - над 115 дни, от средата на юни до края на септември, климатът е изключително благоприятен и за балнео- и рекреационни процедури и таласотерапия.

Води

Цялата територия на общината се отнася към границите на Черноморския водосборен басейн. През цялата северна част на общината - от запад на изток, преминава почти цялото течение на река Камчия с дължина от 48 км, с малко изключение в Община Аврен. От юг в нея се вливат реките Дебелец, Сарпдере, Чаирдере и други по-малки, водещи началото си от Камчийска планина.

В югоизточната част преминава цялото течение на Фъндъклийска река, а в най-южната част, в землищата на селата Голица и Бърдарево – горното течение на река Двойница.

На територията на общината има изградени пет язовира - „Рудник“, „Долни чифлик“, „Торсуна“, „Юнец“ и „Пчелник“, водите на които се използват предимно за напояване на земеделските земи в Долнокамчийската долина.

Термални минерални води са разкрити в източната част на общината в района на с. Шкорпиловци в район „Долна Камчия“. Водата съдържа минерали с промишлено и балнеоложко значение. Те са с характеристики, които позволяват прилагането им за лечение и профилактика на широк набор от заболявания – сърдечносъдови, опорно - двигателни, неврологични, гинекологични, дихателни, кожни и обменно-ендокринни. Въпреки добрите предпоставки, водите не се използват за балнеолечение.

Почви

За по-голямата част от територията на общината са характерни черноземните почви, а в планинската част – ливадни. За Камчийската низина е характерно преобладаването на алувиално ливадните почви.

Съгласно ерозионната карта на България районът на Долни чифлик е категоризиран като район с неерозирани почви. Депонираните токсични отпадъци се съхраняват в специални «ВВ» кубове в околностите на с. Пчелник, на дози момент няма данни за трайни или значителни влошавания на почвите.

Полезни изкопаеми

Полезните изкопаеми са природен ресурс със значим потенциал за развитието на промишлеността в общината. Долночифлишката газонефтена област се оценява като широкоперспективна по отношение на запаси от нефт и газ. През последните години са правени изследвания в акваторията на шелфа за разкриване на нефт и газ от български и чуждестранни фирми., но причини с наднационален характер и към този момент стопират процеса.

На местата на сушата около с. Ново Оряхово и с. Шкорпиловци са установени газопреливания.

Няма наличие на рудни изкопаеми, освен мангановите руди при с. Рудник, които не се експлоатират поради ниското съдържание на манган.

Геоложките особености са обусловили наличието на находища на строителни материали на територията на общината: пясъци, чакъли забетон, глини и мергели за тухли. С промишлено значение са находищата на:

- глини за тухли и керемиди при с. Гроздьово;
- мергели за тухли и керемиди в землището на с. Гроздьово;
- пясъци при с. Старо Оряхово.

Практически край голяма част от населените места има разработени малки кариери за пясък, чакъл и глина, предимно за задоволяване строителните нужди на местната общност.

Кариери за баластрени материали има разкрити по коритото на р. Елешница, р. Армера, р. Луда Камчия, над с. Горен чифлик.

Кариери за камък има в селата Голица, Булаир, Бърдарево, южно от гр. Долни чифлик.

Кариери за глина има по терасата на р. Камчия, до с. Горен чифлик в участъка „Лонгоза“, край с. Гроздьово и в с. Пчелник – местността „Балтата“.

По-малки находища на пясък има край селата Нова шипка по долината на р. Камчия, с. Шкорпиловци и с. Детелина.

Поземлени и горски ресурси

Както бе упоменато вече, общата площ на община Долни чифлик е 480 093 км². От нея около 170 000 дка са селскостопански фонд и около 285 000 дка - горски фонд. Земеделските територии заемат площ от 175 036 дка, или 36,1% от територията на общината. Обработваемата земя в земеделските територии е с обща площ 135 642 дка – 27,8% от територията на общината и 81,9% от земеделските територии. Обработваемата земя включва в себе си площта на нивите, трайните насаждения и ливадите с относителен дял, съответно 86,7%; 12,7% и 0,6%. Относителният дял на земеделските територии и на обработваемата земя има една от най-ниските стойности в цяла Варненска област. По последна информация от ОС „Земеделие“ гр. Варна, размерът на обработваемите площи е 86 011,4 дка, като процентът на тези площи спрямо общата обработваема площ във Варненска обл. е в размер на 16,80%. Информацията е за стопанската 2019-2020 год.

Мерите и пасищата заемат площ от 23 058 дка, или 13,1% от земеделските територии. Заедно с обработваемата земя, мерите и пасищата формират т.н. стопанисвана земя – общо 158 700 дка, или 32,6% от територията на общината. Най-голяма е площта им в землищата на селата Голица – 4 780 дка и Бърдарево – 3 543 дка. Останалата част от земеделските територии се заема от други необработваеми земи с обща площ 17 136 дка. От тях 5 552 дка са заети от гори, създадени върху земеделски земи, 3 554 дка полски пътища и 8 030 дка – непригодни земи /скали, пясъци и др./.

Преобладаващи категории земи в общината са от III до V категория по поречието на р. Камчия и от VI до IX категория в балканските села. По данни на ОСЗГ, изоставените земеделски земи на територията на общината са 53 473 дка, което е тревожен факт за развитието на земеделието и изисква специално внимание от централните и местни власти. Причините за наличието на пустеещи земи са от различен характер, но могат да се обобщят в следните групи:

- като резултат от процеса на възстановяване собствеността върху земята – изключително раздробената и разпокъсана собственост, голям брой собственици върху един имот с различно местоживееене, занимания с дейности различни от земеделието, нисък размер на рентата, изплащана от кооперации и арендатори, ниска цена на земеделската земя, липса на финансови средства у земеделските производители за използване на съвременни технологии и техника;
- икономически – ниска принадлежна стойност и липса на икономически интерес;
- демографски – ниско търсене, вследствие обезлюдяване на населените места от полупланинските райони – селата Кривини, Бърдарево, Голица, Булаир.

Споменато по-горе, горските територии заемат най-голяма част от територията на общината – 285 331 дка, или 50,6 %. Най-голяма част от горските територии на общината са разположени в землищата на с. Голица, Горен чифлик, Гроздьово.

Населените места и другите урбанизирани територии са с обща площ 17 979 дка /3,7% от общата площ на общината/. Най-голяма е селищната територия на гр. Долни чифлик. – 2 787 дка.

Територията на водните течения и водните площи заема 5881 дка. Поливните площи представляват 32% от обработваемата земя. Напояването се осъществява от язовири, микроязовири и реки. Осъществяват се следните видове начини на напояване съществуват следните видове: гравитачно - преобладаващо, стационарно дъждуване, полустационарно дъждуване и др.

Изводът, който може да се направи е, че в общината трябва да се предприемат действия по оползотворяване на почвения потенциал и предотвратяване изоставянето на земеделските земи. Това може да бъде постигнато чрез въвеждане и развитие на биологично земеделие – алтернативна форма на земеделието, чрез която може да бъде постигнат баланс между производството на хранителни продукти, превенция на околната среда и увеличаване на заетостта в общината. Биологичното земеделие позволява да бъде запазен и възстановен почвения профил, да бъдат стабилизиран почвените екосистеми и да бъде постигнато устойчиво развитие на селските райони.

Биоразнообразие

В територията на общината изцяло се включва Териториално поделение Държавно ловно стопанство – Горен чифлик.

Средногодишното ползване на главните сечи е 39 560 м³, а на отгледните сечи- 25 150 м³. Годишно се залесяват 29,4 ха тополя, акация, липа и ясен. Една част от територията се използва за паша на едър и дребен рогат добитък, а друга - за диворастващи билки и горски плодове, към които проявяват интерес немалка част от местната общност – билкарите.

Ежегодно се извършват почвоподготовка, отглеждане и попълване на култури, осветления, прочистки без материален добив, подпомагане естественото възобновяване. Санитарните мероприятия са свързани с инвентаризация за нападения от вредители и болести и извеждане на санитарни сечи.

Горските територии в община Долни чифлик са 285 331 дка – лесистостта на общината е 58%. Горите са предимно дъбови, по-малко букови и смесени широколистни гори, а по поречието на р. Камчия – лонгозни гори от ясен, бряст, явор и клен. Горските системи в района на р. Камчия са нарушени поради естественото природно намаление със сладководни води, обезводняване с тях и засоляване на подпочвените води, довели за изменение на флората и фауната.

Около устието и долното течение на река Камчия е характерна лонгозната гора от полски ясен /*Fraxinus oxycarpa*/, дръжкоцветен дъб /*Quercus pedunculiflora*/, полски бряст /*Ulmus minor*/, полски клен /*Acer campestre*/ и черна елша /*Alnus glutinosa*/, с подлес главно от обикновен глог /*Crataegus monogyna*/, обикновен дрян /*Cornus mas*/ и кучи дрян /*Cornus sanguinea*/, често в съчетание с мезофилна и хигрофитна тревна растителност (Бондев, 1991). Характерни тук са певдолианите представени от повет /*Clematis vitalba*/, скрипка /*Smilax exelsa*/, гърбач /*Periploca graeca*/ и др. Заблатените територии сред гората, както и няколкото малки блата между нея и пясъчните дюни са обрасли главно с тръстика /*Phragmites australis*/ и теснолистен папур /*Typha angustifolia*/ . Храстовите съобщества са съставени главно от драка /*Paliurus spina-christi*/, обикновен глог /*Crataegus monogyna*/, птиче грозде

/Ligustrum vulgare/. Пясъчните дюни са покрити с псамофитни (сухоустйчиви) тревни съобщества с преобладаване главно на класник /*Leymus racemosus*/, песъчар /*Ammophilla arenaria*/, борзеанов игловръх /*Alyssum borseanum*/ и др.

Нарушени са и горските екосистеми в резерват “Камчия”, поради обезводняване и засоляване на подпочвени води и почви, довели до изменения на флората и фауната, което е несъвместимо със статута на защита и значението на резервата.

Нарушенията в горските екосистеми са предизвикани допълнително и от пожари, незаконна сеч, паша без позволително или на забранени места, незаконно разораване на площи, незаконно строителство в горския фонд. Защитени растения на територията на община Долни чифрик са: блатно кокиче, бял оман, благуи, дъб, бук и габър. Техните местообитания попадат в защитените територии.

Общината попада в Черноморския зоогеографски район. Тук средиземноморското влияние върху фауната е доста силно. При редица групи насекоми, средиземноморските видове преобладават над евросибирските и европейските. Така при скакалците, те са 41%, при полутвърдокрилите се увеличават на 53% и при мрежокрилите (Neuroptera) достигат 54%.

Още по-голям е техният състав при халофилните и халобии онгните водни полутвърдокрили – до 72%. Явното преобладаване на такива видове до н. Емине на север сочи, че Стара планина, въпреки малката височина, е и тук една доста стабилна биогеографска бариера. По отношение на гнездящите птици този район има няколко характерни особености. Тук 42,2% от тях спадат към пойните видове, което се наблюдава само в Дунавския район. В процентно отношение пък видовете от евросибирския комплекс (21,7%) са на последно място сред всички зоогеографски райони. Като цяло орнитофауната се характеризира с висока степен на обособеност и това се дължи на редица специфични черти в условията на жизнената среда.

Една от най-важните особености на района е наличието в него на много, и то изключително редки видове, които за нашата страна са познати само тук. Това са около 500 вида безгръбначни, намерени в по едно находище, и то в малобройни популации. По този си показател районът е на първо място сред останалите зоогеографски райони. Повечето от тези видове се срещат само по Северното крайбрежие (до н. Емине на юг).

В района на “Камчийска планина” са установени 189 вида, от които 47 са включени в Червената книга на България (1985). От срещащите се видове 81 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 9 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 – 22 вида, в SPEC3 – 50 вида.

Мястото осигурява подходящи местообитания за 63 вида, включени в Приложение № 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 56 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Камчийска планина е разположена на прелетния път Via Pontica и има международно значение като типично “място с тесен фронт на миграция” за прелитащите над нея реещи се птици – щъркели, пеликани и грабливи птици. Мигриращите птици се концентрират да преминават Стара планина именно в тази част, поради това че е най-ниската и лесна за преминаване преграда. Гористата част се използва главно от мигриращите грабливи птици, за хранене и нощуване. Районът на язовир Цонево е един от малкото в страната където гнезди орелът рибар /*Pandion haliaetus*/. Камчийска планина е едно от най-значимите места в страната за осояда

/Pernis apivorus/, малкия креслив орел /Aquila pomarina/, малкия орел /Hieraetus pennatus/, ловния сокол /Falco cherrug/, горската чучулига /Lullula arborea/, козодоя /Caprimulgus europaeus/, градинската овесарка /Emberiza hortulana/, полубеловратата мухоловка /Ficedula semitorquata/, както и за четири вида кълвачи – средния пъстър /Dendrocopos medius/, сирийския /Dendrocopos syriacus/, черния /Dryocopus martius/ и сивия /Picus canus/. По време на миграция и зимуване в язовирите на Камчийска планина се струпват значителни количества водолюбиви птици, които спират там по пътя си към влажните зони на юг от Стара планина. Там е установен да зимува също и световно застрашеният къдроглав пеликан /Pelecanus crispus/.

В района на заливните гори край Камчия са установени 237 вида птици, от които 53 са включени в Червената книга на България (1985). От срещаните се видове 101 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 7 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 – 25 вида, в SPEC3 – 69 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 82 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 76 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. В комплекса гнездят в значителна численост сивия кълвач /Picus canus/, черногърбото каменарче /Oenanthe pleshanka/ и полубеловратата мухоловка /Ficedula semitorquata/, поради което мястото е едно от най-важните за тези видове в Европа. Полубеловратата мухоловка е представена тук с най-плътната си популация в България. Комплексът е едно от трите места по българското черноморско крайбрежие, където гнезди морския орел /Haliaeetus albicilla/. Камчия се намира на миграционния път Via Pontica и разнообразието от птици по време на прелет тук е много голямо.

Горските масиви се използват за почивка от големи количества грабливи птици. Ежегодно по време на миграциите могат да се наблюдават прелитащи ята бели щъркели /Ciconia ciconia/, къдроглави пеликани /Pelecanus crispus/ и розови пеликани /Pelecanus onocrotalus/, както и ливаден дърдавец /Crex crex/, представители на чапловите, дъждосвириците и пойните птици. Разливите югозападно от резервата имат особена стойност като зимовище на пойния лебед /Cygnus cygnus/, голямата бяла чапла /Egretta alba/ и червогушата гъска /Branta ruficollis/. През зимата в неголеми количества в района се задържа малкият корморан /Phalacrocorax pygmeus/.

Характерна черта на този район са и многото ендемити, и то почти изключително сред надземната фауна. По Южното Черноморско крайбрежие вече са установени около 120, а по Северното – 85 такива ендемични видове, и то почти изключително от безгръбначните животни – охлюви, сухоземни мокрици, паяци и бръмбари. Произходът на повечето от тези ендемити е от Понтийската област, която в недалечното минало е била отделена от съседните си области. От друга страна, тук са установени изключително малко реликти – само няколко вида безгръбначни.

Преобладаващите видове дивеч в ловните райони “Лонгоз”, “Самотино” и комплекс “Горска барака” са благороден елен, сърна, дива свиня, заек, яребица, шаран, каракуда. В ДЛ Старо Оряхово обект на ловен туризъм са дива свиня и бекас. В ДДС “Шерба”, с. Горен чифлик обект на ловен туризъм са елен, дива свиня, сърна, муфлон и бекас.

Защитени територии и природни забележителности

На територията на общината са регистрирани 20 защитени територии с обща площ 1 800 ха, 3 резервата и 3 защитени местности.

- **Биосферният резерват „Камчия“** е обявен за обект под закрилата на ЮНЕСКО. Обхваща площ от 842 ха. Територията му включва вековните лонгозни гори в долното течение на Камчия, в землището на село Старо Оряхово и е създаден да охранява най-представителната гора от този вид на Европейския континент. Уникалните климатични и почвени условия създават изключително богатство от дървесни и растителни видове, сред които се открояват вековните полски брястове, остролистият ясен, летният дъб, полският клен и др., някои от които достигат височина 35 – 40 m;

Най-характерната особеност на лонгозната гора са периодичните заливания, свързани с измененията на нивото на р. Камчия.

Биологичното разнообразие в резервата е впечатляващо. Общо висшите растения, установени в лонгозната гора и заблатените територии в нея, са 245 вида. Камчийският лонгоз е единственото известно находище на българския ендемит грудеста горва. Също така се срещат застрашените от изчезване лъскаволистна млечка, блатно кокиче, блатен телиптерис, северница.

Река Камчия и азмаците се обитават от 39 вида риби, от които 31 са постоянни, а 8 - временни обитатели, навлизащи от морето. Част от тях са редки и застрашени от изчезване. Такива са брияната, змиорката, деветиглената бодливка, трииглата бодливка, шаранът, кавказкото попче, върловката и др.

Общо на територията на резервата се срещат 14 вида земноводни и влечуги, установени са 26 вида дребни бозайници. Интерес представлява кафявата горска полевка, която обикновено се среща в широколистните гори в България над 800 м н.в. Досега по Черноморието е установена само в района на Камчия и Ропотамо. Друг вид в природозащитно отношение е видратата, включена в Европейския червен списък.

Изключително голямо е значението на цялата територия по отношение на орнитофауната. В района са установени 258 вида птици, което съставлява 66% от общо установените в България видове. Отбелязани са 118 вида птици с неблагоприятен европейски природозащитен статус, от които 32 вида гнездят.

Общо 47 вида гръбначни животни от фауната на резервата са включени в Червената книга на България.

- Поради голямото си природозащитно, екологично и научнопрактическо значение резерват „Камчия“ получава международно признание през 1977 г., когато е включен в световната мрежа от биосферни резервати в рамките на програмата „Човек и биосфера“ на ЮНЕСКО за опазване на най-представителните екосистеми на планетата.

- Резерватите **„Вълчи преход“** – разположен северно от село Голица (44 ха) и **„Киров дол“**, разположен северозападно от село Солник (51 ха), опазват типичните за района смесени гори от бук, дъб, габър и цер с тяхната богата фауна.

- **Ловното стопанство „Шерба“** е разположено по северните склонове на Камчийска планина, между селата Гроздьово и Голица, сред типичните за този край широколистни гори. Известно с богатите си популации от елени, сърни, диви свине и муфлони, то привлича почитатели на ловния туризъм от много страни.

- Защитената местност **„Камчийски пясъци“** е част от най-дългия плаж по Българското Черноморско крайбрежие, който се простира от устието на река Камчия до село Шкорпиловци, където пясъците са формирали уникални дюни

системи с височина до 18 – 19 m, покрити със специфична рядко срещана растителност.

- Защитената местност „Орлов камък“ се намира в землището на гр. Долни чифлик. Защитата находище на божур и останки от степни гори от Южна Добруджа и важен за науката и културата водопад.

В територията на общината се намира и природната забележителност „Находище на бял оман“ е едно от местообитанията на рядко срещаното в североизточна България лечебно растение бял оман, записано в Червената книга на Р България.

1.4. Историческа свързаност с други територии

Археологическите паметници на територията на общината свидетелстват за обитаване и обществен живот от най-стари времена. Най-трайни са следите останали от римляните. Това са части от изградената през Юстинианово време / 527-565 г. / защитна система в източната част на Стара планина. Тя се е състояла от защитна стена "Герме", четириъгълни кули равномерно разположени по нея т.н. Хемска порта. Защитната система е минавала край сегашните населени места Обзор, Голица и Булаир. През нея е преминавал римският път Анхиало (Поморие) – Марцианопол (разположен в днешния град Девня).

Към съществуващата система са принадлежали редица римски военни крепости. От тях се намират останки край селата Голица - м. Борун Градище, Бърдарево - м. Градище и гр. Долни чифлик - м. Голямото кале. Раннохристиянските гробища и базилика, както и старобългарския укрепителен вал "Табия" са свидетели на по-късни епохи. Най-старите исторически и културни паметници в общината са от времето на траките /Крепостта Ерак и м. Шерба /, която все още е слабо проучена. От времето на Римската империя са се запазили редица руини - Ерите /римска пътна крепост в устието на р. Камчия/, Ранно-християнска базилика край с. Шкорпиловци, Римска пещ по пътя за резервата Шерба и Гермето/Крепостна стена край с. Голица /.

Началото на днешния град Долни чифлик е сложено в края на XV век от Джемал бей. След походите на Владислав Варненчик 1443-1444 година, турския султан Мурад II дошъл до извода, че за по-лесна отбрана на империята, трябва да започне заселването в Северна и Североизточна България. За тази цел той издава заповед за заселване в тези земи. По сведения от турски документи в Североизточна България идват турци от Кюрдистан. Джемал бей тръгнал със свитата си и се разположил на земите на днешните селища Детелина, Долни чифлик, Пчелник и Горен чифлик. Разполага събраните по пътя си стада дребен и едър добитък по селищата, съобразно благоприятните там природни условия. Така в района на селата Детелина/Дервиш/ и Долни чифлик настанява хергелетата си от коне и дребен добитък с оглед задоволяване на ежедневните си нужди от животински продукти – месо и мляко за изхранване на семейството си, прислугите и пастирите. Това било “долния чифлик” на бея. В землището на село Пчелник /Ковантък/ Джемал бей разположил пчелните си семейства, което дава името и на селото, което е било и административен център. В землището на село Горен чифлик пък оставил биволите, основен впрегателен добитък за обработка на земята и превозване на земеделската продукция, дърва за отопление и други. Това разположение по естествен път създава два чифлика на Джемал бей, което след време дава имената на тези три селища – Долни чифлик, Пчелник и Горен

чифлик. Преди Освобождението, населението е предимно турско. След Освобождението тук започват да се преселват хора от Габровско, Македония и др. По-късно поради различни икономически и демографски причини тук започват да се преселват и хора от село Голища. Фолклорът на града е смесица от традициите и нравите на своите преселници.

През 1919 г. село Долен Чифлик става общински център, откъснал се от община Арнаутлар /днешното село Рудник/.

В най-новата история – от 70-те години на 20 век до края на столетието различни прислойки от населението са работили в областния център Варна и в промишления гр. Девня, което предполага тясна обвързаност с тези населени места, макар и в близкото историческо минало.

Очевидно е, че изложените по-горе общи характеристики на територията, очертават ясно профила на общината. Някои от тях са уникални не само за територията на страната, но представляват част от европейското и световно културно наследство и биоразнообразие.

Те идентифицират силните и слабите страни на територията по следния начин: Резонно е да се стартира със СИЛНИТЕ страни, защото в конкретния преглед те са далеч по-многобройни, притежават несъмнено по-значима относителна тежест и указват ясно насоките, действията и мерките, които следва да приеме настоящия План.

а/. територията на общината е с изключително добро месторазположение – в подстъпите на Източна Стара планина, с излаз на брега на Черно море по най-дългата за крайбрежието ни непрекъсната плажна ивица от 10 км, в непосредствена близост до черноморската ни столица Варна /отстояние от 38 км/, което осигурява лесен и бърз достъп до областния център. Като територия е втора по големина със своите 489 093 кв. км – площ, напълно достатъчна за стопанско развитие на общината и осигуряване на по-добри условия на живот.

Наличието на седемнадесет населени места – шестнадесет села и един град/общинският център/са с близко отстояние, което намалява средната продължителност на пътуването от едно до друго населено място, т.е. пести време и средства. Не на последно място са и застроените четири курортни комплекса на черноморския бряг, които осигуряват работни места, пласмент на селскостопанска продукция и услуги от местната общност. Специфичният климат на територията осигурява по-дълъг курортен сезон за почиващи предимно от средната класа български и чуждестранни туристи. Изложеното до тук налага заключението, че от гледна точка на местоположение и географска характеристика, местната общност може да черпи само позитиви.

б/. природните ресурси са друга благоприятна предпоставка за общината.

Релефът е разнообразен, като преобладава полупланинския ландшафт. Това разнообразие се допълва от Долнокамчийската долина, наличието на множество речни и морски тераси и споменатата дълга плажна ивица. От почвите преобладават чернозема и планинско-ливадните, като липсват промишлени замърсявания. Територията е изключително богата на води и попада изцяло в границите на Черноморския водосборен басейн. Реките „Камчия“ и „Фандъклийска“, с множеството си притоци, наличието на пет средномащабни язовира, осигуряват изобилие на сладководна вода за битова, селскостопанска и промишлена употреба. Поземленият и горски фонд са значими и създават благоприятни предпоставки за широк спектър от дейности и занаяти. Една от най-ценните характеристики на района е изключително богатото биоразнообразие. Територията попада в Черноморския зоогеографски район

и е изключително богата на растителни и животински видове. Някои от тях са включени в Червената книга на България от 1985 год. Защитените територии и природни забележителности са запазена марка за общината. Налице са над 20 защитени територии с обща площ около 1 800 ха, три резервата и три защитени местности. Най-значимият от тях е биосферен резерват „Камчия“ с площ 842 ха, намиращ се под закрилата на ЮНЕСКО. В него преобладават лонгозните гори и е изключително богат на дървесни, растителни и животински видове. Тук се намира и известното Ловно стопанство „Шерба“.

Тези природни ресурси правят територията уникална с възможностите за развитие в най-разностранны стопански и културни насоки.

Изключително благоприятни условия за развитие на земеделие – растениевъдство и животновъдство. Характеристиките на основните земеделски площи, наличието на практически неизчерпаем сладък воден ресурс, в съчетание с умерено-континенталния климат с ясно изразено черноморско влияние са изключително благоприятни предпоставки за модерно поливно земеделие, производство на значителен обем и брой селскостопански продукти, които могат да се преработват във фабрики и цехове с по-малък капацитет, което ще даде тласък за развитие и на леката промишленост. В допълнение към изложеното – същите благоприятни предпоставки са налице и за животновъдството: отглеждането на едър и дребен рогат добитък в по-голяма част от годината в природни условия, поради наличието на полупланински пасища и ливади и изобилие на вода.

Дърводобивът и дърбопреработката е следващ основен отрасъл, който трябва да се доразвие и модернизира. Естествено е, че споменатите природни дадености следва да се експлоатират съобразно изискванията на екологичното законодателство.

Туризмът в почти всичките му разновидности – морски, ловен, риболовен, еко-, спа-, балнеолечебен и рекреационен, таласотерапия също подлежи развитие и надграждане. Наличието на термални минерални извори край с. Шкорпиловци предполага възможно най-бърза реакция по създаването на предпоставки за лечение на сърдечно-съдови, опорно-двигателни, неврологични, гинекологични, дихателни, кожни и обменно-ендокринни заболявания. В пряка връзка с този отрасъл се явяват недостатъчно добре развитите хотелиерство и ресторантьорство, като на потенциалните кандидати се предоставя пълна и достъпна информация за съществуващи финансови възможности и евентуално им се предоставят местни данъчни облекчения.

В по-дългосрочен план следва да се направят разработки за ефективното използване на локализираната газонефтена област, намираща се на територията, както и на съществуващите каменни и пясъчни кариери.

в/. налице са благоприятни предпоставки за развитие и от гледна точка на историческата свързаност на територията. Открити са местообитания от най-стари времена – ранна християнска базилика, защитни стени, като част от защитната система на Юстинионова Византия, през тази територия е минал древния път Анхиало-Марциополис. Освен артефакти от ранна християнска епоха и от времето на Източната Римска империя, са открити следи от похода на Владислав Варненчик /1443-1444 год./ и турско присъствие от времето на султан Мурад Втори. Принципно погледнато, в най-новата ни история местното население е свързано преди всичко с областния център Варна и промишления гр. Девня.

Слабите страни за територията са твърде по-малък броят, а повечето бързо преодолими, стига да е наличен паричен ресурс.

а/. основателна тревога буди обстоятелството, че голяма част от наличните земеделски територии се изоставят, не се обработват и по относителен дял с наличния

зеделски фонд, общината е с една от най-високите стойности сред общините във Варненска област. Продължава отчетливата тенденция за намаляване размера на обработваемите площи. Наложително е да се предприемат действия по оползотворяване на почвения потенциал, като напр. развитие на биологично земеделие;

б/. констатираните нарушения в развитието на горските екосистеми в резерват „Камчия“, поради обезводняване и засоляване на подпочвените води и почви е тревожен факт, който изисква предприемане на незабавни мерки, съвместно със специализираните държавни институции.

2. Състояние на местната икономика. Тенденции.

Развитието на общинската икономика в Долни чифлик е благоприятно повлияно от близостта на областния административен център – Варна, геостратегическото месторазположение, достъп до комуникации – летищни комплекси и морски пристанища – Варна и Бургас, образователни институции и добрата транспортна обезпеченост.

Природните и географските дадености, както и придобивания с десетилетия професионален опит на населението в този район предопределят и икономическото развитие в региона. В Долни чифлик предимно се развива селското, горското и рибното стопанство, търговията, дърводобивната и дървопреработвателната промишленост, хотелиерството и ресторантьорството и операциите с недвижими имоти.

Допълнително позитивно въздействие върху развитието и надграждането ѝ, неизползвани практически досега са основни природни и климатични дадености: наличието на богата гама от минерални води с разностранни лечебни свойства, обилното слънцестоеие, природните забележителности и изключителното биоразнообразие, концентрирано върху сравнително малка като повърхност територия, което облекчава и намалява размера на евентуални бъдещи инвестиции и техническата и технологична обезпеченост в разноразлични стопански отрасли. Посочени най-общо, те са относими към балнеолечението и таласотерапията, изграждане системи на ВЕИ, развитие на поредица подотрасли от туризма, хотелиерство, ресторантьорство в посоки и тенденции, отговарящи на съвременни видове предлагани и очаквани пакетни услуги от средния европейски и световен потребител.

През периода 2016 – 2019 г. се отчита значителна стабилност в икономиката на община Долни чифлик. Приходите от основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия по икономически дейности бележат ръст с 42,54% за 2019 г. спрямо изследваната 2016 г. Най-висок ръст имат приходите на предприятията от сектор „Търговия и ремонти на автомобили и мотоциклети“ с за 2019 год. 53 584 лв., „Селско стопанство, горско стопанство и рибно стопанство“ за 2019 год. – 29 779 лв. и „Преработваща промишленост“ - за посочената година от 10 649 лв.

Броят на предприятията нарастват от 535 през 2016 г. на 559 през 2019 г., което е ръст от 4,29%. Най-голям ръст като брой предприятия се забелязва в икономическите дейности: „ др. дейности“ – 53,84% и „транспорт, складиране и пощи“ – 40,74% и „хотелиерство и ресторантьорство“ - 25,93%. Значително намаление на броя на фирмите се отчита в предприятията с икономическа дейност: селско, горско и рибно стопанство – с 18,18%.

Таблица 2: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в община Долни чифлик по икономически дейности

Икономи-чески дейности	2016		2017		2018		2019	
	Пред-прия-тия – брой	Прихо-ди от дейност-та – хиляди лева	Пред-прия-тия – брой	Прихо-ди от дейност-та – хиляди лева	Пред-прия-тия – брой	Прихо-ди от дейност-та – хиляди лева	Пред-прия-тия – брой	Прихо-ди от дейност-та – хиляди лева
Общо	535	89893	503	98008	527	107396	559	117516
Селско, горско и рибно стопанство	121	29234	115	33135	111	33239	99	29779
Добивна промишленост	...	...	...	...	...	...	...	...
Преработваща промишленост	40	18161	36	6628	41	4581	40	10649
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	...	...	...	...	...	...	...	...
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	...	...	...	...	...	...	3	141
Строителство	16	2407	13	5565	20	7945	17	7481
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	221	32694	216	45648	216	51911	230	53584
Транспорт, складиране и пощи	16	1769	16	1326	17	1864	27	5200
Хотелиерство и ресторантьорство	40	1767	43	2339	48	2864	54	4586
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	6	305	3	289	5	467	9	622

Операции с недвижими имоти	30	1148	24	1172	26	1496	33	1452
Професионални дейности и научни изследвания	7	...	5	298	8	1022	8	...
Административни и спомагателни дейности	7	787	4	556	5	749	4	1253
Образование	...	60	...	65	3	66	...	...
Хуманно здравеопазване и социална работа	15	528	14	541	12	563	11	475
Култура, спорт и развлечения	4	51	...	...	...	34	7	136
Други дейности	6	36	6	46	8	67	13	162

¹ Данните се отнасят за нефинансовите предприятия, представили отчети в НСИ.

".." Конфиденциални данни, Източник: НСИ

Според информация от НСИ, наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Долни чифлик по икономически дейности след 2016 г. се увеличават от 1847 на 2018 през 2019 г. Средната работна заплата също бележи ръст от 8198 през 2016 г. на 10424 лв. през 2019 г.

Таблица 3: Наети лица и средна годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в община Долни чифлик по икономически дейности през периода 2015 - 2019 година

Икономически дейности	2016		2017		2018		2019	
	Среден списъчен брой	Сред-на работна заплата лв.	Среден списъчен брой	Сред-на работна заплата лв.	Среден списъчен брой	Сред-на работна заплата лв.	Среден списъчен брой	Сред-на работна заплата лв.
Общо	1847	8198	1948	8695	1939	9646	2049	10424
Селско, горско и рибно стопанство	375	10233	377	10768	370	12408	358	12883
Добивна промишленост	...	...	...	...	...	...	...	...
Преработваща промишленост	127	6385	127	5624	86	6587	105	8106
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	...	...	...	...	...	...	...	...

Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	...	...	...	...	...	...	...	...
Строителство	35	7367	69	6255	91	7584	71	7969
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	360	5866	371	6402	368	6804	360	7025
Транспорт, складиране и пощи	37	5582	27	6621	33	6494	53	8078
Хотелиерство и ресторантьорство	57	5372	75	5129	81	5659	109	6762
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	...	...	5	18412	11	9840	10	9367
Финансови и застрахователни дейности	...	...	...	...	...	...	...	...
Операции с недвижими имоти	20	9953	11	9230	12	8432	10	21744
Професионални дейности и научни изследвания	...	...	4	9693	4	11049	4	12960
Административни и спомагателни дейности	24	5865	15	4531	5	6868	126	6289
Държавно управление	181	8501	209	7944	219	8512	183	9857
Образование	382	9567	400	10883	386	12328	380	142464
Хуманно здравеопазване и социална работа	92	9539	129	10181	140	10253	145	11363
Култура, спорт и развлечения	6	4323	10		11	6424	12	7557
Други дейности	26	5559	25		31	6919	35	7942

".." Конфиденциални данни.

"-" Няма случай.

Източник: НСИ

Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в община Долни чифлик значително намаляват през периода 2015 г. – 2018 г. Ако през 2015 г. те са били положителна стойност от 716,3 хиляди евро, през 2018 г. те вече са с отрицателна стойност – 868,9 хиляди евро. През 2019 г. НСИ ги отчита като конфиденциални данни и не отчита ръста на ПЧИ.

Таблица 4: Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовите сектор в община Долни чифлик към 31.12.**(Хиляди евро)**

	2015	2016	2017	2018	2019
Община Долни чифлик	716,3	-38,3	138,8	-868,9	...

".." Конфиденциални данни.

Източник: НСИ.

Нетните приходи от продажби е показател от Отчета за приходите и разходите. По смисъла на Закона за счетоводството (т.11 от § 1 на ДР на ЗСч) нетни приходи от продажби са сумите от продажба на продукция, стоки и услуги, намалени с търговските отстъпки, данъка върху добавената стойност и други данъци, пряко свързани с приходите.

Таблица 5: Нетни приходи от продажби на предприятията.

Година	Нетни приходи от продажби на предприятията на един жител към 31.12. (в хиляди лева)	Нетни приходи от продажби на предприятията на един жител (средногодишно,) (хиляди левове)	Нетни приходи от продажби на предприятията на един нает (среден списъчен брой), (хиляди левове)
2001	0.80	0.81	10.88
2002	1.00	1.00	11.75
2003	1.02	1.01	14.73
2004	1.89	1.89	20.43
2005	2.23	2.24	23.63
2006	2.05	2.05	16.84
2007	2.35	2.34	19.74
2008	2.24	2.24	21.02
2009	2.40	2.40	21.15
2010	2.50	2.49	25.25
2011	2.66	2.66	26.38
2012	3.60	3.59	35.87
2013	3.13	3.13	30.69
2014	3.60	3.60	35.05
2015	4.46	4.44	43.55
2016	4.16	4.14	42.27
2017	4.59	4.58	44.08
2018	5.17	5.14	49.34

Източник: НСИ.

Данните от последната таблица сочат на стабилна тенденция за увеличаване на нетните приходи от продажби на предприятията, което е белег за известно съживяване на икономиката, но и постигнатото в пъти увеличение, е с ниски абсолютни стойности.

Разликата в някои от цифрите се дължат в динамиката на обществено-икономическите процеси и неотзвучалата криза у нас.

Община Долни чифлик разполага със значителен икономически потенциал за развитие на бизнес и за привличане на чуждестранни инвестиции. Гаранция за това са стратегическото географско разположение, близостта до изградената транспортна инфраструктура, развитите икономически функции и подходящите природно-географски условия. Икономиката на общината по редица показатели е на сравнително високо ниво в сравнение с други общини със сходен функционален тип.

Промисленост

Промислеността в общината е представена от следните подотрасли:

- хранително-вкусова промисленост – производство на захарни изделия, сладкарски изделия, хлебопроизводство, месни производни;
- шивашка промисленост – производство на работно облекло;
- дърводобив и дървопреработване – производство на паркет, фурнировани плоскости, мебели, дограма, дървени въглища;
- преработваща промисленост – производство на комбинирани фуражи;
- добив на инертни материали, пясък, трошен камък;
- производство на строителни изделия и елементи;
- производство на алуминиева дограма.

Геоложките особености на общината – наличието на находища на строителни материали – пясък, чакъли, глини и мергели за тухли са основна предпоставка за развитието на строителството.

С промишлено значение са находищата на :

- глини за тухли и керемидипри с. Гроздьово;
- мергели за тухли и керемидив землището на с. Гроздьово;
- пясъци при с. Старо Оряхово.

Практически край много от населените места има разработени малки кариери за пясък, чакъл и глина, предимно за удовлетворяване на строителните нужди на населението.

Кариери за баластрени материали има разкрити по коритото на р. Елешница, р. Армера, р. Луда Камчия, над с. Горен чифлик.

Кариери за камък има в селата Голица, Булаир, Бърдарево, южно от гр. Долни чифлик.

Кариери за глина има по терасата на р. Камчия, до с. Горен чифлик в участъка „Лонгоза“, край с. Гроздьово и в с. Пчелник – местността „Балтата“.

По-малки находища на пясък има край селата Нова Шипка по долината на р. Камчия, с. Шкорпиловци и с. Детелина.

Добивът на инертни материали заема важна част от добивната промисленост на общината. В Долни чифлик се произвеждат строителни изделия и елементи, алуминиева дограма и др.

Изключително важен фактор за развитието на дърводобива и преработката на дървесина е местната осигуреност на суровини от горскостопанския сектор, както и – находищата на инертни материали за развитието на строителството. Преобладаващите широколистни гори - дъб, бук, ясен, са ценен потенциал за развитието на дърводобивната и дървопреработваща промисленост.

Най-голям дял от промишлеността, се пада на дърводобивът и дървопреработката. Предимно се произвеждат: паркет, фурнировани плоскости, мебели, дограма, дървени въглища.

Туризм

Туризмът следва да е приоритетен отрасъл за икономиката на община Долни чифлик, тъй като притежава едни от най-атрактивните природни и антропогенни туристически ресурси, които създават среда, благоприятна за обитаване и за развитие на курортно-рекреационните функции.

Закътана далеч от големи източници на замърсяване, община Долни чифлик е екологичен оазис: чист въздух, чиста почва, чисти води и уют, опазен от машинни и технологични шумове.

Община Долни чифлик разполага с изключително богати неусвоени ресурси за развитие на туризма – от традиционния морски ваканционен туризъм до все по-търсените напоследък алтернативни форми на селски, познавателен, ловен и екотуризм. Пясъчно-плажовата ивица при устието на река Камчия и река Фъндъклийска е най-дългата по българското Черноморие. На територията на общината тя е дълга 9,7 км.

Акваторията на морето и бреговата ивица предлагат много добри възможности за практикуване на водни спортове и къпане. Редуват се скални участъци и пясъчни плажове. Минералните извори, притежават много добри лечебни качества. Богати са горските масиви и горските паркове.

Антропогенните условия и ресурси за развитието на рекреацията и туризма включват съвременната култура и културното наследство, недвижими културни ценности. Природните и антропогенните условия и ресурси определят добри възможности за развитие на целогодишен поливалентен туристически продукт – морски, балнеоложки, Spa и Wellness, културен, конгресен, екологичен и селски. Към благоприятните туристически условия и възможности следва да се посочат добрите транспортни връзки, осигурени чрез близостта на двете пристанища – Варна и Бургас, международните летища „Варна“ и „Бургас“, транснационалните транспортни коридори. Въпреки тези дадености туристическият потенциал не е усвоен и туристическото натоварване е по-слабо в сравнение с някои други общини от областта.

По приходи от подслон и туристически легла от чужденци и българи за 2011 г. община Долни чифлик се нарежда на второ място сред 10-те общини от областта след Варна. Четвърто място заема след общините Аврен, Бяла и Варна по реализирани нощувки и приходи от нощувки.

За подобряване услугите в туристическия сектор в област Варна, реализация на проекти и повишаване на конкурентноспособността в бранша е учредено Обединение на всички предприятия и институции, свързани с туризма – „Туристически Клъстър-Варна“, в което членуват и представителите от Долни чифлик.

От 2015 г. община Долни чифлик е член на Варненски Черноморски туристически район.

На крайморската територия са формирани 4 курортни комплекса: Камчия - Лонгоза, Шкорпиловци – север, Шкорпиловци – юг и Шкорпиловци – село. Предлага се богат избор на бази за настаняване, както в зависимост от капацитета, така и в зависимост от категорията им.

Към настоящия момент категоризираните места за настаняване на територията на общината са 88 с прилежаща леглова база – 3114 легла., от които:

- Хотели – 5 бр. с капацитет 1101 легла;
- Семейни хотели – 1 бр. с капацитет 30 легла;
- Бунгала – 31 бр. с капацитет 1453 легла;
- Апартаменти за гости – 23 бр. с капацитет 140 легла;
- Почивна станция – 1 бр. с капацитет 24 легла;
- Къщи за гости – 10 бр. с капацитет 157 легла;
- Стаи за гости – 15 бр. с капацитет 125 легла;
- Къмпинг „Шкорпилови“ с капацитет 29 места;
- Туристическа спалня – 1 бр., с капацитет 55 легла

В КК „Шкорпиловци-север“ са категоризирани 12 броя места за настаняване, в КК „Шкорпиловци-юг“ 35 броя, в КК „Шкорпиловци-село“-16 броя, Вилна зона Шкорпиловци 4 бр.

Местата за настаняване са различни по вид и категория и са със следното разпределение:

- 1 броя семейни хотели с категория „две звезди“;
- Стаи за гости: 7 бр. с категория „две звезди“ и 8 бр. с категория „една звезда“;
- 1 почивна станция с категория „една звезда“;
- 4 броя къщи с категория „две“ звезди и 6 бр. с категория „една звезда“;
- 4 броя бунгала с категория „две звезди“ и 27 бр. с категория „една звезда“.

В КК „Шкорпиловци“ работи пет звездния хотел „Лонг Бийч“ с капацитет 130 легла.

В с. Шкорпиловци се намират хотел „Ескана“, с леглова база съответно 94 легла.

В с. Гроздьово се намира Еко комплекс „Шерба“ – хотел и ресторант с категория „една звезда“, с капацитет 66 легла и 90 места за сядане.

Туристически комплекс „Рибарника“ с. Гроздьово, м. „Рибарника“ разполага с къща за гости с капацитет 29 легла и снек – бар с 50 места.

Ваканционно селище „Еко парк Венелин“ с. Венелин разполага с 20 бр. бунгала и 5 бр. самостоятелни стаи с категория „една звезда“.

В селата Кривини, Солник, Рудник и Бърдарево отвориха врати 4 бр. къщи за гости с категория „две“ звезди.

В с. Солник работят 2 бр. къщи за селски туризъм, които пресъздават през туристи от цял свят самобитни празници и обичаи.

На територията на общината се намират две хижи, находящи се в местност „Марин тепе“, гр. Долни чифлик.

Етнографски туристически комплекс Кривини се намира в живописна дъбова гора, през която преминава малка река. Комплексът е реплика на търговско-занаятчийска улица /чаршия/ от времето на Възраждането.

Категоризирани са 49 броя заведения за хранене и развлечения с общ капацитет 4713 места за сядане, от които:

- Заведения за бързо обслужване – 22 бр. с капацитет 2625 места за сядане;
- Ресторант – 19 бр. с капацитет 1860 места за сядане;
- Кафе-аперитив – 4 бр. с капацитет 100 места за сядане;
- Кафе-сладкарница – 3 бр. с капацитет 106 места за сядане;
- Бар – 1 бр. с капацитет 22 места за сядане.

Времетраенето на работа на по-голямата част от туристическите обекти, находящи се на територията на КК “Шкорпиловци” е сезонно (м. юни – м. септември).

Съгласно Закона за туризма (обн. в ДВ бр. 30 от 26.03.2013 г.), лицата извършващи хотелиерство се задължават да водят регистър на настанените туристи, за гражданството им и за броя на реализираните нощувки.

През 2015 г. са реализирани 74 665 нощувки от 15 383 туристи.

През 2016 г. са реализирани 80 903 нощувки от 17 253 туристи.

През 2017 г. са реализирани 95 383 нощувки от 21 517 туристи.

През 2018 г. са реализирани 82 549 нощувки от 20 443 туристи.

През 2019 г. са реализирани 96 447 нощувки от 20 250 туристи.

През 2020 г. са реализирани 55 402 нощувки от 11 661 туристи.

Заетостта на легловата база е сезонна (м. юни – м. септември) Средната продължителност на престоя на туристите е 10 дни, като целта на посещението е ваканционен морски туризъм. Краткотрайните посетители – приблизително 1000 души на ден през почивните дни (събота и неделя) са предимно от населените места в общината.

Към недостатъчно усвоените туристически ресурси следва да посочим минералните извори, които позволяват съчетание на климато- и балнеолечение по крайбрежието и удължаване на туристическия сезон, а също и обектите – паметници на природното и културното наследство, които предлагат възможност за обогатяване на почивката на море и удължаване на туристическия сезон.

На основата на богатите природни условия и ресурси по-нататъшното развитие на рекреацията и туризма в Долни чифлик трябва да се опира на разнообразяването на туристическото предлагане и удължаване на туристическия сезон, като се набляга на медицинския туризъм и водолечението, наред с другите алтернативни видове туризъм, базирани на антропогенните условия и ресурси – познавателен, културен, конгресен, спортен, ловен, риболовен и др.

Всичко това – излезът на Черно море, р. Камчия, наличието на исторически обекти, биорезерватите и ловните стопанства, както и находящите се термални минерални води с балнеоложко значение са изключителна предпоставка за развитието на различни видове туризъм. Нов момент със съществено значение за развитието на туризма и в перспектива е включването на голяма част от територията на общината в сферата на въздействие на общоевропейската програма НАТУРА 2000.

Богатото биоразнообразие и нископланинския релеф в западната част на общината са благоприятни за развитие на селски и ловен туризъм, а наличието на защитените територии са предпоставка за развитие на екологичен и познавателен туризъм.

Към настоящия момент потенциалът за развитие на туризъм в общината не е напълно усвоен. За привличането на външни туристи е необходимо провеждане на активна маркетингова политика и изграждане на съвременна туристическа инфраструктура.

Селско стопанство

35% от общата площ на Община Долни чифлик е обработваема земя. Тя представлява 79,47 % от общата площ на селскостопанския фонд (21474,382 дка). Най-

голям дял в обработваемата земя в общината имат нивите 65,78 %. На второ място се нареждат ливадите и пасищата с 7,06 % (1204,860 ха), трети – лозята с дял от 5,12 % (874,480 ха) и последни – трайните насаждения с 5,04 % (860,585 ха).

Броят на имотите са 43798, разположени в 16 землища на територията на общината.

Таблица 6: Размер на териториите за земеделски нужди по НТП – Баланс на площите към 21.12.2020 г.

ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ				Необраб отваема земя	Селскост опански фонд	Брой земл ища в общин ната	Брой имот и в общин ната
В т. ч. ниви	В т. ч. ливади, пасища	В т. ч. гр. насажде ния	В т. ч. лозя				
/ха/	/ха/	/ха/	/ха/	/ха/	/ха/	/бр./	/бр./
14126,379	1204,860	860,585	874,480	4408,078	21474,382	16	43798

Източник: Общинска служба по земеделие – Долни чифлик.

Таблица 7: Регистрирани по-големи арендатори и наематели на земеделски моти, данните са обобщени

/Забележка: Данните са на база лица обработващи площи над 30 ха./

Фирма	Име	Фамилия	Община - регистра- ция	Община- дейност	Землище- дейност	Засети основни култури /ХА/
"ВАРНА ФУУД" ООД	Светломир	Димитров	Варна	Долни чифлик	с. Нова Шипка	67.2705
"ТАБЪРА" ООД	Костадин	Калчев	Долни чифлик	Долни чифлик	е. Солник	304.45
"АГРАРРОЕВ" ЕООД	Тодор	Роев	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Кривини	86.2732
ЮДИСАГРО ЕООД	Стойчо	Стойков	Долни чифлик	Долни чифлик	е. Венелин	292.402
ВИНИТРАНС ЕООД	Димитър	Димитров	Варна	Долни чифлик	е. Юнец	111.696
МЕЛНИЦА "ЧИФЛИКА" ЕООД	Светлана	Георгиева	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Бърдарево	400.588
БАЛКАНАГР О 2008 ООД	Светла	Златева	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Голица	268
СИДП ДП ТП ДЛС "ШЕРБА"	Веселин	Нинов	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Гроздьово	54.26
БМ АГРО ООД	Димитър	Маринов	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Старо Оряхово	96.9
АГРОФЕРТ-80 ЕООД	Димо	Кателиев	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Рудник	55.7295
ТЕРА КАМЧИЯ ЕООД	Владимир	Димитров	Аврен	Долни чифлик	с. Гроздьово	339.858
Агро Тем ЕООД	Чавдар	Трифонов	Варна	Долни чифлик	с. Голица	305.736
ЕКО БУЛ	Даниел	Димитров	Варна	Долни	с. Венелин	

ГРЕЙН ЕООД				чифлик		512.648
"АГРО ХОУМ" ЕООД	Кремена	Вълкова	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Шкорпиловц и	65.534
АГРОХАРМ ЕООД	Владимир	Димитров	Аврен	Долни чифлик	е. Гроздovo	102.517
ЕТ ДЕВА-74- ИВАН КРЪСТЕВ	Иван	Кръстев	Провадия	Долни чифлик	с. Горен чифлик	709.41
"	Георги	Орманов	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Венелин	66.6183
"	Владимир	Минев	Долни чифлик	Долни чифлик	гр. Долни чифлик	146.171
ЕТ Дъга - 67 Иван Манолов	Иван	Стоянов	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Рудник	597.704
ЕТ "ОНИКС- ДАНИЕЛ ДИМИТРОВ"	Даниел	Димитров	Варна	Долни чифлик	с. Старо Оряхово	262.977
"	Иван	Стаменов	Долни чифлик	Долни чифлик	гр. Долни чифлик	32.3898
ППК КРАЙМОРИЕ	Елена	Кинчева	Долни чифлик	Долни чифлик	с. Ново Оряхово	303.645

Източник: Общинска служба по земеделие – Долни чифлик.

Регистрираните земеделски производители на територията на община Долни чифлик през периода 2019 – 2020 г. са 143, доказвайки устойчивост в сравнение с предходни години.

Таблица 8: Регистрирани земеделски стопани

Брой регистрирани земеделски стопани - стопанска 2019-2020 г.	Размер на обработваемата площ-стопанска 2019-2020 г. /дка/	% спрямо общата обработваема площ на област Варна - стопанска 2019-2020 г.
143	86011.4	16.80%

Източник: Общинска служба по земеделие – Долни чифлик.

Според информация от Общинска служба по земеделие – Долни чифлик най-голям е дялът на частната земеделска земя – 63,61 на сто. Сравнително по-малко е на обществените организация – 10,90 %, следвана от земята публична общинска собственост с 9,81 %, а всички останали категории са с още по-нисък дял.

Таблица 9: Размер на териториите по вид собственик – Баланс по видове собственост

Код	Вид собственост	Брой	Брой %	Площ дка	Площ
1	Държавна публична	260	0,69	36397,683	7,81
2	Държавна частна	1503	3,98	258572,360	55,49
3	Общинска публична	3703	9,81	13247,536	2,84
4	Общинска частна	1229	3,26	16028,260	3,44
5	Частна	24007	63,61	103589,507	22,23
7	Обществени организации	4115	10,90	28637,094	6,15
10	Религиозна	3	0,01	130,101	0,03

11	Съсобственост	366	0,97	695,143	0,15
12	Исключителна държавна	19	0,05	1888,857	0,41
99	Стопанисвано от общината	2536	6,72	6784,239	1,46

Източник: Общинска служба по земеделие – Долни чифлик.

Отглежданите култури, за които се водят статистически данни към края на 2020 г. са:

- Пшеница – 3551 дка;
- Слънчоглед – 25164 дка;
- Царевица – 16158 дка;
- Есенен ечемик – 383 дка;
- Лавандула – 202 дка;
- Фасул – 95 дка;
- Бостан – 484 дка;
- Лозя – 111 дка;
- Овощни насаждения 2062 дка.

Продукцията от овощарството и бостаните е насочена предимно към гр. Варна, малка част към КК "Шкорпиловци" и КК "Камчия".

Състоянието на трайните насаждения е все още влошено, въпреки инвестициите от ПРСР през последните години в тази област. Изтича амортизационния срок на реално ползване. Голяма част от тях не се обработват поради настъпване на трайни увреждания на насажденията и липса на финансови средства за обезпечаване на отглеждането им. Необходимо е бракуване и ликвидиране на старите амортизирани насаждения и създаването по нов образец на съвременни масиви от овощни видове.

Зеленчукопроизводството е развито по поречието на р. Камчия и представлява 0,4 % от обработваната земеделска земя. Стимул в развитието на зеленчукопроизводството е близостта до големия консумативен център - гр. Варна и курортните комплекси.

В района на с. Голица и Бърдарево се отглежда лавандула.

Главният проблем за производителите е лошото състояние на напоителната система, което се дължи на липса на финансови средства за възстановяването и поддържането ѝ. През настоящия програмен период се очакват мащабни инвестиции именно в тази област.

Климатичните условия, наличието на пасища и ливади в полупланинската част на общината и фуражното производство създават благоприятни условия за отглеждане на овце, крави, говеда, свине и др.

В северната част на територията на общината като водещо се е наложило говедовъдството, следвано от овцевъдството, а в южната – овцевъдството и свиневъдството. Наблюдава се тенденция към увеличаване на общия брой животни във всички стопанства в Общината, обуславящо се от търсенето на вътрешния пазар. **С цел подпомагане развитието на устойчиво и високоефективно селско стопанство, общината и през 2020 г. е продължила подкрепата си за животновъдите с разумно управление на пасищата, мерите и ливадите от ОПФ. Отдадени под наем на справедливи пазарни цени са вече 325 дка за индивидуално ползване.**

Много от земеделските производители се възползваха от ПРСР и със средства от нея модернизираха стопанствата си, което е сериозен стимул за увеличаване на дейностите в този бранш.

Интерес се проявява и към подотрасъла пчеларство, като е налице нарастване броя на пчелните семейства. Интересът се очаква още да нараства с оглед механизмите за финансиране на различни програми и инициативи в сферата на пчеларството.

Горско стопанство

Горските територии са 285331 ха, което е 58 % от общата територия на общината. Това обуславя както развитата дърводобивна и дървопреработваща промишленост, така и развитието на ловния туризъм. На територията на общината развива дейност Териториално поделение Държавно ловно стопанство - Горен чифлик.

Средногодишното ползване на главните сечи е 39 560 м³, а на отгледните сечи 25 150 м³. Годишно се залесяват 29,4 ха тополя, акация, липа и ясен. Една част от територията се използва за паша на едър и дребен рогат добитък, а друга е обект на билкарите за диворастящи билки и горски плодове.

Преобладаващите дървесни видове в ДГС "Шерба" са благун 25,8% и цер 16,7%. Средногодишните ползване на главните сечи 19178 м³, а на отгледните 11613 м³. Ежегодно се залесяват в ДГС "Шерба" 27,2 ха тополя, акация, липа, ясен.

Предпоставки за развитието на ловен туризъм има в "Шерба". Преобладаващите видове дивеч в ловните райони са благороден елен, сърна, елен лопатар, дива свиня, заек, яребица, фазан.

Намаляване обема на залесителните мероприятия и активизирането на сечта в последните години са предпоставка за очаквани екологични промени в близко бъдеще.

Морска индустрия и "син растеж", рибарство и аквакултури

В т.н. "морска индустрия" се включват корабоплаване, корабостроене и кораборемонт, пристанищна дейност, морски ресурси, морска наука и образование, всички дейности и услуги, обслужващи морския бизнес. Всички тези дейности имат своя история, развитие и настояще във Варненска област. Характерно е, че всички дейности в морската индустрия са взаимно свързани и развитието на една от тях води до развитие и на другите. Морската индустрия винаги е работила по международните изисквания и стандарти в пазарна среда.

Развитието на Варненска област, в т. ч. и община Долни чифлик като част от Черноморския район и от крайбрежните зони на ЕС, е обект на специално внимание и се обвързва с няколко ключови европейски документа, между които особено значение има *Директива 2008/56/ЕС*, поставяща основите на интегрираната морска политика, която цели обединяването на приоритетите в областта на транспорта, рибарството и аквакултурите, туризма, сигурността и безопасността, управлението на риска, опазването на околната среда, развитието на науката и иновациите.

В т.н. "син растеж" европейската политика включва разнообразни дейности в научните проучвания и производството – създаване на обща база данни в резултат на морските изследвания и проучвания, добив на нефт, природен газ и полезни изкопаеми в морското пространство, установяване на защитени зони в морските акватории, опазване на чистотата на морската вода за морските обитатели и за туристическо водоползване, развитие на подводна археология и подводен туризъм.

Приоритетите и мерките по Съвместната оперативна програма за Черноморски басейн могат да допринесат за подпомагане развитието на проблемните територии и изглаждане на вътрешно-регионалните и вътрешно областните различия, да

спомогнат икономиката в областта да става по-конкурентноспособна в периода на КОВИД-криза, глобализация и промени в климата.

Търсеното въздействие е в посока на подпомагане на икономическото и социално развитие и сближаване в Черноморския регион, развитие на туризма, създаване и промотиране на общи туристически продукти в Черноморския регион; развитие на капацитета и връзките с бизнеса и публичната администрация, превенция на риска и опазване на водните системи, повишаване качеството на управление на екосистемите и ресурсите в Черно море. В тази връзка община Долни чифлик следва през следващия планов период да идентифицира партньори, с които съвместно да реализира проекти в тази област.

На територията на община Долни чифлик се намира Еко-парк „Венелин“, който притежава един от най-големите рибарници в България. Паркът обхваща 600 хил. кв. м кристално чисти водни басейни (рибарници).

Риболовът и отглеждането на аквакултури е специфичен отрасъл, пряко свързан с „морската индустрия“ и туризма. Повечето от рибните видове имат местно значение и задоволяват местния пазар и обектите на туристическата дейност. На територията на общината е разположен еко- парк „Венелин“ с площ от 600 000 кв.м, където се намират едни от най-големите рибарници в страната.

Със средства по Оперативна програма за развитие на сектор Рибарство 2007 – 2013 г. е създадена Местна инициативна рибарска група „Български черноморски сговор – Бяла, Долни чифлик, Аврен /МИРГ/ която функционира успешно, финансирайки се от Програмата за морско дело и рибарство 2014 – 2020 г. Групата успешно администрира проекти за местната общност, като през последните 2 години е извършила 5 приема по различни мерки.

Данните, касаещи сектор Рибарство за територията, са ограничени по вид и количество – предоставят се основно от ИАРА и частично от Агенция „Морска администрация“, съдържат само основните категории данни, които могат да бъдат изведени от електронния регистър. Липсват пълни конкретни данни, характеризиращи този промишлен подотрасъл.

Според проучване на МИРГ, занимаващите се с риболов и аквакултури са:

Таблица 10: Занимаващи се с риболов и аквакултури на територията на РО

Бяла / рибари	270
Долни чифлик / рибари	25
Аврен / рибари	55
аквакултури с администрацията	30
Общо	378

Източник: МИРГ.

Официалната статистика показва, че в рибарската област са регистрирани 71 риболовни кораба, като 62 са активни (данни от ИАРА 09.2017 г.). Наетите на рибарски кораби с регистрация Бяла са 5 4 а заетите в аквакултури за 2015 г. са 5 (данни ИАРА.).

Посочените числа са на база експертна оценка, основана на информацията за домуващите риболовни кораби в пристанище Бяла, които са около 200, през летните месеци около 250, броя на членовете на рибарските сдружения членове на МИРГ: „Свети Атанас – 2008“, „Рибарско селище Камчия“ и 28 сдружение „Фъндаклийски риболовци“. Данните са приблизителни, но целта им е да се даде по-реална представа

за обхвата на риболовния сектор в рибарската област. Реално през летните и есенните месеци ангажираните с риболов могат да достигнат и 500 души. Друг е въпросът за техният статут и регистрация, които за съжаление не са съвсем ясни.

Търсеното въздействие е в посока на модернизация, разширение, изграждане и оборудване със садкова инсталация и повишаване на производствените мощности на ферми за отглеждане на морска и сладководна аквакултури; нарязване (скрапиране) на стари риболовни кораби; въвеждане на информационна система за автоматизиране на производствената дейност.

Природните, климатични и географски дадености от една страна, както и придобивания с десетилетия професионален опит на населението в този район- от друга, предопределят традиционното към този момент икономическо развитие на територията. Ето защо, в Долни чифлик предимно се развива селското, горското и рибното стопанство, търговията, дърводобивната и дървопреработвателната промишленост, хотелиерството и ресторантьорството и операциите с недвижими имоти.. Описаният по-горе наличен капацитет позволява и задължава органите на местното самоуправление да планират, обезпечат ресурсно и предоставят възможности, вкл. и по линия на публично-частното партньорство да развият споменатите вече нови модерни отрасли от икономиката, които принципно и в частност носят твърде по-висока принадлежна стойност, да диверсифицират местната икономиката и гарантират по този начин устойчиво и възходящо развитие на местните финанси и доходите на населението.

Икономическото развитие на община Долни чифлик, независимо от световната икономическа криза през последните години се характеризира с позитивен ръст. Нарастването на общия обем от предприятия и техните приходи от обичайна дейност, както нетните приходи от продажби сочат на колеблива тенденция за минимален икономически растеж.

3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси

3.1. Демографски параметри: население, структура, прираст, икономическа активност, заетост, безработица

Демографските процеси, образователните и квалификационни характеристики са един от решаващите фактори за социално икономическото развитие на общността.

Населението в община Долни чифлик през последните близо двадесет години показва тенденция на относително ниско намаление с 1 788 души. Това се равнява на спад с 9.8%.

По-фрагментарен анализ сочи, че за последния десет годишен период населението намалява с 998 души, или с 5,6 %. Това намаление, съпоставимо с други сходни градове във вътрешността от територията на страната е ниско и по-скоро показва тенденция на някаква относителна устойчивост, въпреки горните цифрови изражения. Няма да е пресилено да се отбележи, че статистическите данни за последните десет години все пак отразяват, въпреки фиксирания спад не толкова стръмна крива на обезлюдяване. В този смисъл е посочената по-долу таблица № 2.

По официални статистически данни населението на община Долни чифлик към 31.12.2019 г. възлиза на 18 318 души.

Таблица 11: Население в община Долни чифлик през периода 2000 - 2019 г. (брой)

Година	бр. население
--------	---------------

Източник: НСИ

В настоящото
на населението
лицата на кв. км,
постоянно (имат
община Долни чифлик към 31.12. на съответната година.

2000	20,106
2001	20,031
2002	19,662
2003	19,573
2004	19,547
2005	19,534
2006	19,527
2007	19,354
2008	19,378
2009	19,316
2010	19,141
2011	19,292
2012	19,186
2013	19,129
2014	19,075
2015	18,914
2016	18,762
2017	18,692
2018	18,492
2019	18,318

изследване гъстотата
показва броя на
които живеят
настоящ адрес) в

Таблица 12: Гъстота на населението

Година	Гъстота на населението (гъстота на населението на кв. км)
2000	41.4
2001	41.2
2002	40.5
2003	40.3
2004	40.2
2005	40.2
2006	40.2
2007	39.8
2008	39.8
2009	39.8
2010	39.4
2011	39.7
2012	39.5
2013	39.4
2014	39.3
2015	38.9
2016	39.6
2017	38.5
2018	38.1
2019	37.8

Източник: НСИ

Посочените стойности указват, че общината през изследвания период е с по-ниска гъстота на населението в сравнение със средната гъстота на населението в България, която възлиза на 62,6 души на кв./км. Очевидна е разликата с гъстотата в общината, чиито максимални размери са фиксирани през 2000 г. – 41,4 д кв./км и през следващите години бележи устойчив и предсказуем спад до 37,8 през 2019 г. – пряко следствие на намаляващият общ брой на населението, относим към непроменената величина за размера на територията.

Таблица № 13 сочи последната и най-нова картина на населението по населени места. По възрастова структура, данните сочат, че най-висок е дялът на групата на възраст от 18 до 62 години, от която се формира основно трудовият потенциал. Икономически активното население при жените от 18 до 59 години е 5490, а при мъжете от 18 до 62 г. – 5892. Т. е. общо 58,61% от населението е в трудоспособна възраст, срещу 19,85% - в пенсионна. Останалите 22,15% са между 0 и 17 год., което в бъдеще ще влезе в трудоспособната възраст.

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на населението, което в бъдеще ще влезе в трудоспособна възраст (0 - 17 г.) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (над 60 г. жени и над 63 г. мъже). Към 30.12.2020 г. в община Долни чифлик има относителен баланс в този аспект, но все пак с превес на влизащите 22,15 % спрямо 19,85 % на излизащите.

По възрастова структура с най-добри перспективи, освен населението в гр. Долни чифлик, са и селата Старо Оряхово, Венелин, Горен чифлик, Гроздъво, Пчелник, Детелина и Шкорпиловци.

Таблица 13: Население по населени места по възраст към 30.12.2020 г.

Населени места	0-6	7-13	14-17	18-59 жени	18-62 мъже	над 60 жени	над 63 мъже	общо
ДОЛНИ ЧИФЛИК	1476	1778	930	5490	5892	2311	1543	19420
ГР.ДОЛНИ ЧИФЛИК	543	650	323	2142	2208	724	448	7038
С.БУЛАИР	7	12	10	51	60	18	12	170
С.БЪРДАРЕВО	0	1	0	7	13	22	18	61
С.ВЕНЕЛИН	79	124	49	248	244	49	45	838
С.ГОЛИЦА	15	12	16	107	149	122	99	520
С.ГОРЕН ЧИФЛИК	113	112	68	428	417	184	99	1421
С.ГРОЗДЪОВО	199	250	115	662	722	289	206	2443
С.ДЕТЕЛИНА	100	90	53	208	195	59	35	740
С.КРИВИНИ	1	1	0	11	18	28	28	87
С.НОВА ШИПКА	10	9	5	45	66	52	36	223
С.НОВО ОРЯХОВО	4	8	4	38	48	37	31	170
С.ПЧЕЛНИК	129	156	84	436	505	184	113	1607
С.РУДНИК	18	19	11	85	112	97	66	408
С.СОЛНИК	4	2	4	44	51	68	61	234
С.СТАРО ОРЯХОВО	213	285	156	784	863	293	184	2778
С.ШКОРПИЛОВЦИ	41	46	31	187	211	67	44	627

С.ЮНЕЦ		0	1	1	7	10	18	18	55
--------	--	---	---	---	---	----	----	----	----

Източник:НСИ

Статистиката, сочи, че индивидите с висше образование са едва 857 души, равняващи се на 4,9 % от общия брой на населението. С най-висок дял са жителите с основно образование – 36,3 %, следвани от тези със средно образование с 28,3 % и начално и незавършено начално образование – 26,4 %. Този критерий е неблагоприятен за общината, независимо от констатираната близост до гр. Варна, в която изобилства наличието на множество висши учебни заведения от почти всички отрасли и специалности. Очевидни за местната общност са ниския жизнен стандарт и нежеланието за професионална реализация на завършилите висшисти.

Таблица 14: Население на 7 и повече години по завършена степен на образование (брой)

Общо	Висше	Средно	Основно	Начално и незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете (до 7 години вкл., което още не посещава училище)
17,573	857	4,973	6,378	4,650	643	72

Източник: НСИ.

Естественят прираст на населението представлява разликата между броя на регистрираните живородени деца и броя на починалите лица през годината. Естественят прираст на населението на община Долни чифлик през периода 2000 – 2019 г. е отрицателен, в т. ч. и 2019 г. не прави изключение. Нещо повече – бележи по-висок ръст. Налице е устойчива тенденция за отрицателен естествен прираст.

Таблица 15: Естествен прираст на населението

година	Естествен прираст, брой
2000	-21
2001	-64
2002	-51
2003	-26
2004	8
2005	-11
2006	17
2007	-25
2008	3
2009	20
2010	-59
2011	-42
2012	-50
2013	-53
2014	-71
2015	-86
2016	-96

2017	-87
2018	-93
2019	-118

Източник: НСИ

Механичният прираст на населението представлява разликата между броя на заселените и броя на изселените лица във и от община Долни чифлик. Той също е отрицателен, което означава, че населението през годините е търсило по-добри условия за живот и работа.

Таблица 16: Механичен прираст на населението

Година	Механичен прираст, брой
2000	-17
2001	-268
2002	-220
2003	-63
2004	-34
2005	-2
2006	-24
2007	-148
2008	21
2009	-82
2010	-116
2011	-46
2012	-56
2013	-4
2014	17
2015	-75
2016	-56
2017	23
2018	-113
2019	-56

Източник: НСИ.

От приложената по-долу таблица за естествения прираст по населени места, свързан само с живородените деца е общинският център гр. Долни чифлик, следван по този критерий от селата Гроздьово, Детелина, Венелин и Пчелник, но за всички населени места следва да се направи извода, че естественият прираст е отрицателен. Това е неблагоприятна и нежелана демографски тенденция.

Таблица 17: Естествен прираст по населени места към 31.12.2020 г.

Населени места	Населени е към 31.12.2020 г.	Живор одени	Умрели	Заселен и	Изселен и
Община Долни		215	302	640	

чифлик					
с. Булаир	190	2	3	0	
с. Бърдарево	43	0	2	1	
с. Венелин	968	17	12	325	
с. Голица	504	3	14	1	
с. Горен чифлик	1462	9	28	26	
с. Гроздъво	2547	21	42	64	
с. Детелина	783	11	10	8	
гр. Долни чифлик	7562	71	90	106	
с. Кривини	64	0	5	1	
с. Нова Шипка	198	1	7	1	
с. Ново Оряхово	170	1	4	0	
с. Пчелник	1673	20	24	30	
с. Рудник	352	0	6	3	
с. Солник	196	0	8	3	
с. Старо Оряхово	2827	23	40	60	
с. Шкорпиловци	739	8	5	11	
с. Юнец	32	0	2	0	

Източник: НСИ.

Наетите лица са индивиди, които са в трудово правоотношение с работодателя, съгласно Кодекса на труда и в служебно правоотношение - съгласно Закона за държавния служител, за които правоотношения те получават възнаграждение в пари, или натура под формата на работна заплата, или допълнително материално стимулиране за извършена работа в определен обем и качество.

Бегъл поглед от този зрителен ъгъл към индустрията, включваща икономическите дейности с кодове В (Добивна промишленост), С (Преработваща промишленост), D (Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и газообразни горива), Е (Доставяне на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване) и F (Строителство) от КИД 2008 води до заключението за намаляване броя на наетите лица, като това намаление е по-интензивно за последните десет години. Първото десетилетие от изследвания период е с по-добри показатели, обясняващи се с наличието на по-ефективна и по-добре работеща местна индустрия.

Таблица 18: Относителен дял на наетите в индустрията в общия брой наети лица в проценти

Година	Относителен дял на наетите в индустрията в общия брой наети лица, %
2000	20.2
2001	20.8
2002	28.3
2003	27.7
2004	29.5

2005	33.7
2006	32.4
2007	31.5
2008	22.8
2009	22.5
2010	19.2
2011	19.2
2012	15.6
2013	12.5
2014	18.0
2015	15.1
2016	15.3
2017	14.7
2018	13.6

Източник: НСИ.

Друг важен показател за коментирувания социален статус на населението е средната брутна заплата. Величината ѝ е продукт на елементарни изчисления: начислените средства за работна заплата за отчетната година се разделят на средния списъчен брой на наетите по трудово правоотношение, но без лицата в отпуск по майчинство. Видно от таблицата по-долу средната годишна работна заплата се движи с устойчиви темпове във възходящ порядък – от 2172 лв. през 2000 г. до 9646 лв. през 2018 г., стартирайки от твърде ниска начална стойност. Това потвърждава заключението, че размерът на средната годишна работна заплата в Долни чифлик през целия изследван период е нисък и трудно обезпечава дори и минимални потребности. Онагледено с цифри – средната брутна заплата е 180 лв. за 2000 г. и 803 лв. за 2018 г. Това обяснява отрицателния прираст на населението и миграционните процеси.

Таблица 19: Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение

Година	Средна годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение (лехове)
2000	2.172
2001	2.222
2002	2.466
2003	2.665
2004	2.719
2005	2.948
2006	3.329
2007	3.879
2008	5.158
2009	5.344
2010	5.768
2011	5.941

2012	6.458
2013	6.777
2014	6.691
2015	7.418
2016	8.198
2017	8.695
2018	9.646

Източник: НСИ.

Равнището на безработица съобразно справка от НСИ е дял на регистрираните безработни лица от икономически активното население на възраст 15 - 64 г. За община Долни чифлик равнището на безработица през изследвания период е по-висока от средната за страната. Изключения са 2007 и 2008 г. със съответно – 9,6 и 8,7 %, като останалите стойности са в двуцифрени числа и достигат величина до 35,2 през 2002 г. Внимателният прочит налага становището, че все пак последните десет години равнището на безработица в общината е по-ниска от периода 2000 – 2010 г., но е тревожно висок процент.

Таблица 20: Равнище на безработицата

Година	Равнище на безработица, проценти
2000	32.4
2001	33.5
2002	35.2
2003	31.5
2004	21.6
2005	16.8
2006	14.4
2007	9.6
2008	8.7
2009	15.2
2010	14.4
2011	22.0
2012	21.8
2013	23.6
2014	22.7
2015	18.8
2016	15.7
2017	14.7
2018	12.1

Източник: НСИ

Изключително позитивни са резултатите на общинското ръководство за подобряване достъпа до заетост. От м. ноември 2019 г. до края на 2020 г. са устройени на работа общо 1 124 лица, от които с посредничеството на Бюрото по труда – 1 029. С това посредничество на първичния пазар на труда са постъпили на работа 898 души, а по различни програми и мерки за заетост – 131 лица.

3.2. Здравни услуги. Видове здравни заведения

На територията на Община Долни чифлик няма болнични заведения. По данни на Регионалната здравна инспекция – Варна, на територията функционират следните структури, предоставящи услуги в сферата на здравеопазването:

1. Брой регистрирани лечебни заведения за първична извънболнична медицинска помощ – 8;
2. Брой регистрирани лечебни заведения за първична извънболнична дентална помощ – 5;
3. Самостоятелна медико-диагностична лаборатория;
4. Брой аптеки – 5.

За спешните случаи работи филиал на Бърза медицинска помощ. Много често той е единствената възможност за достъп на населението до медицинска помощ и услуги, като това се отнася и за контингента граждани, които са с нарушени здравноосигурителни права.

В областта на здравеопазването основни приоритети на местната власт са създаване на условия за повишаване броя на лекарите и стоматолозите, обслужващи населението на общината, подобряване достъпа и осигуряване на мобилност на медицинските услуги и разширяване броя на предлаганите здравни услуги в общината.

Със собствени средства община Долни чифлик финансира ремонт на апаратурата в рентгеновия кабинет в бившата поликлиника. Общината е предоставила под наем помещение за стоматологичен рентгенов апарат и така за първи път на нейните граждани ще се предоставя тази важна здравна услуга.

С цел подобряване на здравното обслужване на населението и особено на децата, отново със собствени средства общината е закупила ултразвукова система за образна диагностика и осигурила помещение за нея. Ползването на този ехограф е безплатно за пациентите.

С общински бюджетни средства за капиталови разходи се е извършил ремонт на здравната служба в с. Детелина.

През 2016 година са изградени и оборудвани два стоматологични кабинета в СУ „В. Левски“ в гр. Долни чифлик и ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ в с. Старо Оряхово, както и един лекарски кабинет в ПГСС „Иван Вл. Мичурин“ в гр. Долни чифлик.

Всички медицински кабинети в училища и детски градини на територията на община Долни чифлик за обезпечени с медикаменти и имат добра материално-техническа база.

През 2017 г. е извършен е ремонт на сградата на бившата Здравна служба в с. Шкорпиловци, а през следващата е отделено и отдадено под наем помещение за аптека.

3.3. Образователни и социални услуги

Образователни услуги.

Структурирането на образователната система в община Долни чифлик е фокусирана към максимално и пълноценно обхващане на децата и учениците от всички населени места. Специалностите след осми клас се разкриват след ежегодни

анкети сред децата и родителите, срещи с бизнеса, както и според нуждите на общината от специалисти. Образователната система в община Долни чифлик обхваща осем училища и пет детски градини със шест филиала в други населени места.

В общината три от основните училища са средищни, което означава, че в тях се обучават деца и ученици от съседни населени места, в които няма училища. Те се извозват със специализирани училищни автобуси по специална транспортна схема. Основното училище в с. Голица е „средищно училище“, както и е единствено във Варненска област със статут на „защитено училище“. Във всичките училища на територията на общината е въведена целодневна организация на учебния ден през този период.

Ежедневно се осигурява закуска и обяд на учениците, които са на целодневна организация на учебния ден. Във всички училища са оборудвани информационни кабинети с високоскоростен интернет.

Две от училищата в общината са санирани по проект от Фонд „Енергийна ефективност“. ОУ "Христо Смирненски", с. Гроздьово е санирано по проект "Красива България" в периода 15.05.2020 - 30.08.2020 г. На стойност около 215 000 лв. с външно обществено финансиране в ПГСС "ИВАН МИЧУРИН" е изградена и оборудвана учебна кухня и учебна зала. Извършен е ремонт на 2 работилници, на обща стойност 500 000 лв., а в ОУ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ са извършени ремонти и доставки на стойност 1 515 678 лв. Активността на общината по обновяване на материалната и техническата база на образователните институции в последните години е образец за подражание. По друг проект, финансиран от Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013г. са обновени и три детски градини със новооборудвани парно-отоплителни инсталации и слънчеви колектори, за които ще се спомене по-долу.

Броят на учениците в община Долни чифлик ежегодно намалява поради миграция на жители на общината в чужбина, най-често в Испания, Германия, Франция и Полша.

Таблица 21: Училища и учаци се в община Долни чифлик 2014 – 2020 г. (брой)

учебна година	Училища					брой ученици
	НУ	ОУ	СУ	Профес. училища	общ брой	
2014/2015	1	6	1	1	9	2335
2015/2016	1	6	1	1	9	2215
2016/2017	0	6	1	1	8	2137
2017/2018	0	6	1	1	8	2026
2018/2019	0	6	1	1	8	1999
2019/2020	0	6	1	1	8	1825
2020/2021	0	6	1	1	8	1798

Източник: Община Долни чифлик

Училищната мрежа през периода 2014-2020 г. се оптимизира, като през 2016 година са предприети стъпки по закриване на НУ „Св.Св.Кирил и Методий“ с. Шкорпиловци, поради недостатъчен брой ученици.

Детските градини са оптимизирани като брой през периода 2013-2014 година, като малките детски градини се преобразувани във филиали. През периода 2014-2020 г. филиалите в с. Булаир, с. Нова Шипка и филиал II в гр. Долни чифлик за закрити, поради недостатъчен брой деца. През 2018 година филиалът в с. Горен чифлик е преместен в напълно обновената сграда на училището. През този период от време всички детски градини се обновени с парно отоплителните инсталации. Извършена е и подмяна на дограмите с ПВС.

Таблица 22: Детски градини в община Долни чифлик 2014 - 2020 г. (брой)

учебна година	брой групи	брой деца	брой детски градини
2014/2015	27	586	5+9 филиала
2015/2016	26	575	5+ 9 филиала
2016/2017	24	563	5+8 филиала
2017/2018	22	557	5+8 филиала
2018/2019	22	575	5+7 филиала
2019/2020	22	563	5+6 филиала
2020/2021	22	544	5+6 филиала

Източник: Община Долни чифлик.

По предложение на кмета и с Решение от 29.10.2020 г. на Общински съвет Долни чифлик, е изразено съгласие за осъществяване на предучилищно образование на деца от 01.12.2020 г., т. е. подобно образование се осъществява три години по-рано от крайния задължителен срок, визиран в Закона за училищното и предучилищното образование.

Нещо повече – с изменение на Наредбата за местните данъци и такси, родителите на тези деца са освободени от заплащането на такси захранене от 15 септември до 31 май на следващата година.

Таблица 23: Училища (начален, прогимназиален и гимназиален етап) през съответната учебна година (брой)

УЧЕБНА ГОДИНА										
2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020

10	10	10	10	10	9	9	9	8	8	8
----	----	----	----	----	---	---	---	---	---	---

Източник: НСИ.

Горната Таблица показва нагледно редуцирането на училищната мрежа в течение на десетгодишен период от време.

В условията на трайни миграционни процеси, общината предприема всички възможни мерки и провежда политики по превенция и ограничаване на отпадането от училище. В резултат на усилията се наблюдава намаляване броя на отпадналите и на застрашените от отпадане ученици.

Социални дейности, услуги и социално включване

Социалните услуги имат ключова роля за подобряването качеството на живот на уязвимите групи. Тази форма на подкрепа подпомага и разширява възможностите на лицата да водят самостоятелен начин на живот и са насочени към подкрепа на подпомаганите лица за осъществяване на ежедневните им дейности. Социалните услуги в общината се предоставят в специализирани институции и в домашна среда. Те се предоставят съобразно желанието и личния избор на лицата, които се нуждаят от тях.

В общината има широко разгърната мрежа за социални услуги, включващи както институционални, така и социални услуги в общността за някои рискови групи от населението.

Тенденцията към намаляване на броя на децата, настанени в специализирани институции, стартира с приемането на Национална програма „Визия за деинституционализация на децата в Р България“ и План за изпълнението ѝ. В рамките на проект „Детство за всички“ са разкрити значителен брой нови резидентни услуги, които предлагат алтернатива на институциите: Център за настаняване от семеен тип (ЦНСТ) и Защитено жилище (ЗЖ). По проекта бяха закрити и няколко Домове за деца с умствена изостаналост (ДДУИ). В следствие на тези промени в община Долни чифлик през 2015 г. е закрыта специализираната институция за деца с умствена изостаналост - ДДУИ с. Рудник, като голяма част от децата са настанени в новопостроена сграда за социални услуги в общността, от резидентен тип - Център за настаняване от семеен тип за деца с увреждания гр. Долни чифлик, с капацитет 12+2 места.

Към 31.12.2020 г. на територията на община Долни чифлик функционира само една специализирана институция - Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост, находящ се в с. Горен чифлик с капацитет от шестдесет и две места. Специализираната институция разполага с четири масивни сгради и стопански постройки с обща застроена площ от 1122,79 м², всички едноетажни, разположени на терен от 31 декара. В него са обособени паркови пространства със засадени цветя, беседка, пейки и различни зони за отдих. Потребителите на социалната услуга използват две сгради:

Първи павилион разполага с четиринадесет спални помещения - всяко със санитарен възел, кухненски блок и столова, пералня, занимални, помещение за трудова терапия, медицински кабинет и други от спомагателен тип.

Втори павилион - четири спални помещения, санитарни възли - два броя, занималня, помещение за трудова терапия, помещение за усамотение и лични контакти.

Всички спални помещения са обзаведени с легла, гардероби, шкафчета и телевизор с осигурена цифрова телевизия.

Настанените лица разполагат с четири дневни помещения, едно от които е част от столовата, обзаведени с достатъчно маси, столове, цифрова телевизия, компютър с интернет и други. Храненето е организирано на две смени. Двата входа към столовата (вътрешен и външен) разполагат с рампа и достъпа на настанените лица, ползващи технически помощни средства, се осъществява безпрепятствено. Отоплението през зимния сезон на всички помещения, които се използват от настанените лица се осъществява с локално парно отопление, като през м. май 2018 година е закупен и монтиран нов водогрееен котел на пилетно гориво.

През 2017 година са извършена смяна на дограма във втори и трети павилион., придобит е и лек автомобил, свързан с транспортирането на инвалидите.

Социалните услуги в общността се осъществяват в:

- Дневен център за стари хора – гр. Долни чифлик, пл. „Тича“ №1, капацитет двадесет места;
- Център за социална рехабилитация и интеграция за деца с увреждания - с. Рудник, капацитет тридесет и четири деца;
- Дневен център за деца с увреждания с. Рудник;
- Център за социална рехабилитация и интеграция за деца и възрастни с увреждания - гр. Долни чифлик, пл. „Тича“ №1, капацитет тридесет деца и възрастни;
- Център за настаняване от семеен тип / ЦНСТ/ за лица с психични разстройства – с .Горен чифлик, капацитет петнадесет лица;
- Център за настаняване от семеен тип за деца с увреждания гр. Долни чифлик, с капацитет 12+2 места;
- Защитено жилище за лица с умствена изостаналост - с. Г. чифлик, капацитет осем лица;
- Наблюдавано жилище с. Солник с капацитет осем потребители с леки психични разстройства;
- Домашен социален патронаж - гр. Долни чифлик, пл. „Тича“ №1, обслужва сто и двадесет лица;
- Личен асистент;
- Общностен център за деца от 0 до 7 години и техните семейства.

Община Долни чифлик е кандидатствала и получила финансиране на Проект „Услуги за ранно детско развитие в Общностен център за деца в риск от 0 до 7 години и техните семейства в община Долни чифлик“ по процедура BG05M9OP001-2.004 „Услуги за ранно детско развитие“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г., след Решение № 52 на Общински съвет – Долни чифлик от протокол № 5 от 23.12.2015 г., с което е дадено съгласие за изпълнение на проекта и е сключен договор по проектно предложение BG05M9OP001-2.004-0018-C001 между Министерство на труда и социалната политика и община Долни чифлик за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г., процедура чрез директно предоставяне на конкретен бенефициент от 27.07.2016 г. и срок на изпълнение до 31.12.2018 година. След изтичане на първоначалния срок на изпълнение, финансирането по проекта периодично е удължавано с по 1 година, като последното удължаване е с Допълнително споразумение № 3 към договора от 14.12.2020 г. със срок до 31.12.2021 година.

Към настоящия момент Общностния център за деца в риск от 0 до 7 години и техните семейства предоставя следните социални услуги: индивидуална педагогическа подкрепа на деца с увреждания; подкрепа за осигуряване на здравна детска консултация и дейности по превенция на заболяванията; допълнителна педагогическа

подготовка за повишаване на училищната готовност на децата за равен старт в училище; предоставяне на психологическа подкрепа и консултиране на бъдещи и настоящи родители за формиране и развитие на родителски умения; семейно консултиране и подкрепа; индивидуална и групов работа с деца и родители и други.

В края на 2020 г. е приключил изпълнението на проект „Център за възстановяване на социалния живот“, финансиран по ОП „Развитие на човешките ресурси“ на стойност 198 660,00 лв. По проекта са били назначени двама експерти в сферата на социалните дейности, предоставящи информация за социалните услуги на територията на общината. Осъществен бе обмен на добри практики и опити с община Осило, Италия за предоставяне на социални услуги. Създадена е електронна платформа за онлайн подаване на заявления за социални услуги. Издаден е Наръчник за социалните услуги на територията на общината.

В самото начало на 2020 г. в с. Шкорпиловци е заработил „Център за настаняване от семеен тип за стари хора“ с капацитет шестдесет места.

С цел осигуряване на по-голяма мобилност на социалните услуги в общината за нуждите на двата центъра за настаняване от семеен тип (в гр. Долни чифлик и с. Горен чифлик) и за обезпечаване работата по проект "Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 3" са закупени 3 автомобила.

Продължава и обновяването и поддържането на материалната база на социалните услуги. С бюджетни средства във всяка услуга се извършват основен и/или текущ ремонт на сградите, обновени са частично оборудване и мебели, изградени са спомагателни постройки и пр. дейности на обща стойност 130 000 лв.

По Механизма за лична помощ - лични асистенти по реда на Закона за личната помощ от 01.09.2019 г. до края на 2020 г. са назначени деветдесет и две лица на длъжност „личен асистент“, които обслужват осемдесет и девет ползватели.

През 2020 г. се реализира проект "Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Долни чифлик" – Компонент 2, финансиран от ОП „Развитие на човешките ресурси“ на обща стойност 146 764.80 лева. По проекта от общо осемнадесет специалисти са обгрижвали петдесет и четири възрастни хора над 65 г. с ограничения, или в пълна невъзможност за самообслужване и хора с увреждания.

По компонент 3 на такъв проект за патронажна грижа са били назначени общо двадесет и девет специалисти, които са обгрижили сто и дванадесет лица (възрастни хора над 65 г. с ограничения, или в невъзможност за самообслужване, хора с увреждания и възрастни в риск). Проектът е на обща стойност 134 059,07 лв.

По НП „Предоставяне на грижи в домашна среда“ са назначени двадесет и две лица на длъжност „домашен помощник“, които обслужваха двадесет и седем потребителя.

През 2020 г. община Долни чифлик успешно изпълнява и развива дейности по предоставяне на топла храна до дома на нуждаещите се лица чрез социалните услуги „Домашен социален патронаж“ (с осемдесет потребители) и „Топъл обяд“ (със сто петдесет потребители до 30 април с. г. и със сто – след това).

Социалният ефект от изпълнението на тези мерки е значим, тъй като осигурява задоволяване на основни жизнени потребности от храна на възрастни хора, лица с трайно увреждане или заболяване, както и уязвими лица, които са без или с ниски доходи. Самообслужването на голяма част от лицата е невъзможно или ограничено, а друга част от обслужваните лица в настъпилата извънредната ситуация в условията на COVID – 19 не са могли да се справят сами или с помощта на близки. Реализирането на дейностите и по двете услуги осигурява тяхното социално включване и справяне с възникнали потребности в ежедневието.

В съответствие с новите тенденции в развитието на социалните услуги се предвижда специализираните институции да бъдат преобразувани и поетапно закрити, като хората в тях ще бъдат изведени в алтернативни социални услуги в общността.

В Стратегията за развитие на социалните услуги в община Долни чифлик са заложили приоритети, насочени към предоставяне на социални услуги, подобряване на качеството им, рехабилитация, социално-правни консултации. Общината като доставчик трябва да гарантира качествено предоставяне на социалните услуги, да разработи мрежа от различни видове услуги; да поставя нови алтернативи насочени към хората, които имат най-голяма нужда от тях; работа над променена визия на социалните услуги в посока социалните услуги адекватно да достигат при ползвателите.

Социалното включване е процес на приобщаване в групата на всички уязвими социални общности, деца и лица, които имат нужда от подкрепа. Политиката за социално включване в общината се изразява в две насоки:

- социално подпомагане на лицата в риск и на определена категория лица с висока степен на бедност;
- превенция на рискови фактори за социално изключване и изолация, водещи до попадане на трайно маргинализирани социално уязвими групи.

През 2016 г. е приета местна „Наредба за условията и реда за финансово подпомагане на младежки дейности и проекти на Община Долни чифлик“. По този ред, целящ разширяване на обхвата и повишаване качеството и достъпността на услугите в подкрепа на младите хора, са кандидатствали осем организации и институции. Одобрени са четири проекта, които са реализирани до 31.12.2016 г.

- Проект „Моите права, институциите и участието ми в социалния живот“, с цел изграждане у младото поколение гражданска позиция, която да доведе до повишаване на младежката активност и по-успешна реализация;
- Проект „Млад фотограф“, чрез който да се развият таланта, творческите умения и културното изразяване на младите хора;
- Проект „Танцуващи чифликчийчета“, който има за цел да съхрани българската национална идентичност и да популяризира българския фолклор сред младежите;
- Проект „Музикален рай“, който стимулира записването на авторски песни от младежи и представянето им сред обществеността.

Обект на институционално внимание са и гражданите, практикуващи спортни дейности, предимно непрофесионално.

През 2016 г. е изграден открит фитнес по проект на ПУДОС в гр. Долни чифлик. Всички изградени спортни съоръжения в гр. Долни чифлик, с. Старо Оряхово, с. Шкорпиловци и с. Венелин са предоставени за безплатно ползване от спортни клубове, училища и населението. През 2016 г. е приета „Наредба за условията, реда и критериите за финансово подпомагане на спортните клубове в община Долни чифлик“. Въпреки ограничените ресурси, са подпомогнати финансово пет спортни клуба. Основните спортни дейности на клубовете са свързани с борба, волейбол, футбол, хандбал и кик -бокс.

През 2019г. общината финансира три спортни клуба - по футбол, борба и шахмат, организира и финансира редица спортни мероприятия, предимно за младежите. Провеждат се много турнири и състезания по борба, футбол, волейбол /на стадионите и на плажа/, шахмат.

Изградената по проект преди години картинг писта в град Долни чифлик, се поддържа със средства на общината. Съоръжението спомага за развитието на автомобилния спорт и допринася за развиване на умения за безопасно шофиране от ранна възраст.

За любителите на конния спорт, община Долни чифлик се включва редовно в организацията на конни надбягвания по случай Тодоровден.

Извършен е цялостен ремонт на фитнес зала и прилежащите към нея помещения /съблекални и санитарен възел/ в град Долни чифлик. След приключване на ремонтните дейности, залата е оборудвана с нови фитнес уреди на обща стойност 20514 лева.

Ежегодно в общинския бюджет се планират суми за финансиране на спортните клубове. Планираната за 2020 год. е в размер на 16 500 лева и всички кандидатствали клубове са получили финансиране. Децата и младежите от двата клуба по борба са взели участие в организирани спортни състезания от Българската федерация по борба в гр. Сливен, гр. Горна Оряховица, гр. Ловеч и гр. Самоков. Децата и младежите от двата футболни клуба са взели участие в организирани спортни състезания от Български футболен съюз в гр. Суворово, гр. Бяла, гр. Белослав и гр. Генерал Тошево, гр. Провадия и гр. Девня.

Здравословен начин на живот на младите хора.

В община Долни чифлик се полагат усилия за подобряване качеството на условията на живот, работа и учене на младежите. Особено внимание се отделя на насърчаването за здравословен начин на живот и на превантивните мерки, поспециално по отношение на злоупотребата с алкохол, използването на наркотици, тютюнопушенето, насилието и пр. В училища и детски градини на територията на общината съществуват осем здравни кабинета и два стоматологични кабинета оборудвани съгласно изискванията и нормативната уредба. През 2016 година бяха изградени и оборудвани два стоматологични кабинета в СУ „В. Левски“ гр. Долни чифлик и ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Старо Оряхово. Осигурени са и дентални специалисти.

Макар като цяло здравословното състояние на младежите в общината да е задоволително, някои аспекти предизвикват особена загриженост - въпросите свързани с храненето, физическата активност, сексуалното и психичното здраве. През последните години се наблюдава повишаване на процента на младите хора, които са с наднормено тегло, което оказва негативно влияние върху тяхното здраве и активен живот през следващите години. Необходимо е да бъдат организирани по-често беседи на здравни и социални теми.

Превенция на социалното изключване на млади хора в неравностойно положение.

Сградният фонд на училищата се поддържа и отговаря на санитарно-хигиенните и противопожарни изисквания. По проект „Създаване на привлекателна, достъпна и ефективна образователна инфраструктура в Община Долни чифлик“ по ОП „Регионално развитие“ е обновена и подобрена материално-техническата база и енергийната ефективност в две училища. Училищата с изградена достъпна архитектурна среда за ученици със специални образователни потребности са: СУ „В. Левски“ гр. Долни чифлик, ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Старо Оряхово и ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – с. Голища. Във всички училища се извършват текущи ремонти и обновяване на материално техническата база, с цел осигуряване на максимално добри условия за провеждане на ефективен и ползотворен учебен процес.

Закупен е един специализиран микробус по проект, който да подпомага дейността на социалните услуги и потребителите в тях. Със специализираните транспортни средства се осигурява навременното придвижване на 10 младежи до здравни специалисти и болнични заведения. Улеснява се достъпа до социални услуги в ЦСРИ и работата на рехабилитатор, която е изключително важна за процеса на възстановяване и поддържане на двигателната им активност.

С цел превенция на социалното изключване в община Долни чифлик се организират „Дни на социалното включване – 2016 г.“ с концертни изяви на младежи с увреждания, Изложба “Сръчни ръце” са били изложени предмети на изкуството, изработени от младежи и лица – потребители на социални услуги на територията на общината и Спортен празник, включващ и състезание с рингови и акумулаторни колички и други спортни игри.

Младежите в риск на територията на община Долни чифлик, които се нуждаят от подкрепа, придружаване и менторство са обхванати от специалистите от Общностният център и двата Центъра за социална рехабилитация и интеграция – в гр. Долни чифлик и в с. Рудник. С тях и със семействата им работят специален педагог, психолог, логопед, социални работници и медиатори, за да не се допусне социална изолация.

Развитие на социалните услуги за млади хора в специализираните институции, насочени към подготовка за извеждането и интегрирането им в общността. В гр. Долни чифлик функционира Център за настаняване от семеен тип, в който са настанените младежи, изведени от специализирана институция и е осигурена среда, близка до семейната, при която получават необходимата им грижа и подкрепа за личностно съзряване и изграждане на умения за самостоятелен живот.

В дворното пространство на Дневния център за деца с увреждания с. Рудник е изградена нова детска площадка, с монтирани 5 уреда /пързалка, люлка, везна и два уреда за раздвижване/ на обща стойност 7000 лева, като всички уреди са пригодени за деца с увреждания.

Младежко сътрудничество

Община Долни чифлик има подписано споразумение за сътрудничество с община Грюнхайде - Германия. Всяка година младежи от двете общини си гостуват. Целта на това сътрудничество е установяване и развитие на партньорски връзки, които да доведат до трайни приятелски взаимоотношения чрез взаимно информиране за развитието на инфраструктурата, социалния и културен живот.

Община Долни чифлик има подписано споразумение и с община Изабелин – Полша. В рамките на това споразумение 30 ученици от ОУ в с. Старо Оряхово и СУ в гр. Долни чифлик, на възраст от 12 до 15 години, са участвали в международно математическо състезание, проведено в два етапа и печелят награда.

Общинският детско-юношески духов оркестър е сформиран през 2011г. и има над 170 самостоятелни концерта и участия в различни конкурси и мероприятия. Общинският детско-юношески духов оркестър активно се включва във всички изяви и чествания в културния живот на община Долни чифлик, както и в международни конкурси. Множество са завоюваните награди и призови места. Разнообразният репертоар от музикални произведения на детско-юношеския духов оркестър служи за прокарване на мостове между нациите, способствайки за хармония, сътрудничество и приятелство.

3.4 Дейности в областта на културата.

Деяностите в областта на културата, съхранението и развитието на културните традиции се дължи най-вече от органите на местното самоуправление, което подготвя, финансира и провежда различни по тематична насоченост прояви. Общинската администрация се подкрепя основно от дейността на читалищата в общината. Шестнадесетте читалища в общината като културни средища, предлагат предимно комплекс от културни дейности, които са с подчертан местен характер и разполагат с богата история и традиции. Основните културни дейности, развивани в тях, са любителското творчество и местен фолклор, допълвани от библиотечна дейност и от различни типове школи - предимно езикови и музикални. В общината действат и петнадесет културни клубове на пенсионери.

Към читалищата и културните клубове функционират общо 52 колектива, като общият брой на самодейците надхвърля 2 000 души.

Община Долни чифлик изготвя План на културните дейности за всяка календарна година, в който са заложили прояви от национален, регионален и местен характер.

Някои от по-значимите ежегодни културни прояви са Народният събор за вайковски и други певци и свирачи на Гермето край с. Голица, Национален поетичен конкурс „Камчийски дни на поезията“, Общински фестивал на художествената самодейност, „Седмица на морето“ – с. Шкорпиловци, изложби под надслов „Сръчни ръце“, Дни на социалното включване

Историческото наследство на община Долни чифлик се съхранява и експонира в Етнографската сбирка в гр. Долни чифлик. Тя представя и местния бит от XIX и началото на XX век – поминък, занаяти, селско стопанство, оборудване, обзавеждане и др. и е реплика на търговско-занаятчийска улица от времето на Възраждането.

По процедури за подбор на проектни предложения от МИГ „Долни чифлик-Бяла“, през 2020 год. са одобрени два проекта. Първият е свързан с териториалната и местна идентичност в община Долни чифлик, като се предвижда създаване на филм за общината, изготвяне на информационни материали, създаване на дигитален архив и др., на обща стойност 98 330 лв. Вторият касае ремонт и реконструкция на общинска сграда, след извършването на които ще се промени предназначението ѝ и това ще бъде „Център за изкуство и занаяти“, на стойност 183 660 лв., находяща се в парк „Армейски“ в общинския център. В с. Голица ще бъде въведена в експлоатация през м. февруари т.г. специална зала, в която ще се популяризират местните обичаи. Външното финансиране е в размер на около 35 000 лв.

Изводи: В общината се води богата като културен календар и тематична разнопосочност културна дейност. Същата се организира, ръководи и финансира основно с общински средства при осезаемата предимно логистична дейност и подкрепа на местните читалища. Не могат да се констатират трайно установени контакти с бизнеса, или неправителствения сектор, в каквато насока следва да се предприемат активни действия. Подобна активност е належаща и за популяризиране на съответните културни прояви не само сред местната общност, но и в регионален и национален мащаб, контакти с туристически оператори на български и чуждестранни туристи за предоставяне на пакетни услуги.

4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

4.1. Транспортна инфраструктура

Територията на община Долни чифлик се обслужва от автобусен, железопътен и таксиметров транспорт. Чрез тях се осъществяват превоза на товарите, производствените връзки и гражданските пътувания между населените места.

В общината има добре изградена пътна мрежа. Общата дължина на изградената пътна мрежа е 113.5 км., от които 13.6 км. пътища I клас, 27.5 км. пътища III клас и 72.4 км. пътища IV клас. Транспортни оси, преминаващи и обслужващи територията на общината са пътните Варна – Бургас, Шкорпиловци – Старо Оряхово – Долни чифлик – Провадия и Долни чифлик – Булаир. Те обслужват връзките и със съседните общини от Черноморския регион и вътрешността на страната. Оста Варна – Бургас, формирана от първокласния път I-9 и III-906 има важно стопанско значение, тъй като производствените и пазарни връзки на общината са ориентирани главно към двата черноморски икономически центъра и двете международни пристанища и летища, през които преминава по-голяма част от експортната ѝ продукция. Има ключова роля за развитието на туризма по крайбрежието. Провежда целия туристически трафик между Северното и Южното Черноморие, има важно международно значение, тъй като осъществява връзки със съседни страни - Румъния и Турция, част от Европейски коридор № 8.

Превозите по автобусни линии от общинската и областна (от квотата на община Долни чифлик) транспортна схема се изпълняват от един превозвач. Обявена е обществена поръчка по реда на Закона за обществените поръчки за избор на нов изпълнител на превозите по автобусни линии.

Транспортната схема е отворена и има възможност за развитие – при формирането на допълнителен товарен, или пътничкопоток.

На територията на общината функционира жп мрежа, представена от жп участъка – у-к от III главна жп линия в района на гара Нова Шипка с дължина 3.5 км. – удвоена и електрифицирана. Част от 3-та главна жп линия Карнобат – Синдел - Варна Фериботна - текущ път в граници от км 104+977 до км 111+295 и спирка Нова Шипка с приемно здание на км 108+400. Спирката е необслужвана, но там спират всички пътнически влакове.

Към настоящият момент са издадени 4 бр. разрешения за извършване на таксиметров превоз на пътници на територията на община Долни чифлик за 2021 г. Фирмите – превозвачи са 3.

Изводите за състоянието на техническата инфраструктура в общината предполага оценка на изградеността ѝ и качеството на предоставяните услуги.

Транспортната инфраструктура е добре развита и представена почти стопроцентово от автомобилния и железопътен транспорт. Таксиметровите услуги са рядко представени и използвани, няма условия за развитие на други видове транспорт. Общата дължина на шосейната мрежа е 113,5 км., от които само 13,6 км – първокласни пътища. Общото състояние на пътните настилки е по-скоро добро, но с ниска относителна тежест на това определение. В големи участъци, предимно от общинската пътна мрежа настилките са компроментирани и неподдържани, което се отразява неблагоприятно на бизнеса и частните пътувания. Необходими са бързи и неотложни мерки за основни реконструкции и ремонти на значителна част от тази мрежа.

4.2.Пътна мрежа

Състоянието на пътната мрежа е определящ фактор за обслужването на населените места и възможностите за развитие в района. Пътищата от по-висок клас осигуряват на определена община категоризация в по-високо териториално ниво, определяйки възможностите за пространствена организация на икономическите, социалните и административните комуникации в по-голям мащаб, респективно – с

повече други общини и центрове от по-висок ранг. И обратно, обслужването с по-нисък клас пътна мрежа „свива“ комуникациите в по-малък периметър на територията и ограничава възможностите за развитие.

Пътната мрежа на територията на общината е разделена на Републиканска и Общинска пътна мрежа, осигуряващи връзки на населението от общината до областния център – град Варна и до по-големите градове.

През територията на община Долни чифлик минава един първокласен път, който е и международен – I-9 / E – 87/ Варна – Бургас. Този път поставя в благоприятно положение общината относно превоза на товари и хора.

Пътищата от Републиканската пътна мрежа съгласно справка от Агенция Пътна инфраструктура, Областно пътно управление – Варна на територията на община Долни чифлик са:

- Път I-9- „Граница Румъния – Дуранкулак – Шабла – о.п. Каварна – Балчик – Оброчище – Кранево – Златни пясъци – Свети Константин – Варна – Старо Оряхово – Обзор – о. п. Слънчев бряг – Бургас – Маринка – Звездец – Малко Търново – граница Турция” от км 141+500 до км 150+000 – 8,5 км;
- Път III-904- „I-9 – Старо Оряхово – Долни чифлик – Гроздьово – Бозвелийско – (Провадия – Дългопол) III-208” от км 0+000 до км 29+000 – 29,0 км;
- Път III-2083- „III-208 (Провадия – Дългопол) – Сава – Цонево – Гроздьово” от км 12+200 до км 15+600 – 3,4 км;
- Път III-9042- „III-904 (Долни чифлик – Гроздьово) – Венелин – Садово – Бенковски – (Здравец – Варна) III-9006” от км 0+000 до км 9+100 – 9,1 км;
- Път III-9044- „III-904 (Долни чифлик – Гроздьово) – Дъбравино – Юнак – Синдел – Тръстиково – (Девня – Варна) I-2” от км 0+000 до км 3+000 – 3,0 км.

Общата дължина на Републиканските пътища на територията на община Долни чифлик е 53,0 км.

Реализирани проекти през периода 2007 – 2020 г. от АПИ са следните:

- Ремонт пътни отсечки път III-2083- III-208 (Провадия – Дългопол) – Сава – Цонево – Гроздьово” от км. 12+200 до км. 15+600 – през 2009 г.
- „ЛОТ 23 по ОПРР: Рехабилитация на път III-904- „I-9 – Старо Оряхово – Долни чифлик – Гроздьово – Бозвелийско – (Провадия – Дългопол) III-208” от км. 17+400 до км. 23+403,86” – 6,003 км. – през 2012 г.
- Път III-904 „I-9 – Старо Оряхово – Долни чифлик – Гроздьово – Бозвелийско – (Провадия – Дългопол) III-208” от км. 0+000 до км. 17+400 – 17,4 км. По Оперативна програма „Региони в растеж” 2014 -2020 г.

Общинската пътна мрежа е 64 км.

Таблица 24: Списък с пътната мрежа
ПЪТИЩА 1 – ВА КАТЕГОРИЯ

№	Път №	Наименование	Обслужваща община
---	-------	--------------	-------------------

776	VAR1171	/ VAR1174/ Шкорпиловци – к. к-с Шкорпиловци – в. з. Тича - Шкорпиловци	Долни чифлик
777	VAR1174	/I – 9/ Старо Оряхово – Ново Оряхово – Шкорпиловци	Долни чифлик
778	VAR1175	/III – 904/ Долни чифлик – Кривини – Голица – Булаир	Долни чифлик

ПЪТИЩА 3 – ТА КАТЕГОРИЯ

№	Път №	Наименование	Обслужваща община
1311	VAR3170	/ VAR1175/ долни чифлик – м. Марин тепе	Долни чифлик
1312	VAR3172	/III – 904, Долни чифлик – Гроздъово/ Горен чифлик – м. Орлов камък	Долни чифлик
1313	VAR3173	/III – 9042, Перник – Венелин/ – м. Турсуна	Долни чифлик
1314	VAR3176	/III – 2083/ Гроздъово – х. Бункера	Долни чифлик
1315	VAR3177	/III – 906, Рудник – Дюлино/ – Юнец	Долни чифлик

Източник: Решение № 236 / 13.04.2007 г. на Министерски съвет

Поради спецификата на района – селскостопански с преобладаващ полупланински релеф, по голяма част от пътищата се предвиждат тежки машини, в следствие на което асфалтовата покривка се износва бързо и на множество места е в лошо състояние. Уличната мрежа също е компроментирана. Във всички населени места има неочакълени и неасфалтирани улици.

С оглед на подобряване на пътната мрежа и в съответствие с плановите дейности е осъществен основен ремонт и са изградени местни общински пътища до 2014 г., както следва: - м. път Шкорпиловци - В.З.Шкорпиловци - КК Шкорпиловци - IV-90403 път IV клас - Д.чифлик - Кривини - Бърдарево - Булаир - IV-90604 път IV клас - Старо Оряхово - Дюлино - Юнец - IV-90409 път IV клас - Гроздъово - х. Бункера.

Набелязаните проблеми за междуселищния автомобилен транспорт важат с пълна сила и за улиците в отделните населени места. Този проблем е постоянен, като за решаването чу общината черпи собствени и външни средства.

През последните години са реализирани следните проекти:

1. Реконструкция и рехабилитация на улична мрежа в с. Голица, с. Пчелник, с. Детелина, с. Г. чифлик – улица № 3 , улица „Стара планина“, улица „Паисий Хилендарски“ в с. Пчелник, улица „Тинтява“, улица „Стара планина“ в с. Горен чифлик, улица „Главна“ в с. Детелина, улица „Първа“ в с. Голица. ПРСР 2007-2013. Въведени в експлоатация на 26.01.2015 г.

2. „Проект за възстановяване и облагородяване на крайбрежната алея в с. Шкорпиловци“ - ИАРА, МИРГ "Български Черноморски сговор Бяла-Долни чифлик-Аврен"

3. Реконструкция и рехабилитация на улична мрежа в гр. Долни чифлик и с. Старо Оряхово, общ. Долни чифлик, - ул. „Армейска“, ул. „Демокрация“, ул. „Сокачев“ и ул. „Трети март“ в гр. Долни чифлик и ул. „Св. св. Кирил и Методий“ в с. Старо Оряхово Програма за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. – въведен в експлоатация на 03.08.2020 год.

4. Реконструкция на пешеходна алея между с. Шкорпиловци и КК

„Шкорпиловци“;

5. Изпълнение на инженеринг за реконструкция на тротоари и прилежащи зелени площи в гр. Долни чифлик, с. Пчелник и с. Горен чифлик;

6. Рехабилитация и реконструкция на ул. „Тунджа“, с. Старо Оряхово

Със средства от капиталовата програма на общината са изпълнени:

1. Основен ремонт на улици в гр. Долни чифлик: ул. „19-ти февруари“, ул. „5-ти декември“ (част), ул. „Акация“, ул. „Априлско въстание“, ул. „Бистрица“, ул. „Бор“, ул. „Бреза“, ул. „Булаир“, ул. „Бузлуджа“, ул. „Видин“, ул. „Витоша“ (част), ул. „Вихрен“, ул. „Волга“ (част), ул. „Детелина“ (част), ул. „Божур“, ул. „Иглика“, ул. „Кокиче“, ул. „Латинка“, ул. „Лилия“, ул. „Люлин“, ул. „Марин тепе“, ул. „Минзухар“, ул. „Мусала“, ул. „Нарцис“, ул. „Огражден“ (част), ул. „Опълченска“, ул. „Осогово“, ул. „Пирин“, ул. „Родопи“, ул. „Ружа“, ул. „Самуил“ (част), ул. „Синчец“, ул. „Стара планина“, ул. „Странджа“, ул. „Теменуга“ (част), ул. „Тракия“, ул. „Черни връх“, ул. „Черно море“ (част), ул. „Шейново“, ул. „Явор“, ул. „Ясен“ (част), ул. „Иван Асен“, ул. „Детелина“, ул. „Калоян“, ул. „Лонгоз“, ул. „Камчия“, ул. „Арда“

2. Основен ремонт на улици в с. Венелин – ул. „22-ра“

3. Основен ремонт на улици в с. Голища – Ул. „22-ра“, ул. „4-та“, ул. „9-та“, площад до училището, до църквата, ул. „5-та“

4. Основен ремонт на улици в с. Горен чифлик – ул. „Камчия“, ул. „Божур“, ул. „Акация“, ул. „Трифон Зарезан“

5. Основен ремонт на улици в с. Гроздъво – ул. „Бачо Киро“, ул. „Жечка Карамфилова“

6. Основен ремонт на улици в с. Пчелник – ул. „Елешница“, ул. „Бистрица“, ул. „Стара планина“, ул. „Лилия“, ул. „Еделвайс“, ул. „Иглика“, ул. „Дунав“, ул. „Камчия“, ул. „Мусала“

7. Основен ремонт на улици в с. Рудник – ул. „Трета“, ул. „Шеста“, ул. от о.т. 48 до о.т. 53

8. Основен ремонт на улици в с. Старо Оряхово – ул. „Лом“, ул. „Орфей“, ул. „Камчия“, ул. „Пирин“, ул. „Цар Симеон“, ул. „Иван Вазов“

9. Основен ремонт на улици в с. Шкорпиловци – ул. „Стара планина“, ул. „Хан Тервел“, ул. „Цар Петър“, ул. „Струма“

10. Основен ремонт на улици в с. Солник – ул. от о.т. 145 до о.т. 139, от о.т. 139 до о.т. 137, от о.т. 137 до о.т. 138

Към момента на изготвяне на ПИРО общината изпълнява следните проекти:

1. Подкрепа за инфраструктура и дейности за подобряване средата на живот и опазване на околната среда чрез ефективно използване на екологичните дадености – основен ремонт на ул. „Братя Шкорпил“, с. Шкорпиловци, МИРГ Бяла-Долни чифлик-Аврен – административният договор за предоставяне на безвъзмездната финансова помощ е от 13.04.2020 г.

2. Рехабилитация и реконструкция на обект: ул. „Еделвайс“ част от общинска пътна мрежа на община Долни чифлик – цялостно преасфалтиране;

3. Възстановяване на пътни настилки в община Долни чифлик:

Подобект с. Венелин

- Улица от о.т. 186 до о.т. 226

Подобект с. Горен чифлик

- Улица „Странджа“ от о.т. 52 до о.т. 46

Подобект с. Гроздъво

- Улица „Мак“ от о.т. 132 до о.т. 121

Въпреки усилията на общината все още се търсят външни инвестиции за ремонт на следните пътни отсечки:

1. Път № VAR1175/III-904/, Долни Чифлик - Кривини – Голица – Булаир;
2. Път VAR 3176/III-2084/, Гроздъово – х. Бункера;
3. Път № VAR1171 /VAR 1174/ Шкорпиловци – к.к. „Шкорпиловци“ – в.з. Тича - Шкорпиловци“;
4. Път VAR1174/I-9 (Старо Оряхово – Ново Оряхово – Шкорпиловци);
5. Път VAR 3177/III – 906 (Рудник - Дюлино - Юнец от км 0+ 097 до км 2+000);
6. Път № VAR 3171 (Горска барака – Солник)

4.3.Водоснабдителна мрежа

Задоволяването на питейно-битовите нужди на населението и осигуряването на необходимия воден капацитет за промишлени и стопански нужди на територията на община Долни чифлик се осъществява от оператора “Водоснабдяване и канализация – Варна” ООД.

Основната част от населените места и населението са осигурени с необходимите количества питейни води. Населените места Долни чифлик, Кривини, Гроздъово, Пчелник, Детелина, Старо Оряхово, Шкорпиловци, Ново Оряхово, Рудник и Юнец се захранват от магистрален водопровод “Камчийски пясъци”. Населените места Булаир, Голица, Солник, Венелин, Горен чифлик и Бърдарево се водоснабдяват от местни водоизточници. Малка част от промишлените нужди се задоволяват, посредством собствени местни водоизточници.

Висок е делът на населението в общината обслужвано от пречиствателни станции за питейни води – 89,4 %, при 80,2 % за областта.

Общината е със сравнително добра обезпеченост от към водни ресурси, но тенденциите са към намаляване на водните запаси. Значителни участъци от населените места се нуждаят от рехабилитация на водопроводната мрежа. През летния сезон се наблюдава недостиг на питейни води в село Булаир.

Съгласно РПИП /Регионално прединвестиционно проучване/ за обособена територия на „ВиК – Варна“ ООД, изготвено в периода 2016 – 2019 г.:

Таблица: 25 Реконструирани водопроводи

Населено място	Реконструирани водопроводи
гр. Долни чифлик	11.24 км
с. Старо Оряхово	10.89 км
с. Гроздъово	13.96 км

Източник: ВиК

В гр. Долни чифлик дължината на магистралния водопровод е 198.8 км, от които рехабилитирани 18.1 км. Дължина на разпределителната мрежа – 78.1 км, от които рехабилитирани 1,8 км.

През последните години единствено в с. Гроздъово е разширена водопроводната мрежа. Извършено е водоснабдяване на квартали с концентрация на ромско население по регулационния план на 31а, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, квартал източно от кв. 37 и кв. 38, квартал южно от кв. 38, кв. 39, кв. 41, кв. 43 (кв. 85, кв. 86), дължина - 1338 м. Започнало СМР през 2009 г. , въвеждане в експлоатация през 2018 г;

Изградеността на ВиК-мрежата е представена по-долу:

Таблица 26: Водопроводна и канализационна мрежа на територията на общината в км

Населени места	Водопроводна мрежа км.	Канализационна мрежа км.
гр. Долни чифлик	107,7	4
с.Булаир	6,3	
с.Бърдарево	8,7	
с.Венелин	14,3	
с.Горни Чифлик	29,7	
с.Г олица	13,8	
с.Г роздъво	58,2	
с.Детелина	6,6	
с.Кривини	6,7	
с.Нова шипка	8,6	
с.Ново Оряхово	3,3	
с.Пчелник	35,4	
с.Рудник	4,6	
с.Солник	17,2	
с. Ст. Оряхово	21,7	
с. Шкорпиловци	29,4	
с. Юнец	3,2	

Източник: „ВиК“ ООД – Варна

Значителна част от водопроводната мрежа е амортизирана и това води до чести аварии и значителни загуби на вода. Подобряването на качеството на водоснабдяването в общината изисква реконструкция, подмяна и доизграждане на водопроводната мрежа.

Таблица 27: Съотношение на подадените полезно изразходвани количества вода по населени места през 2018г., 2019г. и 2020г.

Населено място	Подадена вода хил. куб. м подз. водоизточници			Полезно изразходвана вода хил. куб. м					
				Битови нужди			Промислени нужди		
	2018г.	2019г.	2020г.	2018г.	2019г.	2020г.	2018г.	2019г.	2020г.
гр. Долни чифлик	405,1	418,0	420,7	186,2	189,5	199,8	13,4	15,3	15,1
с.Булаир	7,1	5,9	6,7	4,4	3,9	3,6	0,1	0,1	0,1
с.Бърдарево	5,5	5,1	4,8	3,1	2,9	0,1	0,3	0,3	0,1
с.Венелин	34,7	34,3	36,9	18,4	19,5	21,2	1,8	1,8	1,2
с.Горни Чифлик	88,8	88	99,3	38,3	40,6	41,2	8,2	7,9	8,4
с.Голица	27,3	18,7	15,5	15,5	14,7	15,8	0,9	0,5	0,4

с.Гроздъово	142,5	143,8	161,8	64,6	66,1	71,1	3	2,9	3,3
с.Детелина	37,8	38,7	38,6	17,5	17,9	17,7	1,1	1,5	1,4
с.Кривини	8,8	11,1	11,8	3,6	4,5	5,2	0,3	0,3	0,4
с.Нова шипка	16,2	17,4	15,1	7,5	7,1	7,9	0,3	0,3	0,3
с.Ново Оряхово	16,9	14	22,7	7,1	8,1	10,3	0,4	0,5	0,4
с.Пчелник	93,2	102,6	104,5	40,4	39,7	45,6	2,5	2,4	2,4
с.Рудник	34,8	35,3	38,1	15,4	15,7	18,5	1,6	0,16	1,5
с.Солник	20,8	19,1	25,7	10,7	10,5	12,5	1,3	1,2	1,2
с.Ст.Оряхово	189,9	202,2	193,5	70,1	70,1	74,9	18,4	22,1	15,6
с.Шкорпиловци	197,8	183,7	189	29,8	29,4	34,4	63,3	62,4	51,4
с.Юнец	18	13,5	14,9	5,9	5,5	5,9	2,6	2,1	1,2

Източник: ВиК

По информация на местното ВиК дружество най-належащите обекти за изграждане и/или реконструкция на ВиК инфраструктура на територията на община Долни чифлик, са следните:

Таблица 29: Обекти за изграждане и/или реконструкция на ВиК инфраструктура за 2021г.

Вид на актива (сграда, съоръжение, вид инфраструктура)	Вид собственост /ПДС, ПОС/	Вид на инвестицията,	Във връзка с услуга по предназначение (доставяне, отвеждане, пречистване)	Стойност на инвестицията,
Подмяна участък водопровод, с. Солник, L =100м.	ПОС	подмяна	Доставяне	72 000,00
Подмяна довеждащ водопровод, от водоем до с. Венелин, зад кметството ф150Е с ф160ПЕВП, L=120м.	ПОС	подмяна	Доставяне	30 000,00
Реконструкция улична канализация до ул."Сокачев" L=60м	ПОС	подмяна	Отвеждане	32 000,00

Източник: ВиК

За периода 2022-2026 г. ще бъдат предвидени обекти за изграждане и/или реконструкция на територията община Долни чифлик, в зависимост от задължителното ниво на инвестициите заложи в договора на „ВиК-Варна“ ООД с „Асоциация по водоснабдяване и канализация“.

В допълнение предстои изготвяне и внасяне за одобрение на бизнес план за

развитие на дейността на „ВиК-Варна“ ООД, гр. Варна като ВиК оператор за периода 2022-2026 г., в който ще бъдат заложени бъдещи инвестиции на територията на община Долни чифлик.

4.4. Телекомуникационна и съобщителна мрежа

Информационните и комуникационните технологии (ИКТ) предлагат нови възможности за фирмите и регионите и са важен фактор за регионална конкурентоспособност, влияещ върху качеството, ефективността и бързината на промените в регионите и териториалното разпределение на икономическата активност.

По данни на Евростат до 2019 г. делът на домакинствата в ЕС-27 с достъп до интернет се е увеличил до 90 %, което е с приблизително 26 процентни пункта повече в сравнение с 2009 г. (64 %). През 2019 г. широколентов достъп до интернет имат 88 % от всички домакинства в ЕС-27, което е с 33 процентни пункта повече спрямо отчетения дял през 2009 г. (55 %). През 2019 г. делът на лицата на възраст от 16 до 74 години в ЕС-27, които са поръчвали или закупували стоки или услуги за лично ползване по интернет, е 60 %, което е с 14 процентни пункта повече от отчетения дял през 2014 г. (46 %).

По данни на НСИ за 2020 г. на 77,2 % от домакинствата от Североизточен планов район е осигурен достъп до интернет.

По видове връзки в България 3,6 % заема теснолентовата, включваща Dial-up връзка чрез стационарен телефон или ISDN и Мобилна теснолентова връзка (по-ниска от 3G, напр. 2G+/GPRS, чрез използване на SIM карта, или флашка за мобилен интернет, мобилен телефон или смартфон, използван като точка за достъп). 78,6 на сто е широколентовата връзка чрез Фиксирана широколентова връзка, вкл. безжична (DSL, ADSL, VDSL, LAN, кабелен модем CATV, оптичен кабел, сателит, обществен WiFi и Мобилна широколентова връзка (чрез мобилната телефонна мрежа - 3G или 4G, чрез използване на SIM карта, или флашка за мобилен интернет, мобилен телефон или смартфон, използван като точка за достъп).

В община Долни чифлик е осигурен широколентов и високоскоростен достъп до интернет във всички населени места в общината. В някои населени места с оглед подобряване на сигнала има разположени усилвателни станции, а в други като гр. Долни чифлик и в селата Голица, Рудник, Старо Оряхово и Шкорпиловци, има изградени базови станции на оператори.

Таблица 30: Осигуреност на обитаващите жилища с кабелна телевизия, сателитна антена, компютър и достъп до интернет през последното преброяване от 2011 г.

	Общо		В градовете		В селата	
	Жилища	живеещи лица	Жилища	живеещи лица	Жилища	живеещи лица
Долни чифлик						
Кабелна телевизия	1730	5463	857	2668	873	2795
Сателитна	2752	9204	783	2746	1969	6458

антена						
Компютър	1514	5675	716	2668	798	3007
Достъп до интернет	1387	5102	664	2426	723	2676

Източник: НСИ.

Всички населени места в община Долни чифлик са телефониизирани и радиофицирани. Връзката с автоматичната телефонна централа в гр. Долни чифлик осигурява възможност за директно избиране на телефонни постове в страната и чужбина.

По кабелната радиомрежа се разпространява сигнала на националното радио. В по-голямата част от населените места са изградени кабелни телевизионни мрежи. Обхватът на мобилните оператори е почти 100 %, като всички населени места в общината имат покритие на мобилните оператори.

4.5. Енергийна мрежа

В енергийната мрежа се включва електроснабдяването, възобновяемите енергийни източници (ВЕИ) и енергийната ефективност.

Електроснабдяването се осъществява от операторът-концесионер „ЕНЕРГО-ПРО Мрежи“ АД с подстанции Старо Оряхово и Долни Чифлик. Подстанциите са свързани двустранно в районната мрежа 110 kV, което позволява по-голяма сигурност и резервиране при аварии в системата. В по-големите населени места има изградена пръстенна електроразпределителна мрежа средно напрежение за резервно захранване при нужда. Така развитата мрежа високо напрежение осигурява добри възможности за електрозахранване, но част от съоръженията са физически и морално остарели и с незадоволителна степен на надеждност.

Всички населени места получават захранване на средно напрежение, като на места, най-често в курортните комплекси, се явяват проблеми с възможностите за захранване на нови товари. Остарелите мрежи и ниската им надеждност в някои райони оказват негативно влияние на снабдяването на консуматори в рамките на нормативните параметри.

При влошаване на климатичните условия често възникват аварии. Има резки спадове в напрежението на подаваната ел. енергия. В общината за в бъдеще би трябвало да бъдат изградени допълнителни трафопостове, тъй като ще бъдат включени по-високи мощности и по-голямо потребление. На територията на община Долни Чифлик не се констатираат реални перспективи за развитие на значителни електропроизводствени мощности.

На територията на всички населени места от община Долни чифлик има изградено улично осветление, което покрива цялата улична мрежа. Извършена е цялостна реконструкция на уличното осветление, която е довела до значителни енергоспестяващи резултати. Резултатите от инвентаризация след реконструкция на улично осветление сочат 2640 броя енергоспестяващи лампи.

Таблица 31: Данни за мощност и потребление:

Налична мощност преди реконструкцията	391.0 kW
Налична мощност след реконструкцията	249.4 kW
Годишно потребление преди реконструкцията (1138,2 час/г.)	445.038kWh
Годишно потребление след реконструкцията (1138,2 час/г.)	283.868kWh
Годишно потребление преди реконструкцията (3990 час/г.)	1.560.096 kWh
Годишно потребление след реконструкцията (3990 час/г.)	995106 kWh

Източник: „ЕНЕРГО-ПРО Мрежи“ АД

Предстои реализация проект „Рехабилитация и модернизация на системи за външно изкуствено осветление в община Долни чифлик“. В проекта се включват следните дейности по населените места – гр. Долни чифлик, с. Гроздово, с. Старо Оряхово, с. Шкорпиловци и к.к. „Шкорпиловци“, както следва:

1. Доставка и монтаж на LED светодиодни осветители за улично осветление;
2. Доставка и монтаж на автономни LED светодиодни осветители за парково осветление;
3. Изграждане на система за управление.

За по-чувствителен ефект за икономия на електрическа енергия е необходимо да се акцентира в посока доставка на соларни системи с акумулаторен модул за УО, особено в междублоковите пространства и училищните дворове.

Най-голям процент е потреблението на енергия в сферата на образованието, административни сгради и уличното осветление. В община Долни чифлик към момента е събрана частична информация за общинските целеви групи по сектори:

- Административни общински сгради;
- Образование - училища и детски градини;
- Здравни заведения;
- Улично осветление;
- Социални дейности;
- Личен сектор.

Община Долни чифлик има разработена „Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2020 – 2023 г.“ Тя е разработена съгласно изискванията на чл. 10, ал.1 и ал.2 от Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ), Националния план за действие за енергията от възобновяеми източници и Указанията на Агенцията за устойчиво енергийно развитие за изготвяне на общински програми за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива.

Главната стратегическа цел на Програмата е повишаване енергийната независимост на община Долни чифлик, чрез насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива в публичния и частния сектор.

Потенциалът и възможностите за използване на видовете ресурси на територията на община Долни чифлик се констатира в следното:

Първо: Съобразно анализа в Програмата, в зависимост от това в кой регион се намира общината, се определя интензивността на слънчевото греене и какво е средногодишното количество слънчева радиация, попадаща на единица хоризонтална повърхност (kWh/m²). Община Долни чифлик попада в Североизточен регион за планиране – 50% от територията на страната, предимно селски райони,

индустриалната зона, както и част от централната северна брегова ивица. Средногодишната продължителност на слънчевото греене е от 450 h до 1 750 h - 1 550 kWh/m² годишно.

Енергийното потребление в бита и услугите може да бъде значително намалено чрез акцентирано и разширено използване на ВЕИ, предимно от слънчева енергия, както във възстановени (ремонтирани), така и в новопостроени сгради при спазване изискванията за енергийна ефективност.

Слънчеви термични системи за топла вода на обществени/общински и териториални държавни обекти - детски градини, социални домове, както и стопански обекти - системи за сушене на дървен материал и селскостопански продукти, могат да намерят сериозно приложение в програмите за използването на ВЕИ.

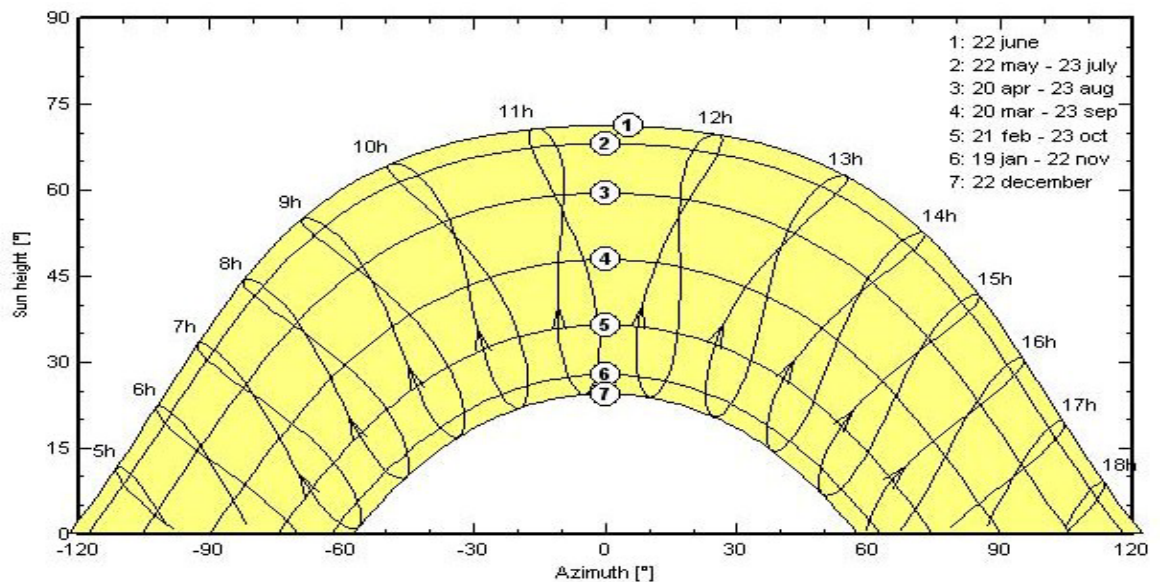
Разположението на региона в географско отношение /зона I/ осигурява значителна амплитуда на слънчевата радиация.

Таблица 32: Средна годишна температура °C и радиацияWh/m²:

Месец	Радиация (Wh/m ²)	Средна дневна температура (°C)
януари	1,468	1,8
февруари	2,02	4
март	2,89	7,2
април	4,258	12,3
май	4,947	17,8
юни	5,472	21,9
юли	5,699	24,3
август	5,216	23,8
септември	4,112	18,8
октомври	2,715	13,9
ноември	1,569	8,2
декември	1,117	3,1

Източник: Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2020 – 2023 г.“

Фиг. 4. Годишно слънцестоене 42.983 N, 27.717 E, 45м надморска височина

Климатичните дадености за община Долни чифлик са благоприятни за всички видове фотоволтаични инсталации.

Фотоволтаичната технология за производство на електрическа енергия от слънчевата радиация води до 40 процента растеж на пазара в глобален аспект и е на път да се превърне в един от най-значителните световни икономически отрасли.

При проектиране и изграждане на фотоволтаична инсталация за производство и продажба на електрическа енергия, рискът е премерен. Слънчевата радиация съществува независимо от човешките действия или намерения и академичната възможност да се предвидят отклоненията с точност от 10 до 12%, което е напълно приемливо и достатъчно при проектиране на една фотоволтаична инсталация.

Изграждането на общинска фотоволтаична инсталация ще даде възможност на община Долни чифлик да покрие енергийните нужди на част от сградите общинска собственост. Оползотворяването на потенциала на ресурса от възобновяема енергия ще позволи намаляването на зависимостта от конвенционални енергийни ресурси и външни доставки, а също и до оптимизиране на общинските разходи. Това ще позволи пренасочване на ресурси за решаване на други обществено значими проблеми.

Освен икономически ползи, подобна инвестиция ще има и значителен социален ефект. Изграждането на собствени мощности за добив на енергия от слънчевата радиация, ще позволи максимално ефективното използване на сградите общинска и държавна собственост целогодишно, което ще подобри достъпа на населението до културни, социални и административни услуги.

Пряка е и връзката между изграждането на собствена фотоволтаична централа и опазването на околната среда, като важен ефект от тяхното приложение в община Долни чифлик, е намаляването на емисиите и на парните газове в атмосферата.

На територията на община Долни чифлик е възможно също така и изграждането на фотоволтаични покривни инсталации на следните обекти:

1. НЧ „Изгрев“ – гр.Долни чифлик;

2. Читалище „Кирил Господинов“ с. Гроздъово;
3. Общинска административна сграда – гр. Долни чифлик;
4. Кметство с.Старо Оряхово;
5. Кметство с. Гроздъово;
6. Кметство с. Горен чифлик;
7. ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Старо Оряхово;
8. СОУ „Васил Левски“ – гр. Долни чифлик;
9. ОУ „Паисий Хилендарски“ с. Горен чифлик;
- 10.ОУ „Христо Ботев“ с. Пчелник;
- 11.ОУ „Христо Смирненски“ с. Гроздъово;
- 12.ЦДГ "Щастливо детство" с. Старо Оряхово;
- 13.ОДЗ „Мечо пух“ гр. Долни чифлик.

Второ: В подкрепа на изложеното, територията на община Долни чифлик попада в зона, която е с нисък ветроенергиен потенциал със средна годишна скорост под 4 м/сек. За техническото използване на вятъра при необходимост трябва да се направят измервания на конкретното място. От друга страна, следва да се има предвид обстоятелството, че с развитието на технологиите ще става все по-възможно използване на вятър и с по-ниска скорост, но очакванията са с по-продължителен период от време;

Трето: Малките водни електроцентрали (ВЕЦ) с максимална мощност до 10 MW се характеризират с по-ниски изисквания относно сигурност, автоматизиране, себестойност на продукцията, изкупна цена и квалификация на персонала. Въпреки това на територията на община Долни чифлик няма изградени ВЕЦ, тъй като не съществува реален потенциал за използване на водна енергия.

Четвърто: Геотермалната енергия представлява екологично чист, неизчерпаем и устойчив ресурс, който се използва както за производството на електроенергия, така и за затопляне или охлаждане. Тя е резултат от извличането на топлинната енергия, съдържаща се, както в плитките слоеве на земята, в горещата вода и горещите скали, намиращи се на няколко километра под земната повърхност и стигаща дори до изключително дълбоките пластове на земята, където се намират горещите скални маси - магмата.

Оценка на потенциала на геотермална енергия за община Долни чифлик съдържа:

Таблица 33: Хидрогеотермални сондажи

№	Водоизточник	Предназначение	Дебит l/s	Темп. °C	Местоположение
1	Р-1 Д. чифлик		3,30	43	Долни чифлик
2	Р-63-Д. чифлик		0,9	23	Долни чифлик
3	Р-68-Н. Оряхово	експлоатационен	3,4	42	Н. Оряхово до гората
4	Р-11 Ст. Оряхово		1	30	Ст. Оряхово до бензиностанция
5	Р-15 Шкорпиловци				Шкорпиловци към гората
6	Р-58 Шкорпиловци		2	43	Ст. Оряхово
7	Р-54 Ст. Оряхово				Ст. Оряхово

8	P-62 Шкорпиловци				Шкорпиловци
9	P-79 Шкорпиловци				Шкорпиловци
10	C-16 Долни чифлик		0,4		Долни чифлик

Източник: Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2020 – 2023 г.“

Съгласно „Регистър на ресурсите на минералните води – изключителна държавна собственост по находища и водоземни съоръжения“, публикуван от МОСВ (<http://www.moew.government.bg>) на територията общината са регистрирани йодобромни води в Район "Долна Камчия" - област Варна, община Долни чифлик.

Съществен недостатък за оползотворяването на геотермалната енергия, е че изграждането на геотермални централи и/или централизирани отоплителни системи, се изискват значителни първоначални инвестиции за изследвания, сондажи, енергийни съоръжения, спомагателно оборудване и разпределителни мрежи.

Пето: От всички ВЕИ най-голям неизползван технически достъпен енергиен потенциал има биомасата. Цената на биомасата във всичките ѝ разновидности ще нараства значително по-бавно от конвенционалните горива и енергии, защото е местен ресурс. Използването на биомасата допринася за сигурността на енергийните доставки и оказва по-малко вредно въздействие върху околната среда. Облекчен режим на присъединяване при производство на електроенергия с мощност до 1,5 MW.

Основен недостатък на биомасата в най-масовото разпространение като източник на отопление е малкият КПД на съоръженията за изгаряне, за преодоляването на които са необходими инвестиции от населението.

Таблица 34: Възможности за добив на биомаса в община Долни чифлик.

№	ФИРМА	Количество генериран отпадък /тона/ год.
1	Горско стопанство „Шерба“ с.. Горен чифлик	Няма данни
2	Горско стопанство с. Старо Оряхово	Няма данни
3	Горско стопанство Цонево	Няма данни

Източник: Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2020 – 2023 г.“

Община Долни чифлик е запозната с възможностите за експлоатация на собствена инсталация за биомаса или доставка на фирмите в отрасъла материал, добит от санирането на общинските гори. Градовете и общините имат най-голям принос в изграждането на съоръженията за добив на енергия от биомаса в рамките на процедурата за издаване на разрешителни.

За да бъде транспортирана произведената енергия до потребителите е нужно да бъде изградена допълнителна мрежа за пренос на топлинна енергия.

До каква степен е рентабилно използването на биомаса на местно ниво, зависи до голяма степен от това, дали суровините са в достатъчно количество и ценово достъпни за набавяне. Основни доставчици на суровина могат да бъдат горски стопанства, дъскорезници и мебелната индустрия.

Биодизел - Производствените разходи са близки до тези на горивото, получавано от петрол и ще се променят в полза на биодизела. Сравнително проста технология за производство, отнася се и за биоетанол. Намалява износването и удължава живота на двигателите. Използването на биодизел води до намаляване емисиите на двигателите с вътрешно горене на сажди, фини прахови частици. Има нулев потенциал за отделяне на CO₂.

Недостатък е сравнително бавното възобновяване. Използването на биомаса като източник на енергия изисква предпазлив подход, тъй като става дума за ресурси с ограничен прираст и много други ценни приложения, включително осигуряване прехрана на хората и кислород за атмосферата. Трябва да се разглеждат предимно отпадъци от селското и горско стопанство, битови и промишлени отпадъци, малоценна дървесина, енергийни култури, отглеждани на пустеещи земи специално за целта.

- Разходите за производство на биоетанол са по-високи от тези на бензина.
- При използването на биодизел емисиите на азотни окиси се увеличават с 15%.
- Съвременните инсталации за производство на биогаз изискват значителни инвестиции. Голяма част от произведения биогаз се използва за подгряване за постигане температурата, необходима за ферментация (30-40°C), което прави процеса неефективен през зимата.

Най-пазарно пригодният вид ВИ, от гледна точка на нуждите на крайните потребители от различни видове горива и енергии, е биомасата, а най-универсалното преобразуване на енергията от ВИ, е електрическа енергия.

Шесто: Използване на енергия от възобновяеми източници в транспорта: за производство на биогаз могат да се използват животински и растителни земеделски отпадъци, но енергийното оползотворяване на последните е по-ефективно чрез директното им изгаряне. Съществен недостатък при производството на биогаз е необходимостта от сравнително висока температура за ферментацията на отпадъците, 30-40°C. Това налага спиране работата на ферментаторите, или използване на значителна част от произведения газ за подгряването им през студения период на годината, когато има най-голяма нужда от произвеждания газ.

Двата най-разпространени вида биогорива са етанола и биодизела. Етанолът, който е алкохол, се получава от ферментирането на всяка биомаса, богата на въглехидрати, като царевичата, чрез процес подобен на този на получаването на бира. Той се използва предимно като добавка към горивото за намаляване на въглеродния моно-оксид на превозното средство и други емисии, които причиняват смог. Биодизелът, който е вид естер, се получава от растителни масла, животински мазнини, водорасли, или дори рециклирани готварски мазнини.

Системите за газификация използват високи температури за обръщане на биомасата в газ (смес от водород, въглероден моно-оксид и метан). Газът задвижва турбина, която е подобна на двигателя на реактивния самолет, с тази разлика, че тя завърта електрически генератор, вместо перките на самолета. От разлагането на биомасата в сметищата също се произвежда газ – метан, който може да се гори в парен котел за произвеждането на пара за генериране на електричество или за промишлени цели.

Ефектът от изгарянето на метан се изразява и в заместване на произволните на нефта горива. Оползотворяването на сметищен газ води до намаляване на миризмата в районите около сметището и намаляване на опасността от образуване на експлозивни смеси в затворени пространства (най-вече сградите на самото сметище). Не е за пренебрегване и икономическият ефект от оползотворяването на газа, изразен в производство на енергия и създаване на работни места.

От правилния избор на мерки, дейности и последващи проекти зависи тяхното успешно и ефективно изпълнение. При избора е необходимо да бъдат взети предвид:

- Достъпност на избраните мерки и дейности;
- Ниво на точност при определяне на необходимите инвестиции;
- Проследяване на резултатите;
- Контрол на вложените средства.

Приоритетните дейности и проекти за въвеждане на ВЕИ в община Долни чифлик до 2022 г. включват:

- Рехабилитация и модернизация на общинската инфраструктура – системи за външно изкуствено осветление в община Долни чифлик.
- Намаляване на консумацията на енергия в общинските сгради чрез използване на ВЕИ;
- Насърчаване на използването на ВЕИ в жилищата на територията на общината.
- Насърчаване на използването на ВЕИ от местния бизнес.

Един от подходите за подобряване на екологичната обстановка и ограничаване на финансовите разходи е реализацията на проекти и програми за икономия на енергия за значими групи от консуматори.

Съобразно Програмата за енергийна ефективност за периода 2014 – 2020 г. текущото състояние и бариерите пред община Долни чифлик за реализирането на проекти по ЕЕ :

- Липса на стимули за рационално енергопотребление;
- Амортизиран общински сграден фонд;
- Затруднен достъп на инвестиции за ЕЕ;
- Морално остарели технологии;
- Неблагоприятен енергиен баланс;

Необходимо е да се създаде нормативна процедура за финансиране на:

- Обследване за ЕЕ;
- Създаване на процедури за енергиен мениджмънт;
- Въвеждане на високо-технологични и енергоспестяващи решения, стимулиране на иновациите в областта на ЕЕ.

Най-голям процент е потреблението на енергия в сферата на образованието, административни сгради и уличното осветление. Сградите – общинска собственост на община Долни чифлик се разглеждат в няколко основни групи по предназначение:

- Администрация – обхваща сградния фонд на общинската администрация, стопански, културни и социално-битови обекти.
- Образование – обхваща училища, детски градини и спомагателни към тях обекти. В голямата си част те са строени при нормативни показатели, съответстващи за годините от преди седемдесетте, години в които все още не се е отчитало влиянието на настъпващата енергийна криза в световен мащаб. Освен това, през целия експлоатационен период на тези сгради и оборудване са отделяни

недостатъчно средства за тяхното поддържане. Това прави тези обекти сериозен енергиен консуматор на и без това ограничени общински бюджет;

- Здравеопазване – включва детски ясли и кабинети за лекарска практика. Взаимният интерес изисква да се намери икономически обосновано решение за намаляване на енергопотреблението и в тази група общински обекти.

Състоянието на сградния фонд, жилищния сектор, услугите, транспорта, селското стопанство и индустрията в община Долни чифлик не се различават от тези в страната, като основните причини за високата енергоемкост са: наследена енергоинтензивна структура – използват се в производствения сектор високоенергийни машини и технологии, морално остарели технологии, в строителството – външните стени на повечето стари сгради имат до 5 пъти по-големи топлинни загуби в сравнение с нормите за ново строителство, сутерените и таванските плочи са без топлоизолация, топлинните загуби през прозорци и врати достигат до 50 %. Транспортът е с остарял машинен парк, лоша инфраструктура и нерегулиран трафик. В селското стопанство използваната техника за механизация и отоплението на селскостопанските обекти е високо енергоемка и морално остаряла. В обществените сгради на училища, детски градини, административни сгради и читалища, с малки изключения, са в същото състояние – с неизолирани стени, стара дограма, неефективно отопление и осветление.

Пречките за реализация на целенасочените действия за енергийна ефективност са: липса на стимули за рационално енергопотребление, недостатъчна осведоменост на потребителите за възможностите за намаляване на консумацията, недостатъчна институционална база и др.

Общинските обекти, разглеждани от позицията на консуматори на енергия, могат да бъдат класифицирани по няколко по-съществени показателя:

- Година и тип на строителството;
- Състояние на външната обвивка – дограма, стени, подове и покрив;
- Енергоносители, тип и състояние на системата за отопление;
- Тип и състояние на системите за контрол и управление на температурния режим в отопляваните пространства;
- Мотивация за поддържане на икономичен режим на отопление.

Реалното термично съпротивление на ограждащите конструкции в някои случаи може да бъде многократно по-малко от съвременните норми, което би позволило при въвеждане на енергоспестяващи мерки да се постигне висока ефективност.

Сравнително голям е дялът на общинските обекти на локално отопление. Наблюдава се и още един неблагоприятен факт – част от обектите се отопляват с електрическа енергия. Това, макар и за момента да изглежда икономически изгодно благодарение на силното свиване и часово ограничаване за ползване, то е за сметка на създавания микроклимат от една страна и нерационално използване на първични енергоносители от друга, което от позицията на националната икономика и въздействието върху околната среда е крайно неефективно използването на електрическата енергия за отопление. Изключения правят термопомпените системи, захранвани с ел. енергия.

Въпреки ограниченията през последните години са реализирани множество проекти. По-долу е представена **информация за въведени мерки за енергийна ефективност в сгради общинска собственост и жилищни сгради:**

1. Център за настаняване от семеен тип – ПРСР 2007-2013 г. – новопостроена сграда;
2. Изграждане на база за спорт и отдых : Реконструкция на спортен комплекс Тича Долни чифлик и Стадион с. Старо Оряхово; Изграждане на спортна площадка за мини футбол в с. Венелин – ПРСР 2007-2013 г. – две новопостроени сгради;
3. „Създаване на местен туристически информационен център в с. Старо Оряхово” – МИРГ Долни чифлик - Бяла;
 - Подмяна на дограма;
 - Топлоизолация по външни стени;
 - Топлоизолация с минерална вата по покрив;
 - Климатизи;
 - Подмяна на осветление.
4. Текущ ремонт на ОУ „Христо Смирненски“ – с. Гроздьово – ПКБ 2020 г.;
 - Топлоизолация по външни стени;
 - Закрепване на топлоизолация от каменна вата над окачен таван;
 - Частична подмяна на осветителни тела на втори етаж на сграда.
5. Реконструкция на читалище в с. Булаир – ПКБ 2019 г.:
 - Топлоизолация по фасадни стени;
 - Полагане на топлоизолация от минерална вата по горна повърхност тавански гредоред;
 - Подмяна на дограма;
 - Доставка и монтаж на климатизи.
6. Основен ремонт на Поликлиника в гр. Долни чифлик – ПКБ 2018 г.:
 - Топлоизолация на външни стени;
 - Битумна хидроизолация по козирка;
 - Топлоизолация с минерална вата над окачен таван втори етаж;
 - Подмяна на осветителни тела.
7. „Въвеждане на мерки за повишаване на енергийната ефективност на сграда – кметство с. Старо Оряхово” – 2014-2020:
 - Подмяна на дограма;
 - Топлоизолация по външни стени;
 - Полагане на каменна вата за топлоизолация между ребра на покривна конструкция;
 - Хидроизолация с течна гума върху покривна ламаринена обшивка.
8. Подобряване на енергийна ефективност на сгради в гр. Долни чифлик, община Долни чифлик: - НПЕЕМЖС

- Многофамилна жилищна сграда – УПИ Х, кв.48 по кадастрален и регулационен план на Община Долни чифлик; Сдружение на собствениците „Камчия - север“; - Въведени са следните мерки за енергийна ефективност: направа на външна топлоизолация, подмяна на дограма, направа на хидроизолация и топлоизолация по покрив и на двете сгради

- Многофамилна жилищна сграда – УПИ II, кв. 89 по кадастрален и регулационен план на Община Долни Чифлик; Сдружение на собствениците „Камчия - 82“ - Въведени са следните мерки за енергийна ефективност: направа на външна топлоизолация, подмяна на дограма, направа на хидроизолация и топлоизолация по покрив и на двете сгради.

4.6.Сметосъбиране. Дял на обслужваното население

На територията на общината се генерират отпадъци от комунално-битовата дейност на населението, от производството и от строителната дейност.

Опасни отпадъци има складирани на територията на бившето летище при с. Пчелник. Отпадъците са загробени в “В-В” кубове, които осигуряват надеждна защита срещу разпиляване или изтичане на пестициди, хербициди и други отровни химикали останали в складовете на бившите селско-стопански структури.

Битовите отпадъци се депонират на определени площадки.

Генерирането на битови отпадъци е в зависимост от мястото на образуване на отпадъците и стандарта на живот на населението в общините, като варира по сезони. Нормата на натрупване е ~ 348.67 кг / жит. год. за населението на общината.

Таблица 35: Генерирани битови отпадъци в Община Долни Чифлик

Година	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Население									
Отпадъци от населението	6103	6251	4880.8	5104.1	5824.6	4752.5	5215.7	5357.5	5529.3

Източник: Община Долни чифлик.

Морфологичен анализ на отпадъците генерирани на територията на община Долни чифлик е провеждан през 2019 година. В таблицата по-долу са представени количествените данни от проведения морфологичен анализ.

Таблица 36: Усреднен морфологичен състав на битовите отпадъци на Община Долни чифлик

Вид Отпадък	-	Количество смесен отпадък на година т/год	Разделно Събран Отпадък на година т/год	Общ Отпадък на Година т/год	Общ Отпадък на Година %
Хранителни	-	284,93т	0,00т	284,93т	4,37%
Хартия	-	159,25т	36,37т	195,62т	3,00%
Картон	-	229,80т	64,02т	293,82т	4,51%
Пластмаса	-	566,36т	45,10т	611,46т	9,38%
Текстил	-	487,10т	0,00т	487,10т	7,47%
Гума	-	19,45т	0,00т	19,45т	0,30%
Кожа	-	165,24т	0,00т	165,24т	2,53%
Градински	-	798,46т	0,00т	798,46т	12,25%
Дървесни	-	97,30т	0,00т	97,30т	1,49%
Съкло	-	178,46т	3,64т	182,10т	2,79%
Метали	-	94,63т	515,34т	609,96т	9,36%
Инертни>4 см	-	107,29т	0,00т	107,29т	1,65%
Опасни	-	153,20т	0,00т	153,20т	2,35%
Други	-	102,44т	0,00т	102,44т	1,57%
Ситна Фракция<4см	-	2 606,76т	0,00т	2 606,76т	39,98%
Общо	-	5 891,41т	628,10т	6 519,51т	100,00%
Опасни	-				
20 01 27*	Бои	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 27*	Лакове	2,69т	0,00т	2,69т	0,04%
20 01 13*	Разтворители	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 27*	Грундове	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 27*	Лепила	0,28т	0,00т	0,28т	0,00%
20 01 27*	Смоли	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 27*	Мастила	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 29*	Перилни и почистващи п	31,66т	0,00т	31,66т	0,49%
20 01 14*	Киселини	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 15*	Основи	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 19*	Препарати за растителн	20,99т	0,00т	20,99т	0,32%
20 01 17*	Фотографски материал	0,55т	0,00т	0,55т	0,01%
16 01 13*	Спиратни течности	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
16 01 13*	Антифризни течности	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 31*	Лекарства с изтекъл сро	22,62т	0,00т	22,62т	0,35%
20 01 31*	Продукти, свързани с гри	6,18т	0,00т	6,18т	0,09%
20 01 21*	Живак, живачни термоме	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
15 02 02*	Кърпи, парцали за избър	0,77т	0,00т	0,77т	0,01%
15 02 02*	Предпазни средства – р	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 37*	дървесина, съдържаща	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
15 01 10*	Празни опаковки от лака	7,18т	0,00т	7,18т	0,11%
20 01 33*	Оловни акумулаторни ба	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 33*	Ni-Cd батерии	0,90т	0,00т	0,90т	0,01%
20 01 33*	Живак-съдържащи батер	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 35*	Електрически и електрон	59,11т	0,00т	59,11т	0,91%
20 01 23*	Оборудване, съдържаща	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 21*	Луминесцентни и флуоро	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
20 01 26*	Смазочни и моторни ма	0,28т	0,00т	0,28т	0,00%
Общо	-	153,20т	0,00т	153,20т	2,35%
Други	-				
Хигиенни	-	80,05т	0,00т	80,05т	1,23%
Композитни	-	22,39т	0,00т	22,39т	0,34%
	-	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
	-	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
	-	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
	-	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
	-	0,00т	0,00т	0,00т	0,00%
Общо	-	102,44т	0,00т	102,44т	1,57%

Източник: Община Долни чифлик.

Системата за събиране на отпадъци на територията на община Долни чифлик, обхваща 100 % от населението.

5. Екологично състояние и рискове

5.1. Канализационна мрежа - изграденост. Пречистване на отпадъчните води

По изграденост на канализационната мрежа община Долни чифлик не прави изключение от общата картина за страната, като степента на изграденост на канализационните системи е далеч по-ниска в сравнение с водоснабдителните системи.

Въпреки, че през последните години е направено много в тази посока, наличната канализационна система все още е крайно недостатъчна.

Реализирани са следните проекти:

- I-ви етап: Битова канализация с канализационни отклонения I-ва част: канализационни клонове № 140, 141, 158, 159, 170, 175, 183, 184, 186, 189, 190, 202, 203, 204, 211 и 213 - Дата на въвеждане в експлоатация –23.08.2017 г., дължина - 3 404,00 м;

- Битова канализация в квартали 24, 25, 26, 27, 27А и 28 в гр. Долни чифлик, обл .Варна“ и „Канална помпена станция с тласкател за квартали 24, 25, 26, 27, 27А и 28 в гр. Долни чифлик, Дата на въвеждане в експлоатация – 19.06.2014 г., дължина -1262 м;

- I-ви етап: Битова канализация с канализационни отклонения II-ра част: канализационни клонове № 111, 112, 113, 114, 116, 117, 179, 180, 181, 191, 193, 194, 197, 198, 199 и 201“, Дата на въвеждане в експлоатация –16.10.2019 г., дължина - 3 405,00

Таблица 37: Канализационна мрежа на територията на общината в км

Населени места	Канализационна мрежа, км (2013 г.)	Канализационна мрежа, км (2020 г.)
гр.Долни чифлик	15,0	23,071
с.Бърдарево	0	0
с.Булаир	0	0
с.Венелин	0	0
с.Голица	0	0
с.Горен чифлик	0	0
с.Гроздьово	0	0
с.Детелина	0	0
с.Кривини	0	0
с.Ново Оряхово	0	0
с.Нова Шипка	0	0
с.Пчелник	0	0
с.Рудник	0	0
с.Старо Оряхово	0	0
с.Солник	0	0
с.Шкорпиловци	0	0
с.Юнец	0	0

Източник: „ВиК“ ООД – Варна

Към момента на изготвяне на ПИРО се изпълняват 2 технически проекта за изграждане на Пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) на с. Шкорпиловци и довеждащи канализационни колектори, както на гр. Долни чифлик.

Характерна за общината е ниската степен на изграденост на канализационната система, поради липса на финансов ресурс. Общината непрекъснато търси финансиране на дейностите по изграждане на канализационна система и в по-малките населените места в общината.

Изградена е частично канализационна мрежа в гр. Долни чифлик. Отпадъчните води се отвеждат в пречиствателната станция на завода „Алфа Ууд – България“, която към момента се стопанисва от община Долни чифлик.

В КК Шкорпиловци е изградена частна ЛПСОВ, която поема отпадъчните води на два почивни комплекса.

В останалите населени места в общината битовите отпадъчни води (предимно битово-фекални) се отвеждат до септични ями.

Освен изграждане и рехабилитация на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води, за подобряване на екологичното състояние на водите ще допринесе и почистването на каналите на овражно-речната система от отпадъци и ефективното и законосъобразно управление на отпадъците, генерирани на територията на общината.

На територията на община Долни чифлик функционират две пречиствателни станции за отпадъчни води, върху които контрол упражнява РИОСВ- Варна:

- ПСОВ „Шкорпиловци“ – на територията на к. к. „Шкорпиловци“ (УПИ №000263), община Долни чифлик;
- ГПСОВ „Долни чифлик“ – гр. Долни чифлик.

ПСОВ „Шкорпиловци“ има разрешение за заустване на пречистени отпадъчни води в Керез дере, при точка на заустване с координати: 42° 57' 20,0" С.Ш. ; 27° 53' 38,6" И.Д.. В ПСОВ „Шкорпиловци“ се извършва механично и биологично пречистване на водите.

ГПСОВ „Долни чифлик“ - гр. Долни чифлик се стопанисва и експлоатира от община Долни чифлик и все още не е предадена за експлоатация на ВиК дружеството, обслужващо района. В ПСОВ постъпват за пречистване отпадъчните води от канализационната мрежа на град Долни Чифлик. ПСОВ има издадено разрешително за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти от БДЧР- гр. Варна. Разрешено е заустването на пречистените води в р. Кривинска (водно тяло с код BG2KA130R002), вливаща се в р. Камчия. ПСОВ „Долни чифлик“ работи със съоръжения за механично и биологично пречистване на отпадъчните води без възможност за снижаване на показателите общ азот и общ фосфор. Съоръженията в станцията са силно амортизирани и не могат да пречистват отпадъчните води до нормите, регламентирани в издаденото разрешителното за заустване. По резултатите от контролен мониторинг се констатира превишение на ИЕО, поставени в разрешителното за заустване по показатели БПК₅, ХПК, неразтворени вещества и общ азот.

По данни на оператора, в с. Гроздьово няма изградена канализационна мрежа.

Съгласно Програмата за прилагане на Директива 91/271/ЕЕС относно пречистване на отпадъчните води от населени места и Наредба № 6 за емисионни норми за допустимо съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, всички агломерации от 2000 до 10000 е.ж. трябва да имат изградени канализационни мрежи. Отпадъчните води от посочените агломерации, които постъпват в канализационните мрежи, преди заустването им във водните обекти трябва да бъдат подложени на вторично или еквивалентно на него пречистване. Три населени места на територията на общината са с население над 2000 е. ж. - гр. Долни чифлик, с. Гроздьово и с. Старо Оряхово. Изграждането на канализационни мрежи и пречиствателни станции за формираните в тях отпадъчни води трябва да бъде извършено в посочените срокове, за да бъдат спазени нормативните изисквания и да бъде прекратено замърсяването на повърхностните води, подземните води и почвите на територията на общината.

Отпадъчните води от агломерации под 2 000 е.ж., които постъпват в канализационни мрежи, преди заустването им в повърхностни пресни води и устия на реки, трябва да бъдат подложени на подходящо пречистване, което осигурява спазването на емисионната норма на водоприемника и спазването на разпоредбите на

Наредба №6 от 9.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водните обекти. За да бъде спазено това изискване на националното и европейското законодателство е необходимо изграждането на канализационни мрежи в селата в община Долни чифлик с население под 2000 е. ж. и избор на подходящ метод за третиране на отпадъчните води - изграждане на биолагуни, филтрационни полета, почвени филтри и др.

През 2020 година община Долни чифлик е провела две обществени поръчки за изработка на проекти за ПСОВ на територията на общината, както следва:

- “Изготвяне на инвестиционен проект и осъществяване на авторски надзор на обект: изграждане на пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) Долни чифлик – Старо Оряхово“ и
- “изготвяне на инвестиционен проект и осъществяване на авторски надзор на обект: изграждане на пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) на с. Шкорпиловци и довеждащи канализационни колектори”.

5.2. Управление на битовите отпадъци

Екологосъобразното управление на отпадъците се урежда от Закона за управление на отпадъците (ЗУО). В него са регламентирани правата, задълженията, решения, действия и дейности свързани с образуването и третирането на отпадъци, както и различните форми на контрол. Законът се прилага за битови, строителни, производствени и опасни отпадъци. На основание чл.52 от ЗУО общините разработват Общински програми за управление на отпадъците.

В изпълнение на чл. 52 от ЗУО Кметът на общината е разработил и изпълнява Програма за управление на отпадъците за територията на съответната община. Програмата е неразделна част от общинската програма за опазване на околната среда. В тази връзка в община Долни чифлик е разработена и се изпълнява Програма за опазване на околната среда с период на действие 2019 – 2023 г.

Дейностите по събиране и транспортиране на битови отпадъци се възлагат, съответно предоставят по реда на Закона за обществените поръчки и се осъществяват от юридически лица, притежаваща необходимите разрешителни за дейности с отпадъци, съгласно Закона за управление на отпадъците. Към момента на разработване на Програмата, делът на населението, обхванато от системите за организирано сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци е 100 %. Събирането на битовите отпадъци се извършва с честота, определена със заповед на кмета на общината, в съответствие с изискванията на чл. 63 от Закона за местни данъци и такси. За реализация на услугата във всички населени места от територията на Общината са разположение съдове за събиране на отпадъците, както следва:

- контейнери тип „Бобър“ с вместимост 1 100 л.,
- кофи – тип „Мева“ с вместимост 240 л.,
- кошчета.

Битовите отпадъци се предават за третиране в инсталация за механично-биологично третиране на отпадъци, находяща се в с. Езерово, община Белослав.

Обработката на отпадъците в инсталацията включва, сепариране (разделяне) на отпадъците, като по този начин се отделят рециклируемите отпадъци, които се оползотворяват посредством обработка на органичната маса. След сепарацията на

отпадъците нересиклируемите отпадъци се обезвреждат на депо за неопасни отпадъци.

Строителните отпадъци на територията на общината се образуват в незначителни обеми от строителство, разрушаване, ремонт и реконструкция на сгради и други обекти.

На територията на община Долни чифлик има изградена система за събиране на строителните отпадъци, която включва предоставяне на съд за временно съхранение на строителни отпадъци, след което отпадъците се извозват от лицензирана фирма до депо за строителни отпадъци.

Системата за събиране на отпадъци на територията на община Долни чифлик, обхваща 100 % от населението.

През последните две години е реализиран проект:

Наименование на проект	Възложител	Финансиране	Период на изпълнение	Стойност /лв./	Очакван резултат от изпълнението
Закриване и рекултивация на общинско депо за неопасни отпадъци, гр. Долни чифлик	Община Долни чифлик	ПУДООС /Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда/	18.11.2019 – 18.10.2020 г. – техническа рекултивация, предстои биологична рекултивация	1 534 841,29 лв.	Подобрена инфраструктура; подобрена екологична обстановка; подобро качество на живот;

Необходимо е на територията на общината да бъде изградена площадка за временно съхранение на строителни и едрогабаритни отпадъци.

През 2021 г. е предвидено финансиране за осигуряване на съдове за съхраняване на битови отпадъци и за закупуване на сметосъбиращи автомобили. В края на 2021 г. изтича договора на фирмата, обслужваща сметосъбирането на територията на община Долни чифлик, предвид това от 2022 г. общината сама ще изпълнява тази дейност.

Съдовете и автомобилите ще са необходими на общината, за да извършва самостоятелно дейностите по събиране на битови и строителни отпадъци и транспортирането им до инсталации и съоръжения за третирането им. Изпълнявайки самостоятелно сметосъбирането и сметоизвозването на отпадъците, годишните разходите ще намалят.

Съгласно Програмата за опазване на околната среда на община Долни чифлик усъвършенстването на системата за управление на отпадъци може да бъде постигнато чрез предприемане на действия по следните направления:

- разделно събиране на опасните отпадъци от бита /батерии, луминесцентни лампи, акумулатори, електрическо и електронно оборудване/ и предаването им за рециклиране, или обезвреждане;

- законосъобразно третиране на строителните отпадъци;

- саниране на замърсени с отпадъци места и недопускане възникването на нови.

Към настоящият момент в Общината няма въведена система за разделно събиране на биоразградими отпадъци (в т.ч. био-отпадъци) и предаването им за компостиране, или анаеробно разграждане. Сред населението не са провеждани информационни/ образователни кампании за популяризиране на разделно събиране на биоразградими отпадъци и отклоняването им от общия поток битови отпадъци. Въвеждането на система за разделно събиране на тези видове отпадъци ще доведе до:

- Намаляване на общото количество отпадъци, постъпващи за депониране и същевременно осигуряване на неговото по-дългосрочно екологосъобразно експлоатиране;
- Оползотворяване на генерираните биоразградими отпадъци, в съответствие с поставените Национални цели и произвеждане на полезен продукт (компост), с реална възможност за практическо приложение;
- Оползотворяване на значителна част от генерираните рециклируеми компоненти от общия отпадъчен поток, в т.ч. хартия, пластмаса, стъкло, метал и др. и реализацията им като продукти в подходящи производствени процеси, в съответствие с изискванията за устойчиво използване на природните ресурси;
- Повишаване на културата по отношение на използването на природните ресурси и изграждането на обществено съзнание за необходимостта и ползите от опазването на околната среда.

Масово разпространените отпадъци са отпадъци, които се образуват след употреба на продукти от многобройни източници на територията на цялата страна и поради своите характеристики изискват специално управление.

Програмата извежда заключението, че управлението и третирането на отпадъците е сред основните приоритети на Община Долни чифлик в областта на опазване на околната среда и обобщавайки констатациите, заключава следното:

- Всички населени места са включени в организирана система за сметосъбиране и транспортиране на битовите отпадъци, като във всички села са поставени съвременни съдове за събиране на битови отпадъци;

- Всички микро сметища (нерегламентирани сметища) по населените места са закрити и е забранено изхвърлянето на битови отпадъци на тях;

- Нормата на натрупване на битовите отпадъци е по-ниска от средната за областта и страната и е пряко следствие от намаляването на броя на населението на общината и намаляването на количеството на отпадъците;

- Направен е анализ на морфологичен състав на битовите отпадъци, от който могат да се направят следните изводи: хранителните, пластмасовите и градинските отпадъци са с най-високо процентно съдържание. С изразена сезонност са следните видове отпадъци: кожи, дърво, градински и растителни – есен; стъкло – зима; метали – лято;

- Въведена е система за разделно събиране на отпадъци от опаковки;

- Не е въведена система за разделно събиране на биоразградими отпадъци от кухни и градински отпадъци;

- Не е въведена е система за разделно събиране, транспортиране, съхраняване, предварително третиране, повторно използване, рециклиране и оползотворяване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, образувано от домакинства, обществени административни учреждения, училища, търговски, промишлени, туристически и други обекти на територията ѝ;

- Налични са складове с пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност и ББ-кубове, които са потенциална заплаха за околната среда.

- Няма изградена система за предаване на опасни отпадъци, образувани от домакинствата;

- През 2020 год. е приключила техническата рекултивация по проект „Закриване и рекултивация на общинско депо за неопасни отпадъци гр. Долни чифлик, на стойност 1 534 841 лв. Задължението на общината е да поеме биологичната рекултивация.

С оглед подобряване на качеството на управление на отпадъците в община Долни чифлик и предвид изводите направени от анализа в Програмата следват следните препоръки:

1. Въвеждане на системи за разделно събиране на био разградими отпадъци, или въвеждане на система за домашно компостиране;

2. Въвеждане на системи за разделно събиране на ИУЕЕО; НУБА; ИУГ; ОММ;

3. Осъществяване на информационните кампании за насърчаване на населението за разделно събиране отпадъците и за активно предоставяне на информация за ползите от разделното събиране на отпадъци генерирани от домакинствата / ООП, ИУЕЕО; НУБА; ИУГ; ОММ. /

3. Осъществяване на строг контрол на отпадъците и недопускане нерегламентираното им изхвърляне;

4. Засилване на контрола и мерки за ограничаване на нерегламентирано изгаряне на отпадъци на нерегламентираните за целта места.

Изпълнението на специфичните цели, заложи в действащото законодателство и препоръките към настоящата програма, ще допринесат за подобряване на качеството на компонентите на околната среда, ще намалее негативното въздействие на факторите, които замърсяват, или увреждат околната среда. Това ще доведе до намаляване на негативните ефекти от околната среда върху качеството на живот и здравето на населението на територията на община Долни чифлик.

5.3. Замърсявания и антропогенни въздействия върху компонентите на околната среда

Вода

На територията на общината, реките Двойница и Елешница са застъпени в горните си течения, а р. Камчия - в долното си течение. На територията на общината се намират почти всички десни притоци на р. Камчия – р. Доделен, р. Армира, р. Кованлъшка и р. Чаирдере, както и р. Фъндъклийска с малки изключения .

Екологичното състояние на река Камчия се следи в два постоянни пункта за наблюдение: пункт BG2KA00119MS002 при с. Гроздьово (за водно тяло BG2KA130R1002) и пункт BG2KA00119MS001 при м. „Пода“, при устието на река Камчия (водно тяло BG2KA130R1102)

По данни на БДЧР- Варна - средногодишни обобщени данни за 2016 г., р. Камчия при с. Гроздьово се характеризира със следното състояние по основни физико-химични показатели:

Таблица 38: Средногодишни обобщени данни за 2016 г., р. Камчия при с. Гроздьово

Пункт	BG2KA00119MS002 – р. Камчия с. Гроздьов							
Показател	O2	БПК5	NH4	NO2	NO3	N-общ	PO4	P- общ
Състояние	отлично	отлично	отлично	Добро	добро	Добро	добро	отлично

Източник: Програма за опазване на околната среда

През 2016г., р. Камчия при местността „Пода“ (водно тяло BG2KA130R1102) по основни физико- химични показатели по средногодишни стойности се характеризира със следното състояние:

Таблица 39: Средногодишни стойности на р. Камчия при местността „Пода“

Пункт	BG2KA00119MS001 – р. Камчия м. Пода							
Показател	O2	БПК5	NH4	NO2	NO3	N-общ	PO4	P- общ
Състояние	отличн	отличн	Отличн	Добро	Добро	Добро	добро	отлично

Източник: Програма за опазване на околната среда

Водите на реката и в двата участъка на територията на община Долни чифлик се характеризират с подобро състояние по отношение на биогенни елементи при запазване на много добър кислороден режим. Въпреки това, налице са влияния от точкови и дифузни източници на замърсяване. Стойностите на физико- химичните показатели за качество на водите на р. Камчия през 2017 г. при двата пункта не показват отклонение от характерните стойности.

Точкови източник на замърсяване на р. Камчия на територията на община Долни чифлик са кариерата за добив на трошен камък на „Ескана“ АД, рибарник „Елешница“, с. Гроздьово на „Елсед“ ЕООД, гр. Долни чифлик, които заустват промишлени отпадъчни води в нея.

Дифузни източници на замърсяване на водите на река Камчия са населените места в общината без ПСОВ и канализация, както и депата и нерегламентираните сметища, разположени близо до реката.

На територията на община Долни чифлик се намира една хидрометрична станция (ХМС) – оперативен пункт за мониторинг, в която се определят средна, минимална и максимална годишна стойност на оттока. Станцията е при водно тяло BG2KA130R002 р. Камчия - с. Гроздьово и се стопанисва от НИМХ– БАН. Данните от мониторинга за 2016г. показват: минимална стойност на оттока 5,55 m³/s; максимална стойност на оттока: 79 m³/s; средна стойност: 16,09 m³/s. Това са най- високите стойности на отток за речния басейн на р. Камчия.

Съгласно Предварителната оценка на риска от наводнение (ПОРН) в Черноморски район за басейново управление на водите, 2012 г., районът Камчия,

Долни чифлик, Кривини (код BG2-APSF_KA_01) е определен като район с висок риск от наводнения.

Естественят воден баланс и хидродинамика на р. Камчия е нарушен от построените диги по цялото долно течение (от местността “Пода” до водослива на реките Луда и Голяма Камчия), от построените язовири (“Елешница”, “Горен чифлик”, “Долни чифлик” и “Пчелник”) и направените корекции по речното дере. Извършени са немалко корекции и по речните дерета на притоците на р. Камчия. Това се прави с цел регулиране на водния отток, предотвратяване на наводнения и придобиване на работни площи, които понастоящем са 50 000 дка.

Хидротехническото строителство и корекциите на речни дерета във водосбора на р. Камчия са довели до унищожаване на естествените разливни територии на реката и нарушаване на естествения воден баланс, което се е отразило негативно върху екологичният ѝ статус и състоянието на биосферния резерват “Камчия”. Като резултат от отводняването се просмукват морски води, които предизвикват засоляване на почвите и подпочвените води.

Естествените езера и блата по поречието на р. Камчия са пресушени и превърнати в обработваема земя с изградени напоителни системи. Част от тях са се съхранили единствено на територията на резервата “Камчия”. Това са типични крайморски езера и блата, предимно мигриращи с изкуствено регулирано водно ниво - колебанията във водното ниво зависят от подпочвените води и работата на напоително - отводнителната система под с. Старо Оряхово.

При пълно или частично възстановяване на естествените влажни зони и езера около реките се предоставят възможности за развитие на алтернативен туризъм, тъй като тези местообитания привличат птици, подобряват рибните популации и разнообразие, разширяват възможностите за реализиране на проекти, финансирани по програмите за развитие на екотуризъм и опазване на биоразнообразието в България.

На територията на общината има 5 язовира и два рибарника:

- язовир “Юнец” (частна собственост);
- микроязовир с. Рудник (частна собственост);
- язовир “Долни чифлик” (частна собственост на стената и съоръженията);
- язовир “Пчелник” (частна собственост на стената и съоръженията);
- язовир “Горен чифлик” (общинска собственост, отдаден под наем);
- рибарник с. Гроздovo (частна собственост);
- рибарник с. Венелин (частна собственост).

Общата характеристика на язовирите в общината е представена в таблицата по-долу.

Таблица 40: Общата характеристика на язовирите в общината

Язовир	Поречие	Дълбочина при яз. стена, m.	Максимален обем, млн.м ³	Полезен обем, млн.м ³	Огледална площ, km ²	Проектна категория
Горен	Камчия	17.17	1.6	1.58	0.32	II

чифлик						
Долни чифлик	Камчия	17.2	2.52	2.45	0.528	II
Пчелник	Камчия	17.7	1.162	1.1	0.22	II
Юнец	Фандъклийска	12.8	0.443	0.432	0.1	II

Източник: Програма за опазване на околната среда

Деретата на територията на Община Долни чифлик се характеризират с недостатъчна проводимост и се нуждаят от ремонтно-възстановителни работи. За да не се допусне заливането на къщи и имоти в общината при евентуално повишаване на нивото на водите, е необходимо системно почистване от наноси, храстовидна растителност и натрупани битови отпадъци.

За състоянието на морските води пред общината, определящо е трансграничното постъпване на замърсени водни маси. Местните източници на замърсяване на морската акватория имат незначително участие в общото замърсяване. Част от тях замърсяват директно морските води. Това са част от курортните обекти около с. Шкорпиловци, животновъдните стопанства в района на селото и застрояването на морския бряг.

Въздух

Територията на общината попада в район с минимален брой случаи с тихо време, което спомага за разсейването на евентуално замърсяване в района. Изключение правят западните части на долините на р. Камчия и р. Фъндъклийска, където има условия за образуването на температурни инверсии и задържане на атмосферните замърсители.

Община Долни чифлик е отдалечена от регионалните източници на замърсяване на въздуха. Общината попада в групата на районите, определени от ИА „Околна среда“ съгласно изискванията на Наредба № 7 за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух, в които нивата на атмосферните замърсители не превишават долните оценъчни прагове.

На територията на община Долни чифлик няма изградени постоянни пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух.

Съгласно доклад на регионалната инспекция, основните замърсители на въздуха в общината са следните промишлени обекти:

Асфалтова база на “Пътища и мостове” ЕООД, с. Старо Оряхово.

Дървопреработващите предприятия замърсяват въздуха с прах, серен и азотен диоксид.

Част от базите за производство на дървени въглища са незаконно изградени и несъобразени с екологичните изисквания и Закона за устройство на територията. Общинският съвет е приел Концепция за производство на дървени въглища, в която са посочени изискванията за изграждане на такива обекти.

Автотранспортът е източник на замърсяване на въздуха в прилежащите ивици до пътните артерии. Замърсяването е със серни и азотни оксиди, въглероден оксид, олово, полиароматни въглеводороди. Изложени на такова замърсяване са жилищните територии на с. Старо Оряхово, с. Рудник, гр. Долни чифлик и с. Гроздьово, през чиито територии минават оживените пътища Варна – Бургас и Старо Оряхово – Провадия.

Атмосферният въздух е с най-добри показатели в приморската и западната планинска част на общината.

За намаляване на замърсяването на въздуха от автотранспорта е необходимо да се рехабилитира и доизгради зелената система, особено в областта на транспортното озеленяване. Наличието на дървесна и храстова растителност около пътните артерии предотвратява разсейването на вредните газове и праха и блокира миграцията на тежки метали в почвата и околната среда.

За намаляване на замърсяването на въздуха от комунално-битовото отопление през студения период на годината следва да бъдат предприети мероприятия за повишаване на енергийната ефективност на сградите.

С поощряване на инвестициите за електропроизводство във възобновяеми източници на енергия на територията на общината ще бъде ограничено прогресиращото замърсяване на природата и напредващото глобално затопляне.

Почви

На територията на общината се констатира наличието на следните почвени типове:

- излужени и карбонатни черноземи в комплекс със сиви горски почви - в най-северните части на общината (на север от р. Камчия) в землищата на селата Венелин, Пчелник, Гроздovo, Нова шипка и Старо Оряхово;
- сиво-кафяви горски почви - в хълмистите и нископланински части и на територията на юг от Камчийската низина (землищата на с. Булаир, с. Бърдарево, с. Голица, с. Кривини, с. Рудник, с. Юнец, с. Солник и с. Шкорпиловци);
- алувиално-ливадните почви - преобладават в Камчийската долина, долината на река Фъндъклийска и притоците им.

По отношение на почвената характеристика, общината може да се раздели на две зони:

- Първа зона - обхваща северната част на общината и включва Камчийската низина и оградните ѝ склонове, заета е от алувиално-ливадни почви и черноземи. Преобладаващите земи са от I до III категория.
- Втора зона - обхваща южните части на общината, където преобладават сиво-кафявите горски почви и алувиално-ливадни почви. Преобладаващите земи са от III до V категория.

Подходяща зона за отглеждането на екологично чиста селскостопанска продукция е първа зона. Във втора зона е уместно да се съхранят естествените горски съобщества и да се стимулира в по-висока степен развитието на екотуризма. Опазването и подобряването на почвеното плодородие в перспектива ще бъде постигнато чрез подходящ сеитбооборот при оптимално използване на торове и препарати за растителна защита, консултации на частните земеделски производители с професионални агрономи и т.н.

В с. Старо Оряхово има пункт за мониторинг на почвите и отчитане влиянието на р. Камчия върху почвите.

Като цяло в общината наднормено замърсяване с тежки метали няма. Ограничено замърсяване с олово и кадмий съществува в няколко метровата прилежаща ивица на пътя Варна – Бургас и Старо Оряхово – Провадия.

Почвите в общината се замърсяват главно от нелегалните сметища около населените места и неправилното съхранение на селскостопанските отпадъци. Данни за замърсяване на почвите има за територията на бившето летище в с. Пчелник.

Нарушени са почвената покривка и ландшафта на местата, където се добиват незаконно строителни материали. Това е сериозен проблем за община Долни чифлик и областта. В сравнение с други общини по Северното черноморие, в община Долни чифлик, ерозиралите терени и свлачищата са малко.

Вкислени и засолени почви има в териториите на резерват “Камчия”, както и в местността “Блатото” в с. Старо Оряхово и с. Ново Оряхово. Вкисляването и засоляването е следствие от отводняване на терените и проникване на солени води от морето.

За ограничаване на замърсяването на почвите на територията на община Долни чифлик следва да бъдат закрити, санирани и рекултивирани съществуващите нерегламентирани сметища, да бъдат предприети мерки за недопускане възникването на нови замърсени с участъци места и да се организира правилното съхранение и компостиране на селскостопанските отпадъци.

Твърди отпадъци

Анализът относно съществуващото състояние на отпадъците, генерирани на територията на общината е обстойно представен в „Програмата за управление на отпадъците на Община Долни Чифлик 2015-2020 г.“, като в нея са предвидени и конкретните мероприятия, целящи минимизиране отрицателното въздействие на отпадъците върху околната среда.

Основните видове твърди отпадъци на територията на община Долни Чифлик включват:

- * Битови отпадъци /БО/
- * Опасни отпадъци /ОО/
- * Строителни отпадъци /СО/
- * Производствени отпадъци /ПО/

Според Програмата за опазване на околната среда, тенденцията в Общината е за намаляване образуването на отпадъци.

Таблица 40: Количества генерирани битови отпадъци

година	смесени битови отпадъци /тон/	разделно /тон/	общо отпадъци
2012	6103	липсват данни	6103
2013	6186	65.02	6251
2014	4841	39.8	4880.8
2015	5038	66.1	5104.1
2016	5747	77.6	5824.6
2017	4624	129.5	4752.5

Източник: Общинска администрация Долни чифлик

В съответствие с резултатите от извършения през 2015 г. морфологичен анализ, цитиран в Програмата за опазване на околната среда е видно, че от потока смесени

битови отпадъци най – голямо количество са градински отпадъци, следвани от пластмаса и хранителни отпадъци. Може да се направи извод, че въвеждането на система за разделно събиране на биоразградими отпадъци ще доведе до намаляване процента на генерираните битови отпадъци с приблизително 20 %, видно и от таблицата по-долу.

Таблица 4: Усреднен морфологичен състав на битовите отпадъци на Община Долни чифлик

Морфологичен състав на отпадъците	
Хранителни	
Хартия	
Картон	
Пластмаса	
Текстил	
Гума	
Кожа	
Градински	
Дървесни	
Стъкло	
Метали	
Инертни	
Опасни	
Други	
Общо:	

Източник: Програма за опазване на околната среда

Контейнерите за разделно събиране на ООП са разположени в три населени места на общината – гр. Долни Чифлик, с. Шкорпиловци и с. Пчелник. Контейнерите са разположени в съответствие с установените критерии за минимален обем на съдовете според броя на жителите на населените места.

Таблица 42: СПРАВКА ЗА КОЛИЧЕСТВАТА РСО ОТ КОНТЕЙНЕРИТЕ, РАЗПОЛОЖЕНИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК ЗА ПЕРИОДА 2013 - 2017 г.

№	Наименование	Мярка	01.01.2013- 31.12.2013 г.	01.01.2014- 31.12.2014г.	01.01.2015 - 31.12.2015 г.	01.01.2016- 31.12.2016г.	01.01.2017- 31.12.2017г.
I	ОБЩО КОЛИЧЕСТВО ОТПАДЪЦИ, ИЗВО- ЗЕНИ ДО СЕПАРИРАЩА ИНСТАЛАЦИЯ	Тон	65.018	39.770	66.010	87.420	143.040
II	КОЛИЧЕСТВО НЕРЕЦИКЛИРУЕМИ ОТПА- ДЪЦИ СЛЕД СОРТИРАНЕ 19 12 12	Тон	48.908	27.500	51.220	77.640	128.540
III	КОЛИЧЕСТВО РЕЦИКЛИРУЕМИ ОТПАДЪЦИ ОТ ОПАКОВКИ (т.1 - т.4)	Тон	16.110	12.270	14.790	9.780	14.500
1	Хартия 19 12 01	Тон	4.817	3.730	5.385	7.160	8.710
2	Пластмаси 19 12 04 (т. 2.1 - т. 2.3):	Тон	0.748	0.835	1.165	1.695	2.070
2.1	PET	Тон		0.430	0.710	1.235	1.720
2.2	HDPE+PP	Тон		0.180	0.275	0.345	0.255

2.3	LDPE цветен	Тон		0.225	0.180	0.115	0.095
3	Метали (т. 3.1 - т. 3.2):	Тон	0.009	0.035	0.070	0.045	0.080
3.1	Черни метали 19 12 02	Тон				0.010	0.045
3.2	Цветни метали 19 02 03	Тон				0.035	0.035
4	Съкло 19 12 07	Тон	10.536	3.530	8.170	0.880	3.640

Източник: Данните са систематизирани на база месечни актове изготвени от фирмата подизпълнител за района: "ЕКОИНВЕСТ АСЕТС" АД

От представените данни е видно, че много малка част от предадените отпадъци от опаковки са годни за рециклиране. От количеството отпадъци предадени за сепариране приблизително 80% се предават за последващо обезвреждане, което означава, че въведената система не допринася в максимална степен за изпълнението на поставените цели за подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване пред сортирането на смесени битови отпадъци, което от своя страна означава, че е необходимо провеждането на повече информационни кампании на населението и засилване контрола относно разделното събиране на отпадъци от опаковки.

Общината няма въведена система за разделно събиране на строителни отпадъци, те се събират и транспортират от фирмата обслужваща съдовете за смесени битови отпадъци, и се предават на съоръжения/ инсталации или терени за рекултивация, където се приемат строителни отпадъци за последващо третиране.

Няма практика за разделяне и сортиране на строителните отпадъци и те се извозват смесено с битовите отпадъци. Основен проблем в Община Долни чифлик, свързан със строителните отпадъци е неконтролираното им изхвърляне от гражданите и фирмите, което води до формиране на нерегламентирани сметища. За недопускането им следва да изпълняват разпоредбите за управление на строителните отпадъци, регламентирани в Закона за управление на отпадъците и подзаконовите нормативни актове.

Производствени са отпадъците от добив на суровини и енергия, производствени дейности и търговия с материали и продукти. Около тридесет български предприятия генерират приблизително 90 % от производствените отпадъци. С най-голям дял са неорганичните отпадъци от термични процеси – 46 %, и неорганичните отпадъци от химически процеси – 32 %. Само около 25 % от производствените отпадъци се преработват, а 71 % се депонират. По данни на Министерството на околната среда и водите, над 99 % от общото количество отпадъци са натрупани на депа, принадлежащи на предприятията, а останалите се депонират съвместно с битовите отпадъци на общински депа.

В съответствие с действащото законодателство лицата, чиято дейност е свързана с образуване на отпадъци са длъжни да осигурят преработването, рециклирането и обезвреждането им по начин, който не застрашава човешкото здраве, да използват методи и модерни технологии, които не водят до увреждане или риск за компонентите на околната среда и не предизвикват допълнително натоварване на околната среда, свързано с шум, вибрации и миризми.

Опасните отпадъци на територията на община Долни чифлик се съхраняват на територията на бившето летище при с. Пчелник, където има складирани загробени в "В-В" кубове опасни пестициди, хербициди и други отровни химикали. Отпадъците са

съхранени така, че да се осигури надеждна защита срещу разпиляване или изтичане и да се предотврати екологичен риск за околната среда.

Шум

Основните източници на шум в общината са автотранспорта и промишлените предприятия в гр. Долни чифлик. Шумовото натоварване в общината е ограничено. Известно натоварване на акустичната обстановка има в гр. Долни чифлик, с. Рудник и с. Старо Оряхово, където е сравнително по-интензивен автотранспорта. Поради слабото развитие на промишлена дейност в общината въздействието ѝ върху акустичната обстановка е незначително.

Мероприятията, които следва да се извършат от общината за запазване на акустичния комфорт на населението, са свързани с поддържане и озеленяване на площите в района на източниците на производствен шум и пътните артерии, ремонт на пътните участъци и подобряване организацията на движението на автомобилите.

Радиация

Град Долни чифлик е включен в единната национална система за радиационен мониторинг. Радиационният фон се измерва ежедневно и до момента не са установени наднормени стойности на йонизиращи лъчения. На територията на общината няма източници на радиационно замърсяване.

Биоразнообразие

Характеристика на съществуващата растителност

В територията на общината изцяло се включва Държавно ловно стопанство “Шерба”.

Преобладаващи дървесни видове в ДЛС “Старо Оряхово” са благун – 53,2% и зимен дъб – 12,2%. Средногодишното ползване на главните сечи е 39 560 m³, а на отгледните сечи 25 150 m³. Годишно се залесяват 29,4 ха тополя, акация, липа и ясен. Една част от територията се използва за паша на едър и дребен рогат добитък, а друга е обект на билкарите за диворастващи билки и горски плодове.

Преобладаващите дървесни видове в ДЛС “Шерба” са благун 25,8% и цер 16,7%. Средногодишните ползване на главните сечи 19178 m³, а на отгледните 11613 m³. Ежегодно се залесяват в ДЛС “Шерба” 27,2 ха тополя, акация, липа, ясен. Ежегодно се извършват почвоподготовка, отглеждане и погълване на култури, осветления, прочистки без материален добив, подпомагане естественото възобновяване. Санитарните мероприятия са свързани с инвентаризация за нападения от вредители и болести и извеждане на санитарни сечи.

Горските територии в община Долни чифлик са 285 331 дка – лесистостта на общината е 58%. Горите са предимно дъбови, по-малко букови и смесени широколистни гори, а по поречието на р. Камчия – лонгозни гори от ясен, бряст, явор и клен. Горските системи в района на р. Камчия са нарушени поради обезводняване и засоляване на подпочвените води, довели за изменение на флората и фауната.

Около устието и долното течение на река Камчия е характерна лонгозната гора от полски ясен /*Fraxinus oxycarpa*/, дръжкоцветен дъб /*Quercus pedunculiflora*/, полски бряст /*Ulmus minor*/, полски клен /*Acer campestre*/ и черна елша /*Alnus glutinosa*/, с подлес главно от обикновен глог /*Crataegus monogyna*/, обикновен дрян /*Cornus mas*/ и кучи дрян /*Cornus sanguinea*/, често в съчетание с мезофилна и хигрофитна тревна растителност (Бондев, 1991). Характерни тук са псевдолианите представени от повет /*Clematis vitalba*/, скрипка /*Smilax exelsa*/, гърбач /*Periploca graeca*/ и др. Заблатените територии сред гората, както и няколкото малки блатата между нея и пясъчните дюни са обрасли главно с тръстика /*Phragmites australis*/ и

теснолистен папур /*Typha angustifolia*/. Храстовите съобщества са съставени главно от драка /*Paliurus spina-christi*/, обикновен глог /*Crataegus monogyna*/, птиче грозде /*Ligustrum vulgare*/. Пясъчните дюни са покрити с псамофитни (сухоустйчиви) тревни съобщества с преобладаване главно на класник /*Leymus racemosus*/, пещчар /*Ammophilla arenaria*/, борзеанов игловръх /*Alyssum borseanum*/ и др.

Горските екосистеми се характеризират с влошено здравословно състояние поради нападение от вредители през 1992-1994 г., а през 1995 страдат от съхнене по дъба, характерно за ГС „Старо Оряхово“, довело до големи поражения върху дъбовите насаждения.

Нарушени са и горските екосистеми в резерват “Камчия”, поради обезводняване и засоляване на подпочвени води и почви, довели до изменения на флората и фауната, което е несъвместимо със статута на защита и значението на резервата.

Нарушенията в горските екосистеми са предизвикани допълнително и от пожари, незаконна сеч, паша без позволително или на забранени места, незаконно разораване на площи, незаконно строителство в горския фонд.

Защитени растения на територията на община Долни чифлик са: блатно кокиче, бял оман, благуи, дъб, бук и габър. Техните местообитания попадат в защитените територии.

На територията на община Долни чифлик попадат и 13 вековни дървета, включени в Регистъра на вековните дървета, както следва:

Обявени защитени вековни дървета

1. Вековно дърво от вида Летен дъб, обявено за защитено със Заповед № 1301/ 05.05.1974 г. на КОПС при МС, което се води под № 565 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на гр. Долни чифлик;

2. Вековно дърво от вида Дъб-зимен, обявено за защитено със Заповед № 1301/ 05.05.1974 г. на КОПС при МС, което се води под № 564 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Ново Оряхово;

3. Вековни дървета 3 бр. от вида Явор, обявени за защитени със Заповед № 292/ 07.02.1962 г. на Главно управление на горите (заповедта не е налична в РИОСВ-Варна), които се водят под № 54 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековните дървета се намират в отдел 85 при ТП ДЛС- „Шерба“, землище с. Горен чифлик.

4. Вековно дърво от вида Бук-ориенталски, обявено за защитено със Заповед № 715/ 12.03.1975 г. на КОПС при МС, което се води под № 697 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Кривини;

5. Вековно дърво от вида Дъб-летен, обявено за защитено със Заповед № 235/ 04.04.1980 г. на КОПС при МС, което се води под № 1136 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Юнец;

6. Вековно дърво от вида Цер, обявено за защитено със Заповед № 1042/ 30.11.1984 г. на КОПС при МС, което се води под № 1618 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Горен чифлик;

7. Вековно дърво от вида Цер, обявено за защитено със Заповед № 1042/ 30.11.1984 г. на КОПС при МС, което се води под № 1619 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Горен чифлик;

8. Вековно дърво от вида Цер, обявено за защитено със Заповед № 1042/ 30.11.1984 г. на КОПС при МС, което се води под № 1620 в Държавния регистър на

защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Горен чифлик;

9. Вековно дърво от вида Цер, обявено за защитено със Заповед № 1042/ 30.11.1984 г. на КОПС при МС, което се води под № 1621 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Горен чифлик;

10. Вековно дърво от вида Цер, обявено за защитено със Заповед № 1042/ 30.11.1984 г. на КОПС при МС, което се води под № 1622 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Горен чифлик;

11. Вековно дърво от вида Цер, обявено за защитено със Заповед № 1042/ 30.11.1984 г. на КОПС при МС, което се води под № 1623 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Горен чифлик;

12. Вековно дърво от вида Летен дъб, обявено за защитено със Заповед № РД-620/27.07.2007 г. на МОСВ, което се води под № 2037 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на с. Нова Шипка;

13. Вековно дърво от вида Полски бряст, обявено за защитено със Заповед № 376/ 19.04.1985 г. на КОПС при МС, което се води под № 1680 в Държавния регистър на защитените природни обекти. Вековното дърво се намира в землището на гр. Долни чифлик;

Характеристика на животинския свят

Общината попада в Черноморския зоогеографски район. Тук средиземноморското влияние върху фауната е доста силно. При редица групи насекоми средиземноморските видове преобладават над евросибирските и европейските. Така при скакалците те са 41%, при полутвърдокрилите се увеличават на 53% и при мрежокрилите (Neuroptera) достигат 54%.

Още по-голям е техният състав при халофилните и халобионтните водни полутвърдокрили – до 72%. Явното преобладаване на такива видове до н. “Емине” на север сочи, че Стара планина, въпреки малката височина, е и тук една доста стабилна биогеографска бариера. По отношение на гнездящите птици този район има няколко характерни особености. Тук 42,2% от тях спадат към пойните видове, което се наблюдава само в Дунавския район. В процентно отношение пък видовете от евросибирския комплекс (21,7%) са на последно място сред всички зоогеографски райони. Като цяло орнитофауната се характеризира с висока степен на обособеност и това се дължи на редица специфични черти в условията на жизнената среда.

Една от най-важните особености на района е наличието в него на много, и то изключително редки видове, които за нашата страна са познати само тук. Това са около 500 вида безгръбначни, намерени в по едно находище, и то в малобройни популации. По този си показател районът е на първо място сред останалите зоогеографски райони. Повечето от тези видове се срещат само по Северното крайбрежие (до н. Емине на юг).

В района на “Камчийска планина” са установени 189 вида, от които 47 са включени в Червената книга на България (1985). От срещаните се видове 81 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 9 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 – 22 вида, в SPEC3 – 50 вида.

Мястото осигурява подходящи местообитания за 63 вида, включени в Приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват

специални мерки за защита. От тях 56 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. Камчийска планина е разположена на прелетния път *Via Pontica* и има международно значение като типично “място с тесен фронт на миграция” за прелитащите над нея реещи се птици – щъркели, пеликани и грабливи птици. Мигриращите птици се концентрират да преминават Стара планина именно в тази част, поради това че е най-ниската и лесна за преминаване преграда. Гористата част се използва главно от мигриращите грабливи птици, за хранене и нощуване. Районът на язовир Цонево е един от малкото в страната където гнезди орелът рибар */Pandion haliaetus/*. Камчийска планина е едно от най-значимите места в страната за осояда */Pernis apivorus/*, малкия креслив орел */Aquila pomarina/*, малкия орел */Hieraaetus pennatus/*, ловния сокол */Falco cherrug/*, горската чучулига */Lullula arborea/*, козодоя */Caprimulgus europaeus/*, градинската овесарка */Emberiza hortulana/*, полубеловратата мухоловка */Ficedula semitorquata/*, както и за четири вида кълвачи – средния пъстър */Dendrocopos medius/*, сирийския */Dendrocopos syriacus/*, черния */Dryocopus martius/* и сивия */Picus canus/*. По време на миграция и зимуване в язовирите на Камчийска планина се струпват значителни количества водолюбиви птици, които спират там по пътя си към влажните зони на юг от Стара планина. Там е установен да зимува също и световно застрашеният кървоглав пеликан */Pelecanus crispus/*.

В района на заливните гори край Камчия са установени 237 вида птици, от които 53 са включени в Червената книга на България (1985). От срещащите се видове 101 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004). Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 7 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 – 25 вида, в SPEC3 – 69 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 82 вида, включени в Приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. От тях 76 са вписани също в приложение I на Директива 79/409 на ЕС. В комплекса гнездят в значителна численост сивия кълвач */Picus canus/*, черногърбото каменарче */Oenanthe pleshanka/* и полубеловратата мухоловка */Ficedula semitorquata/*, поради което мястото е едно от най-важните за тези видове в Европа. Полубеловратата мухоловка е представена тук с най-плътната си популация в България. Комплексът е едно от трите места по българското черноморско крайбрежие, където гнезди морския орел */Haliaeetus albicilla/*. Камчия се намира на миграционния път *Via Pontica* и разнообразието от птици по време на прелет тук е много голямо.

Горските масиви се използват за почивка от големи количества грабливи птици. Ежегодно по време на миграциите могат да се наблюдават прелитащи ята бели щъркели */Ciconia ciconia/*, кървоглави пеликани */Pelecanus crispus/* и розови пеликани */Pelecanus onocrotalus/*, както и ливаден дърдавец */Crex crex/*, представители на чапловите, дъждосвириците и пойните птици. Разливите югозападно от резервата имат особена стойност като зимовище на пойния лебед */Cygnus cygnus/*, голямата бяла чапла */Egretta alba/* и червеногушата гъска */Branta ruficollis/*. През зимата в неголеми количества в района се задържа малкият корморан */Phalacrocorax pygmaeus/*.

Характерна черта на този район са и многото ендемити, и то почти изключително сред надземната фауна. По Южното Черноморско крайбрежие вече са установени около 120, а по Северното – 85 такива ендемични видове, и то почти изключително от безгръбначните животни – охлюви, сухоземни мокрици, паяци и бръмбари. Произходът на повечето от тези ендемити е от Понтийската област, която в недалечното минало е била отделена от съседните си области. От друга страна, тук са установени изключително малко реликти – само няколко вида безгръбначни.

Преобладаващите видове дивеч в ловните райони „Лонгоз“, „Самотино“ и комплекс „Горска барака“ са благороден елен, сърна, дива свиня, заек, яребица, шаран, каракуда. В ДЛ Старо Оряхово обект на ловен туризъм са дива свиня и бекас. В ДДС „Шерба“, с. Горен чифлик обект на ловен туризъм са елен, дива свиня, сърна, муфлон и бекас.

5.4. Защитени територии и територии, попадащи в Национална мрежа Натура 2000.

Защитени територии.

Съгласно Регистъра на защитените територии, създаден и поддържан от Изпълнителната агенция по околна среда, на територията на община Долни чифлик към месец декември 2017 г. попадат следните защитени територии:

1. Резерват „Камчия“ с местоположение: с. Близнаци, общ. Аврен, с. Ново оряхово, общ. Долни чифлик, с. Старо Оряхово, общ. Долни чифлик;
2. Поддържан резерват „Киров дол“ с местоположение: с. Солник, общ. Долни чифлик;
3. Поддържан резерват „Вълчи проход“ с местоположение: с. Голица, общ. Долни чифлик;
4. Защитена местност „Горска барака“ с местоположение с. Юнец, общ. Долни чифлик,
5. Защитена местност „Лонгоза“, местоположение: с. Близнаци, общ. Аврен; с. Ново Оряхово, общ. Долни чифлик; с. Равна гора, общ. Аврен; с. Старо Оряхово, общ. Долни чифлик; с. Шкорпиловци, общ. Долни чифлик;
6. Защитена местност „Михов дол“, местоположение: с. Голица, общ. Долни чифлик;
7. Защитена местност „Орлов камък“, местоположение: с. Горен чифлик, общ. Долни чифлик;
8. Защитена местност „Солник“, местоположение: с. Солник, общ. Долни чифлик.
9. Природна забележителност „Находище на бял оман“, местоположение: с. Детелина, общ. Долни чифлик.

През 2007 г. със заповед на министъра на околната среда и водите и на основание на Закона за защитените територии три буферни зони на територията на община Долни чифлик са прекатегоризирани в защитени местности. Буферната зона на резерват „Камчия“ става защитена местност „Лонгоза“, буферната зона на поддържан резерват „Киров дол“ става защитена местност „Солник“, а тази на поддържан резерват „Вълчи преход“ – защитена местност „Михов дол“.

Предназначението на буферните зони е ограничаване на антропогенното въздействие върху резерватите и поддържаните резервати. При прекатегоризирането им в защитени местности, по реда на Закона за защитените територии те продължат да изпълняват тези функции и техните граници, площ и режим на защита не се променят. В срок от една година РИОСВ-Варна трябва да предприеме необходимите действия, съгласно нормативно установената процедура за означаване на границите на защитената местност с трайно и ясно видими знаци на терен.

Местност „Камчийски пясъци“ е отхвърлена като защитената местност с Решение №11572/ 22.11.2006 г. от ВАС. Площта ѝ е 372,6 ha и е разположена в съседство с биосферния резерват „Камчия“ и охранява типичната за тези места псамофитна растителност. Поради спорното бъдеще на бившата Защитена местност „Камчийски пясъци“, предвид високия икономически потенциал, както и високата екологична

стойност на въпросната територия е планирана като територия с допустима промяна на предназначението, тъй като нейния статут следва тепърва да бъде уточнен на национално ниво.

Резерват „КАМЧИЯ“

Резерват „Камчия“ е обявен с Постановление № 14829/29.06.1951 г. на Министерство на горите и Заповед № 1749/04.09.1962 г. на Главно управление на горите и разширен със Заповед № 105/14.02.1980 г. на Комитет за опазване на природната среда при министерски съвет. Със Заповед № РД-226/20.03.2009 г. на министъра на ОСВ, е актуализирана площта на ЗТ. За Р „Камчия“, със Заповед № РД-50/20.01.2006 г. на министъра на околната среда и водите, е утвърден План за управление за Р „Камчия“ и буферната му зона (прекатегоризирана в защитена местност „Лонгоза“). На територията на Община Долни чифлик, резерватът покрива част от землищата на с. Ново Оряхово и с. Старо Оряхово.

Крайречните заливни гори около устието на р. Камчия днес са най-представителният образец на лонгозните гори, разпространени в източната част на Балканския полуостров. В южната част са пресечени от две заблатени територии с продълговата форма, почти изцяло обрасли с тръстика, папур и друга водолубива растителност. Това са т.н. азмаци – Мазният и Лесинският, които по същество представляват стари речни ръкави, непресъхващи почти през цялата година. Тази екосистема има уникален характер, който произтича от състава на горската растителност, в който се включват запазени коренни съобщества на полски ясен, дръжкоцветен дъб, полски бряст и други влаголюбиви дървесни и храстови видове, съчетани с всичките 6 вида дървовидни лиани, срещащи се в България – обикновен повет, бръшлян, хмел, гърбач, скрипка, дива лоза, а също така и 7 вида тревисти лиани. Като цяло преобладават растителните съобщества с доминиране на полския ясен.

Най-характерната особеност на лонгозната гора са периодичните заливания, свързани с измененията на нивото на р. Камчия.

Биологичното разнообразие в резервата е впечатляващо. Общо висшите растения, установени в лонгозната гора и заблатените територии в нея, са 245 вида. Камчийският лонгоз е единственото известно находище на българския ендемит грудеста горва. Също така се срещат застрашените от изчезване лъскаволистна млечка, блатно кокиче, блатен телиптерис, северница.

Река Камчия и азмаците се обитават от 39 вида риби, от които 31 са постоянни, а 8 - временни обитатели, навлизащи от морето. Част от тях са редки и застрашени от изчезване. Такива са брияната, змиорката, деветиглената бодливка, трииглата бодливка, шаранът, кавказкото попче, върловката и др.

Общо на територията на резервата се срещат 14 вида земноводни и влечуги. Земноводните са представени от кафявата и зелената крастава жаба, жабата дървесница, горската дългокрака жаба, балканската чесновница, голямата водна жаба. Сред най-срещаните по тези места влечуги са обикновената блатна костенурка, шипоопашатата и шипобедрената сухоземна костенурка. Характерни са също зеленият, стенният, сивият, горският, кримският и ивичестият гуцер, двата вида водни змии – обикновената и сивата, смокът мишкар и големият стрелец. установени са 26 вида дребни бозайници. Интерес представлява кафявата горска полевка, която обикновено се среща в широколистните гори в България над 800 м надморска височина. Досега по Черноморието е установена само в района на Камчия и Ропотамо.

Друг вид в природозащитно отношение е видрата, включена в Европейския червен списък.

Изключително голямо е значението на цялата територия по отношение на орнитофауната. В района са установени 258 вида птици, което съставлява 66% от общо установените в България видове. Отбелязани са 118 вида птици с неблагоприятен европейски природозащитен статус, от които 32 вида гнездят.

Сред редките за България и Европа видове птици, размножаващи се в резервата, са: черният щъркел, малкият креслив орел, соколът орко, големият ястреб, както и седем (от общо 9) вида от кълвачите, разпространени в Европа. Специално за гнезденето на средния пъстър кълвач и полубеловратата мухоловка резерват Камчия е едно от най-важните места за тези видове в Европа.

Общо 47 вида гръбначни животни от фауната на резервата са включени в Червената книга на България.

Поради голямото си природозащитно, екологично и научнопрактическо значение резерват „Камчия“ получава международно признание през 1977 г., когато е включен в световната мрежа от биосферни резервати в рамките на програмата „Човек и биосфера“ на ЮНЕСКО за опазване на най-представителните екосистеми на планетата.

Резерватът може да бъде наблюдаван по периферията на северната му граница – при КК „Камчия“ и югоизточните периферни части, до които се достига по асфалтов път Ново Оряхово – Шкорпиловци.

В района на резервата се забраняват: всякакъв вид строителство; замърсяване с отпадъци; безпокоене, преследване, улавяне, убиване на диви животни, повреждане на гнездата и леговищата им; ловуване и риболов; унищожаване на тревна, храстова и дървесна растителност; събиране на диворастящи растения, плодове и семена; залесяване с неприсъщи за района растителни видове; лагеруване и палене на огън; движение на посетители извън определените за това места; паша на селскостопански животни; разкриване на кариери, както и всякакви други дейности, които нарушават самобитния характер на природата.

За ограничаване на антропогенното въздействие върху резервата е обявена буферна зона със Заповед № 391/25.04.1983 г., с площ от 230 ха.

В района на буферната зона се забраняват: всякакъв вид строителство; ловуване и риболов; събирането на диворастящи растения, плодове и семена; употреба на химически средства за растителна защита; движение на моторни плавателни съдове по река Камчия и други дейности, които са източници на шум, или смущават животинския свят в резервата; изменението на водния режим на реката, замърсяването ѝ с химически вещества, промишлени и битови отпадъци.

През 2007 г. със заповед на Министъра на околната среда и водите буферната зона на резерват „Камчия“ е прекатегоризирана в защитена местност „Лонгоза“.

Поддържан резерват „КИРОВ ДОЛ“

Поддържан резерват „Киров дол“, обявен със Заповед № 508/28.03.1968 г. на Министерство на горите и горската промишленост като „резерват“ и прекатегоризиран в „поддържан резерват“ със Заповед № РД-371/15.10.1999 г. на министъра на ОСВ. Със

Заповед № РД-691/09.09.2014 г. на министъра на ОСВ, е актуализирана площта на ЗТ. Територията се намира в обхвата на землището на с. Солник, общ. Долни чифлик.

Заема обширна горска площ – типични коренни благуново-церово-букови гори, разпространени масово на Балканския полуостров през миналото и значително намалели през XX век. Горите на резервата са запазени от антропогенно въздействие. Резерватът е труднодостъпен за автомобилен транспорт.

В района на резервата се забраняват: строителство на сгради и пътища; късане или унищожаване на тревна, храстова и дървесна растителност, както и събиране на билки; залесяване с неприсъщи за района дървесни видове; движение на посетители извън определените за това места; ловуване; преследване, улавяне, убиване на диви животни, повреждане на гнездата и леговищата им; разкриване на кариери и всякакви дейности, водещи до промяна на естествения облик на местността или водния режим; паша на селскостопански животни; лагеруване и палене на огън.

За ограничаване на антропогенното въздействие върху поддържания резерват е обявена буферна зона със Заповед № 761/12.08.1986 г., на площ от 26,6 ha. В района на буферната зона се забраняват: строителство на сгради и пътища; разкриване на кариери; промяна на водния режим и естествения облик на местността; използване на химически средства за растителна защита; лагеруване и палене на огън извън определените за това места; ловуване; залесяване с неприсъщи за района дървесни видове.

През 2007 г. със заповед на Министъра на околната среда и водите буферната зона на поддържан резерват „Киров дол“ е прекатегоризирана в защитена местност „Солник“.

Поддържан резерват“ ВЪЛЧИ ПРОХОД“

Обявен със Заповед № 508/28.03.1968 г. на Министерство на горите и горската промишленост като „резерват“ и прекатегоризиран в „поддържан резерват“ със Заповед № РД-371/15.10.1999 г. на министъра на ОСВ. Със Заповед № РД-693/09.09.2014 г. на министъра на ОСВ, е актуализирана площта на ЗТ. Територията се намира в обхвата на землището на с. Голица, Община Долни чифлик. Заема обширни гори: типични буково-дъбови, буково-благунови и благуново-габъррови гори, възрастни, от естествен произход, с растителност в отлично състояние. Горите на резервата са изцяло запазени от антропогенно въздействие. Резерватът е недостъпен за автомобилен транспорт – до него се стига по горски път.

В района на резервата се забраняват: строителство на сгради и пътища; късане или унищожаване на тревна, храстова и дървесна растителност, както и събиране на билки; залесяване с неприсъщи за района дървесни видове; движение на посетители извън определените за това места; ловуване; преследване, улавяне, убиване на диви животни, повреждане на гнездата и леговищата им; разкриване на кариери и всякакви дейности, водещи до промяна на естествения облик на местността или водния режим; паша на селскостопански животни; лагеруване и палене на огън.

За ограничаване на антропогенното въздействие върху поддържания резерват е обявена БЗ със Заповед № 761/12.08.1986 г., с площ 86,9 ha. В района на БЗ се забраняват: строителство на сгради и пътища; разкриване на кариери; промяна на водния режим и естествения облик на местността; използване на химически средства за растителна защита; лагеруване и палене на огън извън определените за това места; ловуване; залесяване с неприсъщи за района дървесни видове.

През 2007 г. със заповед на Министъра на околната среда и водите буферната зона на поддържан резерват „Вълчи преход“ е прекатегоризирана в защитена местност „Михов дол“.

Защитена местност „ГОРСКА БАРАКА“

Обявена със Заповед № 374/05.05.1982 г. на председателя на КОПС при МС като „природна забележителност“ и прекатегоризирана в „защитена местност“ със Заповед № РД-820/23.08.2002 г. на МОСВ. Територията се намира в землището на община Долни чифлик.

Обект на опазване са вековна благуново- горуново- буково смесена гора.

В района на защитената местност се забранява: извеждането на сечи (освен отгледни и санитарни); паша на домашни животни; строителство; разкриване на кариери, провеждане на минно- геоложки и други дейности, с които се изменя естествения облик на местността; ловуването. Разрешава се територията да бъде използвана като семенна база.

Защитена местност „ЛОНГОЗА“

Обявена е със Заповед № 391/26.04.1983 г. на КОПС при МС, като буферна зона на резерват „Камчия“ и прекатегоризирана в „защитена местност“ със Заповед № РД-523/12.07.2007 г. на МОСВ. За Р „Камчия“ и буферната му зона (ЗМ „Лонгоза“) има утвърден План за управление със Заповед № РД-50/20.01.2006 г. на МОСВ. Със заповед № РД-315/12.05.2009 г. са нанесени промени в режима на ползване на местността. На територията на Община Долни чифлик, ЗМ се намира в землищата на: с. Ново Оряхово, с. Старо Оряхово и с. Шкорпиловци.

С цел опазване на природното богатство на територията на ЗМ се забраняват: употреба на химически средства за растителна защита; лова; движението на моторни плаващи съдове по река Камчия и други дейности, които са източници на шум, или животинския свят в резервата (с изключения); всякакъв вид строителство; изменението на водния режим на реката, замърсяването и с химически вещества, промишлени и битови отпадъци.

Разрешава се извеждането в горите на отгледни, санитарни, групово-изборни и изборни сечи; косене на сено и селскостопанска дейност, каквато традиционно е провеждана в района; организирани туристически пътувания през светлата част на денонощието от устието на р. Камчия до границата на резерват "Камчия" (при установени в нормативната база ограничения).

Защитена местност „МИХОВ ДОЛ“

Обявена е със Заповед № 761/12.08.1986 г. на КОПС при МС, като буферна зона на ПР „Вълчи проход“ и прекатегоризирана в „защитена местност“ със Заповед № РД-531/12.07.2007 г. на МОСВ. Територията се намира в землището на с. Голица, общ. Долни чифлик.

На територията на ЗМ се забранява: строителство на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа; разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността; използване на химически средства за растителна защита; лагеруване и палене на огън извън определените места; ловуване; залесяване с неприсъщи за района дървесни видове.

Защитена местност „СОЛНИК“

Обявена е със Заповед № 761/12.08.1986 г. на КОПС при МС, като буферна зона на ПР „Киров дол“ и прекатегоризирана в „защитена местност“ със Заповед № РД-

516/12.07.2007 г. на МОСВ. Територията се намира в землището на с. Солник, общ. Долни чифлик.

Поради заплахата от съществен антропогенен натиск на територията на ЗМ се забранява: строителство на сгради и пътища от републиканската пътна мрежа; разкриване на кариери, промяна на водния режим и естествения облик на местността; използване на химически средства за растителна защита; лагеруване и палене на огън извън определените места; ловуване; залесяване с неприсъщи за района дървесни видове.

Защитената местност“ ОРЛОВ КАМЪК“

Обявена е със Заповед № 3796/11.10.1965 г. на Комитет по горите и горската промишленост, като „природна забележителност“ и прекатегоризирана в „защитена местност“ със Заповед № РД-816/23.08.2002 г. на МОСВ. Защитената местност се намира в землището на гр. Долни чифлик. Защиата находище на божур и останки от степни гори от Южна Добруджа и важен на науката и културата водопад.

Това природно богатство е застрашено от незаконната сеч, незаконното разораване на площи, незаконното строителство, пожари предизвикани от човешка немърливост, незаконния улов и редица други.

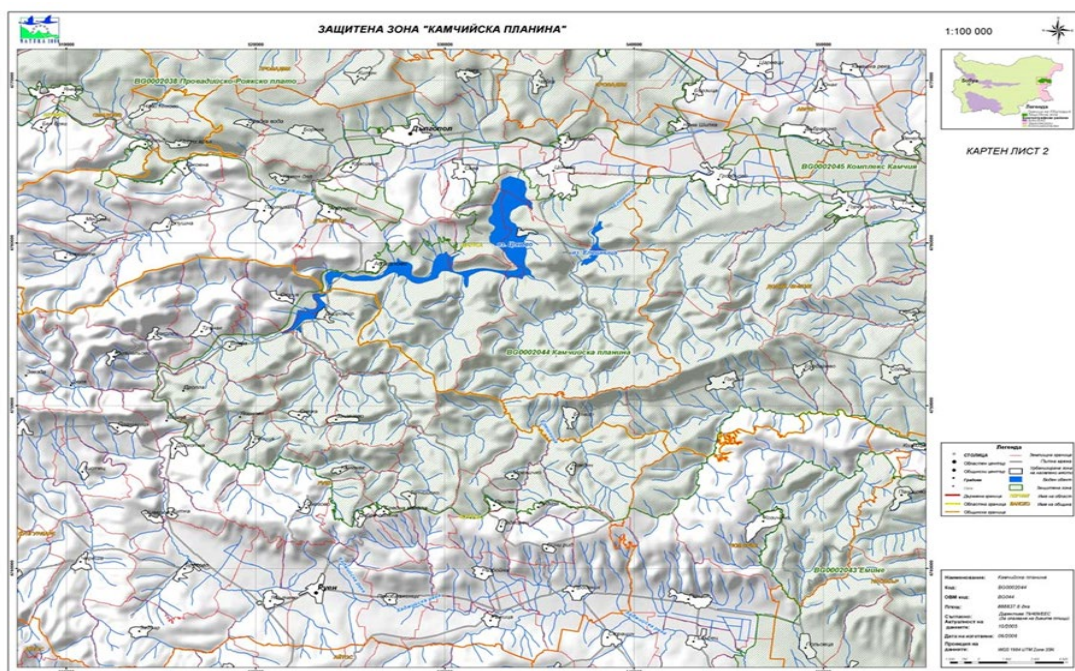
Природна забележителност НАХОДИЩЕ НА БЯЛ ОМАН

В границите на Община Долни чифлик е и едно от местообитанията на рядко срещаното в североизточна България лечебно растение бял оман, записано в Червената книга на Р. България. Находището (2 ха) се намира в землището на с. Детелина и е обявено като природна забележителност със заповед № 853/10.08.1983 г.

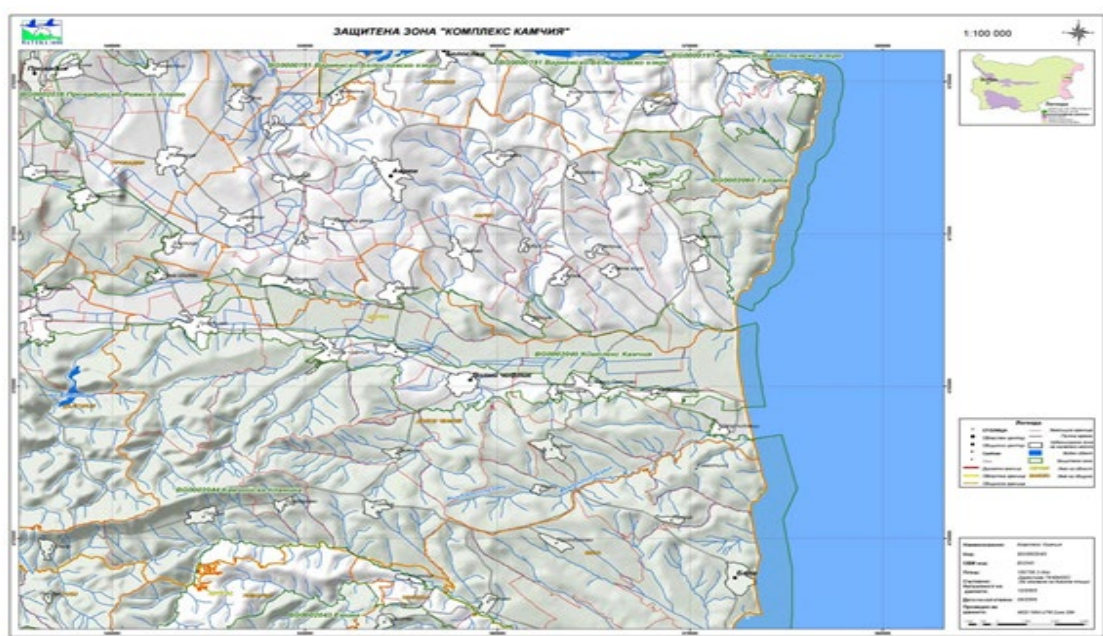
Защитени зони по НАТУРА 2000.

С цел осигуряване на дългосрочното оцеляване на ценните и застрашени видове и местообитания и в съответствие с международните договорености в областта на опазването на околната среда и биоразнообразието, в Р България са обявени защитени зони, които са част от общоевропейската мрежа НАТУРА 2000. Това са места от територията на страната, които отговарят на изискванията на двете основни за опазването на околната среда директиви: Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици.

В границите на община Долни чифлик попадат части от следните защитени зони, определени съгласно изискванията на *Директивата за опазване на дивите птици*:

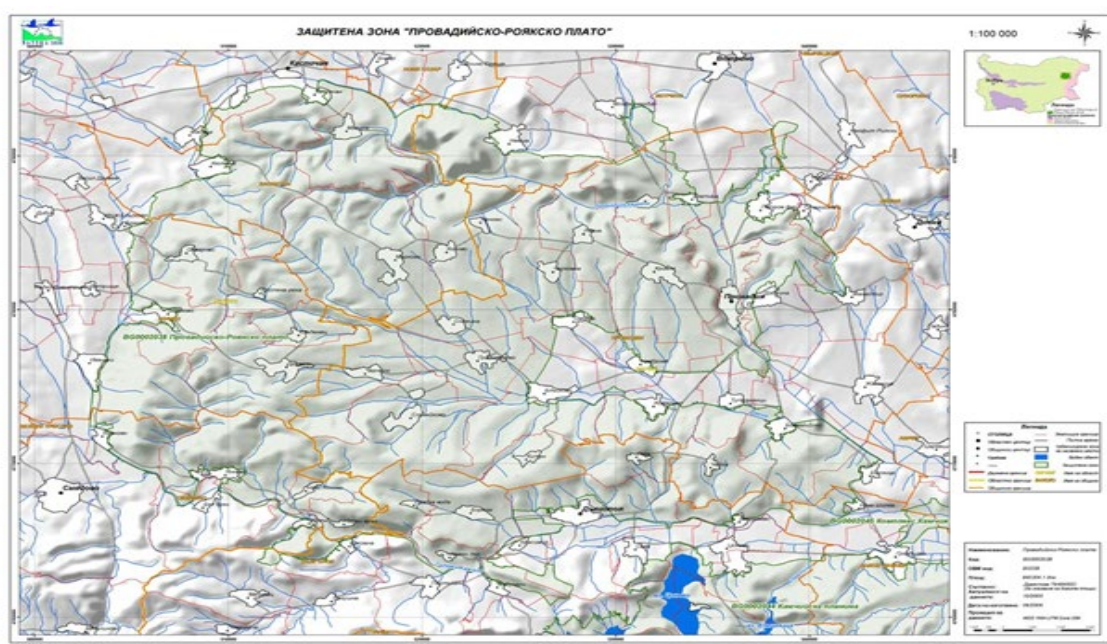

Фиг. 5. BG0002044 Камчийска планина - одобрена с решение на Министерски съвет № 802 от 04.12.2007 г., обявена със Заповед № РД-132/10.02.2012 г. изм. със Заповед № РД-77/28.01.2013 г. и двете на министъра на околната среда и водите. На територията на община Долни чифлик защитената зона е в обхвата на землищата на гр. Долни чифлик, с. Булаир, с. Бърдарево, с. Голица, с. Горен чифлик, с. Гроздьово, с. Кривини, с. Ново Оряхово, с. Пчелник, с. Рудник, с. Солник, с. Старо Оряхово, с. Шкорпиловци, с. Юнец.

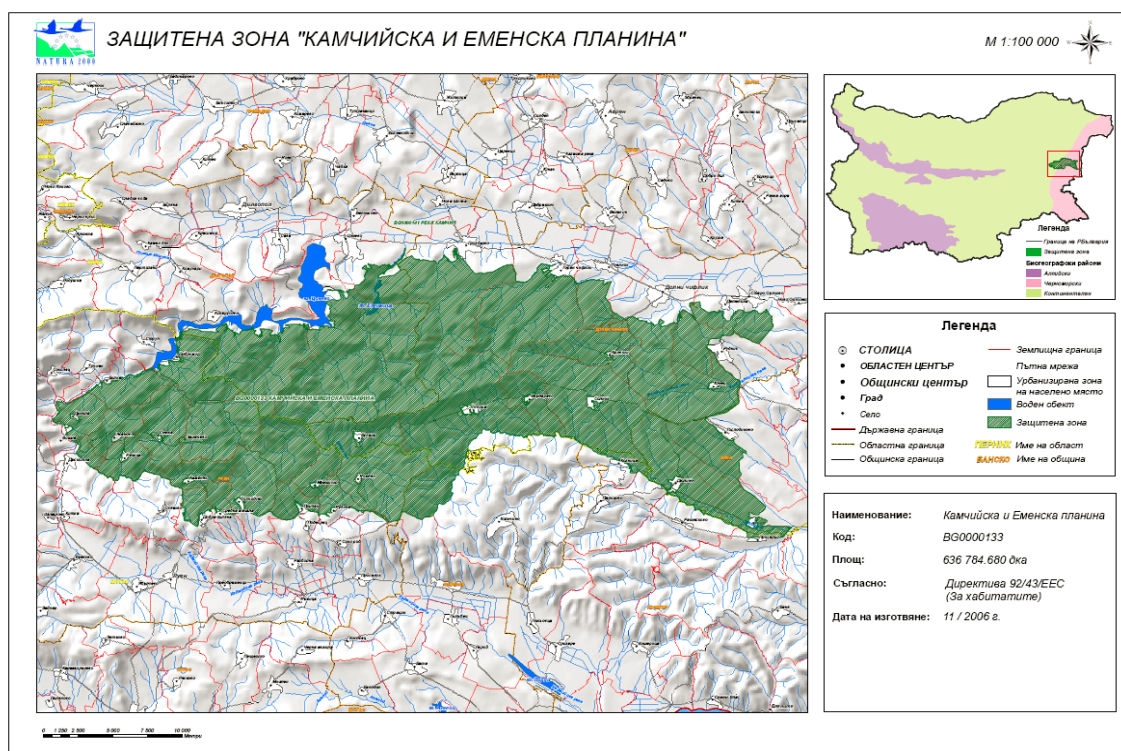
Фиг. 6. BG0002045 Комплекс Камчия - одобрена с решение на Министерски съвет № 802 от 04.12.2007 г., обявена със Заповед № РД-354/03.05.2012 г. на министъра на околната среда и водите. На територията на община Долни чифлик защитената зона е в обхвата на землищата на гр. Долни чифлик, с. Венелин, с. Горен чифлик, с.

Гроздъово, с. Нова Шипка, с. Ново Оряхово, с. Пчелник, с. Старо Оряхово, с. Шкорпиловци.

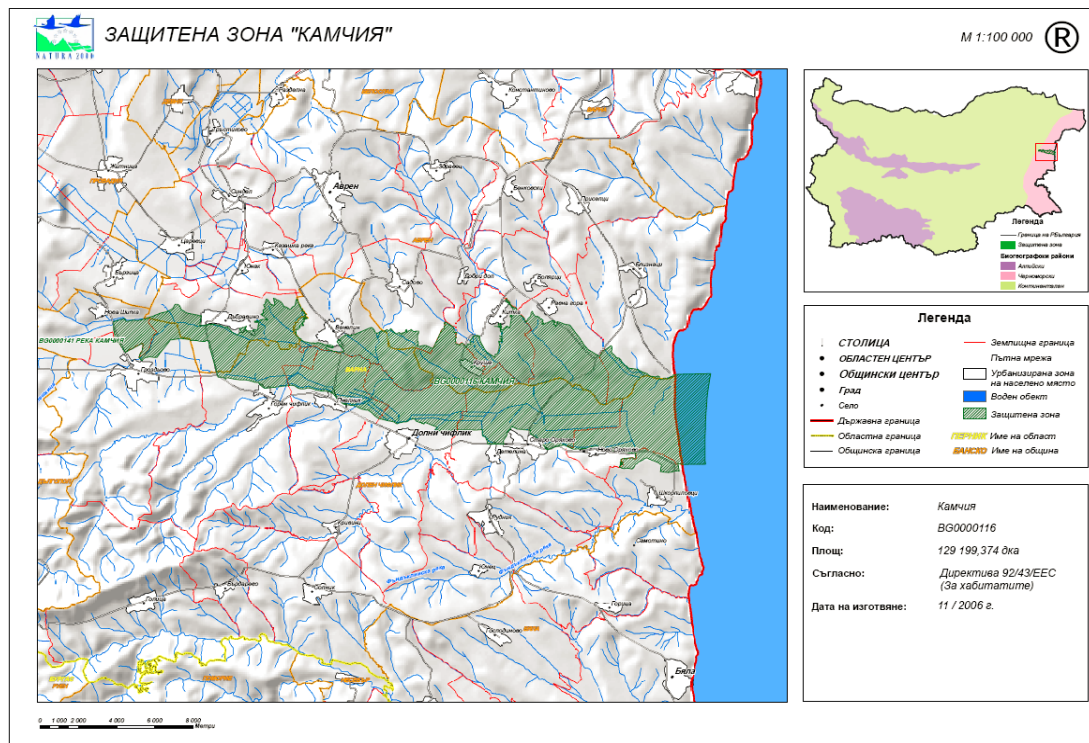

Фиг. 7. BG 0002038 „Провадийско- Роякско плато“ - обявена със Заповед №РД-134/10.02.2012 г. изм. със Заповед № РД-73/28.01.2013 г. и двете на министъра на околната среда и водите. На територията на община Долни чифлик защитената зона е в обхвата на землището на с. Нова Шипка

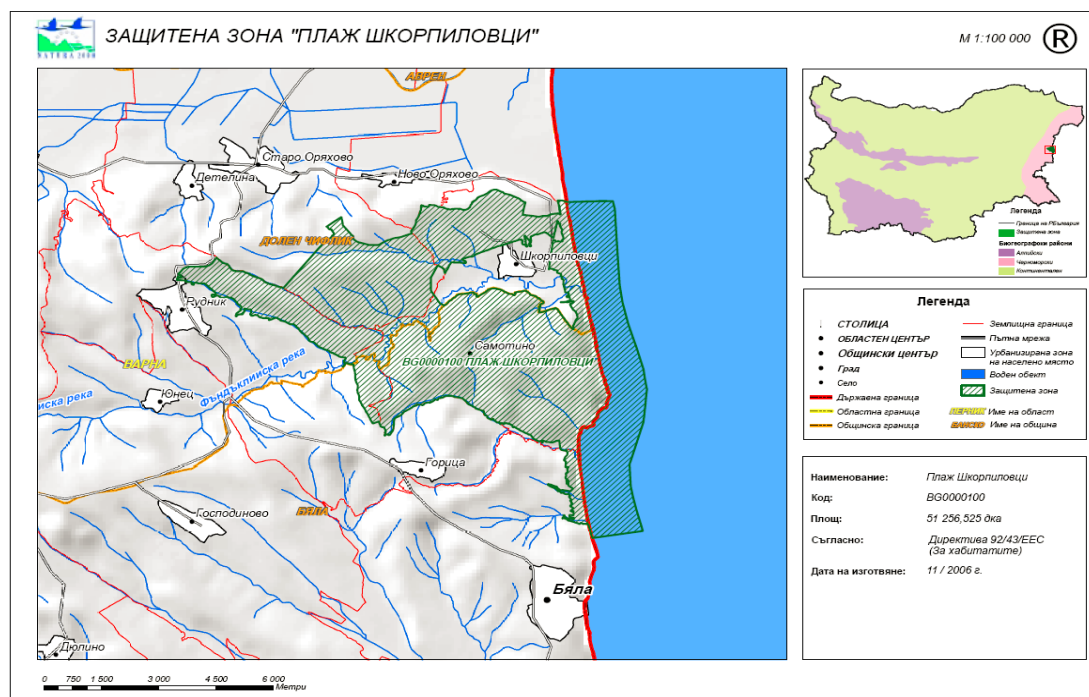
Защитени зони, определени съгласно изискванията на Директивата за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, части от които са разположени в общината са:

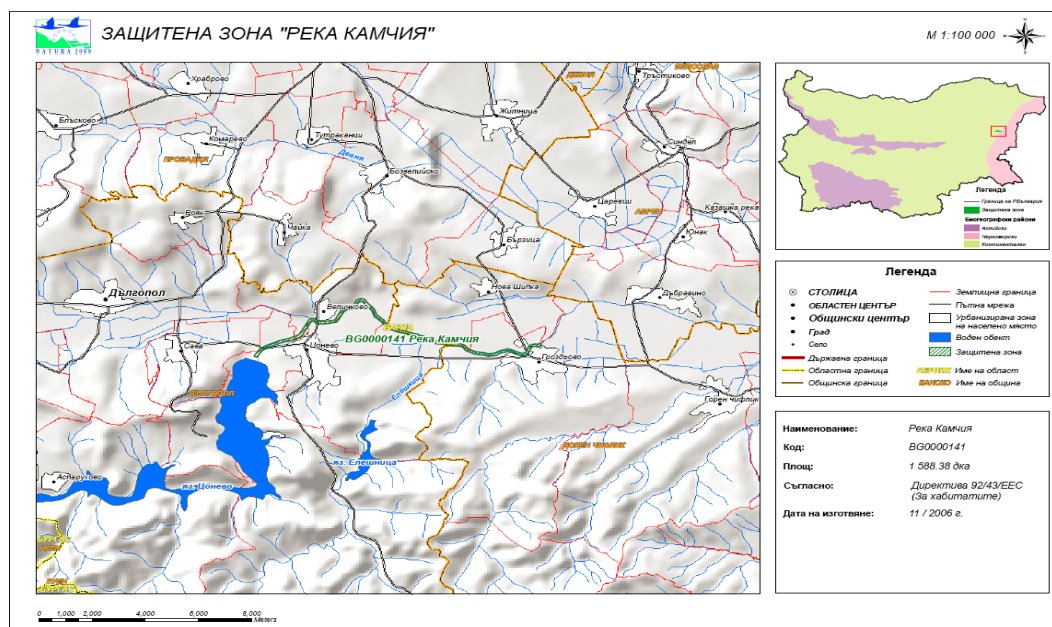
Фиг. 8. BG0000133 Камчийска и Еминска планина - одобрена с решение на Министерски съвет № 661 от 16 октомври 2007 г. На територията на община Долни чифлик защитената зона е в обхвата на землищата на гр. Долни чифлик, с. Булаир, с. Бърдарево, с. Голица, с. Горен чифлик, с. Гроздъво, с. Кривини, с. Пчелник, с. Рудник, с. Солник, с. Старо Оряхово, с. Юнец.

Фиг. 9. BG0000116 Камчия - одобрена с решение на Министерски съвет № 802 от 04.12.2007 г. На територията на община Долни чифлик защитената зона е в обхвата на землищата на гр. Долни чифлик, с. Венелин, с. Горен чифлик, с. Гроздъво, с. Нова Шипка, с. Ново Оряхово, с. Пчелник, с. Старо Оряхово, с. Шкорпиловци.

Фиг. 10. BG0000100 Плаж Шкорпиловци - одобрена на заседание на МС № 802 от 04.12.2007 г. На територията на община Долни чифлик защитената зона е в обхвата на землищата на с. Рудник, с. Старо Оряхово, с. Шкорпиловци

Фиг. 11. BG0000141 Река Камчия - одобрена с решение на Министерски съвет № 122 от 02 март 2007 г. На територията на община Долни чифлик защитената зона е в обхвата на землищата на с. Гроздьово и с. Нова Шипка

5.5. Рискове за околната среда и за населението в община Долни чифлик и мерки за предотвратяването им. Ролята на ПИРО.

На територията на Варненска област са регистрирани едни от най-големите древни и съвременни свлачищни процеси. Те обхващат почти цялата крайбрежна зона: на север от Варна до Кранево (франгенски свлачищен комплекс, включващ циркусите “Дългия яр”, “Златни пясъци”, “Аладжа манастир”, Виница и Варна), в гр. Варна (кв. Възраждане, “Хр. Ботев”-юг), южно от Варна (Галата, Фичоза, Сакама дере, Паша дере, Родни балкани, Камчия - к-г “Романтика”, Бяла), както и във вътрешността: гр. Провадия (по скатове на р. Провадийска), територията на община Долни чифлик – Старо Оряхово, Ново Оряхово. Една от главните причини за активизирането на свлачищата е засилената урбанизация по крайбрежието и се изразява в допълнително натоварване със статични и динамични товари на склоновете, подсичане на склоновете, увеличаване на инфилтрацията на води, препречване на повърхностния и подземния отток, изграждане на сгради и съоръжения, несъобразени с инженерногеоложките и хидрогеоложките условия; липса на канализационна мрежа, течове във ВиК мрежата, лошата експлоатация и недобро поддържане на изградените дренажни, противосвлачищни, водопонизителни и противоабразионни съоръжения и други.

Адаптация на дейностите към последиците от климатичните промени изисква предприемане на мерки така, че дейности да се насочат към подготовка за справяне с неизбежните въздействия от климатичните промени. Община Долни чифлик е сред рисковите региони в България по риск от уязвимост от наводнения вследствие на климатичните промени. Това налага да се планират дейности, осигуряващи адаптирането на района към климатичните промени и редуциране на природните рискове до допустими нива, както и да се стимулират научните изследвания за прогнозиране на регионалното и местно въздействие на климатичните промени.

Дейностите, които се предвижда да бъдат реализирани, са насочени към създаване и непрекъсната актуализация на база данни за рискови зони, изграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, изграждане на съоръжения за борба с ерозията, залесяване на обезлесени участъци, устойчиво използване на земите и др.

Важно място следва да се отреди на мерките, свързани с възстановяването на горските масиви засегнати от бедствия – наводнения, пожари и др., чрез залесяване и повишаване качествата на горските култури, като фактори за противодействие на наводненията и вредното въздействие на климатичните промени.

Общинската програма за енергийна ефективност на Долни чифлик е важна стъпка в енергийната политика и предприемането на мерки за ограничаване на изменението на климата. Една интелигентна, устойчива енергийна политика е съвкупност от политиката за опазване на околната среда, икономическата, иновационната и социалната политика. Тя предоставя големи възможности за

съчетаване на нужните мерки за опазване на климата с нови технологични и икономически дейности с перспективни работни места.

Състоянието на сградите, оборудването и инсталациите в повечето общински и обществени обекти налагат провеждането на мерки за намаляване разхода на енергия както и влагане на инвестиции във физическото обновяване на сградите и подмяната на съоръженията. Потреблението на горива и енергия се извършва чрез амортизирани отоплителни инсталации и котли в сградите без ефективен контрол на горивния процес и автоматизирано подаване на горива, лошо физическо състояние на сградите и конструкциите – без стандартните изолации на покриви и стени, стари дограми, позволяващи безпрепятствена инфилтрация на студен въздух; осветление с енергоемки светлоизточници, липса на режими за топлоподаване, липса на локални организационни мероприятия.

Реализирането на проекти в тази сфера ще спомогне за подобряване на екологически фактор: по-ниско изразходване на ресурси, отдаване по-голяма важност на климата и качеството на въздуха.

За недопускане на замърсяване на въздуха от автотранспорта е необходимо да се ревизира и извършва озеленяване, особено свързано при натоварените транспортни артерии. Наличието на дървесна и храстова растителност около тези пътни артерии ще предотврати разсейването на вредните газове и праха и ще блокира миграцията на тежки метали в почвата и околната среда.

Територията на Общината е с добра екологична характеристика. Няма значими източници на замърсяване. Налице са значителни екологично чисти територии, както и богато биологично разнообразие и територии с природна значимост, които са предпоставка за развитие на различен вид спорт и туризъм. В тази връзка е наложително да се подобри контролът и борбата с браконьерството, предпазването на горите от пожари и др.

Необходимо е изграждането на пречиствателни станции за отпадъчни води (битови и промишлени).

По отношение управление на замърсяването с отпадъци в дългосрочен план са необходими следните действия:

- оптимизиране на периодичността на извозване на твърдите битови отпадъци за достигане на максимална степен на санитарно-хигиенни условия за опазване здравето на населението и осъществяване дейността с възможно най-ниски разходи;
- усъвършенстване на системата за организирано сметосъбиране;
- изготвяне на проекти за премахване на стари замърсявания;
- възлагане на дейности по събирането и извозването на ТБО, съгласно ЗООС и ЗОВВОС;
- изследване на съществуващите замърсявания на територията на землищата;
- съставяне на екологични програми в УЗ в Общината. Провеждане на квалификационни курсове за заетост в сферата на Управлението на отпадъците;
- доизграждане на регионалното сметище в Провадия;
- изграждане, макар и в начален вид, на система за разделно събиране и третиране на оползотворими компоненти /хартия, стъкло, метал, градински отпадъци/ и опасни отпадъци /промишлени, селскостопански, медицински/.

Ниското обществено съзнание и недостатъчния контрол са причина за неадекватно отношение на част от населението към околната среда, чистотата, инфраструктурата и др. п. Усилията в тази насока трябва да се насочат към системно информиране на населението за състоянието на околната среда, екологично образование на гражданите и особено на младите хора, организиране и провеждане на кампании за почистване и опазване на средата и природните богатства, подобряване на градската среда чрез запазване, поддържане и увеличаване на зелените площи.

Въз основа на гореизложеното е целесъобразно да се предприемат и следните мерки:

- инициране и организиране на междудържавно сътрудничество по екологични проблеми и програми, свързани с трансграничните въздействия, замърсявания;
- разработване на мероприятия за повишаване екологичното образование, култура и съзнание на гражданите, по-лесен достъп до информация относно състоянието на околната среда и активно участие на обществеността и бизнеса в процесите по опазване на околната среда;
- запознаване на представители на регионалните и местни власти с ключовите аспекти на европейското законодателство по околна среда;
- технологично обновяване и привличане на инвестиции /наши и чужди/ в опазването, възстановяването и възпроизводството на околната среда. Разработка и реализиране на проекти и ноу-хау на наши и чужди програми, финансирани от ЕС и български екофондове;
- изграждане и функциониране на ефективна система за интегрирано управление на отпадъците в съответствие с новия закон /ТБО, производствени, строителни и опасни/, която да включва целия арсенал от дейности - събиране, временно съхранение, рециклиране, оползотворяване /компостиране/, обезвреждане и трайно депониране, в т.ч. мониторинг;
- разработване на програми и регионални мерки за насърчаване, развитие и финансово подпомагане на дейности, свързани с интегрираното управление на отпадъците. Събирането, рециклирането, оползотворяването и обезвреждането, и трайното депониране на различни видове отпадъци са изключително голяма област за реализиране на различни по вид бизнес дейности на смесено общинско-частно ниво, на частен бизнес и особено на джойнвенчер с водещи европейски и международни институции в областта на третирането на отпадъците;
- приемане и функциониране на програма за екологосъобразно животновъдство;
- регионът е туристически ориентиран, следователно трябва да се обърне по-съществено внимание на развитието на интегриран туризъм, базиран на природно-ландшафтните, черноморските, културни дадености и ресурси.

6. Анализ на административния капацитет на общинската администрация за реализация на ПИРО, както и необходимостта от укрепването ѝ.

В ОПР 2014-2020 г. основателно е предвидено подобряване на качеството и достъпа до административни услуги. Изгражда се нова административна култура, ориентирана към нуждите на обществото.

Отдавайки необходимото значение на съвременните технологии и в резултат на вече осигурен по-надежден интернет - достъп в населените места в общината се преминава към нов важен етап в изграждането на електронната свързаност на общинската администрация. От 2018 г. всички кметове, кметски наместници и специалисти по кметствата имат пълен достъп за работа с НБД „Население“ за предоставяне на административни услуги по гражданско състояние и ИС „Матеус“ за събиране на местните данъци и такси. Въведено е целогодишно събиране на местните данъци и такси вече в почти всяко населено място в общината, което има решаващо значение за пълноценно административно обслужване и изпълнение на приходната част на бюджета в условията на пандемия на COVID-19 през 2020 г. И в тези условия административните услуги по гражданско състояние се предоставят със съвсем малки изключения веднага. През 2020 г. те са над 4 200 броя.

От 2015 г. до края на 2020 г. годишният брой на административните услуги, предоставени от общината се увеличава от 7252 на 12268. Към момента огромната част от тях се предоставят по електронен път от първо и второ ниво: предоставяне на информация за административни услуги по електронен път и осигурен публичен онлайн достъп до шаблони на електронни формуляри. Незначителна част от услугите се предоставят като услуга, предоставяни по електронен път, от трето и четвърто ниво: заявяване на услуги изцяло по електронен път, включително електронно подаване на данни и документи, електронна обработка на формуляри и електронна идентификация на потребителите и осигурена възможност за електронно връчване и електронно плащане. Разработването и предоставянето на електронни услуги е приоритет в новия ПИРО.

Община Долни чифлик реално работи в Системата за електронен обмен на съобщения още от 2017 г. Извършени са всички подготвителни дейности за присъединяването на общината към Система за сигурно електронно връчване.

Още от 2017 година в общината са създадени всички условия за пълно прилагане на комплексното административно обслужване. Това е първата приложена на национално равнище всеобхватна мярка за премахване на „хартиената“ администрация, както и една от основните за намаляване на административната тежест за гражданите, бизнеса и за самите администрации. Направена е значителна крачка за електронно управление, защото комуникацията между различните органи и институции се осъществява изключително бързо и по защитен канал. Така на практика е осъществен принципът „служебното начало“ при обмена на документи във връзка с административното обслужване.

С цел продължаване на мерките за укрепване на капацитета на общинската администрация и намаляване на административната тежест върху гражданите и бизнеса чрез премахване на изискването за предоставяне на някои официални удостоверителни документи на хартиен носител, от 2017 г. е осигурен достъп до данните в някои национални регистри, поддържани от различни администрации,

като броят им се увеличава постепенно. От края на 2020 г. е в процес на реализация включването на общината в Средата за междурегистров обмен, с което се осигурява възможността за експертите от общината автоматично да извличат данни от основните регистри. Сред които са регистър БУЛСТАТ, Имотен регистър, Търговски регистър, Регистър на средните училища и детските градини, Регистър на дипломите и свидетелства за завършено основно и средно образование и придобита степен на професионална квалификация, Регистър на производствата по несъстоятелност, Регистър на задължените лица и други. През новия програмен период 2021-2027 г. ще продължат надграждащо развитие и устойчивост на постигнатите резултати.

Продължава наложената практика външните изпълнители на административни и други услуги да се избират със съответни процедури по Закона за обществените поръчки.

За планираното подобряване на квалификацията и уменията на служителите в администрацията постоянно се провеждат обучения на персонала. В голяма част от тях участват кметове и служители на кметства, както и служители от състава на второстепенните разпоредители с бюджетни средства. Те са свързани преди всичко с прилагането на актуалната уредба на обществените поръчки, на устройството на територията и общинската собственост, комплексното административно обслужване, както и с работата с програмните продукти, използвани в общината. Чрез обученията се правят постоянни инвестиции във формирането на експертиза и непрекъснатото усъвършенстване на знанията и уменията на служителите. Всички служители от администрацията изготвят ежегодно планове за обучения, като се наблюдава тенденция през всяка следваща година да нараства степента на тяхното изпълнение. Все още са недостатъчни обученията, свързани с електронното управление. В ПИРО следва да бъдат включени и дейности, свързани с по-нататъшното укрепване на административния капацитет, чрез продължаване на апробираните добри практики и въвеждане на нови мерки с цел своевременно достигане на необходимото още по-високо високо ниво на компетентност на администрацията.

Предвидена беше и оптимизация на структурата на общинската администрация. Още в края на 2015 г. Общинският съвет – Долни чифлик прие нова структура, съобразена и с препоръките на Анализа на състоянието на общинската администрация. Тя се характеризира не само с незначителното намаление на общата численост на персонала, а по-скоро - с оптимизирането на функционалните характеристики на звената и балансиране на отговорностите. Преструктурирани са отделите, свързани с общинската собственост и устройство на територията, увеличен е щатът на звеното, в което се подготвят и изпълняват инвестиционните проекти на общината. Така се укрепил административният капацитет и се повиши ефективността при координацията, управлението и контрола на средствата от ЕС чрез привличане на висококвалифицирани служители в администрацията. С решения на Общинския съвет от 2017 г. и 2019 г. за одобряване на общата численост и структура на общинската администрация този процес продължава плавно. В края на 2020 г. в администрацията има трима заместник-кметове, осем кметове на кметства, трима служители на пряко подчинение на кмета на общината, две дирекции с два отдела в общата администрация, четири дирекции в специализирана администрация и седем кметски наместници.

Числеността на служителите заети в Общинска администрация – Долни чифлик възлиза на 97 души. Съгласно заеманите длъжности, те се разпределят, както следва:

- ✓ 27 – ръководни длъжности;
- ✓ 18 – експертни длъжности;
- ✓ 38 – аналитични длъжности;
- ✓ 14 – неквалифициран персонал.

Повиши се информираността на гражданите за дейността и резултатите от работата на администрацията, изпълняваха се мерки, насочени към засилване на контрола, прозрачността, отчетността на работата ѝ. Стриктно се изпълняват всички дейности за информация и публичност по проектите, изпълнявани от общината. Освен провеждането на всички задължителни обществени обсъждания на плана и изпълнението на общинския бюджет, на проектите за нормативни актове и други подобни, на официалния сайт на общината, в общинския вестник, във фейсбук профила на общината, на информационните табла и екрани във всички населени места, се публикува разнообразна и изчерпателна информация за изпълнението на общинските политики. Поддържат се канали за отразяване на удовлетвореността на гражданина от работата на администрацията. Официалният сайт на общината непрекъснато се обогатява с нови рубрики и обновява визията си. От края на 2020 г. общината разполага със собствен федериран портал – част от Единния портал за достъп до електронни административни услуги.

Продължава общинската политика, стартирала още през 2016 г. всички търгове за управление и разпореждане с общинска собственост да се правят явни за постигане на по-голяма прозрачност. През последните години се наблюдава и трайна тенденция за голямо увеличаване на достигнатата продажна/наемна цена в сравнение с началната. Вследствие на по-добрата работа за изпълнение на годишните програми за управление и разпореждане с общинско имущество през се наблюдава трайна тенденция за ежегодно увеличаване на приходите от продажби, наеми и концесии.

Изпълнението на ПИРО в голяма степен зависи от административния капацитет на общинската администрация и постиганата координация и съгласуваност с участниците в процеса на планиране и развитие на местната общност. Повишаването на административния капацитет и координацията е гаранция за стимулиране на процесите, свързани с развитието на общината и засилват приложимостта на ОПР и по-ефективното усвояване на регионалните предимства и потенциали на областта.

През изминалите два периода на действие на стратегиите за регионално планиране на национално, регионално областно и локално общинско ниво, участниците в процесите, вкл. и администрациите натрупаха опит и повишиха значително своя капацитет. Планирането на общинското и местното развитие изисква време, ресурси и сериозни усилия от страна на персонала.

Като индикатори за определяне на постигнатото ниво на административния капацитет могат да служат изготвените програми, осъществяваните проекти по линия на европейските фондове, осъществяваните партньорства, прилагането на информационни системи, качеството на предлаганите услуги.

В общината са разработени и се изпълняват редица програми, свързани с развитието на инфраструктурата, на социалната сфера, на околната среда и др. - Програма за опазване на околната среда; Програма за управление на отпадъците;

Програма за ВЕИ, за енергийна ефективност; Стратегия за развитие на социалните услуги др.п.

Общината е присъединена към Единния модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни административни услуги. Към системата за е-Плащане е осъществен и допълнителен канал за заплащане на заявени електронни услуги чрез e Pay. С присъединяването към новия модел за електронни услуги дирекциите и отделите в общината, извършващи административно обслужване са оборудвани с необходимите технически средства за ефективно обслужване на потребителите и през 2019 г. са закупени нови компютърни системи, бързо сканиращи устройства и копирна техника. Община Долни чифлик реално работи в Системата за електронен обмен на съобщения (СЕОС) още от края на 2018 г. Регистрираните документи са гарантирани с електронен подпис и това позволява да бъде проследено точното време на изпращане, получаване и регистриране на документа. По този начин се повишава контрола върху институциите, както от страна на потребителите, така и между самите администрации.

С оглед удовлетворяване на по-високите очаквания на гражданите и бизнеса за програмния период 2021-2027 г. е необходимо укрепване на капацитета на общинската администрация в следните насоки:

- Оптимизиране процесите на административното обслужване, както и при гарантиране на: равен достъп до административните услуги и до информация за административното обслужване; различни форми за достъп до административните услуги и информация за тях; любезно и отзивчиво обслужване; координираност и взаимодействие с всички страни, заинтересовани от подобряване на административното обслужване в администрациите. То осигурява идентичност на резултатите при едни и същи обстоятелства, надеждна обратна връзка, изпълнение на задълженията във връзка с административното обслужване по предварително разработени и обявени правила и качество на предоставяните услуги;
- Продължаване на добрата практика за повишаване на компетенциите на служителите чрез участие в специализирани обучения;
- Въвеждане на единен модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни услуги. Очаква се към 2023 г. всеки гражданин да може да общува изцяло по електронен път с общинската администрация като получава лесно, сигурно и надеждно персонализирани административни услуги;
- Създаване на кадастрални данни в цифров вид и развитие на вътрешноадминистративни процеси, свързани с предоставянето на електронни административни услуги на Агенцията по геодезия, картография и кадастър;
- Да се създадат по-ефективни възможности за партньорство между различни заинтересовани страни – община, бизнес, неправителствен сектор, с оглед разработването и изпълнението на интегрирани проекти, финансирани не само чрез Програма „Региони в растеж“, но и чрез други програми. Пример за подобно ползотворно партньорство е работата с МИГ „Долни чифлик – Бяла“. Само за последната 2020 год. МИГ-ът е обявил 11 приема по 9 мерки, получаващи финансиране и по трите Програми, вкл. в СВОМР.

7. Анализ на културно-историческото наследство.

Опазването и предаването на културно историческото наследство и ценности се осъществява предимно благодарение на общинската администрация и работата на

читалищата. Упоменатите по-горе шестнадесет читалища в общината са средища, които предлагат предимно културни дейности в комплексна форма. Те имат местен характер, история и традиции. Основните културни дейности, развивани в тях, са любителското творчество, допълвано от библиотечна дейност и от различни типове школи - езикови, музикални и др. п. в някои от тях.

В общината действат и петнадесет културни клубове на пенсионери., занимаващи се предимно с културно просветна дейност.

Към читалищата и културните клубове функционират общо петдесет и два колектива, като общият брой на самодейците надхвърля 2 000 души.

За всяка календарна година общината изготвя план на културните прояви и събития, в който се залагат инициативи от национален, регионален и местен характер.

Някои от по-значимите ежегодни културни прояви са Народният събор за вайковски и други певци и свирачи на Гермето край с. Голица, Национален поетичен конкурс „Камчийски дни на поезията“, Общински фестивал на художествената самодейност, „Седмица на морето“ – с. Шкорпиловци, провеждане на изложби „Сръчни ръце“, в които предоставяните експонати са изработени от деца и младежи. Приповдигнато празнично настроение предоставят изявите на създадения още през 2011 год. Общински детско-юношески духов оркестър, който със своите над 170 самостоятелни концерта и участия в конкурси и прояви, печели симпатии и уважение.

Археологическите паметници на тази територия свидетелстват за обитаване и обществен живот от далечни исторически времена. С най-голяма давност и най-трайни са следите, останали от траки и римляни. Касае се за части от изградената през Юстинианово време (527-565 г.) защитна система в източната част на Стара планина. Тя се е състояла от защитна стена "Герме", четириъгълни кули равномерно разположени по нея т.н. „Хемска порта“. Тя е минавала покрай сегашните населени места Обзор, Голица и Булаир. През нея е преминавал и римският път Анхиало - Марцианопол. Към съществуващата система са принадлежали редица римски военни крепости. От тях се намират останки край селата Голица - м. Борун, Градище, Бърдарево - м. „Градище“ и гр. Долни чифлик - м. „Голямото кале“.

Раннохристиянските гробища и базилика, както и старобългарския укрепителен вал "Табия" са свидетели на по-късни епохи. Най-старите исторически и културни паметници в общината са от времето на траките (крепостта „Ерак“ и м. „Шерба“), която все още е слабо проучена. От времето на Римската империя са запазили още редица руини – „Ерите“ (римска пътна крепост в устието на р. Камчия), Ранно-християнска базилика край с. Шкорпиловци и Римска пещ по пътя за резервата Шерба.

Историческото наследство на община Долни чифлик се съхранява и експонира в Етнографската сбирка в гр. Долни чифлик. Тя представя и местния бит от XIX и началото на XX век – поминък, занаяти, селско стопанство, обзавеждане и др., като трябва да се използват всички възможни форми за създаване и поддържане на висок публичен интерес.

Тази кратка описателна част отразява самобитността на местната общност и сочи на сериозни възможности за работа на правителствения и неправителствен сектор, за съхранение на специфичните знания и умения, предаването им на следващите поколения, нуждите от по-широко признание и публични представления

на национално, регионално и местно ниво. В този смисъл, Народният събор за вайковски и други певци и свирачи, Националният поетичен конкурс „Камчийски дни на поезията“, Общинският фестивал на художествената самодейност и „Седмицата на морето“, заслужават да бъдат популяризирани и представени на по-високо ниво.

Осмислянето на разглежданата материя е в пряка връзка с изискванията на международното и национално законодателство, като качествено отношение по тази тема имат предимно следните актове:

Конвенцията на ЮНЕСКО за защита на нематериалното културно наследство през 2006 год. С приемането ѝ от наша страна, нормите ѝ стават задължителни. **ЮНЕСКО разглежда нематериалното културно наследство** като фактор за социално включване и стимул за мобилизиране на обществата.

В Стратегията за развитие на българската култура 2019-2029 г. основният приоритет, който се поставя в сферата на културното наследство е свързан с опазването и социализацията на културното наследство и разкриването му като фактор за устойчиво развитие, идентичност и културен диалог. В проектът на стратегията е заложен подприоритет: „Актуализиране на съществуващата концепция за опазване, съхраняване и популяризиране на нематериалното културно наследство“ (НКН), което да отразява националната и регионалната специфика.

Основополагащите принципи са съхранение и развитие на местната идентичност, чрез ефективен маркетинг, популяризация и реклама, осигуряване съпричастност на местно ниво/предимно от общинските институции/ и търсене на съвременни форми на местно ниво за популяризирането на НКН.

В Закона за културното наследство (ЗКН), приет през 2009г., **нематериалното културно наследство е признато за културна ценност**. То може да има и материален характер, като тук се включват – материали, костюми, книги, които са свързани с бита на всеки човек. От тук следва и да се обособят отделните елементи на нематериалното културно наследство, които се включват в него и се проявяват в отделните области:

- устни традиции и форми на изразяване, включително и езикът като носител на нематериално културно наследство;
- художествено-изпълнителско изкуство;
- социални обичаи, обреди и празненства;
- знания и обичаи, които се отнасят до природата и вселената;
- знания и умения, свързани с традиционните занаяти.

Изследваната територия на община Долни Чифлик разполага с богато културно-историческо наследство още от дълбока древност – материално и нематериално, което се идентифицира с т. н. антропогенни ресурси. Към антропогенните ресурси се отнасят всички прояви на материалната и духовна култура на населението в България. Атрактивността им не се влияе от климатичните условия, което дава възможност за целогодишната им експлоатация. Антропогенни туристически ресурси за общината са: архитектурните паметници, археологическите находки, религиозни обекти /черкви, манастири, джамии, медресета и др./, музейни експозиции, културни институции /читалища, самодейни състави/, спортни обекти /стадиони, фитнес центрове/, циркови представления, концерти, кинопрожекции и др.

Предаването на ценностите в автентичния им вид от поколение на поколение е от изключително голямо значение за развитието на територията, тъй като ценностите се явяват продължение на националната памет и в най-голяма степен допринасят за поддържането на българския бит и култура.

Основните области, оказващи влияние върху нематериалното културно наследство на територията на общината са: етнографската и етническа принадлежност на местната общност и местния фолклор.

Информацията по-горе конкретно представя материалното и нематериалното културно наследство на територията на общината.

Основните изводи, тенденции, перспективи и заплахи се свеждат до следните констатации:

Културно-историческото наследство на общината е богато и с хилядолетна история. За него обаче не са полагани системни и целенасочени институционални грижи, поради което липсват обичайните вертикални и хоризонтални връзки с държавата и местния бизнес, няма последователна и надграждаща местна политика, поради което територията е слабо развита в това отношение. Искра на надежда засега са само читалищата и функциониращите към тях самодейни състави. Общината дава свой съществен принос с организацията и финансирането на скромни културни прояви. Активността по популяризирането им е твърде невзрачна.

8. Анализ на състоянието на селищната мрежа и жилищния сектор

Селищната мрежа представлява произволна или административно организирана пространствено разположена съвкупност от взаимосвързани селища, населени места и територии, чрез различни икономически, социални, инфраструктурни или информационни връзки.

Селищната мрежа е пространствена форма на организация на обществения живот. Тя има за елементи различните населени места в съответния район, взаимно свързани помежду си посредством товаро-, пътнико- и информационни потоци, а също и посредством общността на природоползването.

Селищната мрежа в общината обхваща шестнадесет населени места, вкл. и един град, който според градоустройствената класификация се отнася към категорията много малки градове с под 10 000 жители.

Територията на община Долни Чифлик е 485.1 кв. км и заема 13 % от територията на Варненска област.

Гъстотата на населението в рамките на областта варира чувствително, като тя е най-висока в община Варна – 1442.3 д./кв. км, а в Долни чифлик - 39,9 д./кв. км, което я нарежда на шесто място в областта.

Таблица 43: Обща численост, гъстота на населението, равнище на населеност

Област Общини	Територия - кв. км		Гъстота на населението на кв. км	
	общо	в т. ч. урбанизирана територия	обща територия	урбанизирана територия

Област Варна	3819.5	259.0	114.0	1681.3
Долни чифлик	485.1	23.5	41.4	854.7

Източник: НСИ

Урбанизираните територии заемат различен дял от територията на отделните общини. Логично най-голям е техният дял в община Варна - 32,4%. Сравнително голям е делът им в общините Девня (17,0%) и Белослав (16,7%). В останалите общини той е близък до средното за страната (5%), а в община Долни чифлик е под средното за страната - 3,5 %.

Степента на урбанизация (делът на градското население) е 82,7%, което е по-високо от средното за страната - 72,9%. (по данни към 01.02.2011 г.) За община Долни чифлик 31 % от населението живее в град Долни чифлик, а в селата са 69 %.

Наред с общите проблеми, съществуват и определени различия по отношение на селската и градска селищна мрежа. Един от най-важните проблеми на селищната мрежа в общината е промяната в обхвата и структурата на селската селищна мрежа. Бурният процес на урбанизация в България през втората половина на миналия век доведе до съкращаване на селската селищна мрежа, поради големите преселвания към градовете. Градовете в областта и извън нея се оказаха силен притегателен център, предлагайки по-добри условия за заетост, образование, здравеопазване, културен живот. За периода 1946–1975 г. се отчита, че над една трета от регистрираното нарастване на градското население в област Варна се е дължало на ежегодното преселване в градовете на областта и най-вече в областния център.

По данни на НСИ общият брой на жилищните сгради в общината са 7271, като от тях в общинския център са 1890 бр.

Таблица 44: Жилищни сгради в община Долни чифлик по конструкция и населени места

(Брой)

Населено място	Общо	Стомано-бетонни	Тухлени	Други
Община Долни чифлик	7271	124	6625	522
с. Булаир	56	-	22	34
с. Бърдарево	76	-	69	7
с. Венелин	330	2	254	74
с. Голица	364	-	288	76
с. Горен чифлик	616	5	579	32
с. Гроздъво	853	20	711	122
с. Детелина	205	17	175	13
гр. Долни чифлик	1890	41	1806	43
с. Кривини	114	1	110	3
с. Нова Шипка	157	-	142	15
с. Ново Оряхово	138	1	132	5
с. Пчелник	657	-	620	37
с. Рудник	299	1	284	14
с. Солник	192	3	184	5
с. Старо Оряхово	799	10	770	19
с. Шкорпиловци	364	17	333	14

с. Юнец	161	6	146	9
---------	-----	---	-----	---

Източник: НСИ.

Значителна част от сградния фонд (85%) е построен преди 1980 година. 91,42 % от сградите в община Долни чифлик са тухлени, а 1, 71 % са стоманобетонни. Останалите са с друг вид конструкция.

8425 са частните жилища и едва 61 държавни и общински. Или обществената собственост на сградния фонд представлява едва 0,71% от общия сграден фонд.

Таблица 45: Жилища в община Долни чифлик по собственост и населени места

(Брой)

	Общо	Държавни или общински	Частни
Община Долни чифлик	8486	61	8425
с. Булаир	59	-	59
с. Бърдарево	76	-	76
с. Венелин	332	1	331
с. Голица	362	-	362
с. Горен чифлик	701	4	697
с. Гроздъво	898	-	898
с. Детелина	205	-	205
гр. Долни чифлик	2499	14	2485
с. Кривини	107	1	106
с. Нова Шипка	165	5	160
с. Ново Оряхово	144	-	144
с. Пчелник	807	4	803
с. Рудник	317	2	315
с. Солник	198	-	198
с. Старо Оряхово	888	29	859
с. Шкорпиловци	555	1	554
с. Юнец	173	-	173

Източник: НСИ.

Благоустроеността на жилищата е представена в таблицата по-долу:

Таблица 46: Жилища в община Долни чифлик по благоустроеност и населени места

(Брой)

	Общо	ел. ток, водопровод, канализация, централно/местно отопление	ел. ток, водопровод, канализация	ел. ток, водопровод	ел. ток	Само с водопровод или без благоустроеност
Община Долни чифлик	8486	771	6638	794	264	19

с. Булаир	59	1	52	5	1	-
с. Бърдарево	76	6	52	16	0	2
с. Венелин	332	13	282	23	14	-
с. Голица	362	6	223	82	51	-
с. Горен чифлик	701	32	583	66	17	3
с. Гроздъво	898	44	739	83	32	-
с. Детелина	205	17	177	4	7	-
гр. Долни чифлик	2499	498	1777	161	54	9
с. Кривини	107	1	43	62	1	-
с. Нова Шипка	165	1	131	29	4	-
с. Ново Оряхово	144	3	131	3	6	1
с. Пчелник	807	24	701	62	19	1
с. Рудник	317	11	267	22	16	1
с. Солник	198	4	95	97	1	1
с. Старо Оряхово	888	68	707	78	34	1
с. Шкорпиловци	555	38	511	1	5	-
с. Юнец	173	4	167	0	2	-

Източник: НСИ.

Като благоустрояване едва 9,08% са електрифицирани, с канализация и притежават централно или местно отопление, 78% са електрифицирани, с водопровод и канализация, 9,35% са само електрифицирани и с водопровод, а останалите електрифицирани, или само с водопровод, без други благоустроености.

Изводите, които се налагат касаят остарялостта на голяма част от жилищния фонд, значителен финансов ресурс за неговото поддържане и рехабилитация, както и видими нужди от по-висока степен на благоустрояване. Тези обстоятелства, наред с констатираното по-горе не особено добре балансирано териториално развитие на общината и обезлюдяването на селата, представя общата картина в този аспект.

9. Описание на елементите на градското културно наследство в градовете

Местните културни традиции, обичаи и прояви са достатъчно богати, за да придадат привлекателен образ на общината, ако не за масовия турист, то за привържениците на традиционния фолклор и най-вече – за жителите на общината.

В ежегодния културен календар се открояват няколко събития с международно, национално и регионално значение:

- Ежегоден „Народен събор за ваяшки и други народни певци и свирачи „Гермето“ с. Голица, общ. Долни чифлик, който се провежда се през първата събота на м.август;
- „Националната седмица на морето. Провежда се през първата седмица на м.август протича с много конкурси, спортни и увеселителни прояви;
- Пресъздаване на обичая „Петльов ден“, провежда на 2 февруари;
- Регионален фестивал на турския фолклор във Варненския край - 28 април;
- Майски дни на културата се провеждат от 1 до 24 май;
- Регионален фолклорен фестивал „Мегданско хоро на Гергьовден“ с. Старо Оряхово -5 май;
- Регионален фолклорен събор „Хоро на мегдана“ с. Рудник, през м. август;
- Местен конкурс за „Най-добър винопроизводител“, през м. февруари;

За запазването и развитието на културните традиции, както бе вече подчертано, основна роля има дейността на читалища в община Долни чифлик. Шестнадесетте читалища в общината като обекти за предлагане на комплекс от културни дейности са с подчертан местен характер, имат богата история и традиции. Поради това те са с най-добре представена (развита) инфраструктура. Основните културни дейности, развивани в тях, са любителското творчество, допълвано от библиотечна дейност и от различни типове школи (езикови, музикални и др.) в някои от тях. В община Долни чифлик действат 3 младежки и 15 културни клубове на пенсионери.

Към читалищата и културните клубове функционират общо 52 колектива, като общият брой на самодейците надхвърля 2 000 души.

Община Долни чифлик изготвя план на културните прояви за всяка календарна година, в който са заложили прояви от национален, регионален и местен характер.

Ежегодно в общината се отбелязват 17 празника от народния календар – “Сурваки”, “Бабин ден”, Петлов ден” и др.

Някои от по-значимите ежегодни културни прояви са Народният събор за вайковски и други певци и свирачи на Гермето край с. Голица, Национален поетичен конкурс „Камчийски дни на поезията“, „Майските дни на култура“ (концерти, изложби, конкурси от 1.05 до 24.05), Седмица на морето – с. Шкорпиловци.

Историческото наследство на община Долни чифлик се съхранява и експонира в Етнографската сбирка в гр. Долни чифлик. Тя представя народния бит от XIX и началото на XX век – поминък, занаяти, селско стопанство, обзавеждане, облекла, накити, пафти, обеци, колани от Долни чифлик и общината. Паметта на града е съхранена чрез много предмети, документи, свидетелства, снимков материал от бригадирското движение, училищата, военното дело и много други.

Градското културно наследство на Долни чифлик е съсредоточено в т. н. “Културен дом”. Сградата е построена в началото на 80-те години. Нейната застроена площ е 1740 кв. м, разполага със зрителна зала за около 480 места и още една по-малка мултифункционална зала, компютърна зала, балетна зала, фитнес салон и още около 30 спомагателни помещения. В нея са поместени едното от читалищата на града, музейната сбирка на общината, библиотеката на града, уникална ритуална зала и една социална услуга – ЦСРИ. В сграда се съхранява и една дарена колекция от картини на български художници – около 40 на брой. В централното фоайе на втория етаж известният маринист и сценографист на Варненска опера Ангел Атанасов (дарител на картините) сътворява върху стена от фаянс картина с размери 15 на 3 метра.

Липсва информация за наличието на паметници от изключителна културна важност, неизключителни наследствени елементи, които да предпоставят местен, регионален, или национален интерес. Относително нов градски елемент е споменатата сграда на културния дом, където са съсредоточени голяма част от културното наследство на общинския център и правилното ѝ стопанисване и опазване, ще съхрани бедния градски културен пейзаж.

10. Анализ на връзката на общината със съседните територии извън административните ѝ граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината

Целта на този вид анализ е да се разгледат евентуалните въздействия (както положителни, така и отрицателни) на съседните територии върху община Долни

чифлик, да се идентифицират общи предизвикателства и евентуални възможности за коопериране с други общини за изпълнение на съвместни проекти.

Както беше посочено в т. 1.6. Историческа обвързаност на общината с други територии, на част I от ПИРО, налице е историческа свързаност на територията на общината с други територии, както в област Варна, така и в страната като цяло. През последните години е налице и процес на сближаване с някои общини и територии извън пределите на страната.

Тези връзки и зависимости в плановата дейност досега са се разглеждали и отчитали главно в културно-исторически, и доста по-малко – в социално-икономически аспект. Прилагането на интегриран подход в стратегическата планова дейност на общинско равнище през новия планов период 2021 – 2027 г. обаче налага задължителното откриване, интензифициране и укрепване на връзките на общината със съседните територии извън административните ѝ граници, които имат потенциал да влияят върху развитието на населените места и териториите в рамките на общината и за повишаване на мултипликационния ефект от разработването и изпълнението на съвместни проекти.

Община Долни чифлик е част от Местната инициативна група „Долни чифлик – Бяла“ (МИГ) и Местанта инициативна рибарска група „Черноморски стовор Бяла – Долни чифлик – Аврен“ (МИРГ). Чрез тях има възможността да реализира различни проекти на територията на общината в инфраструктурен и социално-икономически аспект.

Съседните територии на община Долни чифлик през плановия период 2021 – 2027 г. могат да оказват преди всичко положителни въздействия върху нейното социално-икономическо развитие. Както е видно от т. 1 от част I на ПИРО, община Долни чифлик е почти равно отдалечена от областния център Варна, Дългопол и Провадия, като разстоянията до тях изключително благоприятстват транспортните и икономически връзки с тези по-големи общини. Разстоянията между общинския център Долни чифлик и центровете на общини Бяла и Аврен са само на около 20 км, като по-отдалечени са центровете на общините Несебър, Поморие (около 80 км) и Руен (70 км). Тези разстояния обаче, при наличната пътна инфраструктура и очертаващите се перспективи за нейното подобряване през плановия период, няма да са пречка за задълбочаване на интеграционните връзки между съседните общини за подкрепа на техните потенциали за развитие.

Доизграждането на АМ „Черно море“ ще завърши автомагистралния пръстен на страната, а свързването на основните пътни направления на Северна и Южна България – АМ „Хемус“ и АМ „Тракия“ ще подобри достъпа на международния транзитен трафик до двете най-големи пристанища и международни летища - Варна и Бургас и на туристическия поток до цялото Черноморие. Изграждането на автомагистрала „Черно море“ силно ще улесни транспортните връзки между черноморските градове, като реши трудностите с прехода на Стара планина, който силно забавя трафика по Черноморието.

Строителството на автомагистралата ще окаже благоприятно влияние върху връзката на община Долни чифлик със съседните територии извън административните ѝ граници, Благоприятните ефекти на стратегическия

инфраструктурен обект върху социалноикономическото развитие на община Долни чифлик през плановия период 2021-2027 г. са представени в т. 11. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината.

Благоприятното влияние на съседните общини върху развитието на населените места и териториите в рамките на община Долни чифлик може да се разглежда в следните основни насоки:

1. Възможност за съвместно кандидатстване с големи проекти по Оперативните програми, изискващи значително съфинансиране от страна на бенефициентите, което е трудно осъществимо само от една община;
2. Реализация на съвместни проекти и инициативи на територията на съседни общини за опазване на околната среда, за ограничаване изменението на климата, за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия;
3. Изграждане на значими съвместни инфраструктурни обекти, които могат да създават заетост на човешките ресурси в общината;
4. Сътрудничество на бизнеса между различните общини и създаване на съвместни предприятия;
5. Създаване на вертикални, хоризонтални и секторни клъстери в икономиката на съседните общини;
6. Подобряване здравното обслужване на населението в община Долни чифлик чрез използване на капацитета на съседните по-големи общини;
7. Разработване на общи туристически продукти и маршрути, които ще съдействат за подобряване на икономическото състояние на общината;
8. Развитие на културните връзки и културния обмен между съседните общини;
9. Разнообразяване на културния живот в общината чрез задълбочаване на сътрудничеството с културните институции на съседните общини;
10. Изграждане на общи политики за най-ефективно използване на потенциалите на съседните общини, и др.

Като извод - на този етап не се отчитат отрицателни въздействия на съседните територии върху община Долни чифлик. Конкуренцията между съседните общини от икономическа гледна точка е по-скоро положителен фактор за тяхното развитие а съвместяването на усилията за ускорено социално и икономическо развитие на общината и региона, преминава задължително през подобно сближаване.

Пред общината стои предизвикателството да реализира съвместни проекти с общини извън границата на страната и по Програмата за Черноморския басейн.

11. Влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, предвидени за реализация на територията на общината.

През плановия период 2021 – 2027 г. се очаква довършване на автомагистрала „Хемус“. Тя е предвидена да свързва столицата София с град Варна и дублира първокласните пътища Е70 от Варна до Шумен, Е772 от Шумен до Ябланица и Е83 от Ябланица до София. Магистралата ще бъде изградена на няколко етапа:

Крайният срок за построяването на етапи 1 и 2 е 2023 г.

- **1 етап** – от пътен възел (п.в.) „Ябланица“ до п.в. „Плевен“ – 60.84 km, с цена 511 990 000 лева или 261 780 345 евро, при предварителна оценка от 185 000 000 евро.

- **Лот 0** – 9,3 km – от km 78+500 до km 87+800 – от п.в. „Ябланица“ до п.в. „Боаза“ с краен срок 03/2020 г. На 11 октомври 2019 г. Лотът е въведен в експлоатация.
- **Лот 1** – 15,26 km от km 87+800 до km 103+060 – от п.в. „Боаза“ до п.в. „Дерманци“ на път III-307, обслужващ гр. Луковит. Стойност на лота 129 млн. лв.
- **Лот 2** – 19,2 km от km 103+060 до km 122+260 – от п.в. „Дерманци“ до п.в. „Каленик“ на път III-3005, обслужващ гр. Ловеч. Стойност на лота 165 млн. лв.
- **Лот 3** – 17,08 km от km 122+260 до km 139+340 – от п.в. „Каленик“ до п.в. „Плевен“ на път II-35, обслужващ гр. Плевен. Стойност на лота 163 млн. лв.
- **2 етап** – от п.в. „Плевен“ до п.в. „Поликрайще“ – 82,6 km, в него се обединяват лот 4, 5 и 6 с цена 699 000 000 лева или 357 398 507 евро при първоначална оценка от 260 000 000 евро.
 - **Лот 4** – 26,8 km от km 139+340 до km 166+144.09 – от п.в. „Плевен“ до п.в. „Летница“ на път III-301, обслужващ гр. Левски и природните забележителности „Крушунските водопади“ и „Деветашката“ пещера. Стойност на лота 231 млн. лв.
 - **Лот 5** – 23,2 km от km 166+144.09 до km 189+344 – от п.в. „Летница“ до п.в. „Павликени“ на път III-303, обслужващ гр. Павликени. Стойност на лота 197 млн. лв.
 - **Лот 6** – 32,6 km от km 189+344 до km 222+000 – от п.в. „Павликени“ до п.в. „Поликрайще“ на път I-5, обслужващ гр. В.Търново и гр. Г. Оряховица. Стойност на лота 271 млн. лв.
- **3 етап** – от п.в. „Поликрайще“ до п.в. „Белокопитово“ – 105,32 km, тук са обединени лотове 7, 8, 9 и 10. Строителството на този етап по първоначални оценки трябваше да струва 335 000 000 евро след което сумата бе коригирана на 970 000 000 лева или 496 000 000 евро. Към края на 2019 г. се извършва строителна дейност само на лот 10. За останалите лотове се очакваше отпускане на държавно финансиране след 2024 г, но на 11 декември 2019 г. министерският съвет поема ангажимент за осигуряване на 1.38 млрд. лева за изграждането на последните 88,9 километра от автомагистрала „Хемус“. С парите ще се плати изготвянето на технически проекти и изпълнение на строително-монтажните работи в отсечката в периода до 2022 г.
 - **Лот 7** – 43,6 km След пресичането на път I-5 Русе – Велико Търново до km 265 при пресичането с път II-51 Бяла – Търговище.
 - **Лот 8** – 33,5 km След пресичането с път II-51 Бяла – Търговище и е до връзката с път II-49 Търговище – Разград.
 - **Лот 9** – 11,9 km Участъкът е от пресичането с път II-49 до изграждащия се в момента участък Белокопитово – Буховци, при пресичането на път I-4 с път III-5102).
 - **Лот 10** – 16,32 km от km 310+940 до km 327+260 – от п.в. „Буховци“ до п.в. „Белокопитово“ на път I-2, обслужващ гр. Шумен. Стойността на лота е 119 785 000 лв. без ДДС.

Доизграждането на автомагистрала „Хемус“ се разглежда като стратегически проект, под чието въздействие се очаква да се ускори процесът на икономическо и социално сближаване на общинско, регионално и международно ниво. Строителството на автомагистралата ще окаже влияние върху регионалната икономика на района, с благоприятно въздействие върху бизнеса и създаването на нови работни места, както през плановия период 2021 – 2027 г, така и след това. Трасето на АМ „Хемус“ е част от Европейската пътна мрежа. Доизграждането ѝ ще облекчи изключително товаропотока и ще доведе до рязко намаляване на пътно транспортните произшествия по съществуващия в момента път.

До края на 2021 г. се очаква да се доизгради автомагистрала „Черно море“ до момента от която са изградени едва около 10 км. Предвижда се трасето на АМ „Черно море“ да започва при бъдещата връзка с АМ „Хемус“, в района на с. Слънчево, да

пресича Варненското езеро в най-тесната му част при гр. Белослав, да се свърже със съществуващата част от АМ „Черно море“ при с. Приселци и да направи връзка с края на АМ „Тракия“ при кв. „Ветрен“ на Бургас.

АМ „Черно море“ ще завърши автомагистралния пръстен на страната, а свързването на основните пътни направления на Северна и Южна България – АМ „Хемус“ и АМ „Тракия“ ще подобри достъпа на международния транзитен трафик до двете най-големи пристанища и международни летища – Варна и Бургас и на туристическия поток до цялото Черноморие.

Изпълнението на тези инфраструктурни проекти с регионално и национално значение, ще благоприятства социално-икономическото развитие на община Долни чифлик през плановия период в следните насоки:

1. При „нулева“ алтернатива съществуващите пътища и съществуващите комуникационно-транспортни връзки ще продължават да бъдат все по-натоварени с допълнителен трафик, увеличават се задръстванията, а оттам и вредните въздействия върху околната среда. С изнасяне на движението извън населените места се очаква подобряване параметрите на жилищната среда: повишаване чистотата на атмосферния въздух, намаляване на емисиите на шум, намаляване предпоставките за инциденти с МПС и техните товари, както на територията на община, така и на всички пряко и косвено свързани с трасетата;

2. Развитие на туризма в следните направления:

2.1. Морски и ловен туризъм – Черноморието и наличието на множество ловни бази;

2.2. Опознавателен, риболовен, спортен и екотуризм чрез богатите горски ресурси и уникалните защитени природни обекти; реките Камчия, Фъндъклийска и Двойница, във водите на Черно море, както и във всичките 5 язовира и 2 рибарника на територията на общината, в които риболовът е разрешен и възможен.; Еко Парк „Венелин“ притежава един от най-големите рибарници в България. Предлага голямо разнообразие от забавления – риболов, конна езда, каране на ATV и бѝги, стрелба с лѝк, разходка с лодка и др.; Сърф училище – село Шкорпиловци. Уиндсърф и кайтсърф училище Кампо съществува от 2006 год. и разполага с професионални инструктори с дългогодишен опит. Намира се на централния плаж в Шкорпиловци. Мястото е истинско находище за сърфистите, поради локалните термики. Училището разполага със съвременен сърф, уиндсърф и кайт оборудване, катамаран, моторна лодка, лѝк борд.

2.3. Културно-исторически туризъм. Ежегодно провежданите културни събития, свързани с местния колоритен фолклор, с поезията и морето ще предоставят достатъчно разнообразни тематични насочености не само за местната общност, но и за туристи от цялата страна и Европа, както и от съседна Турция.

2.4. Селски туризъм – балканските селища Солник, Голица, Бърдарево, Венелин, Гроздьово и крайморските Шкорпиловци, Старо Оряхово, Ново Оряхово, Рудник и Юнец предлагат отлични възможности за развитието на селския туризъм.

2.5. Винен и кулинарен туризъм чрез провеждащите се културни събития с международно, национално и регионално значение: националната седмица на морето пресъздаване на обичаи, регионални фестивали; ежегоден конкурс „Най-добър винопроизводител“ и др.

3. Повишаване на степента на изграденост на транспортната инфраструктура и качеството на предоставяните от нея услуги имат определящо значение за

пространствената организация на територията и функционирането на системата от населени места в общината, респективно социално-икономическото развитие и сътрудничество между районите и съставните им области.

4. Подобряване на транзитните потоци. Транзитните потоци се пренасят само от първокласните пътища и често се налага регионалната пътна мрежа да поема и техните функции.

5. Подобряване на структурата на заетостта;

6. Позитивно развитие по отношение на наличния човешки капитал;

7. Повишаване на инвеститорския интерес от страна на български и чуждестранни инвеститори;

8. Ускоряване на социално-икономическия растеж и елиминиране на острите регионални различия;

9. Подобряване условията за реализация на готовата продукция, благодарение на подобрената инфраструктура и изграждане на нови търговски връзки;

На очакваното влияние на проектите в посочените направления следва да се гледа като на възможности за общината да подобри своето социално-икономическо положение през следващите години. Това обаче са само потенциални възможности, които, за да се реализират на практика, е необходимо да се осъществява стратегическо и оперативно планиране в тези направления, да се формулират съответни цели и мерки в ПИРО, както при неговото разработване, така и при следващите му актуализации.

12. SWOT-анализ

За целите на стратегическата част на ПИРО, SWOT-анализът е разработен по основни сектори на социално-икономическата система на общината – стопански сектор, човешки ресурси, инфраструктурно развитие и опазване на околната среда.

Подобна детайлизация на SWOT-анализа позволява реалистичното формулиране на визията и приоритетите на ПИРО, както и конкретизация на отделните дейности и мерки в него.

Стремежът в анализа е на първо място да се обобщят силните страни, от които общината да се възползва максимално, за да постигне желания мултиплициращ ефект, който е в основата на интегрирания подход в регионалното и пространствено планиране. Необходимо е приоритетно насочване на ограничените общински ресурси в подкрепа и засилване на силните страни. Същият подход е задължителен като отношение, изразен в общински политики за преодоляване на слабите страни, разкрити чрез секторните SWOT – анализи. Особена важност на последния акцент трябва да бъде стремежът за недопускане на повтораемост в тези негативни страни. Известно е правилото на SWOT- матрицата, че силни страни, съчетани с благоприятни възможности, са предпоставка за постигането на по-голям ефект от планираните дейности; силни страни, в съчетание със заплахи от околната среда, са в състояние в голяма степен да намалят, да компенсират неблагоприятните последици. И обратното: слаби страни, съчетани с благоприятни възможности в средата, значително ще намалят очаквания ефект от предприеманите мерки. Най-лошата ситуация обаче би била, ако се съчетаят слаби страни със заплахи от средата. Тогава се получават и най-големите загуби, т.нар. мултипликационни „дефекти“.

SWOT – анализ на стопански сектор

Силни страни	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1. Благоприятно географско положение	5
2. Добри природо-климатични условия за развитие на земеделие и животновъдство.	5
3. Екологично чиста природа.	5
4. Обновена и обновяваща се техническа база в селското стопанство	4
5.Наличие на производствен опит и традиции в селското стопанство.	4
6.Добра транспортна достъпност – през територията преминава европейски път Е-87 и в близка перспектива – автомагистрала „Черно море“ и „Хемус“	5
7.Относително добри транспортни връзки между населените места	3
8.Развита транспортна инфраструктура – ж.п.гара от паневропейски коридор № 8, автомобилен транспорт, комуникации	5
9.Наличие на природни забележителности, защитени паркове, пространства и местности с богата флора и фауна и разнообразен дивеч, с излаз на Черно море, които правят общината атрактивна за развитие на значителен брой форми на туризъм.	5

Слаби страни	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1.Влошени демографски показатели	4
2.Незадоволителна образователно-квалификационна структура на заетите лица	5
3.Дефицит на предприемаческа култура, знания и умения	4
4.Ниска производителност на труда	5
5.Ниски доходи на населението	4
6.Липса на активна политика за привличане на крупни инвеститори в местната икономика	3
7.Висока миграция и обезлюдяване на малките населени места	5
8.Намаляване на водните ресурси	4
9.Осоляване на сладки води и почви	5

Възможности	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)

1.Активно провеждане на насърчителна държавна политика по отношение на МСП, земеделието и животновъдството.	4
2.Макроикономическа стабилност, устойчиви стойности на валутния курс и ниска инфлация.	3
3.Използване финансовите инструменти на ЕС за модернизация в селското стопанство и повишаване конкурентноспособността на местната икономика.	5
4.Облекчаване на условията за кредитиране в икономиката.	3
5.Възстановяване и развитие на модерното поливно земеделие и биологичното земеделие.	3
6.Развитие на културен, рекреационен, спа-, еко-, ловен и риболовен туризъм.	5
7.Усвояване на термалните минерални извори, чрез създаване на балнеоложки центрове за възстановяване и рехабилитация, таласотерапия	5
8.Привличане на външни инвестиции на базата на доброто геостратегическо разположение и наличието на близки пазари.	4
9.Привличане на съфинансиране от външни източници за решаване проблемите на територията чрез развитие формите на публично-частното партньорство.	3
Заплахи	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1.Риск от природни бедствия и влошаване на климатичните условия	2
2.Силни деструктивни промени в демографската ситуация на територията.	4
3.Слаба, или недостатъчна намеса на държавата за подпомагане на селското стопанство, затруднен достъп до финансов ресурс.	4
4.По-висока финансова подкрепа за субсидиране на земеделие в съседни страни, извън територията на ЕС	3
5.Силна външна конкуренция и фалит на дребните селскостопански производители	3

От SWOT- анализа на „Стопанския сектор“ е видно, че Община Долни чифлик разполага с голям набор от уникални и силно въздействащи предимства, значителната част от които представляват силните страни. Повечето от тях са следствие на обективните характеристики от географско-климатично естество. Изключително важни са и предимствата от субективно естество, но и на двата вида предимства не може да се разчита безусловно. Обяснението е елементарно – подобни “безспорни” предимства са характерни и за голяма част от другите съседни общини. Това налага постоянни и координирани усилия на местно ниво за мултиплицирането на тези характеристики. Те могат да се подсилят и с интензифициране на контактите на общината със съседните ѝ територии. Практически най-силните страни са свързани с

развитието на селското стопанство, туризма и усвояването на богатата гама минерални води, на които в следващия планов период следва да се акцентира сериозно.

Методично, последователно и в дълъг период от време следва се работи върху най-съществените слаби страни – влошени демографски показатели, обезлюдяване на малките населени места, незадоволителна образователно-квалификационна структура на заетите лица, ниски доходи на населението и пр.

Идентифицираните възможности да дефинирани, но те са известни на общината и местната общност и до този момент. В този смисъл активното използване финансовия ресурс на ЕС би довел до повишаване конкурентноспособността на местната икономика, усвояване на минералните извори чрез използване на целия възможен арсенал от действия по привличане на чуждестранни инвеститори, вкл. и частни, надграждане по отношение на един от най-доходоносните икономически сектори – туризма, в посочените разновидности.

Заплахите са относими най-вече към сериозни макроикономически негативни събития, които е естествено да се преодоляват в партньорство на регионално, национално и съюзно ниво. Особено сериозна е заплахата от силна външна конкуренция и фалит на дребните селскостопански производители, както и силни деструктивни промени в демографски план.

SWOT- анализ на сектор „Човешки ресурси“.

Силни страни	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1.Наличие на евтина работна ръка.	4
2. Много добър междуетнически диалог.	5
3.Добре функционираща образователна и социална системи.	4

Слаби страни	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1.Тенденция за формиране на устойчива структурна безработица.	5
2.Ниско образователно равнище на населението и осезаемо отсъствие на квалифицирани човешки ресурси.	5
3.Трайно негативни демографски тенденции.	5
4.Ниско развита община по показател „индекс на човешко развитие.	5

Възможности	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)

1.Достъп до европейско финансиране и програми за развитие на човешките ресурси.	4
2.Участие в програми за обучение на работното място и програми за професионално обучение.	3
3.Развитие на системите за дистанционно обучение и информационно-комуникационните технологии.	4
4.Интензивно развитие на местния капацитет и потенциал.	4
5.Подобряване на образователното равнище на малцинствата и социално слабите.	3
6.Оптимизиране на образователната система спрямо потребностите на труда на пазара.	5
Заплахи	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1.Влошаване на образователната и професионална структура на заетите по отношение на новите технологии	4
2.Маргинализиране и обединяване на малцинствените групи	5
3.Нарастващо отчуждаване между публичните институции и гражданите, политическа апатия и неразвито гражданско съзнание	5

От SWOT- анализа на този сектор могат да се направят следните заключения: силните страни с поддържаща относителна тежест и устойчивост са малобройни.

Слабите страни са изключително сериозни и преобладаващи. Сред тях с най-голяма тежест за общината се открояват устойчивата структурна безработица, ниското образователно равнище на населението и отсъствие на квалифицирани специалисти, както и негативните демографски тенденции.

Сериозен потенциал за растеж са развитието на информационно-комуникационните технологии и достъпа до европейско финансиране и програми за развитие на човешките ресурси.

И трите идентифицирани заплахи са много сериозни, като минимизирането на евентуалните последствия могат да бъдат плод на мащабни и резултатно ориентирани политики в поредица от сфери на общественото развитие.

SWOT- анализ на сектор „ Развитие на инфраструктурата и опазване на околната среда“.

Силни страни	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1.Развита транспортна инфраструктура.	4
2.Добра транспортна свързаност между общинския център и съставните села.	4

3.Осигуреност на населението с питейна вода.	4
4.Добро състояние на почвите, повърхностните води и атмосферния въздух.	4
5.Съхранена разнообразна природа.	5

Слаби страни	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1.Липса на канализация в населените места и пречиствателни станции за отпадъчни води.	3
2.Амортизирана и остаряла урбанизирана среда.	4
3.Незадоволително състояние на третокласната и четвъртокласна пътна мрежа.	4
4.Незадоволително състояние на инфраструктурата на здравеопазването.	4

Възможности	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1.Въвеждане на съвременни технологии, позволяващи реализацията на мерки за енергийна ефективност.	3
2.Повишаване инвестиционната активност за използване на алтернативни енергоизточници.	5
3.Рационално използване на ресурса от минерални води.	5
4.Подобряване на техническата инфраструктура.	5
Заплахи	Оценка(5 – много важен фактор; 1 – маловажен фактор)
1.Забавяне процеса на децентрализация в управлението на страната	3
2.Промяна в националната политика за финансиране на инфраструктурата, която да лиши общината от финансов ресурс.	4

От SWOT- анализа на сектор „Развитие на инфраструктурата и опазване на околната среда“, следват следните изводи:

Качеството на отделните елементи на инфраструктурата може да се определи като задоволително, но твърде далеч от съвременните показатели. Като силни страни следва да се очертаят и съхранената разнообразна природа, осигуреността на населението с питейна вода и доброто състояние на важните екологични компоненти – атмосферен въздух, почви и повърхностни води.

В същото време наличната енергийна инфраструктура се нуждае от реконструкция, тревожно е състоянието на третокласната и четвъртокласна пътна мрежа, която в значителни участъци се нуждае от рехабилитация. Канализационната система е в началото на изграждане и покрива малка част от населението. Тези неизчерпателно упоменати проблеми изискват солидна подготовка, дълъг времеви период за преодоляването им и сериозен финансов ресурс.

Тъкмо поради посочената проблематика е налице известен скептицизъм в предлаганите възможности. С по-висока степен на заплахата е оценена опасността от намаляване размера на субсидиите и целевите трансфери от Републиканския бюджет.

13. Взаимовръзки на анализа с резултатите от проведения хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие

Хоризонталният социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие е изготвен за нуждите на Оперативна програма за регионално развитие и други програми, финансирани със средства от ЕСИФ, Националната стратегия за регионално развитие на Република България, Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2, Националната концепция за пространствено развитие и Регионалните схеми за пространствено развитие на район от ниво 2 за периода след 2020 г.

Основната цел на анализа е насочена към подобряване на интеграцията и взаимовъзрзаността между секторните политики в полза на регионалното развитие и икономическия растеж и обвързването им с националното пространство. Социално-икономическият анализ на районите поставя основите на секторните анализи по отношение на общите параметри на развитие, но не може и не следва да ги замени.

Извършеният анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Долни чифлик във връзка с подготовката на Плана за интегрирано развитие на общината през плановия период 2021 – 2027 г., показва силни взаимовръзки с проведения през 2019 г. хоризонтален социално-икономически анализ на районите на национално ниво от Националния център за териториално развитие.

Тези взаимовръзки са налични и могат да се идентифицират по отношение на:

1. Тематичният обхват на хоризонталния социално-икономически анализ на районите на национално ниво и тематичният обхват на анализа на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Долни чифлик.

Тематичният обхват на хоризонталния социално-икономически анализ покрива значителна част от основните тематични направления на ПИРО: икономическо развитие; демографски анализ; инфраструктурно развитие; развитие на социалната сфера и човешките ресурси (образование, здравеопазване, социални услуги, заетост и безработица, пазар на труда); инвестиции; култура и културно наследство; екологично състояние и рискове, административен капацитет;

2. Методологията и методиката на извършване на социално-икономически анализ на районите на национално ниво и анализа на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Долни чифлик;

3. Основните източници на достоверна информация и данни за разработване на двата анализа;

4. Времевия обхват на анализите;

5. Резултатите и изводите от извършения социално-икономически анализ на районите на национално ниво и анализа на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Долни чифлик.

Налице е единство, или сходство в основните изводи от двата анализа:

1. Демографската ситуация не предполага оптимистични прогнози. Демографската ситуация в страната и в общината се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност, отрицателен естествен и механичен прираст. Влошен е общият коефициент на възрастова зависимост. Неблагоприятни са тенденциите в структурата на населението, като това в трудоспособна възраст (между 15 и 64-годишна възраст) намалява значително, а абсолютният и относителен дял на населението на възраст над 65 години нараства. Поради намаляване на раждаемостта в абсолютни стойности намалява населението до 14 годишна възраст, което води до намаляване на броя на учениците и налага закриването на отделни учебни заведения. Наложителна е реорганизация на системата за предучилищно и училищно образование, като се осигури равен достъп до образование за всички и се предотврати отпадането на децата от училище. Основен фактор за дела на отпадналите ученици както в страната, така и в общината е наличието на големи ромски общности в съответната територия;

2. Неравномерното разпределение на населението по области в страната и по населени места в община Долни чифлик ще продължи. Ако не се вземат спешни мерки за осигуряване на заетост и подобряване на условията на живот, ще се ускорят процесите на обезлюдяване на малките населени места;

3. Пазарът на труда в страната и в общината показва известно подобрение. Налице е нарастване на коефициента на икономическа активност и на коефициента на заетост за страната като цяло. Коефициентът на безработица намалява. За община Долни чифлик обаче, посочените параметри са в тревожни нива. Влошаването на възрастовата структура на населението рефлектира върху размера и качеството на трудовите ресурси. Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения на заетите, поражда необходимостта от насърчаване на ученето през целия живот. Сравнително ниски са стойностите на показателя население на възраст 25-64 години с висше образование, като за община Долни чифлик те са по-ниски както спрямо този показател за страната, така и за Северен централен район като цяло;

4. Степента на регионално развитие зависи изключително от развитието на градовете. В конкретния случай определящо за развитието на община Долни чифлик е развитието на общинския център. Долни чифлик обаче е слабо урбанизирана

община и попада в групата общини, които според Закона за регионалното развитие са обект на целенасочена подкрепа. В тези райони общините и населените места се обезлюдяват с по-бързи темпове, задълбочават се негативните демографски тенденции, затруднява се функционирането на пазара на труда, на системите на здравеопазването, образованието и социалните услуги. Населението в тези райони с неговите демографски характеристики е по-уязвимо и по-застрашено от бедност и от по-голям риск от социално изключване;

5. Здравеопазването трудно преодолява системните си слабости. Сериозен проблем в здравеопазването е отдалечеността на отделни малки населени места от мястото на предлагане на медицинска помощ (първична, специализирана, болнична, спешна и неотложна). Повишаването на здравната култура, особено сред малцинствените групи, които се характеризират с ограничен достъп до здравни услуги, е сериозно предизвикателство;

6. Социалната система покрива широк спектър от услуги, предоставени в общността и в специализирани институции за нуждаещите се групи от населението и ориентирани към пълноценно удовлетворяване на потребностите им в среда, близка до домашната;

7. Инвестициите в спортна инфраструктура са инвестиции в здравето на нацията;

8. Културните прояви и културните институции са с богати традиции, а ролята на културата като фактор за подобряване качеството на живота и за постигане на устойчиво развитие непрекъснато нараства. Читалищата, като призната обществена културна институция, имат специфична мисия за съхранение и развитие на традиционните културни ценности;

9. Културното наследство е основен извор на национална идентичност. Характерно за културата в районите на България и в община Долни чифлик е нейното многообразие, проявяващо се в недвижимите и движимите културни ценности, в „нематериалното културно наследство“. Сравнително малко са реализираните проекти за реставрация, адаптация и социализация на археологическите и природни забележителности;

10. Техническата инфраструктура е структуроопределяща за териториалното развитие. Доизграждането на автомагистралите ще осигури по-рационална пространствена организация на транспортната мрежа, а за община Долни чифлик от голямо значение за ускоряване на социално-икономическото развитие ще има доизграждането на автомагистралите „Хемус“ и „Черно море“. Въпреки съществените усилия за подобряване на енергийните характеристики на сградите - частни и публични, все още разхищението на енергия в сградния фонд в страната и в общината е много голямо. В програмите за енергийна ефективност е необходимо да се залагат мерки не само за подобряване на енергийните характеристики на сградите, но и за подобряване на ефективността на сградните инсталации. Сериозен проблем за страната и за общината е високото ниво на загуби на вода, което показва неефективно използване и разхищение на ресурсите от питейна вода, дължащо се преди всичко на амортизацията на водопреносната мрежа. Процесът на отвеждане и пречистване на отпадъчните води изостава;

11. Широколеновият достъп до интернет е един от основните инструменти за подобряване на икономическото и социално благосъстояние на населението и за преодоляване на териториалните дисбаланси в страната и в общината. Разпространението на широколеновия достъп позволява и прави лесно достъпни икономическите и социалните ползи от информационните и комуникационните технологии (ИКТ), свързани и с преодоляване на пречките в разстоянието и развитието, особено на по-отдалечените населени места;

12. Компонентите на околната среда са в относително добро състояние;

13. Територията на страната и на общината се отличават с голямо биоразнообразие, защитени зони и защитени територии;

14. Климатичните промени и природните бедствия заплашват да се превърнат в реална пречка пред икономическото и социално развитие на регионите и на общината;

15. Предимства и неусвоен потенциал съществуват в почти всички сектори на социално-икономическия живот на страната и на община Долни чифлик.

Именно наличието на тези взаимовръзки показва общия характер и важността на разкритите проблеми както на регионално, така и на общинско равнище. Това потвърждава необходимостта от единен подход и съгласуване на стратегическите планови документи на всички равнища – национално, регионално и местно, за най-ефективно разрешаване на идентифицираните проблеми през плановия период 2021 – 2027 г.

Част: II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК ЗА ПЕРИОДА 2021 - 2027 г.

Целите и приоритетите за развитие на община Долни чифлик за посочения период от време са съществена и най-важна част от Плана за интегрирано регионално развитие. За да бъдат правилно и точно определени, те трябва да бъдат естествено и логично продължение на ВИЗИЯТА за развитие на територията и местната общност.

Тя представлява идея, представа за желано и достижимо състояние и своеобразен поглед в бъдещето. Същата е консолидирана и обобщена представа/желание на идентифицирана общност за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава.

Обобщено отразено, жителите на община Долни чифлик искат да имат „работа и по-висок жизнен стандарт“, да обитават „добре устроена жизнена среда“ и да чувстват „сигурност“ за живота си и за бъдещето на децата си. На тази основа е формулирана и визията за развитие на общината:

Община Долни чифлик – модерен административен, културен и туристически център по Черноморското крайбрежие, с оптимална среда за развитие на бизнеса и пълноценна реализация на човешкия фактор, с добре развито селско и горско стопанство, привлекателна за младите хора, инвеститори и туристи, осуряваща сигурност, чиста околна среда и висок жизнен стандарт за своите граждани.

Формулирана по този начин, тя отразява в средносрочен план перспективите пред регионалното и пространствено развитие на общинските територии, на основата на налични икономически и социални фактори и преодоляване на видимите различия между градските и селски местообитания.

За разлика от твърде общите характеристики на визията, целите и приоритетите следва да са съобразени с местните потенциали за развитие и да обективират разрешаването на конкретната проблематика на конкретната местна общност. Задължително условие за дефинираните приоритети е да са в унисон с предвижданията на НКПР и другите секторни политики, но не да ги преповтарят, а детайлизират и конкретизират, съобразно местните специфични условия. Само по този начин може да се гарантира връзката между националния, регионалния и местен стратегически интерес, чрез който се гарантира дължимия интегритет. Естествено е да бъдат изведени няколко ключови приоритети, които да гарантират постигането на желаните резултати и взаимовръзката между настоящия План и стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива.

Или, казано по друг начин, обобщавайки местните потенциали за развитие и разрешаване на конкретни проблеми на местната територия и общност, стратегическите цели са формулирани по-общо, а приоритетите представляват конкретните направления и дейности, които следва да се отработят, за да се изпълнят целите и визията. Всеки приоритет е свързан с конкретна стратегическа цел и представлява практически по-краткосрочно средство за постигането ѝ.

Избраните в настоящия План ключови приоритети спомагат за постигане на дължимата концентрация и видим ефект са на базата на описаните в предходния раздел потенциали и местни специфики.

С настоящия План се приемат следните **СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ**:

Стратегическа цел I: Развитие на конкурентноспособна местна икономика;

Стратегическа цел II: Изграждане на ефективна техническа инфраструктура за постигане на устойчиво развитие;

Стратегическа цел III: Осигуряване на необходимата среда за развитие на човешките ресурси в общината;

Стратегическа цел IV: Повишаване ролята на местната власт за ускоряване развитието на общината.

На посочените стратегически цели съответстват следните **ОСНОВНИ ПРИОРИТЕТИ**:

Приоритет 1. Растеж, надграждане и модернизация на общинската икономика и постигане на конкурентоспособност, намаляване на безработицата и подобряване стандарта на живот на хората;

Приоритет 2. Развитие на инфраструктурата като фактор за стабилизиране на икономическите и социалните процеси в населените места на общината;

Приоритет 3. Развитие на социалната сфера, на човешките ресурси и подобряване на жизнената среда;

Приоритет 4. Изграждане на ефективна и прозрачна администрация в общината и повишаване капацитета на местната власт.

В съответствие с използването на интегрирания подход за планиране на регионалното и пространственото развитие, стратегическите цели и приоритетите в ПИРО са съгласувани и предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, залегнали в заданието на Общия устройствен план за развитие на територията.

Планът за интегрирано развитие на община Долни чифлик е разработен като част от общата система от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие. Тя е в унисон с предвижданията на Националната концепция за пространствено развитие и другите секторни политики в страната.

Така изложени и формулирани, целите и приоритетите на настоящия ПИРО са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като са обвързани с постигането на конкретни резултати за територията на община Долни чифлик. Те отразяват местните потенциали за развитие и са съсредоточени върху решаването на конкретните местни проблеми. Приоритетите, дефинирани в ПИРО логически произтичат от аналитичната част на документа, като са фокусирани върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите е свързан със съответна стратегическа цел и представлява по-краткосрочна и конкретна цел, която води до постигането на по-общата стратегическата цел. Основните приоритети на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик за периода 2021– 2027 г. се декомпозират на конкретни мерки и дейности за тяхното постигане. Постигнато е пълно съответствие с изискванията на методологията.

Основните приоритети на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик за периода 2021– 2027 г. се декомпозират на конкретни мерки и дейности за тяхното постигане.

Първи основен приоритет: Растеж, надграждане и модернизация на общинската икономика и постигане на конкурентоспособност, намаляване на безработицата и подобряване стандарта на живот на хората.

Конкретните мерки/дейности по първи основен приоритет са следните:

<i>Мярка</i>	<i>Дейност</i>
1.1. Привеждане на плановия процес и на стратегическите планови документи на общината в съответствие с приоритетите на ЕС, на страната и на СИРП	
1.2. Поддържане на регулационните планове, кадастралните и специализираните карти за устройствено планиране на територията на община Долни чифлик	
1.3. Изработване на общ и подробни устройствени планове	1.3.1. Изработка на ОУП

с оглед преодоляване липсата на съгласуваност между устройственото и стратегическото планиране на територията	1.3.2. Изработване на подробни УП
1.4. Поетапно изработване на многослойна географско-информационна система (ГИС модел), като инструмент за пространствен анализ	
1.5. Интензифициране работата на туристическия информационен център.	
1.6. Разработване на годишни програми за развитие на туризма	
1.7. Създаване на нови туристически продукти	
1.8. Разширяване на легловата база в туризма	
1.9. Разработване на проекти по оперативни програми на ЕС с туристическа насоченост и на съвместни проекти по въпросите на туризма с други общини	
1.10. Взаимодействие и членство на общината в туристически организации и сдружения за управление на туристическия район	
1.11. Рекламирање на туристическите продукти на общината, на туристически борси и изложения	
1.12. Разработване на рекламни материали за туристическите обекти в общината	
1.13. Подкрепа на фермерите в общината за организиране на обученията относно европейските изисквания и стандарти в растениевъдството и животновъдството и условията за реализация на селскостопанската продукция на пазарите в общността	
1.14. Съдействие на фермерите за провеждане на обученията за стимулиране на биологично земеделие	
1.15. Съдействие на фермерите за разширяване на площите, предназначени за развитие на биологично земеделие	
1.16. Подкрепа на фермерите за увеличаване площите на трайните насаждения	
1.17. Предоставяне на пасища, мери и ливади от общинския поземлен фонд за насърчаване създаването на специализирани ферми за говедовъдство и овцевъдство	
1.18. Идентифициране на подходящи общински сгради и терени с възможности за продажба, отстъпване право на строеж, даване под наем или концесия, както и предоставяне за безвъзмездно ползване	
1.19. Институционална и логистична подкрепа за разширяване на съществуващи и разкриване на нови производства	
1.20. Провеждане на политика за привличане на нови	

инвестиции за развитие икономиката на общината	
1.21. Изготвяне и разпространение на информационни материали за потенциални инвеститори	
1.22. Съдействие на бизнеса за поддържане и създаване на нови работни места	
1.23. Провеждане на регулярни срещи на ръководството на общината с представители на бизнеса при изготвяне на инвестиционните програми	
1.24. Подобряване на публично-частното партньорство във всички сфери на социално-икономическия живот	
1.25. Разработване на инвестиционен профил на общината и представянето му в интернет сайта на общината	
1.26. Обособяване на КК „Шкорпиловци“ за зона за прилагане на интегриран подход	
1.27. Биологична рекултивация на общинското депо за битови отпадъци в гр. Долни чифлик	
1.28. Проектиране и изграждане на площадки, свързани с дейностите по управление на отпадъците	
1.29. Ликвидиране на нерегламентирани сметища	

Втори основен приоритет: Развитие на инфраструктурата като фактор за стабилизиране на икономическите и социалните процеси в населените места на общината.

Конкретните мерки и дейности по втори основен приоритет са следните:

<i>Мярка</i>	<i>Дейност</i>
2.1. Създаване на център за изкуства и занаяти в гр. Долни чифлик	
2.2. Интегрирано управление на водите в гр. Долни чифлик чрез реконструкция на водопроводната и канализационни системи – трети етап.	
2.3. Благоустрояване на централен площад в с. Старо Оряхово и изграждане и възстановяване на зона за обществен отдих – парк „Армейски“ в гр. Долни чифлик	
2.4. Рехабилитация и модернизация на системи за външно изкуствено осветление на община Долни чифлик	
2.5. Подобряване на образователната инфраструктура в община Долни чифлик – изграждане на многофункционална спортна площадка и благоустрояване на прилежащи площи в СУ „Васил Левски,“ – гр. Долни чифлик и доставка и монтаж на елементи на градското обзавеждане в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с. Старо Оряхово	
2.6. Благоустрояване на площад „Тича“ в гр. Долни чифлик	
2.7. Рехабилитация и реконструкция на обект: ул.	

„Еделвайс“ част от общинска пътна мрежа на община Долни чифлик – цялостно преасфалтиране	
2.8. Изграждане на ПСОВ на с. Шкорпиловци и довеждащи канализационни колектори	
2.9. Изграждане на ПСОВ Долни чифлик – Старо Оряхово	
2.10. Рехабилитация на вътрешно разпределителна водоснабдителна мрежа с. Шкорпиловци	
2.11. Текущ ремонт на ДГ „Пламъче“ с. Пчелник, общ. Долни чифлик	
2.12. Изграждане на пристройка към основна сграда и изграждане на пристройка и реконструкция на физкултурен салон към СУ „Васил Левски“ гр. Долни чифлик	
2.13. Възстановяване на пътни настилки в община Долни чифлик	
2.14. Изграждане на детски площадки, кътове за отдих и фитнес на открито в община Долни чифлик	
2.15. Реконструкция на водопроводна мрежа	
2.16. Реконструкция на улична мрежа	
2.17. Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в общински сгради	
2.18. Изграждане на нова водопроводна мрежа.	
2.19. Реконструкция и рехабилитация на общински пътища	
2.20. Интегрирано управление на водите чрез реконструкция на водопроводната и канализационни системи	
2.21. Изграждане на нова канализационна мрежа	
2.22. Поетапно свързване на водопроводната мрежа на с. Солник и на с. Бърдарево с водопровод „Камчийски пясъци“	
2.23. Поетапно проектиране и строителство на улици във вилната зона на с. Шкорпиловци	
2.24. Ново строителство, или реконструкция на съществуващи селскостопански пътища, алеи и пешеходни пътеки, вкл. и прилежащите им пътни съоръжения	
2.25. Благоустрояване и разширяване при необходимост на гробищните паркове в общината.	
2.26. Изграждане на защитни стени и други съоръжения за борба с ерозията	
2.27. Почистване коритата на реките с цел превенция от наводнения и предотвратяване на свлачищни процеси	
2.28. Проектиране, внедряване и развитие на нови технологии в енергетиката от възобновяеми енергийни източници	
2.29. Използване на съществуващи и внедряване на нови технологии за енергийна ефективност	
2.30. Реконструкция на водопроводна и улична мрежа по улица „Орлов камък“ и улица „Камчийска долина“ – с.	

Горен чифлик	
2.31. „Рехабилитация и реконструкция на улица „Иглика“ , с. Гроздьово“	
2.32. „Възстановяване на пътни настилки в община Долни чифлик – с.Венелин – улица от о.т.т 186 до о.т. 226; с. Горен чифлик – ул. Странджа (от о.т. 52 до о.т. 46); с. Гроздьово – ул. „Мак“ (о.т. 132 – о.т. 121)“	
2.33. Подкрепа за инфраструктура и дейности за подобряване средата на живот и опазване на околната среда чрез ефективно използване на екологичните дадености	2.33.1. Основен ремонт на ул. „Братя Шкорпил“, с. Шкорпиловци 2.33.2. Ремонт на пешеходната алея в КК „Шкорпиловци“ 2.33.3. Проектиране и изграждане на зона за отдих в КК „Шкорпиловци“

Трети основен приоритет: Развитие на социалната сфера, на човешките ресурси и подобряване на жизнената среда.

Конкретните мерки и дейности по трети основен приоритет са следните:

3.1.Мярка	Дейност
3.1. Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Долни чифлик – Патронажна грижа	
3.2. Развитие на териториална и местна идентичност на община Долни чифлик	
3.3. Топъл обяд в условията на пандемията от COVID-19	
3.4. Услуги за ранно детско развитие в Общностен център за деца в риск от 0 до 7 години и техните семейства в община Долни чифлик	
3.5. Изграждане на 4 броя центрове за настаняване от семеен тип	
3.6. Създаване на условия за повишаване броя на медицинските практики в общината, разширяване обема на предлаганите здравни услуги и осигуряване на по-висока мобилност на медицинските услуги	
3.7. Подобряване на системата на училищната и социално-битова среда в системата на образованието	
3.8. Улеснен достъп за предучилищно и училищно образование	
3.9. Обновяване на материално-техническата база в образователните институции	
3.10. Увеличаване видовете на социалните услуги и повишаване на качеството им	
3.11. Развитие и обогатяване на културния календар и художествената самодейност	
3.12. Активно съдействие за развитие на съществуващи и	

откриване на нови дейности в читалищата и пенсионерските клубове	
3.13. Изграждане на нови и адаптиране на действащи спортни съоръжения и площадки в детските градини и училищата към изискванията за безопасност и функционалност	
3.14. Изграждане на здравен кабинет в с. Венелин.	
3.15. Изграждане на 5 броя центрове за настаняване от семеен тип и един дневен център за пълнолетни лица с увреждания.	

Четвърти основен приоритет: Изграждане на ефективна и прозрачна администрация в общината и повишаване капацитета на местната власт.

Конкретните мерки и дейности по четвърти основен приоритет са следните:

<i>Мярка</i>	<i>Дейност</i>
4.1.Изграждане на нова административна култура чрез ефективни действия на публичност в административното обслужване.	
4.2.Доизграждане на електронна свързаност с всички населени места в общината	
4.3.Обогатяване и редовна актуализация на официалния сайт на общината	
4.4.Повишаване квалификацията и уменията на общинската администрация чрез всички възможни форми на присъствено и дистанционно обучение	
4.5.Внедряване на нови административни електронни услуги- да се упоменат	
4.6. Развитие и усъвършенстване на комплексното административно обслужване.	
4.7. Ефективна и пълноценна работа на общината в Единния портал за достъп до електронни административни услуги.	
4.8. Спазване на строга финансова дисциплина чрез икономично и ефективно разпределение на разходите и финансовия ресурс	
4.9. Прилагане на разумна местна данъчна политика	
4.10. Достигане и поддържане на достатъчно висок кредитен рейтинг с възможности за ползване на дългови финансови инструменти	
4.11. Увеличаване на приходите в общинския бюджет чрез по-високи постъпления от действията по управление и разпореждане с общинска собственост	
4.12. Увеличаване събираемостта на просрочени и текущи задължения от юридически и физически лица	
4.13. Развитие и обогатяване на международните контакти с цел реализиране на дългосрочни сътрудничества по проекти, финансирани от Оперативните програми на Европейския съюз.	

4.14. Извършване пряко от общината на управление на битовите отпадъци със собствена материално-техническа база.	
---	--

Част III. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.

Като управленска категория, комуникационната стратегия включва всички инструменти и процеси, които спомагат да се достави очакваното послание към правилните индивиди – физически лица и институционални представители по максимално ефективен начин. Съставните части на всяка комуникационна стратегия се идентифицират с: целева аудитория; цел на комуникационната стратегия; принципи на стратегията; комуникационно послание; форми и канали на комуникация.

Целевата аудитория на Комуникационната стратегия е населението на община Долни чифлик. Комуникационната стратегия трябва да повиши информираността на местната общност за визията, целите, приоритетите и мерките на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик за периода 2021 – 2027 г.

Основната цел на Комуникационната стратегия е да стимулира съпричастността и участието на населението на община Долни чифлик и на структурите на гражданското общество, развиващи дейност на нейната територия, във всички етапи - при разработването, приемането и изпълнението на ПИРО за периода 2021 – 2027 г. Едновременно с това е насочена и към подкрепа за изграждане на облик на община като активна страна в провеждането на политики за усъвършенстване на териториалното и пространствено развитие и формирането на позитивни нагласи към дългосрочното стратегическо планиране. Комуникационната стратегия се разработва в помощ на развитието и поддържането на добронамерени и ефективни взаимоотношения с гражданите и техните сдружения; неправителствените организации; външните инвеститори; бизнеса, който развива своята дейност на територията на общината; на осигуряването на информация, необходима за идентифициране на възникващи проблеми, повишаване нивото на разбиране, генериране на подкрепа за инициативите на местната власт за успешната реализация на ПИРО.

Комуникационното послание е, че ПИРО се разработва в интерес на всички групи от населението, за да се превърне община Долни чифлик в развиващ се район с добри икономически, социални и екологични условия в населените места, в привлекателно място за живот, работа и почивка, с оптимална среда за развитие на бизнеса и за пълноценна реализация на човешкия фактор и че само с широката обществена подкрепа и участие тази цел може да бъде постигната.

Основните принципи на комуникационната стратегия са: публичност и създаване на условия за провеждане на дебати; предоставяне на балансирана и обективна информация на целевата аудитория; осигуряване на възможност гражданите да изразяват своите очаквания и предложения; защита на обществените интереси; изграждане на съпричастност в населението и структурите на гражданското общество към проблемите на общината и мотивирането им за участие в нейното управление; прозрачност и информираност; ефективност на дейностите по стратегията.

Формите на комуникация при осъществяване на комуникационната стратегия са публични дискусии, презентации, фокус-групи, печатни материали, а основни комуникационни канали са интернет -страницата на общината и регионалните

Планът за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021-2027 г. се разработва, обсъжда и съгласува със заинтересованите органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината. Главната цел на действията за прилагане на принципа на партньорството е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на изработването и изпълнението на ПИРО за очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на неговата реализация.

Реалното участие на икономическите и социални партньори на общината във всички етапи на разработване, изпълнение, наблюдение, оценка и актуализация на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик за периода 2021 – 2027 г. се препоръчва като задължително условие за успешната му реализация, защото:

1. Партньорите могат да имат важни знания в определена икономическа и социална сфера на развитие, която може да бъде слабо позната на общинските служители, които не са се сблъскали често с подобна конкретика;
2. Партньорите контролират капитала и човешките ресурси;
3. Партньорите са заинтересовани от развитието на своята община, защото икономическият растеж в общината означава и увеличение на техните доходи;
4. Участието на партньорите при подготовката, съгласуването, обсъждането и контрола на изпълнението гарантират прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на ПИРО;
5. Чрез участието на партньорите, ПИРО се обогатява както с друга гледна точка, освен тази на местната власт, така и с инструментите на гражданското общество, които се основават на прякото участие на гражданите и техните организации в управлението на общината.

Поддържането на изградените вече ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се постигне по-голяма икономическа

целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на средства.

Участието на обществеността в процесите по разработване, наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО може да създаде благоприятни очаквания за бързото икономическо и социално развитие на община Долни чифлик. Положителните икономически очаквания могат да увеличат преките инвестиции и да увеличат позитивното въздействие на обществената политика.

Планът за интегрирано развитие на Община Долни чифлик за периода 2021 – 2027 г. се разработи чрез прилагане на принципа на партньорство. Това включи информиране на всички заинтересовани страни. Предостави се възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения както чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, така и чрез работа във фокус-групи и организиране на публични дискусии със социалните и икономически партньори и гражданското общество.

Обменът на мнения и информация се състоя и чрез провеждане на анкети, вземане на интервюта, допитвания и отзиви, с кметовете и кметските наместници в населените места в общината, с общинските съветници, с представители на общинската администрация, на бизнеса, с представители на образователните и социални институции, на неформални структури на гражданското общество, с граждани. Спазването на принципите на партньорство и осигуряване на информация и публичност се осъществяват чрез следните конкретни действия:

1. Представяне в подходяща форма на информация за предвижданията на Плана за интегрирано развитие за периода до 2027 г., за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на общината и реализацията им и очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта на човешките ресурси, на инфраструктурата и околната среда;

2. Фокусиране вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проекти на тази основа в публичния сектор, насочени към подобряване на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса;

3. Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред Кмета, Общинския съвет, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване висока ефективност при изпълнението на ПИРО;

4. Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на общината, за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност за общината;

5. Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за реализация на ПИРО.

Основната цел на прилагането на принципите на информираност и публичност във връзка с ПИРО е да се повиши обществената осведоменост, както и прозрачността относно прилагането на мерките за местно развитие. Осигуряването на нужната информация и публичност е основна предпоставка за успешното разработване и изпълнение на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик за периода 2021 – 2027 г. В началния етап на разработване на Плана обществеността беше приканена да споделя предложения за разработването на ПИРО.

За целта на сайта на Общината бяха публикувани съответни съобщения, информиращи обществеността за стартирането на процеса на планиране, анкетна карта за предварително проучване на актуалните икономически, социални, инфраструктурни проблеми и проблемите на човешките ресурси в общината и за нагласите на жителите на общината за визията, основните цели и приоритети на ПИРО, а също така бяха използвани и другите местни медии. Резултатите от проведената анкета, допитванията, предварителните обсъждания са документирани и са на разположение на ръководството на общината и на работната група за последващи анализи, корекции и допълнения към ПИРО, като отворен стратегически планов документ за следващите 7 години.

Такъв подход трябва да се следва и при актуализирането и усъвършенстването на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021-2027 г. Възможностите на модерните телекомуникационни средства могат успешно да се използват в процеса на приобщаване на партньорите и широката общественост към приоритетите и целите на ПИРО. Откритите обсъждания на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021-2027 г. във всеки етап от неговото изпълнение могат да бъдат обявявани в пресата, самият ПИРО и неговите изменения да бъдат публикувани в Интернет-страницата на общината и други местни публични институции.

В процеса на изпълнение на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021-2027 г. основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на ПИРО. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информиране, консултиране и съгласуваност и с активно участие на всички заинтересувани страни. Ще се публикуват на Интернет-страницата на общината.

Важен фактор са действията на партньорите в процеса на реализация на Плана за избягване на потенциалните екологични рискове. В етапите на наблюдение и оценка на ПИРО е желателно активно участие на местните и регионалните екологични власти за своевременно координиране и комуникиране при разрешаване на потенциални „конфликти“ между икономическото развитие на общината и задълженията по опазване на околната среда.

В унисон с духа на задължителните елементи от комуникационната стратегия и формите на гражданско участие за осигуряване на информираност и публичност,

преди старта и при изготвянето на този стратегически документ, бе проведена анкета със значителна представителност (81 души) относно състоянието на общината като цяло, очакваните промени, важни проекти за общината и района, които ще бъдат обект на кратък анализ по-долу. Те характеризират обществените настроения, нагласи и очаквания и са взети предвид при изготвяне на настоящия План.

Първите 3 въпроса фокусират отношението на гражданите за общото състояние на общината визията за развитието ѝ.

На ПЪРВИ въпрос „в каква степен се е променила общината през последните 7 години, 59,25% от анкетираните считат, че промяната е позитивна и бърза, а 30,86% - че е позитивна, но с по-бавни от очакваните темпове. Т.е. 90,11 % изразяват вижданията си за настъпила позитивна промяна. Едва 9,86% не виждат промяна, или пък констатира влошаване на общото състояние.

1. В каква посока се промени общината през последните 7 години?	отговори
Общината се промени бързо към по-добро	48
Общината се промени към по-добро, но с по-бавни темпове от очакваните	25
Нищо не се е променило	5
Общото състояние на общината се влоши	3

На ВТОРИ въпрос за личното усещане за мястото на общината спрямо останалите общини, отново подчертано преобладават положителните преценки: 50,61% считат, че тяхната община е по-добра от другите, а 39,51% - като повечето общини в страната. Или 90,12 % дават положителни, или по-скоро положителни отговори, срещу само 9,88% - са на противното становище.

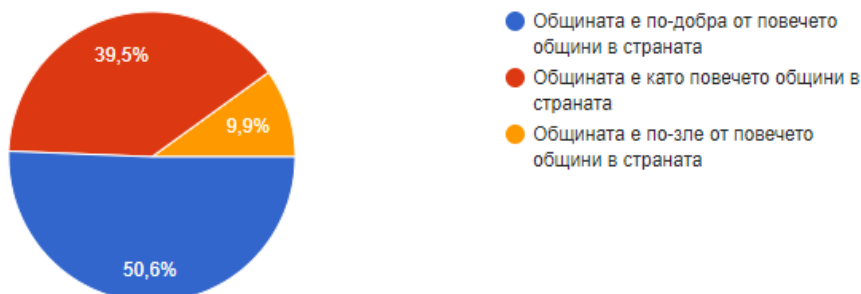
2. Какво показва Вашето лично усещане за общината спрямо останалите в страната?	отговори
Общината е по-добра от повечето общини в страната	41
Общината е като повечето общини в страната	32

Общината е по-зле от повечето общини в страната

8

2.Какво показва Вашето лично усещане за общината спрямо останалите в страната?

81 отговора

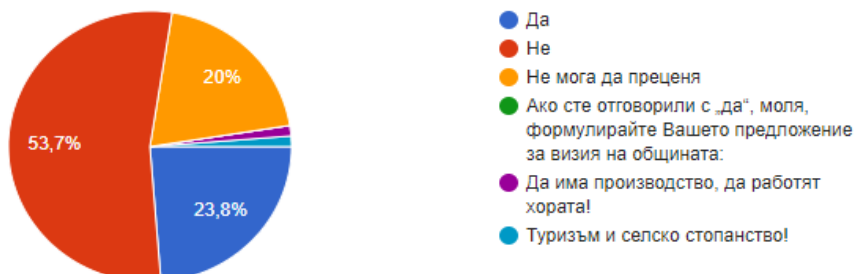

На ТРЕТИ въпрос, касаещ коментираната вече визия за развитие на общината повече от половината – 53,75% я одобряват, 23,81% считат обратното, а 20,00% не могат да преценят. На доуточняващ въпрос за нови предложения в случай на неодобрение, анкетираните посочват „да има производство, да работят хората“ и „туризъм и селско стопанство“, като и двете предложения практически и фактологично се вписват във визията и са изведени като основни приоритети в развитието на следващите 7 години.

3. Настоящата визия за развитие на общината е „Община Долни чифлик – административен, културен и туристически център на Черноморското крайбрежие, с добре развито селско и горско стопанство, осигуряващ сигурност, чиста околна среда и висок жизнен стандарт на своите граждани, привличаща младите хора, инвеститори и туристи“. Считате ли, че е необходима нова визия за развитие на общината?	отговори
Да	19
Не	43
Не мога да преценя	16
Ако сте отговорили с „да“, моля формулирайте Вашето предложение за визия на общината:	
Да има производство да работят хората	1
Туризъм и селско стопанство	1

3. Настоящата визия за развитие на общината е „Община Долни чифлик – административен, културен и туристически център на Черноморското крайбрежие, с добре развито селско и горско стопанство, осигуряващ сигурност, чиста околна среда и висок жизнен стандарт на своите граждани, привличаща младите хора, инвеститори и туристи“. Считате ли, че е необходима нова визия за развитие на общината?

80 отговора

4. Кои са най-ценните ресурси на общината – забележителни местности, селища, природни и исторически обекти, – които трябва да бъдат съхранени и развити, и с които бихте искали да се гордеете?

4. Кои са най-ценните ресурси на общината – забележителни местности, селища, природни и исторически обекти, – които трябва да бъдат съхранени и развити, и с които бихте искали да се гордеете?	отговори
Марин тепе, плаж Шкорпиловци, КК Шкорпиловци, Водопад в с. Солник, Хемски порти, Аспарухов вал , Черноморското крайбрежие, Горящата вода , по пътя за с.Кривини.	20
Най - ценни са природните ресурси и историческите обекти, като цяло.	4
Трябва да се съхранят и подобряват спортните съоръжения!	1
резерват "Камчийски пясъци"	3
Хората са най-ценния ресурс, а от изброените ;девствената плажна ивица на Шкорпиловци, плодородна земя, не замърсената природа.	5
Гермето, Голица, Горящата вода на Ботево , Петльов ден с.Голица, Лонгозната гора, Морето, плажа, Марин тепе, огнената вода, Шерба.	3
Богата и разнообразна природа - морска и полупланинска!	4
Шерба, Етно - комплекс Кривини, Еко - комплекс Венелин, Рибарника - с. Гроздово, Природни дадености, туристически обекти	1
Археологически разкопки в КК Шкорпиловци, Шкорпиловци - базиликата, римския път	7
археологически комплекс край с.Шкорпиловци	2
Топлия извор до с.Кривини , Водопада до с.Солник.	1
КК Шкорпиловци , Шерба , Етно-комплекс Кривини, Развитие на туризма, свързано най-вече с Шкорпиловци.	6
Природни и исторически местности инфраструктура и почистването планина, море, река,	5

Природни и исторически	1
Съчетание на река, планина и море с уникален фолклор.	2
1/ Гората – Крайно време е да се прекрати варварското и изсичане, продължаващо непрекъснато от десет години насам – няма сезон, няма празник - до време имаше изборна сеч . Сега се "бръсне" до голо 2/ Черноморският бряг – преди 40 години чуждестранните туристи през летният сезон бяха неизброими!! Крайно належащо е изграждането на пречиствателна /и/ станция /и/ и канализационна близките до морето селища !! 3/ Етнографският музей - гр. Д.Чифлик. Това е паметта народна!!!.Не напразно в средата на 19-я век в Чехия Рихтер, братята Шкорпил и техният родственик К.Иречек разгръщат широка музейна дейност. Посетете сега, след близо два века, чехските музеи в Високе Мито , Пилзен и Прага..... Затаявате дъх при вида на изложенията !! Наложителни са нови помещения, ако трябва и сграда за този музей !	1
Шкорпиловци, Резерват Лонгоз, села с вековни традиции като с. Голица и околията.	5
Запазване на природата по Черноморието.Да не се допусне презастрояване.	4
природните и исторически забележителности	3
Най-ценни - природни и исторически обекти, да се подобрят условията за местен екологичен туризъм. Да не се допуска презастрояване на района.	3

На този въпрос има множество конкретни отговори, в които преобладаващо място заемат упоменати в плана и подлежащи на интервенция обекти на територията на цялата община. На първо място място се нареждат и поименно изброени забележителни местности, природни и исторически забележителности, като Марин тепе, Хемски порти, КК „Шкорпиловци“ и др., които формират 25,00% от отговорите. Следват археологическите разкопки в к.к. Шкорпиловци, Базиликата, Римския път, Шерба, Етнографския комплекс Кривини и др.

Местната общност акцентира и върху проблемни области, като изсичането на горите, опазване на черноморския бряг, вкл. и от презастрояване, Етнографския музей в общинския център.

5. Кои са трите най-важни проекта за общината, които трябва да бъдат реализирани до 2027 г.?

5. Кои са трите най-важни проекта за общината, които трябва да бъдат реализирани до 2027 г.?	отговори
Изграждане на нова пречиствателна станция в гр. Долни чифлик; Изграждане на претоварна станция за третиране и оползотворяване на битови отпадъци	14
Опазване на околната среда Създаване на по-добра среда за младите,обособяване на места за отдих и почивка , създаване на нови и интересни занимания в сферата на изкуството за малките	6

жители на общината.	
Ремонт и почистване или изграждане на кътове, беседки в гористи местности около града и в прилежащите към Общината села, за отдих и туризъм. Поддръжка на туристически обекти.	4
проекти за развитие на курортно селище Шкорпиловци	3
Образованието на учениците, обвързано със стаж във месни фирми в туризма и земеделието.	3
Подкрепяне на местния бизнес, Привличане на инвеститори и създаване на производство в общината, Интегриране на малцинствата и следенето относно тяхното образование и отпускани социални помощи, да не оставят така неуки и чакащи единствено на помощи от държавата	5
За саниране на частни жилища. Изграждане на сметище.	2
Инфраструктура Бездомните кучета.	2
Съвременна организация на морския бряг, Възстановяване на местността "Марин тепе" и местността "Ботево" с язовира!	3
Пътна инфраструктура, ВиК, транспорт и мобилност (труден е достъпа на туристи и работещи между населените места в общината особено в почивните дни , ако разчитат на обществения транспорт)	5
ПСОВ в град Долни чифлик, улици по селата, подмяна на водопровод навсякъде Повече занимания за младите хора, облагородяване на тревните площи	4
Детски площадки, стимулиране на раждаемостта, развитие на горското и селско стопанство	2
Проекти свързани с инфраструктура, деца и младежи, спорт изграждане на ПСОВ в населените места Долни чифлик, Гроздьово, Шкорпиловци,	1
благоустройство, подкрепа на уязвими групи, инфраструктура	1
Парк Армейски, Основен ремонт братя Шкорпил, Площад с.Старо Оряхово	3
Канализация в с. Шкорпиловци. Пътна инфраструктура. Насърчаване на заетостта чрез мерки за привличане на МСП	4
Достъпна среда за хората с увреждания, добре заплатена работа за младите хора и по- широка информираност и свободен достъп до участие на жителите на Общината до европейските оперативни програми	3
Цялостна инфраструктура на Шкорпиловци, пречиствателна станция на Долни Чифлик, решаване на проблема с водата в малките населени места (Солник, Булаир, Голица и др.)	3
Инфраструктурни, културни, социални	5
Повече места за отдих	2
Всичко проекти увеличаващи инвестициите и стандартът на живот. 1 Ясна визия за продукт при летният туризъм на Шкорпиловци. 2 Създаване благоприятни условия за трайно развитие на селският туризъм чрез изготвяне и маркиране на еко и вело пътеки. Културен, етно и младежки (зелени училища) туризъм. 3 Развитие на малък и среден бизнес предлагащ крайни продукти от сферата на селското стопанство със защитен географски произход.	1
1. Пречиствателна станция за отпадни води за с. Шкорпиловци и	1

туристическите обектите по крайбрежието. 2. Подобряване на чистотата и сметосъбирането по крайбрежната ивица. Да се забрани дивото къмпингуване на плажа, дюните и в гората, откъдето се разнасят миризма на тоалетна, летящи пликчета и пластмасови бутилки. Това отблъсква всички туристи, които искат да се любуват на прекрасната природа в района. 3. Облагородяване със зеленина, алеи за разходка и спорт, кътовете за отдих и др. покрай крайбрежната ивица на с. Шкорпиловци. Да се изградят повдигнати пешеходни пътеки, за да се прекрати бързото каране по крайбрежната улица. 4. Ремонт на кея и превръщането му в туристическа атракция за туристите - подобни кейове има в Америка и са невероятно интересни и атрактивни. 5. Да се следи за спазването на тишина и спокойствие в курортите, да не се допуска силна музика на плажа и по заведенията. Туристите търсят тишина и спокойствие.	
--	--

Отново зададеният въпрос предага множество отговори, но прави впечатление обстоятелството, че анкетираните акцентират на необходимостта от изграждане на ПСОВ в общинския център, претоварна станция за третиране и оползотворяване на ТБО – 17,51%, както канализация в населените места на общината. Следват отговорите за благоустрояване, ремонт и рехабилитация на цялата техническа инфраструктура и повсеместно развитие на почти всички видове туризъм, вкл. и традиционният летен туризъм в к.к. „Шкорпиловци“ и едноименното село. ПИРО е напълно отворен и препоръчва преимуществено изграждането на нова и обновяването на съществуващата инфраструктура, както и развитие на туризма в познатите световни и европейски разновидности.

6. Кой е най-важният проект за Вашето конкретно населено място, който трябва да бъде реализиран до 2027 г.?

6. Кой е най-важният проект за Вашето конкретно населено място, който трябва да бъде реализиран до 2027 г.?	отговори
Създаване на производствени предприятия и заводи	2
Изграждане на нова пречиствателна станция в гр. Долни чифлик.	17
В Долни чифлик да бъде подобрена базата на сградата на гимназията към СУ „Васил Левски“ .	2
Ремонт, почистване, а където няма, изграждане на тротоари. При кръстовището на блоковете, по пътя към поликлиниката е почти невъзможно да се върви. Поставяне на повече пейки в централната част и не само, на града. Основен проблем в града, за мен лично, е шумът в почивните дни от така наречените дрифтове и автомобилни и мотоциклетни гонки.	8
Изграждане на канализация	17
Инвестиционна активност и Инфраструктура	4
Саниране на домовете, облагородяване и хигиенизиране	3
Усвояване на терена на бившата казарма и превръщането му в модерен комплекс за краткотраен отдих, почивка и развлечения	5

за всички възрасти.	
Санитаране на сгради и подобряване на инфраструктура разкриване на работни места в с. Гроздьово	3
Промяна облика на площада	4
Реконструкция и модернизация на централен площад	4
Намаляване на безработицата	3
Депо или обособено място за събиране на отпадъци	4
Работни места за населението	3
По добри детски площадки и повече в Долни чифлик	2

Отново е налице пълно множество от отговори, провокирани от естеството на въпроса. Те отново касаят изграждане на нова и рехабилитация на съществуващата техническа инфраструктура, разкриване на нови работни места. Изграждане на претоварна станция и ПСОВ в гр. Долни чифлик, както и канализация в населените места заемат по 17% от отговорите. Огромна част становищата на анкетираните касаят специфичните цели в Плана.

7. Какъв проект/и може да реализира Вашата община съвместно със съседните общини, които да допринесе за развитието на целия район? (Моля напишете имената на конкретните общини, проектна идея или сфера на партньорство.)

7. Какъв проект/и може да реализира Вашата община съвместно със съседните общини, които да допринесе за развитието на целия район? (Моля напишете имената на конкретните общини, проектна идея или сфера на партньорство.)	отговори
проект свързан с развитието на морски, планински и селски туризъм изграждане на пристанище - заедно с общ. Бяла	5
Бяла и Аврен - реклама и туризъм	22
Изграждане на пречиствателна станция	3
крайбрежен път с община Аврен и Бяла	3
Проект, свързан с морски, планински и селски туризъм.	2
Изграждане на претоварна станция за отпадъци с община Бяла	3
Културно исторически. Бяла, Обзор, Аврен.	5
Мидени ферми, и т.н., свързано с Черно море, с община Бяла	3
Долни чифлик, Аврен, Бяла, Обзор, Несебър, магистрала Черно море	7
Социални услуги с реално полезна практическа насоченост за трудова ангажираност на хората с увреждания. Може да се партнира с община Бяла, Варна и с Обзор	6
Изграждане на модерен, чист и удобен къмпинг на границата с община Бяла край морето	3
Да се помогне на младите да продължат да учат Висше образование, пример община Аврен.	4
Да се изгради магистрала между Варна и Бургас. Да се подобри цялата пътна инфраструктура в района.	6
Въпреки, че морето е открито може би има вариант за	2

изграждане на пристанище. На доста голямо разстояние няма такова.	
Не мога да преценя.	7

Акцентите на отговорите в пространствено отношение се отнасят най-вече до близки/съседни общини, каквито са Бяла и Аврен – 27,50 %, произтичащи от стари отношения и продиктувани от добрата работа и взаимодействие на сформираниите и работещи МИГ и МИРГ на тези територии. В отраслово икономическо отношение са свързани с надеждите за на морски, планински и селски туризъм, както и очаквани инвестиции/очевидно с частен произход/ от областния център Варна за създаване на нови и обновяване на съществуващи предприятия, както и завършването на автомагистрала „Черно море“.

**8. Кои са основните проблеми, които характеризират Вашата община в момента?
(Посочете не повече от 5 отговора)**

8. Кои са основните проблеми, които характеризират Вашата община в момента? (Посочете не повече от 5 отговора)	отговори
Лоша улична инфраструктура в населените места (улици, тротоарни настилки, алеи и др.)	28
Лоша ВиК инфраструктура	17
Лошо състояние на образователната инфраструктура	7
Лоша транспортна достъпност	10
Лошо поддържани паметници на културата	2
Не добро състояние на околната среда	26
Лошо сметосъбиране, сметоизвозване и депониране или третиране на отпадъците	10
Лошо икономическо състояние на общинските села	25
Липса на високотехнологични производства	14
Липса на стимули за създаване на нови предприятия	30
Слаба инвестиционна активност	32
Неатрактивен туризъм	25
Неефективна промишленост	19
Ниска производителност на селското стопанство	14
Влошаваща се демографска ситуация – обезлюдяване на населените места	40
Висока безработица	20
Ниското образователно равнище на населението	24
Висока престъпност	3
Лоша социална грижа за хората в неравностойно положение	2
Ниска степен на интеграция на малцинствата	6
Ниска степен на интеграция на хората в неравностойно положение	1
Не добре развита социална сфера и сектор на социалните услуги	4
Липса на детски площадки	11
Липса на места за спорт и отдих	12
Липса на места и заведения за развлечения	15

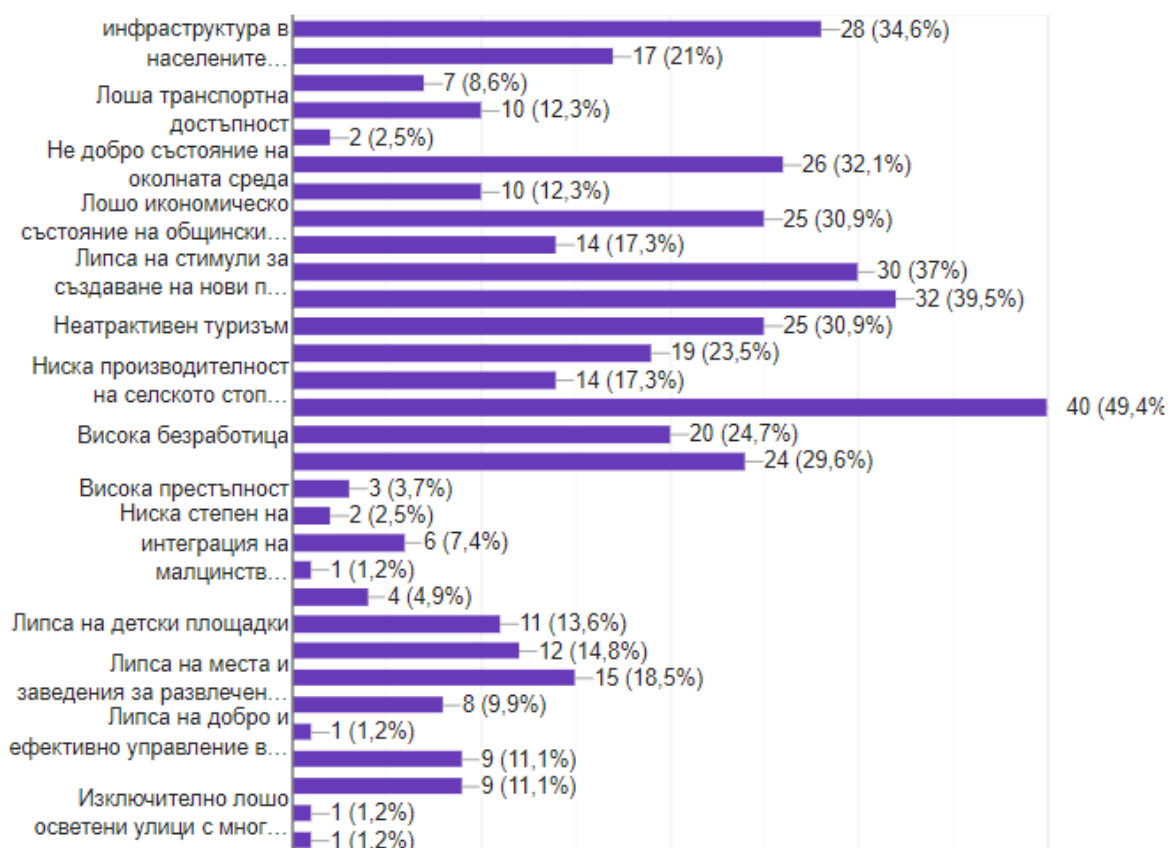
Недостъпно или недостатъчно качествено здравеопазване	8
Липса на добро и ефективно управление в общината	1
Липса на добро и ефективно управление в общината	9
Слабо взаимодействие между местна власт, бизнес, неправителствен сектор, граждани	9
Слабо развити неправителствен сектор и граждански инициативи	1
Друго:.....	1

Отговорите на анкетираните съвпадат с изводите от извършения SWOT анализ – силните и слаби страни и констатираните заплахи. Очевидно е, че направените препоръки, изведени като цели и приоритети, се припознават от местната общност. Конкретни отговори на анкетираните, обуславящи този извод са, че влошаващата се демографска ситуация е сочена като основен проблем, следвани от слабата инвестиционна активност, лошата улична инфраструктура и липса на стимули за създаване на нови предприятия.

8. Кои са основните проблеми, които характеризират Вашата община в момента?
(Посочете не повече от 5 отговора)

81 отговора

9. Кои трябва да бъдат приоритетните направления за икономическо развитие в общината и оценете тяхната значимост за Вас? (Можете да оцените всяко направление)

	Много важно	Важно	Не е важно	Нямам мнение
Селско стопанство	45	28	0	8
Горско стопанство	34	30	3	14
Лека промишленост	30	40	3	8
Високотехнологични производства	22	30	20	9
Енергия и възобновяеми енергийни източници	33	28	11	9
Транспорт и логистика	32	35	3	11
Туризм	35	32	4	13
Обслужващи дейности с регионално значение (образование, здравеопазване, услуги)	52	25	0	4
Друго	0	0	0	0

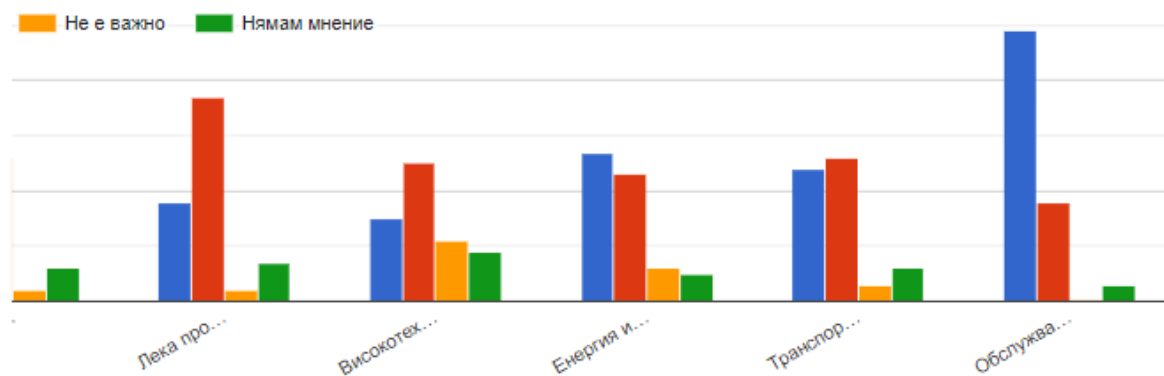
Традиционно припознати приоритети са развитието на селското и горско стопанство, както и леката промишленост. Следващите по важност направления се отреждат на производството от възобновяеми енергийни източници и високотехнологични производства, включени като „локомотиви“ в ПИРО за следващия програмен период.

9.Кои трябва да бъдат приоритетните направления за икономическо развитие в общината и оценете тяхната значимост за Вас? (Можете да оцените всяко направление)

Поредност: Селско стопанство, Горско стопанство, Лека промишленост, Висотехн. производство, Енергия от ВЕИ

9. Кои трябва да бъдат приоритетните направления за икономическо развитие в общината и оценете тяхната значимост за Вас? (Можете да оцените всяко направление)

Поредност: Лека промишленост, Високотехнологични производства, енергия и възобновяеми енергийни източници, транспорт и логистика, обслужващи дейности с регионално значение (образование, здравеопазване, услуги).

10. Кои са най-необходимите мерки за подобряване на състоянието в общината и оценете тяхната значимост за Вас? (Можете да оцените всяка една мярка)

Въпроси	Много важно	Важно	Не е важно	Нямам мнение
Подобряване на достъпността между селищата в общината и туристическите забележителности	56	16	0	9
Подобряване на техническата инфраструктура (водоснабдителна, канализационна, електроснабдителна)	44	24	1	12
Намаляване нивата на замърсяване на въздуха	24	33	3	21
Подкрепа и стимулиране на бизнеса в различните сектори на местната икономика	28	23	5	25
Реконструкция/обновяване на промишлените територии	64	13	0	6
Изграждане на логистичен	32	27	3	19

парк/икономическа зона				
Развитие на туризма (поддържане на паметниците на културата, инвестиции в читалищата, фестивали и др.)	19	33	10	19
Подобряване на енергийната ефективност на сградите и използване на ВЕИ	38	26	1	16
Подобряване на жилищния сектор	51	14	0	16
Запазване и създаване на нови зелени зони за отдих и спорт	27	31	3	20
Повишаване качеството на образованието	45	21	3	13
Подобряване качеството на предлаганите здравни и медицински услуги	37	28	0	16
Борба с безработицата и подобряване на пазара на труда (вкл. квалификация на хората)	24	34	3	20
Борба с дискриминацията, социално включване и създаване на равни възможности	17	39	6	19
Подобряване на управлението на Общината (административния капацитет)	24	41	0	16
Подобряване на административните услуги за населението и бизнеса (вкл. електронни)	19	41	5	26
Засилване ролята на неправителствения сектор и стимулиране на гражданското участие в управлението	28	42	0	11
Подкрепа за развитие на научна и развойна дейност	17	38	5	21
Стимулиране на междубщинско сътрудничество (проекти, вкл. международни)	31	29	0	21
Друго	0	0	0	0

Най-висок дял по значимост имат реконструкцията и обновяването на промишлените територии, следвани от значимостта за развитие на подобряване на достъпността между селищата в общината и туристическите забележителности, подобряване на жилищния сектор, подобряване качеството на образованието, на медицинските и здравни услуги, развитие на туризма. Голямата част от мненията са взети под внимание при изготвяне на ПИРО.

11. Ако имате роднини/приятели в чужбина, при какви условия мислите, че биха се върнали?

11. Ако имате роднини/приятели в чужбина, при какви условия мислите, че биха се върнали?	отговори
Възможност за реализиране на пазара на труда, възможност за създаване и развитие на собствен бизнес, добра инфраструктура	5
Това е личен избор	4
По-добри условия за живот.	2
Не мисля, че биха се върнали, при каквито и да е условия.	3
Сигурна работа и добро трудово възнаграждение	26
Намаляване на престъпността.	3
Свобода да реализират идеите си. Добра социална и работна среда.	5
Ако искат да отворят бизнес , намалена данъчна тежест, опростени процедури, електронни услуги	4
Разкриване на работни места.	4
Наличие на работа, образование и здравеопазване.	6
ПРИ ПО ДОБРА РАЗВИТА ИКОНОМИКА	4
В момента се връщат всички	3
възможност за доходна работа, чистота	5
При по добри възможности за кариерно развитие. При по добри възможности за развитие на малък и среден бизнес.	3
Намаляване престъпността и корупцията в държавата. Подобряване на пътната инфраструктура и заобикалящата ни среда. Спазване на законите, реда и правилата от всички в страната.	4

Акцентът на отговорите по този въпрос недвусмислено приоритизира „сигурната работа и добро трудово възнаграждение“, представляващо 32,09% от отговорите. Този акцент доминира изцяло, но наличието на работа, образование и здравеопазване, създаване на условия за собствен бизнес, добра инфраструктура, добра социална и работна среда, следват по значимост приоритетите в съзнанието на местната общност.

12. На каква помощ разчитате в момента и на какво бихте искали да разчитате?

Разчитам на:

12. На каква помощ разчитате в момента и на какво бихте	отговори
--	-----------------

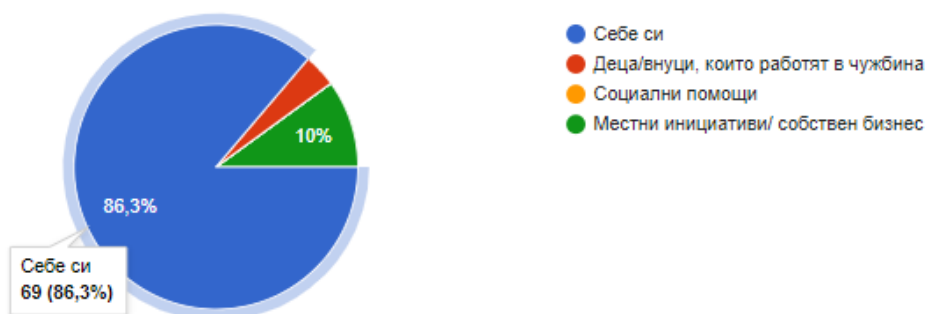
искали да разчитате? Разчитам на:	
Себе си	69
Деца/внуци, които работят в чужбина	2
Социални помощи.	0
Местни инициативи/ собствен бизнес.	8
Друго:	0

Следващите ВЪПРОСИ №№ 12 и 13 са свързани, което налага да бъдат коментирани едновременно: 86,32% от анкетираните към настоящия момент разчитат на себе си, но погледнато в средносрочна перспектива този процент намалява на 65,43%, което е обяснимо със застарялото население и емоционалното му състояние. Понастоящем 10% от отговорите касаят материална и интелектуална издръжка от собствен бизнес/местни инициативи, докато очакванията в сравнително близкото бъдеще, този процент от анкетираните нараства на 29,52%. Тълкуването е най-малко двупосочно – част от населението не вярва, че сравнително близкото бъдеще ще му осигури самостоятелен живот, но от друга страна процентът на отговорилите/вероятно от по-ниска възрастова група/, разчитат и се надяват на местни инициативи и собствен бизнес. При това съотношение в отговорите на анкетираните за настояще и средносрочно бъдеще означава, че гражданите не разчитат убедено на институционални социални помощи.

12. На каква помощ разчитате в момента и на какво бихте искали да разчитате?

Разчитам на:

80 отговора

13. Бих искал/а да разчитам на:

13. Бих искал/а да разчитам на:	отговори
Себе си	51
Деца/внуци, които работят в чужбина	1
Социални помощи.	0
Местни инициативи/ собствен бизнес.	23
Друго: Държавата,	1
Друго: Достойно заплащане на вложеният от мен труд	1
Друго: На управлението	1

13. Бих искал/а да разчитам на:

78 отговора

14. Какви източници на информация използвате за запознаване с развитието на общината?

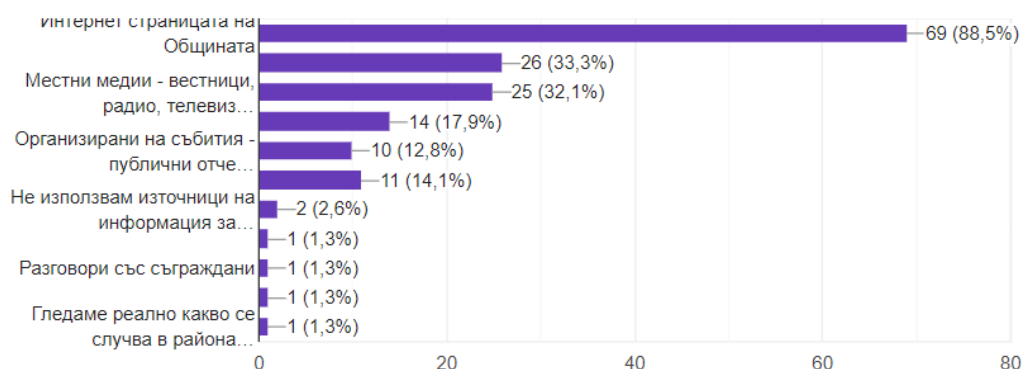
14. Какви източници на информация използвате за запознаване с развитието на общината?	отговори
Интернет страницата на Общината	69
Други интернет сайтове и портали	26
Местни медии - вестници, радио, телевизия	25
Разпространени презентационни материали - от различни събития и кампании	14
Организиран на събития - публични отчети, представяния на инвеститори и др.	10
Организиран обществени обсъждания - кръгли маси, форуми и др.	11
Не използвам източници на информация за запознаване с развитието на общината	2
Друго:.....	4

На въпрос № 14 отговорът е категоричен – ползваните „източници на информация за запознаване с развитието на общината“ 88,52% от анкетиранияте сочат Интернет страницата на общината, следвани от местните медии и организирани събития, достатъчно доказателство за достъпността и доверието към местната власт.

14. Какви източници на информация използвате за запознаване с развитието на общината?

78 отговора

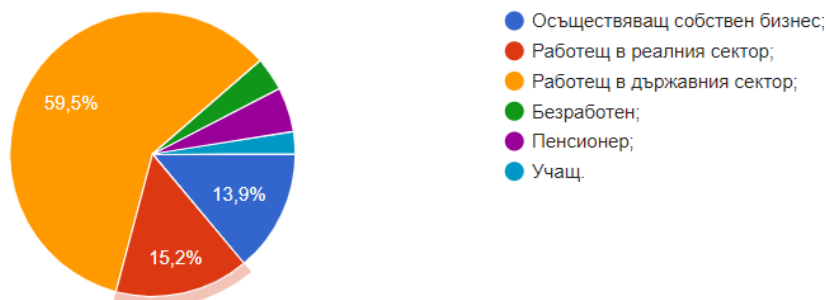
15. Вие сте?

15. Вие сте?	отговори
Осъществяващ собствен бизнес	11
Работещ в реалния сектор	13
Работещ в държавния сектор	47
Безработен	3
Пенсионер	4
Учащ	1

Отговорите на последния ВЪПРОС дава реална представа за социалния статус на анкетираните лица: 59,49% са работещи в държавния сектор/може би става реч за обществения сектор/, 16,45% - в реалния сектор и 5,06% - пенсионери и 3,79% - безработни. Тази маса от отговорилите лица представлява 84,79% от общия брой и предоставя надеждна картина на лицата, които през следващите години ще формират активно обществени нагласи и настроения. Настоящите са в съзвучие с разработвания ПИРО – Долни чифлик.

15. Вие сте:

79 отговора

Без да представлява именентна част от настоящия План, тази анкета отговаря изцяло на Комуникационната стратегия, изискваща активност, прозрачност и планиране „от долу – на горе“ на стратегиите за местно развитие. В този план, действията на общинската администрация заслужават адмирации не само заради относително широката представителност на извадката, но и от доверието на жителите на общината към организирания от общината комуникационни канали в общността.

Не могат да не направят добри впечатления отношението на местното население и доверието му към органите на местната власт, категоричното усещане и реална представа на жителите на общината, че тя се развива в позитивна градивна насока и преодолява по-скоро бързо, или сравнително с еднакви темпове другите общини. Местната общност живее с общинската проблематика и категоричните ѝ нагласи за преодоляване на демографската криза, за по-добра инфраструктура и жилищен фонд, образование и здравно обслужване, съвпадат изцяло с плановите решения на местните власти. Наличното доверие и ваимноприпознатите очаквания гарантират успех на общинските политики, заложи в Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик.

Част IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ - ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

В настоящия план е определена една приоритетна зона за въздействие – КК „Шкорпиловци“. Крайбрежната ивица на общината с изградените 4 курортни комплекса предлага много добри условия за релаксиращ морски туризъм, специфична и модерна база за упражняване на различни морски спортове и развлечения. Наличието на изключително разнообразни природни забележителности и резервати и предприетите първи стъпки по концесионирането на минералните води, близостта до

друг известен черноморски курорт - гр. Бяла, съхранената природа, създават благоприятни предпоставки за практическата реализация на успешен интегриран подход за подкрепа на потенциалите за развитие на местно и регионално ниво.

Предвидените в плана дейности, които засягат курорта, са:

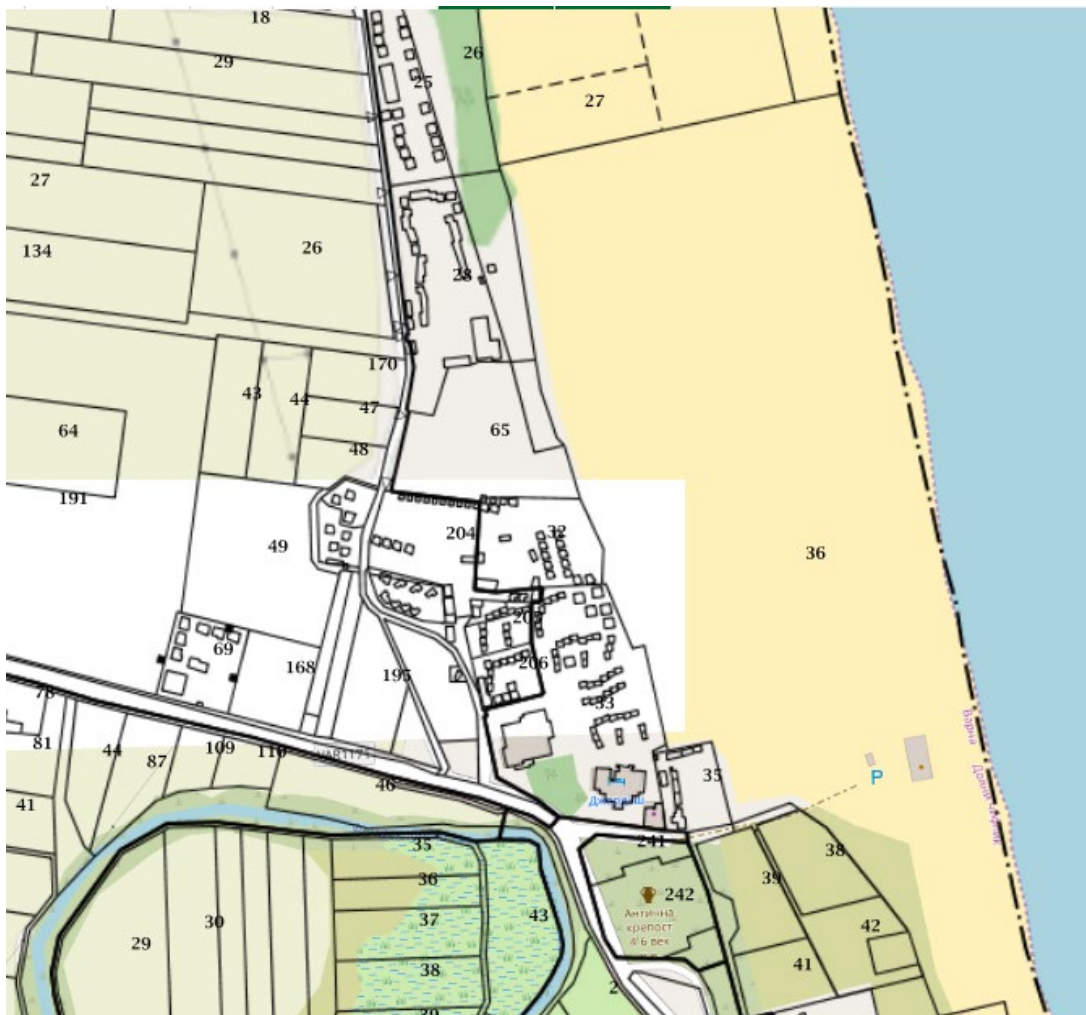
- Подкрепа за инфраструктура и дейности за подобряване средата на живот и опазване на околната среда чрез ефективно използване на екологичните дадености – основен ремонт на ул. „Братя Шкорпил“, с. Шкорпиловци
- Рехабилитация и модернизация на системи за външно изкуствено осветление на община Долни чифлик
- Изграждане на ПСОВ на с. Шкорпиловци и довеждащи канализационни колектори
- Рехабилитация на вътрешно разпределителна водоснабдителна мрежа с. Шкорпиловци
- Възстановяване на пътни настилки в община Долни чифлик
- Изграждане на детски площадки, кътове за отдих и фитнес на открито в община Долни чифлик
- Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в общински сгради
- Рехабилитация на път VAR1171/VAR1174/ Шкорпиловци - к.к. Шкорпиловци - в.з. Тича - Шкорпиловци
- Рехабилитация на път № VAR1174 - /I – 9/ Старо Оряхово – Ново Оряхово – Шкорпиловци
- Изграждане на канализация в с. Шкорпиловци
- Поетапно проектиране и строителство на улици във вилната зона на с. Шкорпиловци
- Ново строителство, или реконструкция на съществуващи селскостопански пътища, алеи и пешеходни пътеки, вкл. и прилежащите им пътни съоръжения
- Благоустрояване и разширяване на гробищните паркове в селата Старо Оряхово, Шкорпиловци и Голица

През 2020 година археолози от РИМ – Варна са продължили теренните и археологическите проучвания на обект "Късноантична крепост (квадрибург), раннористиянска базилика, раннохристиянска гробница и част от старобългарски вал" в землището на с. Шкорпиловци. Общината осигурява логистичната подкрепа за проучванията. Намеренията на РИМ – Варна и на ръководството на община Долни чифлик са насочени към разкриване на цялата крепост, като на последващ етап да се консервира, социализира и експонира за туристи.

В началото на 2019 г. по решение на Общинския съвет кметът на общината заяви необходимостта от безвъзмездно предоставяне за управление и ползване на община Долни чифлик минералната вода на участък „Шкорпиловци – Ново Оряхово – Долни чифлик – Старо Оряхово – област Варна, община Долни чифлик“ на находище № 99 Район "Долна Камчия" – йодо-бромни минерални води, попадащ в административната граница на общината. С решение на Министъра на околната среда и водите от февруари същата година това искане е удовлетворено и община Долни чифлик сключи договор за възлагане на хидроложките проучвания в предоставения участък за определяне на експлоатационните ресурси на минералните

води в участъка от находището и техническия възможен дебит на водоземните съоръжения.

Фиг. 12: Приоритетна зона за въздействие КК „Шкорпиловци“

Част V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ.

Интегрираният подход е един от новите моменти в регионалното и пространствено планиране през плановия период 2021 – 2027 г. Този подход в стратегическо планиране на регионалното и пространствено развитие изисква да се търси и да се отчита не само локалният ефект от отделните мерки в Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021-2027 г., но и да се контролира възможния и съзнателно търсен мултипликационен ефект от тях. Мултипликационният ефект е:

1. Интегрален, защото е общ и цялостен, неразривно свързан с мерките в стратегическото планиране на по-високи нива.

2. Синергичен, т.е. по-голям от сумата на ефектите от отделните мерки, ако последните биха се провеждали поединично, без връзка и взаимодействие с другите мерки;

3. Метричен и неметричен, като качествените ефекти в крайна сметка могат да доведат до подобряване и на метричните резултати от функционирането на социално-икономическата система;

4. Постоянно нарастващ, умножаващ се ефект. Реализиран в една сфера, винаги води след себе си пряко или косвено, до съответни ефекти и в други, по-близки или по-далечни, по-пряко или по-непряко свързани с конкретната сфера подсистеми.

Макар да са относително самостоятелни, икономическата, социалната и инфраструктурната системи на територията на общината, процесите на реализиране на мерките в тези системи функционално се преплитат помежду си, зависят едни от други, предопределят се едни други. Така подобряване качеството на човешките ресурси и на инфраструктурата ще доведе до ускоряване развитието на икономиката. Развитието на икономиката, от своя страна, ще позволи подобряване на инфраструктурата, повишаване качеството на човешките ресурси и мотивация на хората да останат и да работят в общината, повишавайки нейната привлекателност като предпочитано място за живот, труд и отдых. С подобен мултипликационен ефект ще бъдат и мерките, насочени към опазване и подобряване на околната среда.

Независимо от това, че всяка от посочените сфери има своите собствени цели, приоритети и бюджети, при интегрирания подход за развитие трябва да се държи сметка как тези институционално отделни елементи си въздействат взаимно. Принципът на интегрирания подход следва да бъде водещ при разработването на стратегическия раздел на ПИРО и съответно да бъде прилаган по отношение на всяка част от неговата структура.

Всичко това налага, както при формулирането, така и при изпълнението на мерките и дейностите в стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г., представени в Програмата за реализация на ПИРО, съзнателно и целенасочено да се търсят, да се разкриват и да се развиват интеграционните връзки на всички равнища, както вътре в общината, така и в нейната обвързаност с други територии, извън нейния обхват.

Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г. е представена в **ПРИЛОЖЕНИЕ № 1**.

Планът за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г. представлява стратегически документ относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината, докато Програмата за неговата реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектите/проектните идеи, за постигане целите на развитието. Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г. има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в ПИРО, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за

реализацията му, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на ПИРО.

Основните структурни елементи на Програмата са мерките и проектите/проектните идеи по съответните приоритети на ПИРО. Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие.) Възможно и целесъобразно е да бъде актуализирана периодично, в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на ПИРО, с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане целите и приоритетите за развитие.

Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Долни Чифлик 2021 – 2027 г. съдържа и Индикативен списък на важни за общината проекти, които ще се разработват и изпълняват в рамките на Програмата (**ПРИЛОЖЕНИЕ №1А**).

Индикативният списък е изготвен по образец, регламентиран в Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. от м. март на Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

Индикативният списък с проекти, които са с по-значима важност за развитието на общината и за постигане целите на ПИРО, е неразделна част от Програмата за реализация, тъй като проектите по своята същност могат да представляват мерки, съвкупност от мерки, или част от мерки за реализация на отделните приоритети. В този смисъл, включените в Приложение №1А проекти по съответните мерки фигурират и в Приложение №1.

Условието за включване на конкретни проекти или проектни идеи в Приложение №1а е, че общината съвместно с партньорите са преценили, че:

- а) съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и
- б) съответният проект има известна степен на проектна готовност.

В тази връзка е възможно на етапа на изготвяне на ПИРО общината да няма готовност със списък съгласно приложение №1А, но той може да бъде добавен по-късно, при актуализация на Програмата за реализация на ПИРО. Индикативният списък с проекти може да бъде актуализиран, като нови проекти се включват при спазване на принципа на партньорство, чрез съответните мерки от комуникационната стратегия.

Съгласно Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. от м. март на Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Програмата за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г. съдържа и Индикативна финансова таблица (**ПРИЛОЖЕНИЕ № 2**).

Индикативната финансова таблица представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г. и описва финансовата рамка на поетите ангажменти по изпълнението на ПИРО. Ресурсите за реализацията на

ПИРО включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проекти/проектни идеи. В този смисъл Индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г.

Следва да се има предвид, че общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства, чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Както вече се упомена, Програмата за реализация на ПИРО и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

Част VI. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МЕРКИ ЗА АДАПТИРАНЕ КЪМ КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ.

Измененията в климатичните фактори – глобалното затопляне, природните бедствия, рисковите територии и зони, дават отражение и върху разработваните концепции и стратегии за пространствено планиране, върху управлението на водите, земята и природните ценности и на практика са относими към всички сфери на обществения живот.

Стратегическите документи в областта на околната среда на национално ниво поставят общи цели и редица изисквания, свързани с изменението на климата и адаптация към климатичните промени, които следва да бъдат съобразени с характерните особености и проблеми на всеки регион, област и община. През 2019 г. Правителството на Р България одобри Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие, като на национално ниво разработването на стратегията е залегнало в Закона за ограничаване изменението на климата. Документът очертава стратегическата рамка и приоритетите по отношение на адаптацията към изменението на климата до 2030 г. Целта е да се намали уязвимостта на страната спрямо последиците от изменението на климата и да се подобри капацитета за адаптация на екологичните, социалните и икономическите системи към въздействията на изменението на климата. Националната стратегия за адаптация към изменението на климата обхваща девет сектора - „Селско стопанство“, „Гори“, „Биологично разнообразие и екосистеми“, „Води“, „Енергетика“, „Транспорт“, „Градска среда“, „Човешко здраве“ и „Туризъм“. Неразделна част от нормативния документ е и разработеният План за действие, в който са определени целите и приоритетите за

подобряване на капацитета за адаптация. В плана детайлно са разписани дейности за всеки от секторите, в това число необходим финансов ресурс, очаквани резултати, отговорни институции за тяхното прилагане. За първи път в България е изготвен и макроикономически анализ, в който са оценени социално-икономическите последици от въздействията от изменение на климата. Изчисленията показват, че ако не се предприемат действия, изменението на климата може да окаже изключително негативно влияние във финансово отношение, като е възможно да ликвидира икономическия растеж на страната до 2050 г.

Адаптирането на подходите в планирането към измененията на климата в община Долни чифлик ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия - хидроложки, метеорологични, геофизични и биологични природни явления и бедствия.

За община Долни Чифлик в момента се изготвя Общия устройствен план на територията, прави се и екологична оценка на ОУП, която определя доколко и по какъв начин процесите на регионалното и пространствено развитие влияят върху състоянието на околната среда и качеството на живот на територията на общината, какви са основните проблеми, свързани с изменението на климата и възможните мерки за тяхното решаване, какви дейности и съответно - ресурси ще бъдат необходими за това през съответния период на планиране. Решението на МРРБ за изпълнител е повторно обжалвано пред КЗК.

Доколкото бъдещият Общ устройствен план е документ с дългосрочна визия за развитие за 15-20 години напред, а Планът за интегрирано развитие на общината е с хоризонт 7 години, може да се приеме, че анализите, оценките, прогнозите и мерките в предстоящия Доклад за екологична оценка на ОУПО относно ограничаване изменението на климата, адаптиране към климатичните промени и намаляване на риска от бедствия, ще бъдат потенциално актуални и по отношение на Плана за интегрирано развитие на общината за плановия период 2021 – 2027 г.

Макар да не се предвижда разработване на предварителен доклад за екологична оценка на ПИРО, следва да се отбележи, че в съответствие с действащата нормативна уредба, при изпълнението на всяка от мерките в Плана за интегрирано развитие на общината, свързана с реализация на инвестиционни проекти, за които е задължителна ОВОС, такава ще бъде извършвана преди икономическата оценка, финансиране и стартиране на съответните обекти.

Анализът на текущото състояние на околната среда, когато е приложимо следва да се разработи по основни компоненти: въздух; води; почви; ландшафт; биологично разнообразие – растителност, животински свят, защитени зони и защитени територии; отпадъци; вредни физични фактори, а предвидените мерки да са съобразени основно с:

1. Директивите на ЕС в областта на околната среда;
2. Националната стратегия за адаптация към изменението на климата и Плана за действие;

3. Плана за управление на риска от наводнения в Черноморския район , както и със забраните, ограниченията и регламентите на чл. 143, 146, 149, ал. 2 и ал. 3 от Закона за водите;

4. Целите и приоритетите на програмите на Националния доверителен екофонд и Третия национален план за действие по изменение на климата, предвиждащи намаляване на емисиите парникови газове във всички сектори;

5. Плана за управление на речните басейни в Черноморския район 2016 – 2021 г.;

6. Закон за защита при бедствия.

7. Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030.

8. Областния план за защита при бедствия на Област Варна.;

9. Общинския план за защита при бедствия, аварии и катастрофи на община Долни Чифлик;

10. Общинската програма за опазване на околната среда на община Долни чифлик;

11. Общинската Програма за управление на дейностите по отпадъците на община Долни Чифлик 2015–2020 г;

12. Краткосрочна Общинска Програма за насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници и биогорива за периода 2014-2020 г.

13. Плана за енергийна ефективност на община Долни Чифлик за периода 2014-2024 г.

Предвидените мерки в Плана за интегрирано развитие на общината са напълно съобразени с набелязаните по-горе мерки за ограничаване изменението на климата, както и с мерките за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.

В ПИРО са набелязани и конкретни мерки, с което се влага допълнителен акцент върху важността на проблема за ограничаване изменението на климата, за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.

Тези мерки, освен, че някои са заложиени, но и при актуализация могат да включват:

1. Подкрепа на фермерите и общината за организиране на обученията относно европейските изисквания и стандарти в растениевъдството и животновъдството и условията за реализация на продукцията на пазарите в общността;

2. Съдействие на фермерите за провеждане на обученията за стимулиране на биологичното земеделие;

3. Разширяване на площите, предназначени за развитие на биологично земеделие;

4. Изграждане на канализация и пречиствателна станция за отпадни води в гр. Долни чифлик и с. Шкорпиловци;

5. Изграждане на съоръжения, укрепване и облицовка на корито на дере;

6. Модернизация на отоплителните системи в кметствата;

7. Периодична подмяна на уличното осветление с енергоспестяващи осветителни тела;

8. Приемане на програма за ограничаване на рисковете от бедствия и аварии;

9. Разработване на дългосрочна енергийна програма на община Долни Чифлик за период 2021–2027 г.;
10. Изпълнение на проекти за саниране на обществени сгради;
11. Изграждане на съвременни отоплителни системи;
12. Изграждане на възобновяеми източници на електрическа енергия в посочените по-горе райони;
13. Прилагане на мерки за енергийна ефективност на сгради;
14. Ежегодно разработване и организиране на изпълнението на Годишен план за защита на горските територии на общината от пожари;
15. Организиране, съвместно с Областна дирекция по безопасност на храните – Варна на информационна кампания за въвеждане и сертифициране по НАССР на кравефермите на общината, и др.

Част VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

Ефективната реализация на Плана за интегрирано развитие на община Долни Чифлик през 7-те години на неговото действие изисква способности и възможности за адаптация към променящите се общински характеристики и на околната, нормативната, икономическа и социална среди. За да бъде ПИРО основа за разработване на стратегическите документи и през последващия планов период, е необходимо той да е актуален и в края на 2027 г. Това определя нуждата от разработване на система за наблюдение и оценка на Плана за интегрирано развитие на община Долни Чифлик за периода 2021 – 2027 г.

Целта на системата е да се определи степента на изпълнение на планираните цели, да се проследи съответствието на ПИРО с променящите се условия и да се аргументира нуждата от неговата актуализация.

Системата за наблюдение и оценка на ПИРО включва следните основни компоненти:

- Системата от индикатори за наблюдение;
- Системата на докладване, форми и начини за осигуряване на информация;
- Актуализация.

Основните задачи на системата за наблюдение и оценка на Плана за интегрирано развитие на община Долни Чифлик за периода 2021 – 2027 г. са:

1. Осигуряване на необходимата информация за извършване на наблюдението, оценката и актуализацията на ПИРО, в т.ч. – определяне на източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализ на необходимата информация;
2. Приложение на системата от индикатори на Плана за интегрирано развитие на община Долни Чифлик за периода 2021 – 2027 г. ;
3. Определяне на съответните звена, които трябва да осъществяват необходимите действия по наблюдението, оценката и актуализацията на ПИРО;

4. Регламентиране на функциите на тези звена и последователността на извършваните дейности във времето;
5. Осигуряване на пълноценна координация и взаимодействие на участващите структури в този процес;
6. Своевременно публично представяне на резултатите от наблюдението, оценката и актуализацията на ПИРО.

Източниците на информация за наблюдение и оценка на регионалното развитие се определят в Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие. Наблюдението, оценката и актуализацията на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г се осъществява на основата на данни на НСИ, ИСУН, ЕВРОСТАТ, Агенция по заетостта към МТСП, АПИ, Дирекция регионална служба по заетостта – Варна, Дирекция Бюро по труда-гр. Долни чифлик, информационния портал за европейските фондове в България, данни от отделни фирми и лични стопанства в общината, както и на основата на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. При извършването на специфични тематични наблюдения и оценки ще се включат и резултати от анкетни проучвания за мнението и настроенията на населението, живеещо в общината.

Основни участници в процесите на наблюдение, оценка и актуализация на Плана са Общинският съвет на Община Долни чифлик, Кмета на общината, специализираните дирекции в местната администрация, различните институции, осигуряващи необходимата информация и заинтересованите страни – представители на областната администрация, неправителствения сектор, частния сектор, образователните и културни институции, професионалните общности, заедно с отделните жители на общината. Кметовете и кметските наместници в селата също са част от системата за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО. Те наблюдават осъществяването на общите дела на общинското развитие в рамките на селищата и осигуряват информация за състоянието и тенденциите в развитието на техните землища.

Обвързването на изброените звена в единна система за взаимодействие позволява всеобхватно наблюдение на ПИРО и точна оценка на неговия прогрес и на ограничаващите го фактори.

Финансовото и техническото обезпечаване на дейността по наблюдението и оценката на ПИРО се осигурява от бюджета на Община Долни чифлик.

В съответствие с чл. 23 на Закона за регионалното развитие, Кметът на общината е длъжен да:

1. организира изработването на Плана за интегрирано развитие на общината и го внася за обсъждане и приемане от Общинския съвет;
2. ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината;
3. представя Годишен доклад за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината за одобряване от Общинския съвет;
4. осигурява публичност и прозрачност на Плана за интегрирано развитие на общината, както и на действията по реализацията му.

Съществена функция на Кмета е планиране на вътрешна организационна структура, където детайлно са разпределени задълженията на специализираните дирекции в общината, поддържащи процеса по наблюдение на ПИРО.

В съответствие с чл. 23 на Закона за регионалното развитие Общинският съвет е длъжен да:

1. обсъжда и приема Плана за интегрирано развитие на общината по предложение на Кмета на общината;
2. контролира осигуряването на съответствие на Общия устройствен план с Плана за интегрирано развитие на общината;
3. одобрява Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината по предложение на Кмета на общината.

За реализацията на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г. се извършва междинна оценка в средата на периода на неговото действие. Междинната оценка е ключов инструмент за оценка на изпълнението на ПИРО и представлява логическо продължение на предходните годишни доклади. Изводите на междинната оценка водят до евентуална актуализация на ПИРО.

Междинната оценка включва:

1. оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
2. оценка на степента на постигане на съответните цели;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки за изпълнението на ПИРО.

През периода на действие на ПИРО могат да се извършват допълнителни тематични оценки и оценки за специфични случаи, по преценка на общинските органи за управление.

За изпълнението на ПИРО се извършва последваща оценка на въздействието, не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие.

Последващата оценка включва:

1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
2. оценка на общото въздействие;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Планът за интегрирано развитие на Община Долни Чифлик 2021 – 2027 г. е отворена система и може да се актуализира. Веднъж приет, той би трябвало да остане относително “твърд” в стратегическата си насоченост и цели, но отворен и гъвкав – по отношение на мерките, дейностите и проектите, които ще се изпълняват.

Системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на Община Долни Чифлик 2021 – 2027 г. има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните

материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействие.

Избраните индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие на Община Долни Чифлик 2021 – 2027 г. отговарят на изискванията на “ Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г., а също така отразяват и спецификата на района.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г. са посочени в Матрица на индикаторите (ПРИЛОЖЕНИЕ № 3).

Избраните индикатори са:

✓ *Конкретни* - ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на информацията;

✓ *Измерими* - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде адресирана достатъчно информация и количествени данни;

✓ *Достъпни* - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;

✓ *Адекватни* - обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;

✓ *Обвързани са с времето* - на базата на периодична информация, позволяват сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО са взети предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021-2027 г., както и Списъка на общите индикатори, съгласно проектите на Регламенти на ЕС за периода 2021-2027 г.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на ПИРО, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики. Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни, или относителни.

За целите на ПИРО са използвани два вида индикатори - за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на мерките и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Най-общо индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат – по отношение на целите. Индикаторите за резултат се формулират само по отношение на целите. Индикаторите за продукт не е задължително да се формулират за всяка отделна мярка, дейност или проект, т. е. включването на индикатори по отношение на мерките зависи от конкретната ситуация.

Част VIII. ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ. 32 ОТ ЗАКОНА ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ.

Съгласно Чл. 32, ал.1 на Закона за регионалното развитие, едновременно с разработването на ПИРО се извършва екологична оценка, или се преценява необходимостта от извършване на екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда. Такава оценка на Плана за интегрирано развитие на община Долни Чифлик за периода 2021 – 2027 г. не се налага по съображения, представени в част VI.“ Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия“. Планът за интегрирано развитие на община Долни Чифлик за периода 2021 – 2027 г. е рамков документ и не съдържа инвестиционни предложения, попадащи в обхвата по приложение No 1 към чл.92, т.1 и приложение No 2 към чл.93, ал.1 т. 1 и 2 от ЗООС и/или други инвестиционни предложения с предполагаемо значително въздействие върху околната среда.

Съгласно Чл. 32, ал. 2, на Закона за регионалното развитие, по преценка на кметовете на общини, като компетентни органи за разработването на ПИРО, може да се извършва предварителна оценка за социално-икономическото им въздействие. Тази законова хипотеза е въпрос на избор от посоченото длъжностно лице. С оглед констативната и аналитични части на настоящия План се стига до заключението, че не е необходима предварителна оценка за социално-икономическото въздействие върху територията и общността. Допълнителни съображения в този аспект са изложени в т. 3 от настоящата част.

IX. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ПОДГОТОВКАТА, СЪГЛАСУВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО. ПОСЛЕДВАЩИ ДЕЙСТВИЯ ПО АКТУАЛИЗАЦИЯ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

1. Подготовка, съгласуване и приемане на ПИРО

 В процеса на изготвянето на ПИРО.

Планът за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г е разработен чрез прилагане на принципа на партньорство, който включва и информиране на всички заинтересовани страни. Предоставена е възможност за изразяване на мнения и представяне на предложения чрез формални и неформални работни срещи с по-тесен кръг участници, осъществяване на широко консултиране чрез организиране на обществено обсъждане, в т.ч. и чрез интернет, участие във формални структури за планиране със състав, основан на принципа на партньорството – местна власт, социални и икономически партньори, гражданско общество и др. Обменът на мнения и информация е осъществен и чрез провеждане на анкети, фокус-групи, допитвания и справки с широк кръг участници.

Проведени са консултации и предварителна съгласуваност с ангажиране и активно участие на представители на заинтересованите страни.

2. Изменение и актуализация на ПИРО

Съобразно ППЗРР:

- при съществени промени на икономическите и социалните условия в община Долни Чифлик;
- в резултат на промени националното законодателство или в законодателството на ЕС, относимо към настоящия План;
- при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана.

2.1. Същевременно, актуализация на програмата за реализация на плана може да бъде извършвана периодично въз основа на изводите и препоръките в годишните доклади. Периодичната актуализация на програмата за реализация и приложенията към нея се извършва с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране. На по-късен етап могат да бъдат идентифицирани допълнителни проектни идеи, които да бъдат финансирани с допълнителните ресурси. Допълнителни мерки, дейности и проекти/проектни идеи се включват в програмата или приложенията към нея само чрез обосновка на приноса им към постигането на целите и приоритетите на плана при стриктното спазване на принципа на интегриран подход.

При актуализацията на програмата за реализация в нея задължително следва да се включат и всички проектни идеи, които общината е включила след 2020 г. в процеса по актуализиране и допълване на инвестиционната си програма.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана. Същото важи и за актуализацията на програмата за реализация на ПИРО: изменение и актуализация на програмата за реализация се извършва при стриктно спазване на принципа на партньорство и прилагане на мерките от комуникационната стратегия, описани в част III от плана. Актуализацията на програмата за реализация се одобрява от общинския съвет по предложение на кмета на общината.

Към момента на съставяне на ПИРО, графи 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8 и 9 от Приложения № 2 остават празни, тъй като не могат да бъдат попълнени с точност, поради следното:

1. В Приложение № 1 - Програма за реализация на ПИРО на община Долни чифлик за периода 2021 – 2027: описание на предвидените мерки и дейности, е уточнено, че: „празните клетки означават, че или за тези мерки индикативен бюджет към момента на разработване на ПИРО не може да бъде определен, или че изпълнението на тези мерки ще се включи в обхвата на служебните задължения на

общинските служители в Община Долни чифлик. При обосноваване необходимост от допълнително заплащане, както и от други разходи, свързани с тези мерки, като източник на финансиране ще се използва общинският бюджет или одобрени разходи по проектите, изпълнявани от общината“. Следователно за тези мерки и дейности към момента на разработване на ПИРО не са предвидени съответни суми и последните не участват в графи 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9 и 10 на настоящото Приложение № 2;

2. Почти за всички мерки/проекти, се предвижда смесено финансиране – от общински, републикански бюджети, от проекти по оперативните програми и от други източници, като предварително не е определен процентът на съучастие. Следователно, в настоящото Приложение № 2 не могат да се отграничат сумите от собствените средства, от реп. бюджет, от оперативните програми и другите източници;

3. Определянето на точния размер на сумите и относителният им дял за графи 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, и 9 ще се извършва текущо, в процеса на реализация на ПИРО в рамките на посочения планов период.

3. Наблюдение и оценка на ПИРО

Механизмите за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие се осъществяват на действащите нормативни документи, методически указания и добри практики от предишния програмен период.

В стратегическата част на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г са уточнени основните компоненти на системата за наблюдение и оценка на ПИРО и нейните съставни задачи. Системата за наблюдение включва предмета на наблюдението, участниците в този процес, източниците на информация, реда и начина за наблюдение, оценка, и прилагане принципа на партньорство и публичност.

Предметът на наблюдение на Плана за интегрирано развитие е изпълнението на целите и приоритетите, заложи в него.

Основни участници в процесите на наблюдение, оценка и актуализация на Плана са: Общинският съвет, Кметът на общината, специализираните дирекции в местната администрация, различните институции, осигуряващи необходимата информация и заинтересованите страни – представители на областната администрация, неправителствения сектор, частния сектор, образователните и културни институции, професионалните общности, заедно с отделните жители на общината. Кметовете и кметските наместници в селата са също част от системата за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО. Те наблюдават осъществяването на общите дела на общинското развитие в рамките на отделните населени места и осигуряват информация за състоянието и тенденциите в развитието на техните земища.

В документа, на базата на нормативните изисквания, залегнали в Закона за регионалното развитие и Правилника за неговото прилагане, изчерпателно са описани ролята и отговорностите на Общинския съвет и на Кмета на общината по отношение управлението на ПИРО, в т.ч. по отношение на реда и начина за наблюдение, оценка, прилагане принципа на партньорство и публичност.

Източниците на информация за наблюдение и оценка на регионалното развитие са определени в Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие. Наблюдението, оценката и актуализацията на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г се осъществява на основата на данни на НСИ, ИСУН, ЕВРОСТАТ, Агенция по заетостта към МТСП, АПИ, Дирекция регионална служба по заетостта - Варна, Дирекция Бюро по труда-гр. Долни чифлик,

информационния портал за европейските фондове в България, данни от отделни фирми и лични стопанства в общината, както и на основата на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация. При извършването на специфични тематични наблюдения и оценки ще се включат и резултати от анкетни проучвания за мнението и настроенията на населението, живеещо в общината.

Обвързването на изброените звена в единна система за взаимодействие позволява всеобхватно наблюдение на ПИРО и точна оценка на неговия прогрес и на ограничаващите го фактори и условия.

За изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината се извършват междинна и последваща оценка. Оценката предоставя информация за ефективността от провежданата общинска политика. Тя осигурява на управлението механизми за контрол чрез информация за разходите и за резултатите, подпомага съответните органи на местното самоуправление да извършат преценка на въздействието от изпълнението на ПИРО, да го подобрят като го преосмислят от гледна точка на заложените цели и приоритети и възможностите за тяхното реализиране. Чрез оценката се изяснява и ефектът от планираните дейности, тя може да подобри също така и прозрачността в процеса на прилагане на ПИРО и да насърчи повишаването на отговорността на местната власт пред широката общественост.

Резултатите от наблюдението на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г се обобщават в изготвени редовни Годишни доклади, които съдържат информация за общите условия за изпълнение на ПИРО и в частност - промените в социално-икономическите условия и политиките за развитие на национално, регионално и местно ниво; постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ПИРО въз основа на индикаторите за наблюдение; действията, предприети от местната власт с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на Плана за интегрирано развитие на общината; заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ПИРО осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка.

Положителен момент при формулиране на механизмите за изпълнение на Плана за интегрирано развитие на общината е препоръчителното създаване на специална експертна група/екип/ за наблюдението и оценката му.

Механизмът за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност може да се разгледа в следните аспекти:

В процеса на изготвянето на ПИРО.

Този материал е разгледан по – горе в т.1 абз. 2;

По време на изпълнението на ПИРО.

В процеса на изпълнение на ПИРО основните инструменти, осигуряващи информация и публичност, са годишните доклади и междинната оценка, както и последващата оценка след края на периода на действие на ПИРО. Те ще бъдат изготвени и обсъдени при спазване и изпълнение на основните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност: информираност, консултиране и съгласуваност и с активно участие на всички заинтересувани страни. Задължително ще се публикуват на страницата на Община Долни чифлик в интернет.

В рамките на всеки проект, предвиден за изпълнение до 2027 г. ще бъдат предвидени мерки и адекватни действия за информиране и публичност, в т.ч. периодични информационни кампании сред целевите групи.

Поддържането на изградените вече ефективни партньорства ще даде възможност в процеса на изпълнение да се постигне по-голяма икономическа целесъобразност и да се укрепи потенциала за разкриване на нови пътища към привличането на инвестиции и допълнителни финансови средства.

Участието на партньорите на всички нива на подготовка, съгласуване, обсъждане и контрол на изпълнението гарантира прозрачност, компетентност, ефективност и реалистичност на ПИРО. Чрез тях той се обогатява както с друга гледна точка, освен тази на местната власт, така и с инструментите на гражданското общество, които се основават на прякото участие на гражданите и техните организации в местното самоуправление.

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на Плана се осъществява от Кмета на общината и Общинския съвет, в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Плана за интегрирано развитие следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред общинското ръководство и общинската администрация е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информиране и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на ПИРО.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа са от особено значение за успешното реализиране на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно развитие.

Заклучение

Внимателният и аналитичен прочит на Плана за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г сочи, че документът е разработен в съответствие с нормативната база и по-конкретно със Закона за регионалното развитие, Правилника за неговото прилагане и Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството от м. март 2020 г.

Документът отговаря на националната политика в областта на регионалното развитие и съответства на Европейската регионална политика.

Общите цели на Плана за интегрирано развитие са насочени към постигане на висок и устойчив икономически растеж, висок жизнен стандарт, устойчиво и балансирано развитие при съхраняване на природната и развитие на селищната среда. Като цяло целите на ПИРО са оправдани предвид реалните условия; връзките между избраните приоритети и цели са кохерентни и добре развити.

От гледна точка на ресурсите, Планът за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г. е ресурсоемък и максимално напрегнат, но като цяло е реалистичен и изпълним. Бюджетните ресурси на общината са ограничени и е необходимо ежегодно да се прави преглед на мерките и дейностите, включени в ПИРО и да се преоценява тяхната приоритетност и възможности за реализация.

Индикаторите като цяло са адекватни и измерими, като дават възможност за всеобхватна и задълбочена оценка на изпълнението, макар да са свързани със събирането на голям обем информация за изпълнението.

Планът за интегрирано развитие на общината има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия.

Планът за интегрирано развитие на Община Долни чифлик 2021 – 2027 г. може да бъде реално работещ инструмент, позволяващ на общинското ръководство да взема оптимални управленски решения, които да са в унисон с формулираната визия: „Община Долни чифлик – модерен административен, културен и туристически център по Черноморското крайбрежие, с оптимална среда за развитие на бизнеса и за пълноценна реализация на човешкия фактор, с добре развито селско и горско стопанство, територия - привлекателна за млади хора, инвеститори и туристи, осигуряваща сигурност, чиста околна среда и висок жизнен стандарт на жителите си“.

Приложение № 1

Програма за реализация на Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности

П Р И О Р И Т Е Т	М Я Р К А	Дей- ност/ проект- на идея ¹	Кратко описание	Територия /зона за прилагане на интегри- ран подход (зона за въздей- ствие) ²	Индика- тивен бюджет	Източ- ник на финан- сиране	Срок за изпъл- нение	Админи- стративна структура (звено в общината), отговорно за реализа- ция на мярката
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<u>Първи основен приоритет:</u> Растеж, надграждане и модернизация на общинската икономика и постигане на конкурентоспособност, намаляване на безработицата и подобряване стандарта на живот на хората.								

¹ Мярката и дейността съвпадат, когато мярката включва само една дейност. Различни дейности и проектни идеи се посочват само в случай на комплексни мерки, които се осъществяват чрез повече от една дейност.

² Посочва се дали съответната мярка ще се осъществява само на територията на определена зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие), в друга територия извън зоните или на цялата територия на общината. В случай че мярката ще се реализира в приоритетна зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие) се посочва само наименование/номер на зоната.

I.	1.1.		Привеждане на плановия процес и на стратегическите планови документи на общината в съответствие с приоритетите на ЕС, на страната и на СИРП	Цялата територия	Не е приложимо) ³	Общ. бюджет	постоянен	Общ. администрация
	1.2.		Поддържане на регулационните планове, кадастралните и специализираните карти за устройствено планиране на територията на община Долни чифлик	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ. администрация
	1.3.		Изработване на общ и подробни устройствени планове с оглед преодоляване липсата на съгласуваност между устройственото и стратегическото планиране на територията					Общ. администрация
I.		1.3.1.	Изработка на ОУП	Цялата територия	Не е приложимо	МРРБ	постоянен	Общ. администрация
I.		1.3.2.	Изработване на подробни УП	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, собственици на ПИ	2021-2027	Общ. администрация
I.	1.4.		Поетапно изработване на многослойна географско-информационна система (ГИС модел), като инструмент за пространствен анализ	Цялата територия		Общ. бюджет, привл. средства	2021-2027	Общ. администрация

³ Изразът „Не е приложимо“, както и празните клетки означават, че или за тези мерки индикативен бюджет към момента на разработването на ПИРО не може да бъде определен, или че изпълнението на тези мерки ще се включи в обхвата на служебните задължения на общинските служители в Община Долни чифлик. При обоснована необходимост от допълнително заплащане, както и от други разходи, свързани с тези мерки, като източник на финансиране ще се използва общинският бюджет или одобрени разходи по проектите, изпълнявани от общината.

I.	1.5.		Интензифициране работата на туристическия информационен център	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ. администрация
I.	1.6.		Разработване на годишни програми за развитие на туризма	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ. администрация
I.	1.7.		Създаване на нови туристически продукти	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.8.		Разширяване на легловата база в туризма	Цялата територия	Не е приложимо	Частни предприятия	постоянен	Общ. администрация
I.	1.9.		Разработване на проекти по оперативни програми на ЕС с туристическа насоченост и на съвместни проекти по въпросите на туризма с други общини	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.10.		Взаимодействие и членство на общината в туристически организации и сдружения за управление на туристическия район	Извън територията	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.11.		Рекламирање на туристическите продукти на общината, на туристически борси и изложения	Извън територията	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.12.		Разработване на рекламни материали за туристическите обекти в общината	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация

I.	1.13.		Подкрепа на фермерите в общината за организиране на обученията относно европейските изисквания и стандарти в растениевъдството и животновъдството и условията за реализация на селскостопанската продукция на пазарите в общността	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, ССЗ	2021-2027	Общ. администрация
I.	1.14.		Съдействие на фермерите за провеждане на обученията за стимулиране на биологично земеделие	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, ССЗ	2021-2027	Общ. администрация
I.	1.15.		Съдействие на фермерите за разширяване на площите, предназначени за развитие на биологично земеделие	Цялата територия	Не е приложимо	Земеделски производители	постоянен	Общ. администрация
I.	1.16.		Подкрепа на фермерите за увеличаване площите на трайните насаждения	Цялата територия	Не е приложимо	Земеделски производители	постоянен	Общ. администрация
I.	1.17.		Предоставяне на пасища, мери и ливади от общинския поземлен фонд за насърчаване създаването на специализирани ферми за говедовъдство и овцевъдство	Цялата територия	Не е приложимо	Не е приложимо	постоянен	Общ. администрация
I.	1.18.		Идентифициране на подходящи общински сгради и терени с възможности за продажба, отстъпване право на строеж, даване под наем или концесия, както и предоставяне за безвъзмездно ползване	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	2022-2027	Общ. администрация
I.	1.19.		Институционална и логистична подкрепа за разширяване на съществуващи и разкриване на нови производства	Цялата територия	Не е приложимо	Привлечени средства, общ. бюджет	2022-2027	Общ. администрация
I.	1.20.		Провеждане на политика за привличане на нови инвестиции за развитие икономиката на общината	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ. администрация

								страция
I.	1.21.		Изготвяне и разпространение на информационни материали за потенциални инвеститори	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, проекти	2021 - 2027	Общ. администрация
I.	1.22.		Съдействие на бизнеса за поддържане и създаване на нови работни места	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.23.		Провеждане на регулярни срещи на ръководството на общината с представители на бизнеса при изготвяне на инвестиционните програми	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ. администрация
I.	1.24.		Подобряване на публично-частното партньорство във всички сфери на социално-икономическия живот	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.25.		Разработване на инвестиционен профил на общината и представянето му в интернет сайта на общината	Цялата територия	Не е приложимо	Не е приложимо	2022-2023	Общ. администрация
I.	1.26.		Обособяване на КК „Шкорпиловци“ за зона за прилагане на интегриран подход	КК „Шкорпиловци“	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.27.		Биологична рекултивация на общинското депо за битови отпадъци в гр. Долни чифлик	гр. Долни чифлик	34965,49 без ДДС	Общ. бюджет	2021-2024	Общ. администрация
I.	1.28.		Проектиране и изграждане на площадки, свързани с дейностите по управление на отпадъците	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл.	постоянен	Общ. администрация

						средства		страция
I.	1.29.		Ликвидиране на нерегламентирани сметища	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
Втори основен приоритет: Развитие на инфраструктурата като фактор за стабилизиране на икономическите и социалните процеси в населените места на общината.								
II.	2.1.		Създаване на център за изкуства и занаяти в гр. Долни чифлик	Цялата територия	152973,72 лв. без ДДС	ПРСР – МИГ Долни чифлик и Бяла	2021-2023	Общ. администрация
II.	2.2.		Подкрепа за инфраструктура и дейности за подобряване средата на живот и опазване на околната среда чрез ефективно използване на екологичните дадености – основен ремонт на ул. „Братя Шкорпил“, с. Шкорпиловци	с. Шкорпиловци	294018,02 лв. без ДДС	МИРГ БЧС Бяла-Долни чифлик-Аврен	2021-2022	Общ. администрация
II.	2.3.		Благоустрояване на централен площад в с. Старо Оряхово и изграждане и възстановяване на зона за обществен отдых – парк „Армейски“ в гр. Долни чифлик	гр. Долни чифлик и с. Старо Оряхово	293323,75 лв. без ДДС	ПРСР – МИГ Долни чифлик и Бяла	2021-2023	Общ. администрация
II.	2.4.		Рехабилитация и модернизация на системи за външно изкуствено осветление на община Долни чифлик	Цялата територия	926679,79 лв.	Общ. Бюджет, привл. средства	2021-2022	Общ. администрация
II.	2.5.		Подобряване на образователната инфраструктура в община Долни чифлик – изграждане на	гр. Долни чифлик и	137245,82 лв.	ПРСР – МИГ	2021-2023	Общ. админи-

			многофункционална спортна площадка и благоустрояване на прилежащи площи в СУ „Васил Левски„ – гр. Долни чифлик и доставка и монтаж на елементи на градското обзавеждане в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с.Старо Оряхово	с. Старо Оряхово	без ДДС	Долни чифлик и Бяла		страция
II.	2.6.		Благоустрояване на площад „Тича“ в гр. Долни чифлик	гр. Долни чифлик	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.7.		Рехабилитация и реконструкция на обект: ул. „Еделвайс“ част от общинска пътна мрежа на община Долни чифлик – цялостно преасфалтиране	Цялата територия	632 518,22 лева	ПМС 360/2020 г.	2021-2022	Общ. администрация
II.	2.8.		Изграждане на ПСОВ на с. Шкорпиловци и довеждащи канализационни колектори	с. Шкорпиловци	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.9.		Изграждане на ПСОВ Долни чифлик – Старо Оряхово	гр. Долни чифлик и с.Старо Оряхово	8846349,60 лв.	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.10.		Рехабилитация на вътрешно разпределителна водоснабдителна мрежа с. Шкорпиловци	с. Шкорпиловци	2639224,06 лв.	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.11.		Текущ ремонт на ДГ „Пламъче“ с. Пчелник, общ. Долни чифлик	с. Пчелник	128220 лв.	ПКБ	2021-2022	Общ. администрация

II.	2.12.		Изграждане на пристройка към основна сграда и изграждане на пристройка и реконструкция на физкултурен салон към СУ „Васил Левски“ гр. Долни чифлик	гр. Долни чифлик	1515700 лв.	МОН	2021-2022	Общ. администрация
II.	2.13.		Възстановяване на пътни настилки в община Долни чифлик	Цялата територия	Не приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ. администрация
II.	2.14.		Изграждане на детски площадки, кътове за отдих и фитнес на открито в община Долни чифлик	Цялата територия	Не приложимо	ПУДОО С, общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.15.		Реконструкция на водопроводна мрежа	Цялата територия	Не приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.16.		Реконструкция на улична мрежа	Цялата територия	Не приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.17.		Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в общински сгради	Цялата територия	Не приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.18.		Изграждане на нова водопроводна мрежа.	Цялата територия	Не приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.19.		Реконструкция и рехабилитация на общински пътища	Цялата територия	Не приложимо	Общ. Бюджет, привл.	постоянен	Общ. администрация

						средства		страция
II.	2.20.		Интегрирано управление на водите чрез реконструкция на водопроводната и канализационни системи	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.21.		Изграждане на нова канализационна мрежа	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.22.		Поетапно свързване на водопроводната мрежа на с. Солник и на с. Бърдарево с водопровод „Камчийски пясъци“	с. Солник и с.Бърдарево	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.23.		Поетапно проектиране и строителство на улици във вилната зона на с. Шкорпиловци	с. Шкорпиловци	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.24.		Ново строителство, или реконструкция на съществуващи селскостопански пътища, алеи и пешеходни пътеки, вкл. и прилежащите им пътни съоръжения	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.25.		Благоустрояване и разширяване при необходимост на гробищните паркове в общината.	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.26.		Изграждане на защитни стени и други съоръжения	Цялата	Не е	Общ. Бюджет,	постоянен	Общ. админи-

			за борба с ерозията	територия	приложимо	привл. средства		страция
II.	2.27.		Почистване коритата на реките с цел превенция от наводнения и предотвратяване на свлачищни процеси	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.28.		Проектиране, внедряване и развитие на нови технологии в енергетиката от възобновяеми енергийни източници	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.29.		Използване на съществуващи и внедряване на нови технологии за енергийна ефективност	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства, частни предприемачи	постоянен	Общ. администрация
II.	2.30.		Реконструкция на водопроводна и улична мрежа по улица „Орлов камък“ и улица „Камчийска долина“ – с. Горен чифлик		2852814,46 лв.		постоянен	Общ. администрация
II.	2.31.		„Рехабилитация и реконструкция на улица „Иглика“ , с. Гроздъво“		137 489,88 лева	МВКВП	постоянен	Общ. администрация
II.	2.32.		„Възстановяване на пътни настилки в община Долни чифлик – с.Венелин – улица от о.т.т 186 до о.т. 226; с. Горен чифлик – ул. Странджа (от о.т. 52		336 401,12 лева	МВКВП	постоянен	Общ. администрация

			до о.т. 46); с. Гроздъово – ул. „Мак“ (о.т. 132 – о.т. 121)“					
II.	2.33		Подкрепа за инфраструктура и дейности за подобряване средата на живот и опазване на околната среда чрез ефективно използване на екологичните дадености	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
		2.33.1.	Основен ремонт на ул. „Братя Шкорпил“, с. Шкорпиловци	с. Шкорпиловци	294 018,02 лв. без ДДС	МИРГ БЧС Бяла-Долни чифлик-Аврен	2021-2022	Общ. администрация
		2.33.2.	Ремонт на пешеходната алея в КК „Шкорпиловци“	КК „Шкорпиловци“	60 000,00 лв. без ДДС	Общ. бюджет	2021-2022	Общ. администрация
		2.33.3.	Проектиране и изграждане на зона за отдих в КК „Шкорпиловци“	КК „Шкорпиловци“		Общ. бюджет и привл. средства	2021-2022	Общ. администрация
<u>Трети основен приоритет:</u> Развитие на социалната сфера, на човешките ресурси и подобряване на жизнената среда.								
III.	3.1.		Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Долни чифлик – Патронажна грижа +	Цялата територия	417 738.68 лв.	ОПРЧР	2021-2023	Общ. администрация
III.	3.2.		Развитие на териториална и местна идентичност на община Долни чифлик	Цялата територия	81940 лв. без ДДС	ПРСР – МИГ Долни	2021-2023	Общ. администрация

						чифлик и Бяла		
III.	3.3.		Топъл обяд в условията на пандемията от COVID-19	Цялата територия	28868,40 лв.	ОП за храни и/или основно материал но подпомаг ане	2021	Общ. админи- страция
III.	3.4.		Услуги за ранно детско развитие в Общностен център за деца в риск от 0 до 7 години и техните семейства в община Долни чифлик	Цялата територия	82185,40 лв.	ОПРЧР	2021-2022	Общ. админи- страция
III.	3.5.		Изграждане на 4 броя центрове за настаняване от семеен тип	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. админи- страция
III.	3.6.		Създаване на условия за повишаване броя на медицинските практики в общината, разширяване обема на предлаганите здравни услуги и осигуряване на по-висока мобилност на медицинските услуги	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. админи- страция
III.	3.7.		Подобряване на системата на училищната и социално-битова среда в системата на образованието	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл.	постоянен	Общ. админи- страция

						средства		
III.	3.8.		Улеснен достъп за предучилищно и училищно образование	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
III.	3.9.		Обновяване на материално-техническата база в образователните институции	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
III.	3.10.		Увеличаване видовете на социалните услуги и повишаване на качеството им	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
III.	3.11.		Развитие и обогатяване на културния календар и художествената самодейност	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
III.	3.12.		Активно съдействие за развитие на съществуващи и откриване на нови дейности в читалищата и пенсионерските клубове	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
III.	3.13.		Изграждане на нови и адаптиране на действащи спортни съоръжения и площадки в детските градини и училищата към изискванията за безопасност и функционалност	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация

III.	3.14.		Изграждане на здравен кабинет в с. Венелин.	С. Венелин	35 000,00	Общ. бюджет	2021-2022	Общ. админи- страция
III.	3.15.		Изграждане на 5 броя центрове за настаняване от семеен тип и един дневен център за пълнолетни лица с увреждания.	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. админи- страция
<u>Четвърти основен приоритет:</u> Изграждане на ефективна и прозрачна администрация и финансов мениджмънт в община Долни чифлик.								
IV	4.1.		Изграждане на нова административна култура чрез ефективни действия на публичност в административното обслужване.	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. админи- страция
IV	4.2.		Доизграждане на електронна свързаност с всички населени места в общината	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. админи- страция
IV	4.3.		Обогатяване и редовна актуализация новия федериран портал на общината.	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. админи- страция
IV	4.4.		Повишаване квалификацията и уменията на общинската администрация чрез всички възможни форми на присъствено и дистанционно обучение	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. админи- страция
IV	4.5.		Внедряване на нови административни електронни	Цялата	Не е	Общ. Бюджет,	постоянен	Общ. админи-

			услуги	територия	приложимо	привл. средства		страция
IV	4.6.		Развитие и усъвършенстване на комплексното административно обслужване.	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
IV	4.7.		Ефективна и пълноценна работа на общината в Единния портал за достъп до електронни административни услуги.	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
IV	4.8.		Спазване на строга финансова дисциплина чрез икономично и ефективно разпределение на разходите и финансовия ресурс	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
IV	4.9.		Прилагане на разумна местна данъчна политика	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
IV	4.10.		Достигане и поддържане на достатъчно висок кредитен рейтинг с възможности за ползване на дългови финансови инструменти	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
IV	4.11.		Увеличаване на приходите в общинския бюджет чрез по-високи постъпления от действията по управление и разпореждане с общинска	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация

			собственост					
IV	4.12.		Увеличаване събираемостта на просрочени и текущи задължения от юридически и физически лица	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
IV	4.13.		Развитие и обогатяване на международните контакти с цел реализиране на дългосрочни сътрудничества по проекти, финансирани от Оперативните програми на Европейския съюз.	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
IV	4.14.		Извършване пряко от общината на управление на битовите отпадъци със собствена материално-техническа база.	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
Общинска програма за развитие на туризма по чл. 11 от Закона за туризма (обобщение на дейностите за развитие на туризма по всички приоритети)								
I.	1.6.		Разработване на годишни програми за развитие на туризма	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет	постоянен	Общ. администрация
I.	1.7.		Създаване на нови туристически продукти	Цялата територия	Не е приложимо	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.8.		Разширяване на легловата база в туризма	Цялата	Не е	Частни	постоянен	Общ.

				територия	приложи мо	пред- приемач и	н	админи- страция
I.	1.9.		Разработване на проекти по оперативни програми на ЕС с туристическа насоченост и на съвместни проекти по въпросите на туризма с други общини	Цялата територия	Не е приложено	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.10.		Взаимодействие и членство на общината в туристически организации и сдружения за управление на туристическия район	Извън територията	Не е приложено	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.11.		Рекламирање на туристическите продукти на общината, на туристически борси и изложения	Извън територията	Не е приложено	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
I.	1.12.		Разработване на рекламни материали за туристическите обекти в общината	Цялата територия	Не е приложено	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
II.	2.2.		Подкрепа за инфраструктура и дейности за подобряване средата на живот и опазване на околната среда чрез ефективно използване на екологичните дадености	Цялата територия	Не е приложено	Общ. бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация

		2.2.1.	Основен ремонт на ул. „Братя Шкорпил“, с. Шкорпиловци	с. Шкорпиловци	294 018,02 лв. без ДДС	МИРТ БЧС Бяла-Долни чифлик-Аврен	2021-2022	Общ. администрация
		2.2.2.	Ремонт на пешеходната алея в КК „Шкорпиловци“	КК „Шкорпиловци“	60 000,00 лв. без ДДС	Общ. бюджет	2021-2022	Общ. администрация
		2.2.3.	Проектиране и изграждане на зона за отдих в КК „Шкорпиловци“	КК „Шкорпиловци“		Общ. бюджет и привл. средства	2021-2022	Общ. администрация
II.	2.3.		Благоустрояване на централен площад в с. Старо Оряхово и изграждане и възстановяване на зона за обществен отдих – парк „Армейски“ в гр. Долни чифлик	гр. Долни чифлик и с. Старо Оряхово	293323,75 лв. без ДДС	ПРСР – МИГ Долни чифлик и Бяла	2021-2023	Общ. администрация
II.	2.14		Изграждане на детски площадки, кътове за отдих и фитнес на открито в община Долни чифлик	Цялата територия	Не е приложено	ПУДОО С, общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация

II.	2.23		Поетапно проектиране и строителство на улици във вилната зона на с. Шкорпиловци	с. Шкорпиловци	Не е приложено	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация
III.	3.11		Развитие и обогатяване на културния календар и художествената самодейност	Цялата територия	Не е приложено	Общ. Бюджет, привл. средства	постоянен	Общ. администрация

Приложение № 1А

Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в Плана за интегрирано развитие на община Долни чифлик за периода 2021 - 2027 г.⁴

При ори тет	Мярка	Проекти	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идия (в лв.)	Допълнителна информация
I.						
II.	2.1.	Създаване на център за изкуства и занаяти в гр. Долни чифлик	Чакащ одобрение	36	152973,72 лв. без ДДС	ПРСР – МИГ Долни чифлик и Бяла
	2.2.	Подкрепа за инфраструктура и дейности за подобряване средата на живот и опазване на околната среда чрез ефективно използване на екологичните дадености – основен ремонт на ул. „Братя Шкорпил“, с. Шкорпиловци	Изпълнява се	24	294018,02 лв. без ДДС	МИРГ БЧС Бяла-Долни чифлик-Аврен
	2.3.	Благоустрояване на централен площад в с. Старо Оряхово и изграждане и възстановяване на зона за обществен отдих – парк „Армейски“ в гр. Долни чифлик	Изпълнява се	36	293323,75 лв. без ДДС	ПРСР – МИГ Долни чифлик и Бяла
	2.4.	Рехабилитация и модернизация на системи за външно	Одобен, в резерви	18	926679,79 лв.	Възобновяема енергия, енергийна ефективност и

⁴ Поради статуса на проектите: В готовност за изпълнение; Чакащ одобрение; В готовност за кандидатстване и изпълнение, на този етап не е възможно да бъде определен индикативен срок за изпълнение, общ индикативен бюджет на проектната идея и общ индикативен бюджет на всички проекти

План за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г.

		изкуствено осветление на община Долни чифлик				енергийна сигурност
	2.5.	Подобряване на образователната инфраструктура в община Долни чифлик	В готовност за изпълнение	36	137245,82 лв. без ДДС	ПРСР – МИГ Долни чифлик и Бяла
	2.6.	Благоустрояване на площад Тича в гр. Долни чифлик				
	2.7.	Рехабилитация и реконструкция на обект: ул. „Еделвайс“ част от общинска пътна мрежа на община Долни чифлик – цялостно преасфалтиране			632 518, 22 лева	ПМС 360/2020 г.
	2.8.	Изграждане на ПСОВ на с. Шкорпиловци и довеждащи канализационни колектори				
	2.9.	Изграждане на ПСОВ Долни чифлик – Старо Оряхово			8846349,60 лв.	
	2.10.	Рехабилитация на вътрешно разпределителна водоснабдителна мрежа с. Шкорпиловци			2639224,06 лв.	
	2.11.	Текущ ремонт на ДГ „Пламяче“ с. Пчелник, общ. Долни чифлик	В готовност за изпълнение	10	128220 лв.	ПКБ
	2.12.	Изграждане на пристройка към основна сграда и изграждане на пристройка и реконструкция на физкултурен салон към СУ „Васил Левски“ гр. Долни чифлик	В готовност за изпълнение	26	1515700 лв.	МОН
	2.13.	Възстановяване на пътни настилки в община Долни чифлик				Общински бюджет

	2.14.	Изграждане на детски площадки, кътове за отдих и фитнес на открито в община Долни чифлик				ПУДООС, общински бюджет и различни програми
	2.15.	Реконструкция на водопроводна и улична мрежа по улица „Орлов камък“ и улица „Камчийска долина“ – с. Горен чифлик			2852814,46 лв.	
	2.16.	„Рехабилитация и реконструкция на улица „Иглика“ , с. Гроздьово“			137 489, 88 лева	МВКВП
	2.17.	„Възстановяване на пътни настилки в община Долни чифлик – с.Венелин – улица от о.т.т 186 до о.т. 226; с. Горен чифлик – ул. Странджа (от о.т. 52 до о.т. 46); с. Гроздьово – ул. „Мак“ (о.т. 132 – о.т. 121)“			336 401,12 лева	МВКВП
	2.18.	Въвеждане на мерки за енергийна ефективност в общински сгради				
	2.19.	Изграждане на водопровод в с. Булаир				
	2.20.	Реконструкция на път № VAR1175/III-904/, Долни чифлик – Кривини – Голица – Булаир				
	2.21.	Реконструкция на път № VAR3176/III-2084/, Гроздьово – х. Бункера				

План за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г.

	2.22.	Рехабилитация на път VAR1171/VAR1174/ Шкорпиловци - к.к. Шкорпиловци - в.з. Тича - Шкорпиловци				
	2.23.	Рехабилитация на път № VAR1174 - /I - 9/ Старо Оряхово – Ново Оряхово - Шкорпиловци				
III.	3.1.	Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания в община Долни чифлик	В готовност за кандидатстване	15	417 738.68 лв.	ОПРЧР
	3.2.	Развитие на териториална и местна идентичност на община Долни чифлик	Чакащ одобрение	36	81940 лв. без ДДС	ПРСР – МИГ Долни чифлик и Бяла
	3.3.	Топъл обяд в условията на пандемията от COVID-19	В готовност за изпълнение	4	28868,40 лв.	ОП за храни и/или основно материално подпомагане
	3.4.	Услуги за ранно детско развитие в Общностен център за деца в риск от 0 до 7 години и техните семейства в община Долни чифлик	Изпълнява се	12	82185,40 лв.	ОПРЧР
	3.5.	Изграждане на 4 броя центрове за настаняване от семеен тип				
ОБЩО:						

В ТАЗИ ТАБЛИЦА СЕ ПОПЪЛВАТ ПРОЕКТИТЕ, КОИТО СА И В ПРИЛОЖЕНИЕ № 1, НО СА В НАПРЕДНАЛА ФАЗА.

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

План за интегрирано развитие на община Долни чифлик за периода 2021 – 2027 г.

Период 2021 - 2027	Собствени средства – общински бюджет	Отн . дял (%)	Републикански бюджет	Отн . дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО	ОБЩО в отн. дял (%)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Преоритет I									34 965,49	0,18 %
Приоритет II									18 476 968,36	96,45 %
Приоритет III									645 732,48	3,37 %
Приоритет IV									0,00	0,00%
ОБЩО									19 157 666,33	100,00%

Забележка: Към момента на съставяне на ПИРО, графи 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8 и 9 остават празни, тъй като не могат да бъдат попълнени с точност, поради следното:

1. В Приложение № 1 - Програма за реализация на ПИРО на община Долни чифлик за периода 2021 – 2027: описание на предвидените мерки и дейности, е уточнено, че: „празните клетки означават, че или за тези мерки индикативен бюджет към момента на разработване на ПИРО не може да бъде определен, или че изпълнението на тези мерки ще се включи в обхвата на служебните задължения на общинските служители в Община Долни чифлик. При обоснована необходимост от допълнително заплащане , както и от други разходи, свързани с тези мерки, като източник на финансиране ще се използва общинският бюджет или одобрени разходи по проектите, изпълнявани от общината“. Следователно за тези мерки и дейности към момента на разработване на ПИРО не са предвидени съответни суми и последните не участват в графи 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9 и 10 на настоящото Приложение № 2;

2. Почти за всички мерки/ проекти, заложи в ПИРО, се предвижда смесено финансиране – от общинския бюджет, от републиканския бюджет, от проекти по оперативните програми и от други източници, като предварително не е определен процентът на съучастие. Следователно, и в настоящото Приложение № 2 не може да се отграничат сумите и

относителния дял на собствените средства, на средствата от републиканския бюджет, на средствата от ЕС и на средствата от други източници;

3. За проектите в готовност за кандидатстване и изпълнение , с които общината ще кандидатства по различни оперативни програми и фондове през плановия период 2021-2027 г., (Приложение № 4) не е определен индикативен бюджет. Определянето на точния размер на сумите и относителният им дял за графи 2; 3;4;5;6;7;8 и 9 ще се извършва текущо, в процеса на реализация на ПИРО в рамките на плановия период 2021 -2027 г.

**МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО
НА ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.**

Индикатори за продукт					
Мярка	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Целева стойност
<u>Първи основен приоритет:</u> Растеж, надграждане и модернизация на общинската икономика и постигане на конкурентоспособност, намаляване на безработицата и подобряване стандарта на живот на хората.					
1.1.	Приведени стратегически планови документи в съответствие с приоритетите на ЕС, на страната и на СИРП.	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	3
1.2.	Поддържани регулационни планове, кадастрални и специализирани карти за устройствено планиране на територията на община Долни чифлик	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	16
1.3.1.	Изработен ОУП	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
1.3.2.	Изработени подробни УП	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	20
	Изработена многослойна географско-информационна (ГИС модел)	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
1.4.	Изработена многослойна географско-информационна система (ГИС модел), като инструмент за пространствен анализ	Бр.	Община Долни чифлик	7 г.	1
1.6.	Разработени годишни програми за развитие на туризма	Бр.	Община Долни чифлик	1 г.	7

План за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г.

			чифлик		
1.7.	Създадени нови туристически продукти	Бр.		3	3
1.8.	Разширена легловата база в туризма	%	НСИ	3 г.	15
1.9.	Разработени проекти по оперативни програми на ЕС с туристическа насоченост и на съвместни проекти по въпросите на туризма с други общини	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	2
1.11.	Участие за рекламиране на туристическите продукти на общината, на туристически борси и изложения	Бр.	Община Долни чифлик	7 г.	5
1.12.	Разработени рекламни материали за туристическите обекти в общината	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	10
1.15.	Организираны обучения относно европейските изисквания и стандарти в растениевъдството и животновъдството и условията за реализация на селскостопанската продукция на пазарите в общността.	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	5
1.16.	Проведени обучения за стимулиране на биологично земеделие	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	3
1.17.	Увеличени площи, предназначени за развитие на биологично земеделие	%	НСИ	3	5
1.18.	Увеличени площи на трайните насаждения	%	НСИ	3	7
1.19.	Създадени специализирани ферми за говедовъдство и овцевъдство	Бр.	Община Долни чифлик	7 г.	1
1.20.	Поддържане на актуален каталог на подходящи общински сгради и терени с възможности за продажба, отстъпване право на строеж, даване под наем или концесия, както и предоставяне за безвъзмездно ползване	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
1.21.	Разширени съществуващи и разкриване на нови производства	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
1.23.	Изготвени и разпространени информационни материали за	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	7

	потенциални инвеститори		чифлик		
1.24.	Създадени нови работни места	Бр.	АЗ	3 г.	5
1.25.	Проведени срещи на ръководството на общината с представители на бизнеса при изготвяне на инвестиционните програми	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	7
1.26.	Създадени нови публично-частни партньорства	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	2
1.27.	Разработен и представен инвестиционен профил на общината във федерирания портал на общината	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
1.28.	Приложен интегриран подход за развитие в КК „Шкорпиловци“	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
1.29.	Направена биологична рекултивация на общинското депо за битови отпадъци в гр. Долни чифлик	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
<u>Втори основен приоритет:</u> Развитие на инфраструктурата като фактор за стабилизиране на икономическите и социалните процеси в населените места на общината.					
2.1.	Създаден център за изкуства и занаяти в гр. Долни чифлик	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
2.2.	Направен основен ремонт на ул. „Братя Шкорпил“, с. Шкорпиловци	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
2.3.	Благоустроен централен площад в с. Старо Оряхово и изграден и възстановен парк „Армейски“ в гр. Долни чифлик				
2.4.	Рехабилитирани и модернизирани системи за външно изкуствено осветление на община Долни чифлик	Енерг. спестявания в MWh/година	Община Долни чифлик	1 г.	869,15 MWh/година
2.5.	Изградена многофункционална спортна площадка в СУ „Васил	Бр.	Община Долни	3 г.	1

План за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г.

	Левски,, – гр. Долни чифлик		чифлик		
2.5.	Доставени и монтирани елементи на градското обзавеждане в ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ – с.Старо Оряхово	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
2.6.	Благоустроен площад „Тича“ в гр. Долни чифлик	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
2.7.	Цялостно преасфалтиране на ул. „Еделвайс“	кв.м	Община Долни чифлик	7 г.	10226 кв.м
2.8.	Изградени ПСОВ на с. Шкорпиловци и довеждащи канализационни колектори	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
2.9.	Изградена ПСОВ Долни чифлик – Старо Оряхово	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
2.10.	Рехабилитация на вътрешно разпределителна водоснабдителна мрежа с. Шкорпиловци	м	Община Долни чифлик	7 г.	8055 м
2.11.	Ремонтирани сгради на детски градини	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	3
2.12.	Изградена пристройка към основна сграда и реконструиран физкултурен салон към СУ „Васил Левски“ гр. Долни чифлик с изградена пристройка	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
2.13.	Възстановени пътни настилки в община Долни чифлик	кв.м	Община Долни чифлик	1 г.	8620 кв.м
2.14.	Изградени детски площадки, кътове за отдих и фитнес на открито в община Долни чифлик	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	5
2.15.	Реконструирана водопроводна мрежа	Бр.	Община Долни чифлик	7 г.	2
2.16.	Реконструирана улична мрежа	Бр.	Община Долни чифлик	7 г.	8

План за интегрирано развитие на община Долни чифлик 2021 – 2027 г.

			чифлик		
2.17.	Въведени мерки за енергийна ефективност в общински сгради	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	5
2.19.	Реконструирани и рехабилитирани общински пътища	Бр.	Община Долни чифлик	7 г.	4 бр.
2.22.	Поетапно свързана водопроводната мрежа на с. Солник и на с. Бърдарево с водопровод „Камчийски пясъци“	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
2.23.	Поетапно проектирани и построени улици във вилната зона на с. Шкорпиловци	Бр.	Община Долни чифлик	7 г.	1
2.24.	Изградени/реконструирани селскостопански пътища, алеи и пешеходни пътеки, вкл. и прилежащите им пътни съоръжения	Бр.	Община Долни чифлик	7	7
2.25.	Благоустроени/разширени гробищните паркове в общината.	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	5
2.26.	Изградени защитни стени и други съоръжения за борба с ерозията	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	3
2.27.	Почистени корита на реките с цел превенция от наводнения и предотвратяване на свлачищни процеси	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	5
2.28.	Внедрени нови технологии в енергетиката от възобновяеми енергийни източници	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
2.29.	Внедрени нови технологии за енергийна ефективност	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
<u>Трети основен приоритет:</u> Развитие на социалната сфера, на човешките ресурси и подобряване на жизнената среда.					

3.1.	Обслужени с патронажна грижа възрастни хора и лица с увреждания в община Долни чифлик	Бр.	Община чифлик	Долни	7 г.	52
3.2.	Реализиран проект за развитие на териториална и местна идентичност на община Долни чифлик	Бр.	Община чифлик	Долни	3 г.	1
3.3.	Обслужени с топъл обяд в условията на пандемията от COVID-19	Бр.	Община чифлик	Долни	7 г.	120
3.4.	Предоставени услуги за ранно детско развитие в Общностен център за деца в риск от 0 до 7 години и техните семейства в община Долни чифлик	Бр.	Община чифлик	Долни	7 г.	4
3.5.	Изградени центрове за настаняване от семеен тип	Бр.	Община чифлик	Долни	3 г.	4
3.6.	Разширен обем на предлаганите здравни услуги	%	Община чифлик	Долни	3 г.	4
3.7.	Изградени/ремонтирани обекти в сградния фонд на училищното и предучилищното образование	Бр.	Община чифлик	Долни	3 г.	5
3.8.	Извършени дейности за улесняване на достъпа за предучилищно и училищно образование	Бр.	Община чифлик	Долни	3 г.	5
3.9.	Обновени обекти на материално-техническата база в образователните институции	Бр.	Община чифлик	Долни	3 г.	5
3.10.	Предоставени нови социалните услуги	Бр.	Община чифлик	Долни	3 г.	2
3.11.	Събития от културния календар и художествената самодейност	Бр.	Община чифлик	Долни	3 г.	
3.12.	Нови дейности в читалищата и пенсионерските клубове	Бр.	Община чифлик	Долни	3 г.	5

			чифлик		
3.13.	Изградени нови и адаптирани към изискванията за безопасност и функционалност действащи спортни съоръжения и площадки в детските градини и училищата.	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	5
Четвърти основен приоритет: Изграждане на ефективна и прозрачна администрация и финансов мениджмънт в община Долни чифлик.					
4.1.	Нови ефективни дейности на публичност в административното обслужване за изграждане на нова административна култура.	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	5
4.2.	Доизградена електронна свързаност с всички населени места в общината	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
4.3.	Поддържане в актуално състояние на новия федериран портал на общината.	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	1
4.4.	Проведени обучения на общинската администрация	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	21
4.5.	Внедряване на нови административни електронни услуги	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	5
4.6.	Предоставени комплексни административни услуги.	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	150
4.7.	Брой услуги, предоставени чрез Единния портал за достъп до електронни административни услуги.	Бр.	Община Долни чифлик	3 г.	15
4.9.	Увеличена събираемост на местните приходи	%	Община Долни чифлик	3 г.	10

4.11.	Увеличени приходи в общинския бюджет чрез по-високи постъпления от действията по управление и разпореждане с общинска собственост	%	Община чифлик	Долни	3 г.	5
4.13.	Изпълнени проекти по проекти, финансирани от оперативните програми на Европейския съюз за развитие и обогатяване на международните контакти с цел реализиране на дългосрочни сътрудничества.	Бр.	Община чифлик	Долни	7 г.	2
Индикатори за резултат						
Стратегическа цел	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност
Стратегическа цел I: Развитие на конкурентноспособна местна икономика	Приходи от дейността на нефинансовите предприятия	Х. лв.	НСИ	7 г.	117 516	153 000
	Относителен дял на наетите в индустрията	%	НСИ	7 г.	13.6	17
	Нетни приходи от продажби на предприятията на 1 жител	Х. лв.	НСИ	7 г.	5.17	10.8
Стратегическа цел II: Изграждане на ефективна техническа инфраструктура за постигане на устойчиво развитие	Постигнато устойчиво развитие на общината на базата на изградена ефективна техническа инфраструктура, съгласно индикаторите за продукт по втория приоритет на ПИРО.					
Стратегическа цел III:	Равнище на	%	A3	7 г.	12,1 (2018 г.)	9.5

Осигуряване на необходимата среда за развитие на човешките ресурси в общината	безработица					
	Осигурен достъп до предучилищно и училищно образование, качествени здравни и социални услуги, съгласно индикаторите за продукт по третия приоритет на ПИРО.					
Стратегическа цел IV: Повишаване ролята на местната власт за ускоряване развитието на общината	Изградена ефективна и прозрачна администрация и финансов мениджмънт в община Долни чифлик, съгласно индикаторите за продукт по четвъртия приоритет на ПИРО.					

